

Eiropas
Komisija

KONTRAFAKTUĀLO IETEKMES NOVĒRTĒJUMU

IZSTRĀDE UN PASŪTĪŠANA

PRAKTISKA ROKASGRĀMATA ESF VADOŠAJĀM IESTĀDĒM

EIROPAS KOMISIJA

Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts
G direktorāts — Fondu plānošana un īstenošana
G5 nodaļa — Labāks regulējums

Kontaktpersona: Linda Adamaite

E-pasta adrese: EMPL-G5-UNIT@ec.europa.eu vai Linda.Adamaite@ec.europa.eu

Eiropas Komisija

B-1049 Brisele

KONTRAFAKTUĀLO IETEKMES NOVĒRTĒJUMU IZSTRĀDE UN PASŪTĪŠANA

PRAKTISKA ROKASGRĀMATA ESF VADOŠAJĀM
IESTĀDĒM

Manuskripts pabeigts 2021. gada septembrī.

2021. gada izdevuma "Hipotētiskās ietekmes novērtējumu izstrāde un pasūtīšana. Praktiska rokasgrāmata ESF vadošajām iestādēm" autori ir *Jochen Kluge* (*Humboldt-Universität zu Berlin*), kā arī *Andrea Naldini* un *Marco Pompili* (*Ismeri Europa*). Šī ir *Stephen Morris* (*Policy Evaluation and Research Unit, Manchester Metropolitan University*), *Herta Tödting-Schönhofer* (*Metis GmbH, Vīne*) un *Michael Wiseman* (*George Washington Institute of Public Policy*) sagatavotā izdevuma (ISBN 978-92-79-28238-6; DOI 10.2767/94454) 2013. gada izdevuma adaptācija.

Šis dokuments ir sagatavots Eiropas Komisijas vajadzībām, tomēr tas atspoguļo tikai autoru viedokli, un Eiropas Komisija nav atbildīga ne par kādām šīs publikācijas atkalizmantošanas sekām. Papildu informācija par Eiropas Savienību ir pieejama internetā (<http://www.europa.eu>).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2022

© Eiropas Savienība, 2022

Eiropas Komisijas dokumentu atkalizmantošanas politiku īsteno, pamatojoties uz Komisijas 2011. gada 12. decembra Lēmumu 2011/833/ES par Komisijas dokumentu atkalizmantošanu (OV L 330, 14.12.2011., 39. lpp.).

Ja vien nav norādīts citādi, šo dokumentu atkalizmantojot atļauts ar *Creative Commons Attribution 4.0 International* (CC-BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tas nozīmē, ka ir atļauta atkalizmantošana ar pienācīgu atsaukšanos uz dokumentu un norādēm uz izmaiņām.

Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder Eiropas Savienībai, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.

Vāks: © Shutterstock, 2021

PDF ISBN 978-92-76-40735-5

doi: 10.2767/336505

KE-02-21-992-LV-N

Saturs

IEVADS: ROKASGRĀMATAS KONTEKSTS UN MĒRKIS	5
1. NODAĻA. JĒDZIENS UN PIEEJAS	10
1.1. KONTRAFAKTUĀLĀS PIEEJAS BŪTĪBA.....	10
1.2. KĀPĒC KONTRAFAKTUĀLIE NOVĒRTĒJUMI IR SVARĪGI?	11
1.3. KĀPĒC KONTRAFAKTUĀLIE NOVĒRTĒJUMI IR TEHNISKĀ ZIŅĀ SAREŽĢĪTI?	12
1.4. PĀRSKATS PAR KIN MODEĻIEM UN PIEEJĀM	13
1.5. KĀ KIN VAR IEKĻAUT PLAŠĀKĀ NOVĒRTĒŠANAS SISTĒMĀ?	14
2. NODAĻA. PRAKTISKI APSVĒRUMI KIN IZSTRĀDĒ	21
2.1. INTERVENČU ATLASE IETEKMES NOVĒRTĒŠANAI	24
2.1.1. <i>Prioritāru intervenču noteikšana ietekmes novērtēšanai</i>	25
2.1.2. <i>Kontrafaktuālajai pieejai piemērotu intervenču atlase</i>	27
2.2. NOVĒRTĒJUMA JAUTĀJUMI UN VEIKUMA MAINĪGIE LIELUMI	31
2.2.2. <i>Kāds ir novērtēšanas nolūks?</i>	31
2.3. DATI KONTROLGRUPAS NOTEIKŠANAI UN VEIKUMA MAINĪGO LIELUMU MĒRĪŠANAI	35
2.3.1. <i>Vai ir pieejami atbilstīgi dati, vai arī tos iespējams padarīt pieejamus?</i>	35
2.3.2. <i>Kā nosakāma “atbalstu saņēmumu” grupa?</i>	46
2.3.3. <i>Faktori, kas jāņem vērā, nosakot kontrolgrupu</i>	47
2.3.4. <i>Kādi ar datiem saistīti jautājumi jārisina novērtēšanas sistēmā?</i>	51
2.3.5. <i>Kādi ir galvenie datu un rezultātu analizēšanas ierobežojumi?</i>	53
2.3.6. <i>KontROLSARAKSTS KIN SAGATAVOŠANAS UN ĪSTENOJAMĪBAS PĀRBAUDIŠANAI</i>	55
2.4. PIEMĒROJAMĀ KIN METODEDE	56
2.5. GRAFIKS UN BUDŽETS.....	57
2.5.1. <i>Kādi resursi ir pieejami?</i>	57
2.5.2. <i>Kad intervence būtu jānovērtē?</i>	60
2.6. KIN ĪSTENOŠANA.....	63
2.6.1. <i>Novērtētāja izraudzīšanās</i>	63
2.6.2. <i>KIN uzraudzība</i>	64
2.6.3. <i>Ziņošana</i>	65
2.6.4. <i>Rezultātu izmantošana</i>	66
3. NODAĻA. KĀ IZVĒLĒTIES KIN VEIKŠANAI PIEMĒROTU METODIKU	69
3.1. NEJAUŠINĀŠANA — EKSPERIMENTĀLĀ PIEEJA	69
3.2. MODEĻI, KAS NAV NEJAUŠINĀTI, JEB KVAZIEKSPERIMENTĀLI MODEĻI	72
3.2.1. <i>Mērķgrupas un kontrolgrupas bez nejaušināšanas</i>	72
3.2.2. <i>Noslieces koeficientu salāgošana</i>	74
3.2.3. <i>Atšķirību atšķirības analīze</i>	76
3.2.4. <i>Regresijas pārtraukuma modelis</i>	79
3.2.5. <i>Instrumentālie mainīgie</i>	82
4. NODAĻA. KIN PROGRAMMAS TURPMĀKĀ VIRZĪBA	87
4.1. ĪEINTERESĒTO PERSONU IZPRATNES VAIROŠANA.....	87
4.2. SPĒJU ATTĪSTĪŠANA.....	88

4.3. JURIDISKO ŠĶĒRŠĻU PĀRVARĒŠANA	90
4.4. PĀREJA UZ PERSPEKTĪVĀKĀM PIEEJĀM	91
4.5. KIN DARBĪBAS JOMAS PAPLAŠINĀŠANA	91
GLOSĀRIJI	96
AKRONĪMI	96
DEFINĪCIJAS	97
PIELIKUMI.....	104
1. PIELIKUMS. PAPILDLITERATŪRA.....	104
2. PIELIKUMS. APMĀCĪBU KURSA PAR KIN IETEICAMĀIS SATURS	107
3. PIELIKUMS. KONTRAFAKTUĀLIE IETEKMES NOVĒRTĒJUMI. ROKASGRĀMATĀ MINĒTIE PIEMĒRI	108

IZCĒLUMU SARAKSTS

1. IZCĒLUMS. PIEMĒRS, KĀ IZMANTOT KIN IEGUVUMU UN IZMAKSU SALĪDZINĀŠANAI	20
2. IZCĒLUMS. KIN NOVĒRTĒJUMA IEKĻAUSANA PLAŠĀKĀ SISTĒMĀ	23
3. IZCĒLUMS. JAUTĀJUMI INTERVENČU ATLASEI KIN	24
4. IZCĒLUMS. VISIZPLATĪTĀKIE INTERVENČU VEIDI UN MĒRĶGRUPAS, KAM VEIC ESF KIN.....	27
5. IZCĒLUMS. KONTROLGRUPU NOTEIKŠANA	30
6. IZCĒLUMS. KIN IZMANTOTO DATU PIEMĒRI	37
7. IZCĒLUMS. KIN IZMANTOJAMU INTEGRĒTO DATUBĀZU PIEMĒRI	38
8. IZCĒLUMS. ES PERSONDATU APSTRĀDES TIESISKAIS REGULĒJUMS	41
9. IZCĒLUMS. DATU AIZSARDZĪBA UN APMAIŅA	45
10. IZCĒLUMS. AR APMĀCĪBAS PROGRAMMU SAISTĪTI POLITIKAS JAUTĀJUMI	50
11. IZCĒLUMS. NETO REZULTĀTU INTERPRETĒŠANA	50
12. IZCĒLUMS. NESKAIDRĪBAS REZULTĀTU INTERPRETĒŠANĀ.....	55
13. IZCĒLUMS. POLIJAS PIEREDZE NOVĒRTĒŠANAS KONFERENČU JOMĀ	67
14. IZCĒLUMS. PIEMĒRS NEJAUŠINĀTAM JAUNIEŠIEM PAREDZĒTA ESF PROJEKTA PĒTĪJUMAM	71
15. IZCĒLUMS. PIEMĒRS NOVĒRTĒJUMAM, KURĀ IZMANTOTA SALĀGOŠANAS PIEEJA	75
16. IZCĒLUMS. PIEMĒRS NOVĒRTĒJUMAM, KURĀ IZMANTOTA ATŠĶIRĪBU ATŠĶIRĪBAS ANALĪZES PIEEJA.....	78
17. IZCĒLUMS. PIEMĒRS NOVĒRTĒJUMAM, KURĀ IZMANTOTA REGRESIJAS PĀRTRAUKUMA PIEEJA	81
18. IZCĒLUMS. PIEMĒRS PĒTĪJUMAM, KURĀ IZMANTOTA INSTRUMENTĀLO MAINĪGO PIEEJA	84
19. IZCĒLUMS. PIEMĒRS PROJEKTAM, KURA MĒRĶIS IR STIPRINĀT KIN KULTŪRU UN SPĒJAS.....	89
20. IZCĒLUMS. IZGLĪTĪBAS JOMĀ VEIKTU NOVĒRTĒJUMU PIEMĒRI	92
21. IZCĒLUMS. PIEMĒRS REZULTĀTU IETEKMES UZ "NEMATERIĀLO VEIKUMU" NOVĒRTĒŠANAI VĀCIJĀ	94

ATTĒLU SARAKSTS

1. ATTĒLS. DAŽĀDI NOVĒRTĒŠANAS UZDEVUMI UN VEIDI	16
2. ATTĒLS. LOĢIKAS MODEĻA PIEEJAS JEB "PĀRMAIŅU TEORIJA" PIEMĒRS	17
3. ATTĒLS. KIN DARBĪBU PAMATSECĪBA	22
4. ATTĒLS. MINIMĀLĀ NOSAKĀMĀ REZULTĀTA LIELUMS (MNRL) DAŽĀDA LIELUMA IZLASĒS	54
5. ATTĒLS. VIENKĀRŠOTS APMĀCĪBAS PROGRAMMAS REZULTĀTU GRAFIKS	62
6. ATTĒLS. DIVU GRUPU NEJAUŠINĀTA KONTROLE	70
7. ATTĒLS. STILIZĒTS KVAZIEKSPERIMENTĀLS MODELIS AR ATBALSTA GRUPU UN KONTROLGRUPU	73
8. ATTĒLS. NOSLIECES KOEFICIENTA PIEEJAS PIEMĒRS	75
9. ATTĒLS. ATŠĶIRĪBU ATŠĶIRĪBAS ANALĪZES PIEEJAS ILUSTRĀCIJA.....	77
10. ATTĒLS. REGRESIJAS PĀRTRAUKUMA PIEEJAS ILUSTRĀCIJA	80
11. ATTĒLS. INSTRUMENTĀLO MAINĪGO PIEEJAS ILUSTRĀCIJA.....	83

TABULU SARAKSTS

1. TABULA. NOVĒRTĒŠANAS SISTĒMAS IETEICAMĀIS SATURS	22
2. TABULA. DATU VEIDI UN AVOTI.....	37
3. TABULA. KIN GALVENO IZMAKSU STRUKTŪRA.....	60
4. TABULA. PAMATINFORMĀCIJA, KAS JĀIEKĻAUJ KIN INFORMATĪVAJĀ LAPĀ	66
5. TABULA. SVARĪGĀKO KIN PIEEJU GALVENO IEZĪMJU SALĪDZINĀJUMS.....	85
6. TABULA. ROKASGRĀMATĀ MINĒTO KIN PIEMĒRU RAKSTURLIELUMI	108

levads: rokasgrāmatas konteksts un mērķis

2021.–2027. gada plānošanas periods sākās ar dramatisku pieredzi — Covid-19 pandēmiju un tai sekojošo ekonomisko krīzi. Eiropas Savienība (ES) palielināja savus finansiālos un politikas centienus ar mērķi palīdzēt valstu ekonomikas atveseļošanā un vairo nodarbinātību. Šajā kontekstā Eiropas Sociālajam fondam Plus (ESF+) ir būtiska loma plašas palīdzības sniegšanā bezdarbniekiem, koncentrējoties uz jauniešiem un sievietēm, kā arī intervenču atbalstīšanā cīņai ar bērnu nabadzību, labākas izglītības veicināšanai un vājāko sabiedrības grupu sociālajai iekļaušanai visā ES. Lai sasniegtu dažādos ESF+ izvirzītos mērķus un apmierinātu tā vajadzību gūt ātrus rezultātus nodarbinātības un sociālās iekļautības jomā, ir nepieciešama lietderīga resursu piešķiršana. Uz pierādījumiem balstītu pieeju izmantošana politikas veidošanā kļūst arvien svarīgāka, un novērtēšana ir būtisks instruments sabiedriskās politikas virzīšanai.

Rokasgrāmata vadošajām iestādēm, kurā atjaunināta 2014.–2020. gada pieredze

2014.–2020. gada periodā Eiropas Komisija (EK) stiprināja dalībvalstu (DV) un vadošo iestāžu (VI) novērtēšanas spēju un veicināja kontrafaktuālo ietekmes novērtējumu (KIN) izmantošanu. KIN konstatētie pozitīvie rezultāti ir taustāmi pierādījumi ESF ietekmei, kas panākta papildus rezultātiem, kuri būtu sasniegti bez intervences. Daudzi KIN sākumā bija paredzēti novērtēšanas plānos (NP) un pēc tam tika veikti ESF programmu īstenošanas laikā. Daudzos gadījumos radās grūtības KIN sagatavošanas un īstenošanas laikā vai arī KIN palika kā atsevišķs veikums un netika iekļauti sistemātiskas izvērtēšanas sistēmā.

Šī rokasgrāmata ir paredzēta vadošajām iestādēm un citām par ESF+ finansēto intervenču un programmu īstenošanu atbildīgajām struktūrām, un tās mērķis ir palīdzēt KIN plānošanā, izstrādē un pasūtīšanā. Tajā ņemta vērā iepriekšējā pieredze un sniegti praktiski ieteikumi par dažiem galvenajiem jautājumiem, kuri jāņem vērā, izstrādājot KIN. Rokasgrāmata atjaunināta 2014.–2020. gada norādes, vairāk uzsverot KIN praktiskās īstenošanas laikā radušās problēmas. Tomēr arī metodiskie aspekti ir iztīrīti un, ja iespējams, vienkāršoti un papildināti ar atjauninātiem piemēriem no 2014.–2020. gada ESF novērtējumiem.

KIN risina tos svarīgos jautājumus, kuri ļauj pieņemt uz pierādījumiem balstītus politikas lēmumus: kāda ir intervenču cēloņsakarības ietekme un "kas labi darbojas"? KIN mēģina rast pierādījumus tam, vai tieši ESF finansētās intervences ir izraisījušas izmaiņas dalībnieku apstākļos, un no tā izrietošajiem intervenču sasniegumiem. Ja KIN ir paveikts labi, tas sniedz pierādījumus par intervences "neto rezultātu"¹ jeb ietekmi, un tas politikas veidotājiem ļauj izslēgt alternatīvus izskaidrojumus izmaiņām dalībnieku apstākļos vai sasniegumiem, kuri var būt novēroti. Kad KIN sniedz aplēses par neto rezultāta esību un apmēru, tām vienmēr raksturīga zināma nenoteiktība atkarībā no metodikas precizitātes un pieejamās informācijas. Tie pierādījumi, ko sniedz KIN, ļauj politikas veidotājiem novērtēt intervenču lietderību, salīdzināt intervences un novērtēt to relatīvo sniegumu. Turklāt tie

KIN mēģina noskaidrot, kas labi darbojas

¹ Neto rezultāts jeb ietekme ir starpība starp kopējo (jeb bruto) rezultātu un to, kas būtu sasniegts, ja intervences nebūtu. Neto rezultāts var būt arī negatīvs, ja intervence ir mazāk lietderīga nekā tirgus dinamika. Sīkāku informāciju sk. 9. lpp.

nodrošina svarīgus ievaddatus izmaksu un ieguvumu vai izmaksu lietderības analīzei.

Šī rokasgrāmata ir publicēta laikā, kad ESF+ skar nebijušas problēmas. Ņemot vērā milzīgo pieaugumu ES resursos, kuri paredzēti ieguldījumiem un nodarbinātības jautājumiem un kurus nodrošina pakete *NextGenerationEU*, ir ļoti svarīgi, lai politikas veidotāji mērītu un saprastu viņu atbildībā esošo intervenču ietekmi. Publiskie līdzekļi jāpiešķir produktīvākām un lietderīgākām intervencēm ar nolūku paātrināt atveseļošanu un mazināt sociālo nelīdzsvarotību. Tāpēc tiem, kuri ir atbildīgi par ESF+ līdzekļu izmaksāšanu, ir jāpamato sava izvēle, parādot, ka viņu intervences ir lietderīgas un vērtīgas iedzīvotājiem. Labākais veids, kā to panākt, ir veikt vairāk augstas kvalitātes KIN.

ESF+ ir galvenais Eiropas instruments nodarbinātības un sociālās iekļautības atbalstam. 2014.–2020. gada plānošanas periodā ESF gandrīz 125 miljardus EUR iztērēja aktīvai darba tirgus politikai un izglītības un sociālās iekļautības politikai, kas īstenotas ar darbības programmu (DP) starpniecību visās 28 dalībvalstīs. Kā noteikts Kopīgo noteikumu regulā (ES) Nr. 1303/2013, novērtēšanu veic, “lai uzlabotu programmu struktūras un īstenošanas kvalitāti, kā arī novērtētu to efektivitāti, lietderību un ietekmi”.

2021.–2027. gada plānošanas periodā darbības rādītāju un rezultātu pārbaudīšana turpināsies². Saistībā ar to būs nepieciešams stiprināt pašreizējās uzraudzības un novērtēšanas sistēmas un spējas, arī datu vākšanas kārtību. Novērtēšanas plāni joprojām būs obligāti, un papildu uzsvars tiks likts uz ietekmes novērtēšanu. Tā kā ir pieejamas dažādas metodes ESF+ atbalstīto darbību ietekmes konstatēšanai, vadošajām iestādēm ir jāizlemj, kāda metode vai metožu kombinācija ir vispiemērotākā tiesību aktos noteikto prasību izpildei. Precīza intervenču ietekmes kvantitatīvā noteikšana ietver arī kontrafaktuālos elementus.

Koncentrēšanās uz rezultātiem un augstas kvalitātes novērtēšana

Koncentrēšanās uz spēcīgiem darbības rādītājiem un rezultātiem ir jauno regulu būtiska iezīme. Augstas kvalitātes novērtēšanas stratēģijas un paņēmieni ir ļoti svarīgi, lai iegūtu būtiskas zināšanas, kas visām DV parāda, kuras intervences darbojas labi un kuras ne tik labi. Ļoti svarīgi ir uzlabot novērtējumu kvalitāti un gūt uzticamus pievienotās vērtības pierādījumus.

Principā sākuma punkts pierādījumu vākšanai par politikas intervenču lietderību ir skaidrs. Nepieciešams:

- apzināt risināmo problēmu,
- noteikt problēmas risināšanā izmantojamus instrumentus,

rast formulu, kas savieno instrumentus ar rezultātiem.

Lai novērtētu finansēšanas shēmu vai instrumentu, ļoti svarīgi ir skaidri un izmērāmi rādītāji gan attiecībā uz veiktajiem ieguldījumiem, gan ar problēmām saistītajiem iznākumiem un rezultātiem. Ir ierasta prakse noteikt mērķrādītājus gan iznākumiem, gan rezultātiem un salīdzināt faktiskos sasniegumus ar mērķrādītājiem. Uzraudzību izmanto, lai izsekotu ieguldījumiem, iznākumiem un rezultātiem laika gaitā un nodrošinātu vadības atgriezenisko saiti. Pamatā esošā intervenču teorija bieži norāda uz

Nepieciešamība sasniegt rezultātus...

² EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai.

starp rezultātiem, kurus arī var uzraudzīt. Taču ceļš līdz noskaidrošanai, vai konkrēta intervence labi darbojas, nav vienkāršs.

Pastāvošā novērtēšanas prakse ir jāpapildina ar pieejām, kuras rada daudz spēcīgākus pierādījumus intervencu neto rezultātiem jeb ietekmei. Sasniegumu mērīšana ir jautājums par pārskatatbildību attiecībā uz izlietotajiem līdzekļiem. Galvenais jautājums, uz ko KIN cenšas rast atbildi, — vai intervence ir lietderīga. KIN cenšas noskaidrot cēloņsakarību starp intervencēm un rezultātiem, taču var būt nepieciešamas papildu uz teoriju balstītas novērtēšanas un procesa novērtēšanas metodes, lai noteiktu pamatā esošos cēloņsakarību mehānismus un palīdzētu nodrošināt, ka vienā vietā panāktā ietekme rada pierādījumu bāzi politikas atkārtšanai citur.

... un gūt pierādījumus par neto rezultātiem

2014.–2020. gada plānošanas periodā visas dalībvalstis un vadošās iestādes pieņēma novērtēšanas plānu, kurā aprakstīti novērtēšanas mērķi, darbības, organizatoriskie elementi un produkti. Novērtēšanas plāni paredz vairākus novērtējumu veidus, piemēram, programmu vispārēju, pastāvīgu novērtēšanu, kā arī tematiskus novērtējumus, kuru mērķis ir noskaidrot konkrētus novērtējuma jautājumus vai kuri koncentrējas uz konkrētiem DP virzieniem vai investīciju prioritātēm. Ar 177 ESF programmām saistītu novērtēšanas plānu analīze 2018. gada beigās³ parādīja, ka šajā plānošanas periodā gaidāmi aptuveni 132 kontrafaktuālie ietekmes novērtējumi; tas ir skaitlis, kas apliecina, ka 2014.–2020. gada plānošanas periodā salīdzinājumā ar 2007.–2013. gadu ir panākts progress un uz kontrafaktuālajām metodēm koncentrējas vairāk⁴.

Dalībvalstu pieredze KIN jomā

Saskaņā ar Novērtēšanas palīdzības dienesta projektu repozitoriju⁵ līdz 2021. gada jūnijam bija pabeigti 1795 novērtējumi, no kuriem 1001 bija saistīts ar ESF/JNI vai ESF/JNI un ERAF programmām (attiecīgi 675 un 326). No 1001 novērtējuma, kas attiecās uz ESF, 323 bija ietekmes novērtējumi, un 106 no tiem bija izmantota kontrafaktuālā pieeja — 82 no 234 ietekmes novērtējumiem, kas bija saistīti ar ESF/JNI programmām, un 24 no 89 ietekmes novērtējumiem, kas attiecās uz ESF/JNI un ERAF programmām⁶.

KIN izmantošana vēršas plašumā...

Pašreizējā plānošanas perioda pirmajos gados ESF/JNI un/vai ERAF programmu kontrafaktuālie ietekmes novērtējumi koncentrējās uz iepriekšējo plānošanas periodu, savukārt kopš 2018. gada gandrīz visos KIN novērtēti 2014.–2020. gada intervencu rezultāti⁷. 20 no 27 dalībvalstīm sagatavoja programmu, arī ESF programmu, kontrafaktuālos novērtējumus, kas arī šajā gadījumā parāda, ka šī pieeja ir izmantota plašāk salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem.

Lai gan KIN metodiskās pieejas dalībvalstīs atšķiras, kontrafaktuālā pieeja visbiežāk tika izmantota ar nolūku novērtēt aktīvās darba tirgus politikas (apmācības, stimulu, palīdzības darba meklējumos, darba prakses) ietekmi un daudz mazākā mērā citās jomās, piemēram, novērtējot intervences izglītības iestāžu un izglītojamo atbalstam un politiku, kas saistīta ar

³ Sk. [Ismeri Europa – Ecorys – Institute for Employment Studies, 2019.](#)

⁴ Sk. [Bratu C. et al., 2014.](#)

⁵ REGIO GD un EMPL GD finansētais palīdzības dienesta projekts vāc informāciju par novērtējumiem, kuri publicēti tiešsaistē VI tīmekļa vietnēs kopš 2015. gada 1. janvāra. Novērtējumus apzina valstu ekspertu tīkls; par novērtējumiem tiek sagatavoti kopsavilkumi, un tiek pārbaudīta novērtējumos ietvertu konstatējumu kvalitāte un uzticamība, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/member-states/.

⁶ 90 no 106 izskatīja un par tiem kopsavilkumus sagatavoja palīdzības dienesta projekts.

⁷ 29 no 33 KIN, kas veikti līdz 2018. gadam, ir saistīti ar iepriekšējo plānošanas periodu.

sociālajiem jautājumiem, piemēram, intervences nabadzības vai sociālās atstumtības apkarošanai.

Metodikas ziņā visbiežāk izmanto noslieces koeficientu samērošanas metodi (propensity score matching), savukārt citas metodes izmanto mazāk. KIN bieži koncentrējas uz īstermiņa un vidēja termiņa rezultātiem (6 līdz 12 mēneši), savukārt ilgtermiņa rezultātus novērtē retāk.

Palīdzības dienesta projektā veiktā KIN analīze liecināja, ka pastāv ierobežojumi: cilvēki kontrolgrupās nav pietiekami līdzīgi cilvēkiem atbalstu saņemošajās grupās; zema datu uzticamība, piemēram, ja tie izgūti no *ex post* aptaujām, intervijām, kuras paļaujas uz respondentu spēju precīzi atcerēties notikušo; maza izlase, kas rada statistiski nenožīmīgus rezultātus, utt. Dažos gadījumos novērtēšanas ziņojumos nav pietiekami daudz informācijas par metodiskajām darbībām, izvēlēm un ierobežojumiem, kas ir būtiski elementi citu personu, ne tikai pasūtītāju, informēšanai par pārbaudīto pasākumu rezultātiem un viņu zināšanu papildināšanai par šiem rezultātiem.

...tomēr joprojām bieži sastopami ierobežojumi

Rezumējot, pēdējos gados ir panākts progress, taču KIN veikšanai ir nepieciešamas tehniskas zināšanas un politiskā griba. Šī rokasgrāmata cenšas parādīt, cik KIN var būt noderīgi, un izklāsta dažas problēmas, kuras VI jāatrisina, lai KIN īstenošana būtu veiksmīga. Papildus KIN praktiskajiem aspektiem uzmanība pievērsta arī plašākiem jautājumiem, kuri var būt jārisina, lai nodrošinātu augstākas kvalitātes ietekmes novērtējumus. Rokasgrāmatā ietverti vairāki pamata ieteikumi, kuri, cerams, būs noderīgi VI, taču viens no galvenajiem vēstījumiem ir, ka KIN veikšanai nepieciešama rūpīga datu (jo īpaši administratīvo datu) sagatavošanas plānošana, skaidri mērķi un uzdevumi utt., lai izvairītos no potenciālām problēmām īstenošanas posmā vai zemas kvalitātes novērtējumiem.

Rokasgrāmata praktiķiem

Rokasgrāmata satur arī novērtējumu piemērus un praksi ar mērķi palīdzēt lasītājam. Novērtēšanas palīdzības dienesta projekta apkopotie novērtējumi ir galvenais informācijas avots šajā rokasgrāmatā ietvertajiem piemēriem un praksei, taču tika izskatīti arī citi avoti, jo īpaši Kopīgā pētniecības centra (Ietekmes novērtēšanas pētniecības centra (CRIE)) veiktie novērtējumi un — mazākā mērā — akadēmiskas publikācijas. Kad vien iespējams, rokasgrāmatā ietvertie piemēri un pieredze ir saistīta ar Eiropas Sociālā fonda intervencēm.

Rokasgrāmatai ir četras nodaļas.

1. nodaļā aprakstīta KIN būtība un kāpēc tie ir svarīgi. Tajā sniegts īss pārskats par KIN pieejām, uzsverot atšķirību starp eksperimentālām un kvaziekperimentālām pieejām. Tāpat tajā minētas KIN īstenošanas tehniskās un praktiskās problēmas, kas jārisina. Vispārīgi aprakstīti ar politiku saistīto jautājumu veidi, kurus varētu izskatīt KIN, kā arī saikne starp KIN metodēm un citām novērtēšanas pieejām (piemēram, uz teoriju balstītas pieejas, procesa novērtējums un efektivitātes analīze).

Struktūra, kas atspoguļo novērtēšanas soļus

2. nodaļā izskatīta virkne jautājumu, kuri VI būtu jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot KIN. Rokasgrāmatā aprakstītas dažas no galvenajām problēmām, ar kurām bieži saskaras KIN izstrādātāji, un pausti ieteikumi, kā šīs problēmas iespējams risināt. Minētie jautājumi kalpo par ceļvedi tiem, kuri vēlas pasūtīt ESF finansētu intervenču KIN.

KIN sniedz spēcīgus pierādījumus fondu lietderībai. Taču KIN to var izdarīt tikai tad, ja tie ir labi plānoti un pienācīgi veikti. Lai to panāktu, VI ir jāatrisina

daži pamatjautājumi saistībā ar novērtējuma pasūtīšanu. To, kā tieši un kādā secībā VI izskata šos jautājumus, nosaka praktiskie apsvērumi un institucionālā kārtība attiecīgajā dalībvalstī. Šajā rokasgrāmatā izcelti daži no šiem svarīgajiem jautājumiem, vēršot uz tiem VI uzmanību. Galvenie jautājumi ir uzskaitīti saskaņā ar sešiem novērtēšanas procesa soļiem: 1) novērtējamās(-o) darbības(-u) atlase; 2) novērtējuma jautājumu un veikuma mainīgo lielumu noteikšana; 3) datu analīze kontrolgrupas noteikšanai un veikuma mainīgo lielumu mērīšanai; 4) KIN metodes izvēle; 5) laika grafika un budžeta noteikšana; 6) novērtējuma īstenošana. Īpaša uzmanība pievērsta datu pieejamībai un aizsardzībai, kas var būtiski apdraudēt KIN veikšanas iespējamību.

3. nodaļā apskatīts iepriekš minētais ceturtais solis (KIN metodes izvēle), un tā koncentrējas uz galveno kontrafaktuālajās analīzēs izmantoto metožu iezīmēm. Konkrētāk, ir aprakstītas piecas metodes: eksperimentālā metode jeb nejaušināšana (*randomisation*), noslieces koeficientu samērošana (*propensity score matching*), atšķirību atšķirības analīze (*difference-in-differences*), regresijas pārtraukuma modelis (*regression discontinuity design*) un instrumentālie mainīgie (*instrumental variables*). Šīs rokasgrāmatas nodaļas nolūks nav apmācīt lasītājus KIN metožu izmantošanā, bet gan informēt viņus par katras metodes priekšrocībām un trūkumiem un gadījumiem, kad viena metode ir piemērotāka nekā citas.

4. nodaļā aprakstīti plašāki jautājumi saistībā ar iespējamo turpmāko attīstību. Tie ietver nepieciešamību attīstīt gan vadošo iestāžu (politikas veidotāju un amatpersonu), gan dalībvalstu pētniecības un akadēmisko aprindu un konsultāciju uzņēmumu spēju veiksmīgi veikt KIN. Šajā nodaļā arī apskatīta nepieciešamība novērst juridiskus šķēršļus saistībā ar piekļuvi datiem un atjaunināt ESF+ programmu KIN atbilstoši modernākiem modeļiem, lai tiktu plašāk aptverta sociālās iekļautības un izglītības politika, vairāk veiktas “nemateriālā veikuma” ietekmes aplēses un biežāk izmantotas metanovērtējuma pieejas.

Kopumā šajā rokasgrāmatā 1) argumentēts KIN noderīgums; 2) noteikti KIN veiksmīgai īstenošanai būtiskie soļi un 3) KIN skatīti kā ļoti svarīga ESF+ sistēmas daļa. Galīgais mērķis ir vairot ESF+ ieguldījumu Eiropas iedzīvotāju labklājībā.

Autori vēlas izteikt atzinību par vērtīgo atbalstu un palīdzību šā dokumenta sagatavošanā, ko sniedza Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta G5 nodaļa “Labāks regulējums”, jo īpaši Linda Adamaite, Jeannette Monier un María José Cueto Faus. Autori vēlas pateikties arī Andrea Pisano un Ernesto Belisario par viņu ieguldījumu iedaļā par datu aizsardzību, kā arī Paweł Hess par viņa atbalstu un ieguldījumu.

1. nodaļa. Jēdziens un pieejas

Šajā nodaļā risināti pamatjautājumi par kontrafaktuālās pieejas būtību un mērķi intervenču cēloņsakarības ietekmes novērtēšanā. Konkrētāk, tajā izklāstīta izpratne par kontrafaktuālā ietekmes novērtējuma būtību, jo īpaši ņemot vērā tā saikni ar darbību veidiem, kuri saņem ESF+ līdzfinansējumu. Tāpat tajā apskatīta saikne starp kontrafaktuālām pieejām un citām novērtēšanas metodikām un apspriests, kāpēc KIN ir svarīgi, jo īpaši pašlaik. Nodaļā apskatīti politikas jautājumi, kurus iespējams izskatīt KIN, un sniegts īss pārskats par dažām galvenajām kontrafaktuālajām metodēm, kuras ir būtiskas ESF+ līdzfinansētu intervenču novērtēšanā un sīkāk aprakstītas 3. nodaļā.

1.1. Kontrafaktuālās pieejas būtība

KIN cenšas noskaidrot intervenču neto rezultātus jeb ietekmi. To īpaša iezīme ir tas, ka to mērķis ir pamatot apgalvojumus, ka konkrēta intervence izraisa konkrētu rezultātu, proti, ka konkrētu rezultātu var piedēvēt vienīgi attiecīgajai intervencei. KIN to panāk, nošķirot intervenci un izslēdzot alternatīvus novērotā rezultāta skaidrojumus.

To spēja izslēgt alternatīvus skaidrojumus pamatojas uz “kontrafaktuālā scenārija” ideju, proti, atbildi uz jautājumu: “Kas būtu noticis — attiecīgā veikuma ziņā —, ja intervence nebūtu īstenota?” Lai skaidri saprastu kontrafaktuālās pieejas jēdzienu ļoti vienkāršotā veidā, ir noderīgi aplūkot piemēru par bezdarbnieku, kas piedalās apmācības programmā, kuras mērķis ir veicināt nodarbinātību. Lai noteiktu, kāda ir apmācības ietekme uz šo personu, kontrafaktuālā pieeja aplūko divus potenciālos rezultātus⁸. Pirmais no tiem ir apmācāmās personas nodarbinātības statuss pēc piedalīšanās apmācībā. Tas ir novērotais rezultāts apmācāmajai personai. Otrs potenciālais rezultāts ir šīs apmācāmās personas nodarbinātības statuss, kāds tai būtu, ja tā nebūtu piedalījies apmācības programmā, pārējiem apstākļiem nemainoties. Šajā gadījumā otro rezultātu dēvē par kontrafaktuālo rezultātu. Apmācības ietekmi uz apmācāmo personu parāda atšķirība starp novēroto rezultātu un kontrafaktuālo rezultātu. Tā ir apmācības neto cēloņsakarības ietekme jeb ietekme uz personu. Vienīgā atšķirība apstākļos vai nosacījumos, kuri izraisa novērotos un kontrafaktuālos rezultātus, ir personas dalība apmācībā. Tādējādi jebkāda atšķirība starp abiem rezultātiem ir apmācības ietekme uz personas nodarbinātības statusu.

Kontrafaktuālā pieeja

Faktiski nenovēro un nevar novērot kontrafaktuālos rezultātus saistībā ar personām, uz kurām attieksies intervence. Tomēr KIN galvenais mērķis ir sniegt pārliecinošas aplēses par kontrafaktuāliem rezultātiem attiecībā uz tādu personu vai uzņēmumu grupām, kurus ietekmējusi ESF līdzfinansēta intervence. Tādējādi ietekmi izsaka, piemēram, kā vidējo rādītāju vai īpatsvara atšķirību starp vidējām novērotajām vērtībām un “aplēstajām” kontrafaktuālajām vērtībām. Vairumā gadījumu KIN cenšas intervences (pasākuma vai instrumenta) rezultātus attiecībā uz tajā iesaistītajiem subjektiem (personām, MVU utt.) salīdzināt ar tādas grupas rezultātiem, kurai intervenci nepiemēroja. KIN terminoloģijā “atbalstu saņēmušo” jeb “atbalsta”

Atbalsta grupu noteikšana un...

⁸ Sīkāku aprakstu par “potenciālā veikuma” cēloņsakarības modeli sk. [Holland P., 1986.](#)

grupu nošķir no “kontroles” grupas, kurai visos aspektos (izņemot atbalsta saņemšanu) vajadzētu būt pēc iespējas līdzīgākai atbalstu saņēmējai grupai. No kontrolgrupas iegūst aplēses par kontrafaktuālajiem rezultātiem, īpašu uzmanību pievēršot novērotu un nenovērotu pazīmju atšķirībām abu grupu starpā. Tāpat ir iespējams salīdzināt vairākus atšķirīgus atbalsta veidus, atbilstīgām vienībām sniedzot dažādus atbalsta variantus (piemēram, citu ESF finansētu atbalstu vai no citiem avotiem finansētas intervences), veidojot vairākas atbalsta grupas un salīdzinot šo grupu rezultātus savstarpēji un/vai ar atbalstu nesaņēmušas kontrolgrupas rezultātiem.

Ja kontrolgrupa nesaņem nekādu atbalstu, novērtējumā aplūkotais jautājums ir: “Kāda ir pakļaušanas intervencei ietekme salīdzinājumā ar palīdzības vai atbalsta nesaņemšanu?” Savukārt, ja attiecīgā atbalsta saņemšanas rezultātus salīdzina ar rezultātiem, kuri izriet no cita veida atbalsta saņemšanas, novērtējumā aplūkotais jautājums ir: “Kāda ir pakļaušanas aplūkotajai intervencei ietekme salīdzinājumā ar pakļaušanu citas skaidri definētas alternatīvas iedarbībai?” KIN daudzos gadījumos var izstrādāt tā, lai rastu atbildi uz vienu vai otru no šiem pamatjautājumiem. Risināmā jautājuma izvēli nosaka politikas veidotāju prioritātes un praktiski izstrādes ierobežojumi.

*... kontrolgrupu
noteikšana*

Gadījumos, kad salīdzina divus dažādus atbalsta veidus, starp tiem vajadzētu pastāvēt izteiktam kontrastam, kurš ir jēgpilns no politikas veidošanas viedokļa.

1.2. Kāpēc kontrafaktuālie novērtējumi ir svarīgi?

KIN sniedz būtisku informāciju par intervencu neto rezultātiem jeb ietekmi. Tie nodrošina aplēses par ietekmes apmēru, tās raksturu (pozitīva vai negatīva) un statistiskus nenoteiktības mērījumus. Tie palīdz apstiprināt vai atspēkot pieņēmumu par cēloņsakarību starp intervenci un rezultātiem, kurš ir intervences modeļa pamatā. Šos izmērītos rezultātus var izmantot vairāku mērķu īstenošanā: lai parādītu pārredzamību un pārskatbildību nodokļu maksātāju resursu tērēšanā; lai pieņemtu politikas lēmumus, pamatojoties uz skaidriem pierādījumiem; lai mācītos no rezultātiem, kas sasniegti vienas valsts dažādos reģionos vai dažādās dalībvalstīs.

Personas, kuras ir atbildīgas par intervencēm un satraucas par turpmāka finansējuma piesaisti savām programmām, būs ieinteresētas KIN veicināšanā ar nolūku parādīt, ka to programmas lietderīgi izmanto līdzekļus un nodrošina izmērāmus ieguvumus dalībniekiem, kā arī sabiedrībai kopumā. KIN radītie pierādījumi īpaši interesēs par resursu sadali atbildīgās personas. Vi vēlēšies parādīt, ka to programmas patiešām darbojas veiksmīgi. Lai to darītu pārliecinoši, tām būs jāpasūta augstas kvalitātes KIN.

*Pārredzamība un
pārskatbildība*

Šīs KIN iezīmes ļauj nodrošināt svarīgu informāciju politikas veidotājiem, kuru uzdevums ir piešķirt resursus dažādām intervencēm. Lēmumi par potenciālu intervencu finansējumu tiek pieņemti ierobežotu resursu kontekstā. Šajā kontekstā lēmumu pieņēmējiem ir nepieciešami spēcīgi pierādījumi par programmu ietekmi un izmaksu lietderību, lai viņi varētu sasniegt pēc iespējas labāku rezultātu, izmantojot pieejamos resursus. Novērtējot intervencu relatīvo efektivitāti, KIN aplēstos neto rezultātus var atspoguļot detalizētāk, izpētot intervences izmaksu lietderību vai veicot pilnu izmaksu un ieguvumu analīzi.

*Atbalsts lēmumu
pieņemšanā par
resursu sadali*

Būtiskas papildu zināšanas var iegūt arī, salīdzinot dažādās teritorijās veiktu līdzīgu darbību neto rezultātus. Ja KIN konstatē ievērojamas atšķirības to rezultātos, tas, ļoti iespējams, nozīmē, ka ievērojami atšķiras darbību kvalitāte vai ka dažas darbības labāk atbilst to sociālekonomiskajam kontekstam nekā citas. Šādi salīdzinājumi — parasti dēvēti par “metanovērtējumu” vai “metaanalīzi” — ļauj vairāk vispārināt KIN konstatējumus un kalpo kā svarīga pārbaude politikas pasākumiem (piemēram, apmācībai un integrētajiem pakalpojumiem utt.)⁹. Lai veiktu šādus salīdzinājumus saskaņā ar zinātniskajiem kritērijiem, nepieciešams pietiekams skaits KIN un sistēmiska to īstenošana. Līdz ar to laba koordinācija valsts vai ES līmenī ir svarīgs nosacījums tam, lai šādus salīdzinājumus veiktu biežāk un tie būtu noderīgs informācijas avots politikas lēmumu pieņemšanā.

Dažādos reģionos vai DV veiktu darbību salīdzināšana

1.3. Kāpēc kontrafaktuālie novērtējumi ir tehniskā ziņā sarežģīti?

Ir vairākas pieejas, kuras var aprakstīt kā “neuzticamus” centienus aplēst intervenču ietekmi. Tās apskatītas šeit ar nolūku ilustrēt KIN raksturīgo sarežģītību, bet nav sniegtas atsauces uz reālu novērtēšanas praksi.

Atkāpšanās no vienkāršotām pieejām

Vispirms var minēt gadījumu, kad politikas veidotājs vēlas novērtēt apmācības programmas ietekmi uz bezdarbniekiem, salīdzinot apmācīto personu ienākumus pēc apmācības pabeigšanas ar visu to bezdarbnieku ienākumiem, kuri nepiedalījās programmā. Pēc tam politikas veidotājs novēroto atšķirību starp dalībnieku un personu, kuras nepiedalījās, ienākumiem piedēvē apmācības programmai.

Tā nav pamatota stratēģija apmācības ietekmes uz ienākumiem noteikšanai, jo personas, kuras nepiedalījās apmācībā, var būtiskos veidos atšķirties no apmācības dalībniekiem un šīs atšķirības var ietekmēt rezultātus; tāpēc šāda pieeja neizslēdz alternatīvus skaidrojuma novērotajām ienākumu atšķirībām. Piemēram, iespējams, ka apmācības dalībniekiem piemīt lielākas spējas nekā personām, kuras tajā nepiedalījās. Citiem vārdiem sakot, bezdarbnieki ar lielākām spējām var būt brīvprātīgi nolēmuši piedalīties apmācības programmā. Tādējādi spējas ne tikai ietekmē lēmumu piedalīties, bet arī rezultātus — bezdarbnieki, kuriem piemīt lielākas spējas, droši vien gūs lielākus ienākumus nekā bezdarbnieki ar mazākām spējām. Tā rezultātā iemesls jebkādai novērotai ienākumu atšķirībai starp atbalsta grupu un kontrolgrupu var būt apmācības programma un/vai atšķirības piemītošajās spējās, tādējādi intervences ietekme tiktu pārspīlēta.

Ja spējas nav iespējams izmērīt un abu grupu atšķirības piemītošo spēju ziņā nav iespējams ņemt vērā ietekmes aplēsēs, salīdzinot abu grupu veikumu, tad apmācības programmas aplēsto ietekmi skar **izlases kļūda**. Lai risinātu šo problēmu, novērtētāji cenšas savākt pēc iespējas vairāk informācijas par būtiskiem faktoriem, kuri ietekmē lēmumu piedalīties un no tā izrietošo veikumu. Šos datus izmanto, no personām, kuras nepiedalījās apmācībā, atlasot derīgu kontrolgrupu, proti, grupu, kura ir pēc iespējas līdzīgāka atbalsta grupai minēto faktoru ziņā, un veicot statistisko analīzi, kurā ņemti vērā šie faktori. Tā darot, novērtētāji bieži atsauces uz pieņēmumu, ka atlasītajai grupai programmā nosaka šie novērojami faktori. Šo “identificējošo

Izlases kļūdas novēršana

⁹ Sk., piemēram, [Card D., Kluge J. un Weber A., 2017.](#)

pieņemumu” parasti nav iespējams vienkārši pārbaudīt, un novērtētājam ir pārlicinoši jāargumentē pieņēmuma ticamība konkrētajā kontekstā, pamatojoties uz zināšanām par institucionālajiem faktoriem un uzvedības teoriju.

Otra “neuzticama” pieeja varētu būt tāda, ka politikas veidotājs novēro apmācības dalībnieku ienākumus pirms un pēc apmācības un piedēvē šīs “pirms–pēc” izmaiņas apmācības intervencei. Būtībā šajā pieejā tiek pieņemts, ka bez intervences vidējie ienākumi nemainītos.

*“Pirms–pēc”
izmaiņas*

Gandrīz visos gadījumos arī šī nav pamatota stratēģija apmācības ietekmes uz ienākumiem novērtēšanai, ja vien nav iespējams ticami atsaukties uz pieņemumu par nemainību laikā. Tam par iemeslu ir fakts, ka apmācības dalībnieku ienākumi laika gaitā neizbēgami mainīsies veidos, kas nekādi nav saistīti ar apmācību. Piemēram, parasti var novērot kritumu apmācāmo personu ienākumos pirms dalības apmācībā, un viens no tā iemesliem ir īslaicīgi faktori. Daudzos gadījumos ienākumi atkal palielinātos neatkarīgi no apmācības intervences¹⁰. Neuzticamā pieeja, saskaņā ar kuru apmācības ietekmi novērtē, pamatojoties uz atšķirību starp ienākumiem tieši pirms dalības programmā un pēc programmas, neņem vērā faktu, ka daudzos gadījumos ienākumi tāpat būtu pieauguši.

Šādu modeļu koriģēšanai nepieciešami kontrafaktuālā scenārija mērījumi, t. i., mērījumi par to, kā būtu mainījušies apmācāmo personu ienākumi, ja apmācības intervence nebūtu notikusi. Piemēram, šādu kontrafaktuālo rezultātu var iegūt no rūpīgi piemeklētas kontrolgrupas, kurā nav veikta apmācības intervence un kuras ienākumi novēroti tādos pašos laika brīžos kā apmācības dalībnieku ienākumi. Tad bieži tiek minēts pieņēmums par kopīgām tendencēm, kurš apgalvo, ka apmācības dalībnieku ienākumu un kontrolgrupas ienākumu tendence būtu vienāda, ja intervence nebūtu notikusi.

Šo “neuzticamo” pieeju ierobežotība mudina meklēt pārlicinošākas novērtēšanas metodes. Kā minēts iepriekš, pārlicinošāku metožu īstenošana tomēr ir tehniskā ziņā sarežģītāka. Nākamajā šīs nodaļas iedaļā sniegts īss apraksts par dažām konkrētām KIN pieejām, kuras varētu būt pašas noderīgākās ESF kontekstā.

1.4. Pārskats par KIN modeļiem un pieejām

Ja koncentrējas uz intervences ietekmi uz dalībniekiem, kontrafaktuālos rezultātus parasti aplēš, izmantojot datus, kas savākti no grupām, kuras veido tādas personas, kas nepiedalās intervencē un ir līdzīgas novērtējamās intervences dalībniekiem. 1. tabulā šīs nodaļas beigās sniegts īss pārskats par pieejām, dažām to priekšrocībām un ierobežojumiem un galvenajiem tām nepieciešamajiem datu veidiem.

Galvenā atšķirība kontrafaktuālā ietekmes novērtēšanā ir starp novērtēšanas modeļiem — tie ir vai nu eksperimentāli, vai kvaziekperimentāli. Eksperimentālo pieeju parasti dēvē par “nejaušinātu kontrolētu pētījumu” jeb NKP, dažreiz to sauc arī par “sociālo eksperimentu”.

¹⁰ Šo tendenci dēvē par Ašenfeltera kritumu (*Ashenfelter Dip*), atsaucoties uz ekonomistu, kurš pirmais to komentēja. Sk. [Ashenfelter O., 1978.](#)

Eksperimentālo pieeju uzskata par KIN metožu zelta standartu intervenču ietekmes novērtēšanai, kuru iespējams pārbaudīt un pielāgot relatīvi īsos laikposmos, un lielākajā daļā gadījumu tā ir ideālais variants. Labam ietekmes novērtējuma modelim būtu jātiecas iegūt objektīvas kontrafaktuālo rezultātu aplēses. Daudzos gadījumos var uzskatīt, ka eksperimentālā pieeja nodrošina šādas objektīvas aplēses. Apspiežot KIN pieejas, bieži vēlams sākt ar eksperimentālās pieejas izklāstu. Tam par iemeslu ir fakts, ka kvaziekperimentālās metodes būtībā cenšas atdarināt eksperimenta ideālu.

Nejaušināts modelis — zelta standarts

KIN modeļu aprakstā katras pieejas galvenās iezīmes ir izklāstītas pēc iespējas vienkāršāk ar nolūku izskaidrot pamatā esošos principus. Realitātē šo metožu piemērošana var būt daudz sarežģītāka, un tādas problēmas kā neatbilstība iedalījumam, t. i., gadījumi, kad personas, kurām būtu bijis jāpiedalās intervencē, tajā nav piedalījušās, var būtiski palielināt radušos sarežģījumus.

Ir daudz dažādu pieeju, kuras būtībā cenšas atdarināt nejaušināšanu. Tās dēvē par **kvaziekperimentālām**. Šajā rokasgrāmatā nav iespējams tās visas apskatīt vai sniegt pilnīgu, detalizētu tehnisko aprakstu par katru no tām. Tomēr kopumā kvaziekperimentālās metodes, kas, visticamāk, tiks īstenotas ESF kontekstā, ir 1) noslieces koeficientu salāgošana; 2) atšķirību atšķirības analīze; 3) regresijas pārtraukuma modelis; 4) instrumentālie mainīgie. Pārskats par galvenajām pieejām un to relatīvajām priekšrocībām ir sniegts 3. nodaļas 5. tabulā.; tās aprakstītas ļoti vienkāršoti ar mērķi izcelt katras pieejas pamatprincipus. 1. pielikumā norādīta papildliteratūra par kvaziekperimentālām metodikām.

Modeļi, kas nav nejaušināti, jeb kvaziekperimentāli modeļi

1.5. Kā KIN var iekļaut plašākā novērtēšanas sistēmā?

Kontrafaktuālie novērtējumi risina noteikta veida jautājumus par intervenču cēloņsakarības ietekmi. Iespējas ar šīm pieejām risināt citus jautājumus saistībā ar intervenci ir ierobežotas. Ir noderīgi nošķirt novērtējuma jautājumus, kuri attiecas uz **cēloņa skaidrojumu**, no tādiem, kuri attiecas uz **cēloņa aprakstu**. KIN nolūks ir **aprakstīt** intervences sekas. Šādas metodes ir mazāk piemērotas to mehānismu un kontekstu **izskaidrošanai**, caur kuriem veidojas cēloņsakarības. Minētais nošķirums ir būtisks, jo tas palīdz paskaidrot KIN īpašo lomu¹¹.

Cēloņa skaidrojums un apraksts

Labi izstrādāts KIN informēs politikas veidotāju par to, vai intervence ir izraisījusi tādas izmaiņas rezultātos, kuru panākšanai tā tika izstrādāta. Tas sniegs ietekmes jeb rezultāta apmēra pierādījumus un informēs politikas veidotāju par to, vai ietekme bijusi pozitīva vai negatīva, taču vienlaikus paredzēs zināmu nenoteiktības pakāpi. Kontrafaktuālie ietekmes novērtējumi ir mazāk derīgi skaidrošanai, kāpēc un kā radusies kontrafaktuālajā ietekmes novērtējumā izmērītā ietekme. Tāpat arī, ja izrādās, ka intervencei nav bijis nekādas ietekmes, bieži ir grūti uz KIN pamata noteikt, kāpēc tas tā ir noticis.

Kādu informāciju KIN var sniegt politikas veidotājiem, un kādu — ne

Lielākajā daļā politikas veidošanas struktūru ieinteresētajām personām, kuras cenšas noskaidrot ar cēloņa aprakstu saistītus jautājumus, un personām, kuras cenšas noskaidrot jautājumus saistībā ar cēloņa skaidrojumu, parasti ir atšķirīgas intereses un skatījumi. Programmu vadītājiem un praktiķiem ir

¹¹ Sk. *Shadish W. R., Cook T. D. un Campbell D. T., 2002, un Stern E. et al., 2012.*

tendence koncentrēties uz jautājumiem, kuri saistīti ar cēloņa skaidrojumu. Resursu piešķirēji un augstākā līmeņa lēmumu pieņēmēji, kuri ir atbildīgi par budžeta izstrādi, sliecas koncentrēties uz jautājumiem, kas saistīti ar cēloņa aprakstu. Praksē nošķirums starp cēloņa skaidrojumu un cēloņa aprakstu var būt izplūdis. Dažos gadījumos KIN var sniegt skaidrojumu tam, kāpēc ir konstatēta noteikta ietekme, piemēram, pētot intervenču ietekmi uz svarīgām apakšgrupām. Tomēr ir svarīgi rūpīgi apdomāt, kādu veidu jautājumi ieinteresētajām personām ir radušies par intervenci, un izvēlēties piemērotu pieeju katra jautājuma noskaidrošanai. Kontrafaktuālais ietekmes novērtējums bieži ir piemērots gadījumos, kad primārais jautājums ir par to, vai interence darbojas. Gadījumos, kad primārais jautājums ir par to, kā interence darbojas, piemērotākas ir uz teoriju balstītas metodes un procesa novērtēšanas metodes.

Šie dažādie jautājumu un nolūku līmeņi ir apkopoti nākamajā attēlā.

Nemot vērā iepriekš aprakstīto, var secināt, ka KIN jāizstrādā novērtēšanas plāna ietvaros. Šajā novērtēšanas plānā jāiekļauj atšķirīgas novērtēšanas formas, kuru nolūks ir noskaidrot dažādus jautājumus, kas rodas dažādām politikā ieinteresētām personām. Praksē novērtēšanas plānā reti, ja vispār, tiks iekļauts KIN bez procesa novērtējuma.

Novērtēšanas nolūkos izmanto daudz dažādu pieeju, kuras kalpo dažādiem mērķiem. Svarīgākais jautājums ir, kā šīs pieejas iespējams noderīgos veidos kombinēt, lai veicinātu atziņu gūšanu par īstenoto politiku. Patiesais izaicinājums šajā jomā ir atbilstoši sakombinēt plānošanas ciklā dažādus novērtēšanas veidus ar atšķirīgiem nolūkiem. Kā aprakstīts iepriekš un parādīts nākamajā attēlā, KIN, procesa novērtēšana un uz teoriju balstītas pieejas cita citu papildina.

1. attēls. Dažādi novērtēšanas uzdevumi un veidi

Avots: pielāgots no [Martini A., 2009.](#)

Spēcīgai novērtēšanas stratēģijai būtu jāietver šādi elementi:

- uz teoriju balstīts ietekmes novērtējums,
- procesa (jeb īstenošanas) novērtējums,
- kontrafaktuālais ietekmes novērtējums (KIN),
- efektivitātes analīze.

Novērtēšanas veidu kombinēšana

Šajā rokasgrāmatā detalizēti tiks aprakstītas tikai kontrafaktuālās pieejas ietekmes novērtēšanai. KIN kontekstā uz teoriju balstītas pieejas ir instruments, kas palīdz saprast intervences izstrādes nolūku.

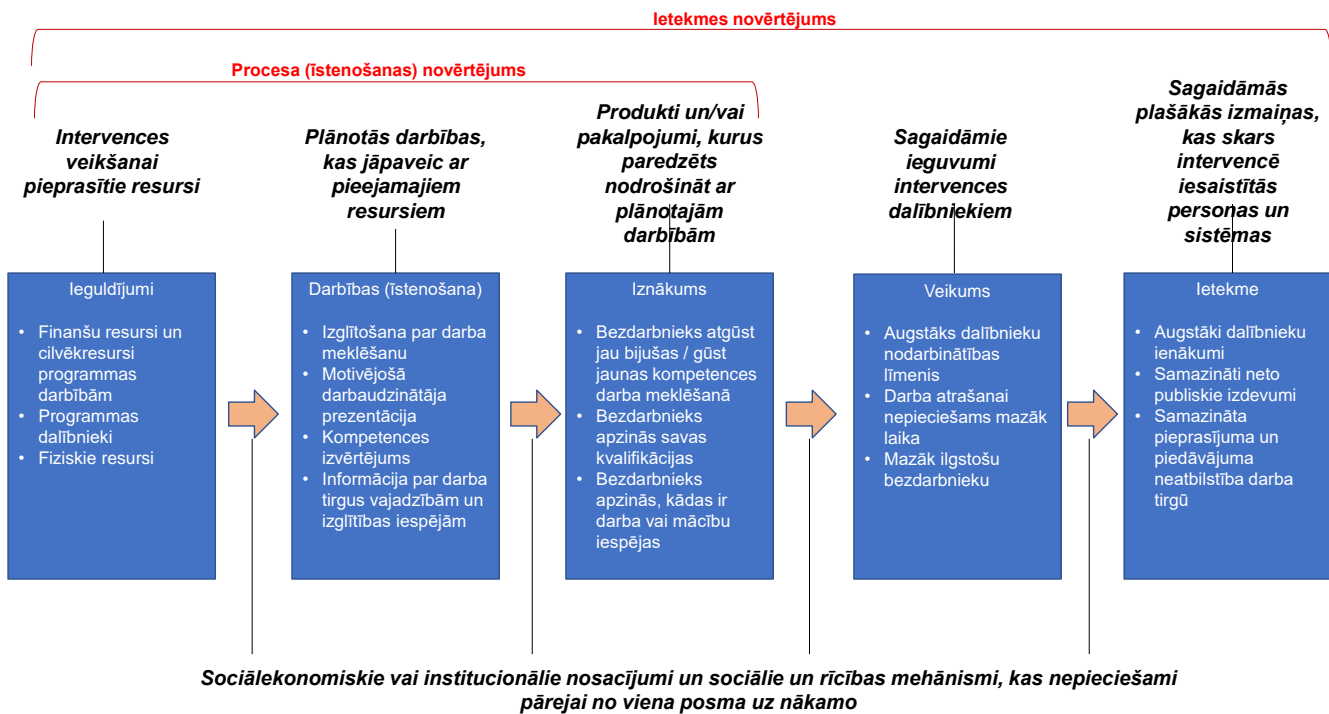
Uz teoriju balstītu novērtēšanu dažos gadījumos izmanto, lai aprakstītu intervences iecerēto darbību un pārbaudītu, vai var novērot izmaiņas rezultātos, kuras paredz intervences teorija. Šajā ziņā uz teoriju balstītas pieejas var izmantot ietekmes novērtēšanā, lai atbildētu uz jautājumu, “kā” radīta ietekme, un tās var izmantot, lai izpētītu intervences ietekmi gadījumos, kad KIN nav iespējams. Nākamajā attēlā parādīts stilizēts pārmaiņu teorijas piemērs intervencei, kuras mērķis ir uzlabot nodarbinātības pakalpojumus. Uz teoriju balstīta novērtēšana pārbauda, vai pierādījumi apstiprina pārmaiņu teorijā piedāvāto cēloņa soļu secību no ieguldījumiem līdz ietekmei un ar kādiem nosacījumiem un sociālajiem mehānismiem tas ir bijis iespējams.

Uz teoriju balstīta novērtēšana attiecas uz “pārmaiņu teoriju”

Šajā dokumentā nav iekļauts detalizēts apraksts par teorijā balstītu pieeju izmantošanu ietekmes noteikšanai.

KIN kontekstā uz teoriju balstīta novērtēšana apskata veidu, kā intervence ir plānota un izstrādāta un kā iecerēta tās darbība. Būtībā šī pieeja ietver darbu, ko kopā ar intervencē ieinteresētajām personām veic, lai nonāktu pie kopīgas izpratnes par intervences pamatā esošo “pārmaiņu teoriju”, kā vienkāršoti parādīts nākamajā attēlā. Visas intervences iemieso ar programmu saistītu loģiku, kura ieguldījumus un pasākumus saista ar iznākumiem un vidēja termiņa un pēc tam arī ilgāka termiņa rezultātiem. Līdz ar to pārmaiņu teorijas formulēšana arī ir būtisks atbalsts KIN; tā atvieglo īstenošanas procesa un tā iespējamās ietekmes uz iznākumu un veikumu rekonstruēšanu, kā arī palīdz noteikt visrepresentatīvākos veikuma mainīgos, kuri pēc tam jāpārbauda, veicot kontrafaktuālo analīzi.

2. attēls. Loģikas modeļa pieejas jeb “pārmaiņu teorijas” piemērs

Avots: pielāgots no [W. K. Kellogg Foundation, 2004](#), un [Bredgaard T., 2015](#).

Uz teoriju balstītu novērtēšanu var sasaistīt ar kontrafaktuālās ietekmes novērtējumiem vairākos noderīgos veidos. Skaidri formulēta pārmaiņu teorija (jeb intervences loģika) var nodrošināt informāciju KIN izstrādei. Papildus citiem aspektiem labi definēta pārmaiņu teorija var palīdzēt ietekmes novērtējuma izstrādātājam noskaidrot turpmāk minētos jautājumus.

KIN papildināšana

- Kādi rezultāti ir svarīgi un jāizmēra?
- Kāds varētu būt intervences ietekmes apmērs, un vai ietekme būs pozitīva vai negatīva?
- Kāda ir iecerētā mērķgrupa, un kā var atlasīt kontrolgrupu?
- Cik ilgs laiks varētu būt nepieciešams, lai programmas ietekme un rezultāti īstenotos?
- Kādi dati varētu būt nepieciešami, lai izmērītu dalību intervencē?

- Cik ticama ir kontrolgrupa kā kontrafaktuālās ietekmes mēraukla?

Pārmaiņu teorijas formulēšana var arī palīdzēt identificēt potenciālu neparedzētu ietekmi, kuru iespējams ņemt vērā KIN izstrādē. Skaidri formulēta pārmaiņu teorija zināmā mērā var arī palīdzēt novērtētājam interpretēt KIN pētījuma rezultātus. Tomēr interpretācijas ziņā ļoti informatīvs var būt arī **procesa novērtējums**.

*Procesa
novērtējums*

Procesa novērtējumam KIN kontekstā ir divi mērķi. Pirmais no tiem ir “precizitātes” novērtēšana, un otrais — atšķirības novērtēšana starp atbalstu saņēmušo personu un kontrolpersonu pieredzi.

“Precizitātes” novērtējums pārbauda, cik lielā mērā intervence tās īstenotajā formā atbilst savam projektam. Procesa novērtējumā apskata, kādi pakalpojumi faktiski bija pieejami intervences dalībniekiem. Vai tie atbilst tam, kas iecerēts intervences teorijā? Ja izpilde dažādās vietās atšķiras, kas ir šo atšķirību pamatā? Lielākajai daļai intervenču ir gan vadības, gan ietekmes loģika:

*Precizitātes
novērtēšana*

- vadības loģika attiecas uz to, kā īstenošanas struktūrām būtu jāreaģē uz programmas noteikumiem un stimuliem,
- ietekmes loģika attiecas uz to, kā jāreaģē cilvēkiem, kuriem paredzēta intervence, ņemot vērā faktisko izpildi.

Ar precizitāti saistītā procesa analīzes daļa sniedz informāciju par to, kas faktiski paveikts intervencē un tādējādi faktiski sekmē novēroto ietekmi. Tāpat tā nodrošina svarīgu informāciju projekta vadībai.

Kontrafaktuālās novērtēšanas kontekstā īpaši svarīga ir atšķirību novērtēšana. Ir ierasta prakse koncentrēties uz intervences ietekmi, kā tas lielā mērā darīts šajā rokasgrāmatā. Tomēr pirms ietekmes uz rezultātiem ir ietekme uz ieguldījumiem — atbalsta grupai un kontrolgrupai pieejamo iespēju atšķirība, ko intervence faktiski panāk. Principā katru KIN var apgriezt otrādi un atbalsta grupu izmantot kā kontrolgrupu, lai novērtētu rezultātus attiecībā uz tiem cilvēkiem, kuri pirms apvēršanas bija tā dēvētajā kontrolgrupā. Tas nozīmē, ka par kontrolvienību pieredzi jāzina tikpat daudz, cik par atbalsta grupas pieredzi, jo kontrafaktuālais ietekmes novērtējums par rezultātu atšķirības cēloni uzskata atšķirību starp ieguldījumiem atbalstu saņēmušajā grupā un kontrolgrupā.

*Atšķirība starp
atbalstu saņēmušo
grupu un
kontrolgrupu*

Atkal atgriežoties pie apmācības shēmas, iespējams iedomāties divus ļoti atšķirīgus sākotnējo apstākļu kopumus. Vienā no tiem apmācības shēmu piedāvā tādā vispārējā kontekstā, kurā nekas cits tamlīdzīgs nav pieejams. Kontrolvienības iztiek bez nekā. Taču otra iespēja ir tāda, ka pastāv aizstājēji. Piemēram, iespējams, ka ir pieejama apmācība no uzņēmumiem, kuri specializējas profesionālajā sagatavošanā. Ja tas tā ir, procesa analīzē, cik vien iespējams, jāietver novērtējums par dalības apmācībā atšķirību starp atbalsta grupu un kontrolgrupu, nevis vienkārši jāpieņem, ka kontrolgrupai nav pieejams nekāda veida atbalsts.

Lai gan procesa novērtējumus var pasūtīt pilnīgi neatkarīgi no citām novērtējuma formām, ir svarīgi procesa novērtējumu un ietekmes novērtējumu plānot kopā, ņemot vērā, ka tie ir būtiski gan vadībai, gan KIN.

*KIN nepieciešams
procesa
novērtējums*

Labā procesa analīze var palīdzēt panākt precizitāti, un procesa novērtējumi sniedz skaidrojumu par intervences cēloni. Bez labi izstrādāta procesa novērtējuma bieži ir grūti pilnīgi interpretēt KIN rezultātus vai novērtēt

izmaksas, kas vajadzīgas izmaksu un ieguvumu analīzes veikšanai, kad pabeigtas ietekmes aplēses.

Kā norādīts iepriekš, vēl viens veids, kā procesa novērtējums var palīdzēt ietekmes novērtējumu konstatējumu interpretācijā, ir pārskats par kontekstu, kurā intervence darbojusies. Konteksta saprašana ir svarīga, jo tā ļauj apzināties intervences veiksmīgai darbībai nepieciešamos nosacījumus un sniedz izpratni par to, cik lielā mērā intervence varētu radīt līdzīgu ietekmi, ja to īstenotu citur, atšķirīgos ģeogrāfiskajos apgabalos, vai citā laikposmā. Tas ir jo īpaši svarīgi, runājot par politikas pieeju pārnesamību un izceļot labu praksi pārrobežu mācīšanās un informācijas apmaiņas kontekstā. Procesu analīze vairo pārlicību par novērtēšanas rezultātu tā dēvēto **ārējo pamatotību**.

Lielākajā daļā lietošanas gadījumu efektivitātes analīze ietver vai nu izmaksu lietderības novērtēšanu, vai pilnu izmaksu un ieguvumu analīzi.

Izmaksu lietderības koeficientu noteikšana

Izmaksu lietderības analīze ietver intervences izmaksu salīdzināšanu ar tās rezultātiem jeb ietekmi, ko konstatējis KIN. Vienkārši sakot, izmaksu lietderības koeficientu iegūst, intervences ietekmi (kas izteikta vai nu mērvienībās, vai standartizētās vienībās) dalot ar intervences īstenošanas neto izmaksām uz vienu atbalstu saņēmušo vienību.

Izmaksu lietderības koeficients apmācības programmai, kuras mērķis ir palīdzēt bezdarbniekiem atrast darbu, varētu parādīt, kādi līdzekļi nepieciešami uz vienu dalībnieku, lai viņš pārietu no bezdarba uz nodarbinātību.

IIA ieguvumu salīdzināšanai ar neto izmaksām

Izmaksu lietderības koeficients ir svarīgs mērījums tiem, kuri ir atbildīgi par resursu sadali pa programmām. No dažādām intervencēm iegūtie koeficienti ļauj resursu piešķirējiem relatīvi spriest par to, kuras intervences ir saimnieciski izdevīgākas.

Tā vietā, lai programmas rezultātus izteiktu vai nu to mērvienībās, vai standartizētās vienībās, **izmaksu un ieguvumu analīze** (IIA) cenšas KIN gūtās ietekmes aplēses izteikt naudas izteiksmē un salīdzināt tās ar intervences neto izmaksām. Izmaksu un ieguvumu analīzes mērķis ir noteikt, vai naudas izteiksmē izteiktie ieguvumi no programmas pārsniedz tās neto izmaksas. Tipiskas ESF apmācības programmas izmaksu un ieguvumu analīze intervences sniegtos ieguvumus tās dalībniekiem, valdībai un sabiedrībai kopumā salīdzinātu ar intervences neto izmaksām. Dalībnieku ieguvumus no programmas (parasti uzlabota nodarbināmība un palielināti ienākumi) noskaidro ar KIN. No tiem atskaita dalībnieku maksāto nodokļu vērtību un citas ar nodarbinātību saistītas izmaksas, lai noteiktu neto ieguvumu. No valdības viedokļa intervences nodrošinātie ieguvumi nāk no papildu nodokļu ieņēmumiem un samazinātiem sociālās palīdzības maksājumiem, tai pašā laikā valdība sedz lielāko daļu intervences izmaksu. Ieguvumus sabiedrībai kopumā iegūst, saskaitot ieguvumus dalībniekiem un valdībai un no tiem atskaitot dalībniekiem un valdībai radušos izmaksu summu.

Izmaksu lietderīguma analīze un IIA joprojām nav ļoti plaši izplatīta ESF novērtējumos. Tomēr minētie analīzes veidi ir ļoti noderīgi, lemjot par to, vai intervenci vajadzētu atkārtoti finansēt nākotnē, vai nosakot no vairākām līdzīgām intervencēm vislietderīgāko (sk. piemēru nākamajā izcēlumā).

KIN ietvaros veiktas ietekmes aplēses ir būtiska sastāvdaļa gan izmaksu lietderīguma analīzē, gan izmaksu un ieguvumu analīzē. Izmaksu lietderīguma analīzē tās sniedz lietderīguma mērījumus, savukārt IIA — būtisku avotu naudas izteiksmē izteiktu ieguvumu aplēsēm. Tāpat ir skaidrs, ka gan izmaksu lietderīguma pētījumu, gan izmaksu un ieguvumu analīzes vajadzībām nepieciešams savākt precīzus izmaksu datus, no kuriem iespējams iegūt neto izmaksas. Šādas darbības parasti dēvē par izmaksu pētījumu (*cost study*). Dažos sarežģītos novērtējumos, kuros izmantotas vairākas metodes, izmaksu pētījumus bieži integrē procesa novērtējumā, kurā pētniecības instrumentus var pielāgot tā, lai varētu savākt būtiskus izmaksu datus.

1. izcēlums. Piemērs, kā izmantot KIN ieguvumu un izmaksu salīdzināšanai

Piemēru kontrafaktuālās pieejas izmantošanai ieguvumu un izmaksu aplēšanā sk. [Bazzoli M. et al., 2018](#). Pētījums koncentrējas uz arodmācību programmām, kas īstenotas Trento autonomajā provincē Itālijā 2010.–2011. gadā un ietvēra vairāk nekā 300 stundu apmācībām veltītu darbību. Tika novērtētas divas kursu grupas: no provinces resursiem (*PVr*) finansēti un Eiropas Sociālā fonda (ESF) finansēti kursi, kuros bija attiecīgi 954 un 205 dalībnieki.

Galvenie IIA īstenošanas soļi bija šādi: 1) autori, izmantojot noslieces koeficientu samērošanu¹², novērtēja apmācības kursu ietekmi uz varbūtību, ka dalībnieki atradīs darbu trīs gadu laikā pēc kursu sākuma; 2) tika aplēsta kursu ietekme uz bruto ienākumiem līdz 2013. gada beigām; 3) autori aplēsa papildu nodokļu ieņēmumu apmēru (kas izriet no ietekmes uz ienākumiem) un publisko līdzekļu ietaupījumus, kas radušies, samazinoties bezdarbnieka pabalstu saņēmēju skaitam; 4) tika salīdzināti kursu ieguvumi un izmaksas.

Tika izmantotas vairākas administratīvo datu kopas: a) uzraudzības dati saistībā ar dalībniekiem un viņu pazīmēm; b) VND (*Centri per l'impiego* jeb nodarbinātības centru) bezdarbnieku reģistru dati kontrolgrupas noteikšanai; c) dati no COB datubāzes — arhīva, kurā glabā uzņēmumu obligātos paziņojumus par noslēgtajiem darba līgumiem, kas jānosūta valsts nodarbinātības dienestam un ko izmanto, lai noteiktu nodarbinātības statusu atbalstu saņēmēju grupās un kontrolgrupās gan pirms, gan pēc dalības apmācības kursā; d) nodokļu ieņēmumu arhīvu dati indivīdu ienākumu aprēķināšanai un e) Itālijas Sociālā nodrošinājuma institūta (*INPS*) dati, kas sniedz informāciju par indivīdu saņemtajiem bezdarbnieka pabalstiem.

Pēc 36 mēnešiem nodarbinātības varbūtība atbalstu saņēmušajā *PVr* kursu grupā bija aptuveni par 5 procentpunktiem augstāka nekā kontrolgrupā, savukārt ESF kursu ietekme bija daudz augstāka — aptuveni 28 procentpunkti. Trīs gadu laikā pēc intervences personas, kuras piedalījās *PVr*ursos, nopelnīja vidēji par 2250 euro gadā vairāk nekā kontrolgrupa, savukārt cilvēki, kuri piedalījās ESFursos, nopelnīja par 4106 euro gadā vairāk nekā kontrolgrupa. Dati arī ļāva autoriem aplēst valsts pārvaldes iestāžu ieguvumus nodokļu ieņēmumu pieauguma un mazāku ar sociālajiem pabalstiem saistīto izdevumu izteiksmē. Personas *PVr* kursu grupā katrā apskatītajā gadā maksāja par 126 euro lielāku ienākumu nodokli nekā kontrolgrupa, savukārt aplēses par personām ESF kursu grupā bija 318 euro gadā. Attiecībā uz samazinājumu bezdarbnieka pabalstos (BP), kuri valsts pārvaldes iestādēm jāmaksā, kursu ietekme bija maznozīmīga, visticamāk, tāpēc, ka BP monetārā vērtība bija atkarīga no nodarbinātības ilguma pirms kļūšanas par bezdarbnieku un daudzi dalībnieki bija gados jauni un ar nelielu darba pieredzi.

Intervenču izmaksas uz vienu dalībnieku bija 4800 euro *PVr*ursos un 14 500 euro ESFursos. Autori arī salīdzināja abu veidu kursu izmaksas un ieguvumus individuālā līmenī; tika konstatēts, ka 2010.–2013. gada laikposmā izmaksas vidēji bija augstākas nekā ieguvumi¹³.

¹² Konkrētāk, autori izmantoja grupēšanu (*blocking*) ar regresijas korekcijas novērtējumu.

¹³ Vēl vienu līdzīgu piemēru sk. [Lammers M. un Kok L., 2021](#).

2. nodaļa. Praktiski apsvērumi KIN izstrādē

Šajā nodaļā izskatīti praktiski jautājumi, kas jāņem vērā, sagatavojot novērtēšanu. To vajadzētu izmantot, plānojot novērtēšanas darbības, lemjot par to, kurām intervencēm piemērot KIN pieeju, un nosakot galvenos jautājumus, kuri jārisina KIN izstrādē.

KIN sagatavošana

Tiek pieņemts, ka sākumā programmas vadītājs vadošajā iestādē (vai par ESF intervences īstenošanu atbildīgās starpniekstruktūras (SS) vadītājs) lemj par to, kādas intervences novērtēt un kādas būtu piemērotas KIN iekļaušanas stratēģijas. Tāpat tiek pieņemts, ka VI amatpersonas pašas neveiks novērtēšanu, bet gan slēgs līgumu ar ārējiem ekspertiem / pasūtīs novērtēšanas pakalpojumus no tiem. Lai gan KIN veiks darbuzņēmējs, VI (vai SS) pirms pasūtīšanas būs jāplāno ietekmes novērtējums un jā sagatavojas tam.

Novērtēšanas plānā ir jāizklāsta novērtēšanas stratēģija, ieskaitot dažādos novērtējumu veidus, kas aprakstīti iepriekšējā nodaļā.

Novērtēšanas plāni ir obligāti visām programmām, un uzraudzības komitejai tie jāapstiprina ne vēlāk kā gadu pēc programmas apstiprināšanas¹⁴. Plāni ir jāizstrādā plānošanas perioda sākumā, un tajos jāietver novērtēšanas procesa kārtība (novērtējumu pārvaldība un saikne starp novērtēšanu un uzraudzību), faktiskās novērtēšanas darbības (piemēram, veicamo novērtējumu indikatīvs saraksts, katra novērtējuma darbības joma, galvenie jautājumi, nepieciešamie dati, potenciālā izmantošana, indikatīvs grafiks, pārvaldības struktūra), novērtējumu veikšanas laiks, kopējais budžets un novērtēšanas spēju veidošana.

Novērtēšanas plāni lielākoties ir vispārīgi, savukārt KIN plānošanai nepieciešami detalizētāki sagatavošanās darbi. Ideālā gadījumā tiem būtu jānotiek novērtēšanas plāna sagatavošanas laikā; dažus elementus var precizēt vēlāk. Tomēr VI/SS jāapzinās, ka parasti nav viegli iedibināt saikni ar ieinteresētajām personām un citus pasākumus, kuri nepieciešami ar intervencēm saistītu datu vākšanai, un tie ir jāplāno krietni iepriekš.

Šī rokasgrāmata koncentrējas uz veidiem, kā izstrādāt novērtēšanas sistēmu konkrētām intervencēm, kurām varētu veikt KIN. Šai sistēmai vajadzētu būt daļai no novērtēšanas plāna, vai arī tās izveide var būt operatīva darbība, kas izriet no novērtēšanas plāna.

Novērtēšanas sistēmas izstrāde konkrētām intervencēm

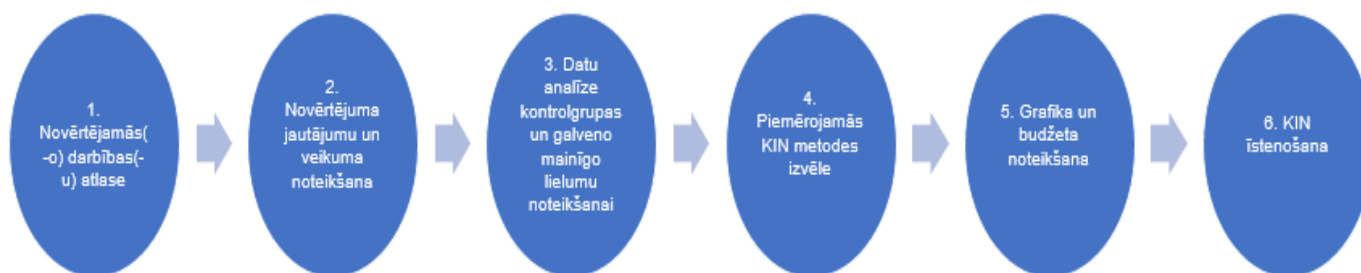
Ne visām ESF finansētajām intervencēm ir iespējams veikt kontrafaktuālo novērtējumu. Politikas veidotājiem ir jāizvēlas, kam pievērst uzmanību. Būs nepieciešams process to intervencu atlasei, kurām tiks veikts ietekmes novērtējums. Šajā rokasgrāmatā norādīti daži aspekti, kurus VI būs jāņem vērā, atlasot atbilstīgas intervences. Turklāt šīs rokasgrāmatas galvenais nolūks ir palīdzēt tiem, kuri ir atbildīgi par KIN pasūtīšanu, apdomāt dažus izaicinājumus, kas ir saistīti ar veiksmīga ietekmes novērtējuma izstrādi, un tā gaitā izveidot novērtēšanas sistēmas dažādajiem to iecerētajiem KIN.

¹⁴ Prasība izstrādāt novērtēšanas plānus ir noteikta Padomes Regulas (ES) 2021/1060 44. pantā (5. un 6. punktā). Viens plāns var aptvert vairāk nekā vienas programmas plānotos novērtējumus, bet visām programmām ir jābūt iekļautām novērtēšanas plānā.

Rokasgrāmatā pieņemts, ka pēc intervenču atlasē KIN veikšanai VI būs jāizstrādā novērtēšanas sistēma katrai atlasītajai intervencei. Šeit jēdziens "sistēma" izmantots, lai nošķirtu šo darbību no formālajiem novērtēšanas plāniem, kuri paredzēti Kopīgo noteikumu regulā (ES) 2021/1060 2021.–2027. gada plānošanas periodam. Konkrētāk, jēdziens "sistēma" attiecas uz tādu standartizētu darbību kopumu, kuras nepieciešamas, lai definētu un īstenotu KIN, un kuras jāsaprot pirms KIN sākšanas, kā parādīts nākamajā attēlā.

3. attēls. KIN darbību pamatsecība

Šīs sistēmas veidos pamatu KIN pasūtīšanai un nodrošinās darbuņēmējiem sākummateriālu rūpīgas un vērtīgas izpētes veikšanai. Turpmāk nodaļā apskatīti jautājumi, kuri jārisina, plānojot novērtēšanu. Novērtēšanas sistēmas jāpielāgo konkrētajiem apstākļiem, kādos intervence darbojas. Nav iespējams spekulēt par to, kādi būs šie konkrētie apstākļi. Tāpēc šajā rokasgrāmatā aprakstīti jautājumi, a) kuri būtu jārisina sistēmu ietvaros vai b) kuriem būtu jāstimulē pārdomas par problēmām, kas sistēmām būs jāatrisina.

Jautājumi, kas jārisina novērtēšanas plānošanā

Pēc tam, kad apskatīti daži no problēmjautājumiem, kuri jāatrisina, domājot par to, kurām intervencēm varētu veikt KIN un vai ar pieejamajiem datu veidiem vispār ir iespējams veikt KIN, uzmanība jāvelta dažiem no galvenajiem jautājumiem, kuri jāņem vērā novērtēšanas sistēmas izstrādē. Tie jāsaprot pirms KIN vai plašāka novērtēšanas pētījuma pasūtīšanas, lai varētu noteikt darba uzdevumu un iecelt darbuņēmēju. Šādas novērtēšanas sistēmas galvenais saturs ir norādīts nākamajā tabulā.

1. tabula. Novērtēšanas sistēmas ieteicamais saturs

Galvenie soļi KIN sagatavošanā un īstenošanā	Saturs
1. Novērtējamās(-o) darbības(-u) atlase	<ul style="list-style-type: none"> ESF darbības vai darbību veidi (ja iespējams, daļa no iepriekš noteiktas tipoloģijas), kurus novērtēs KIN Kopsaviikums par atlasīto darbību loģiku (mērķi, galvenie atbilstības kritēriji un mērķpopulācija, palīdzības veidi, īstenošanas modelis, aptuvenie sākšanas un pabeigšanas datumi, indikatīvs budžets)
2. Novērtējuma jautājumu un veikuma mainīgo lielumu noteikšana	<ul style="list-style-type: none"> Novērtējuma jautājumi Paredzētā darbību funkcionēšana ("pārmaiņu teorija") un veikuma mainīgie lielumi (piemēram, nodarbinātības statuss, izmaiņas ienākumos, nabadzības statuss, vidējais vērtējums eksāmenos utt.)

Galvenie soļi KIN sagatavošanā un īstenošanā	Saturs
3. Datu analīze kontrolgrupas noteikšanai un veikuma mainīgo lielumu mērīšanai	<ul style="list-style-type: none"> - Administratīvie dati (piemēram, bezdarba reģistri, nodokļu reģistri, apdrošināšanas administratīvie dati, skolu reģistri vai studentu datubāzes utt.) vai citi dati (piemēram, apsekojumi, lielle dati), kurus plānots izmantot - Datubāzes vai apsekojuma mainīgie lielumi, kurus plānots izmantot KIN - Nepieciešamo mainīgo lielumu laikrindas - Galvenie datu piekļuves noteikumi un apsvērumi (vadošajai iestādei nodrošināta tieša piekļuve, nepieciešamība vienoties ar citām pārvaldes iestādēm, privātuma noteikumi un ierobežojumi)
4. KIN metodes izvēle	<ul style="list-style-type: none"> - Iespējamā KIN metode (to iespējams vēlāk precizēt, bet jau uzreiz būtu jānorāda, vai tiks izmantots nejausināts kontrolēts pētījums vai citas metodes, ar nolūku sekmēt konsekvētu novērtēšanas procesu)
5. Grafika un budžeta noteikšana	<ul style="list-style-type: none"> - KIN grafiks, galvenie atskaites punkti: a) lēmums par eksperimentālu vai kvaziekperimentālu pieeju; b) detalizēti novērtējuma jautājumi; c) darba uzdevuma sagatavošana; d) novērtētāja noteikšana; e) datu sagatavošana; f) datu analīze; g) vidusposma un noslēguma ziņojumi; h) rezultātu apstiprināšana; i) rezultātu un pieredzes izplatīšana - KIN pieejamais budžets
6. Novērtējuma īstenošana	<ul style="list-style-type: none"> - Novērtētāja izvēle - KIN īstenošanas uzraudzība - Ziņošana par KIN - Rezultātu izplatīšana (galvenās iesaistāmās ieinteresētās personas, galvenie rīki)

2. izcēlums. KIN novērtējuma iekļaušana plašākā sistēmā

Daudzi dalībvalstīs veikti ESF finansētu intervenču KIN ir iekļauti plašākās novērtēšanas sistēmās:

- Vācijā darba programmas *Bund ESF 2014.–2020.* gadam ietvaros veiktais kontrafaktuālais novērtējums par programmu ilgtermiņa bezdarbnieku integrācijai darba tirgū, kas finansēta saskaņā ar 9.I ieguldījumu prioritāti, ir daļa no plašākas novērtēšanas stratēģijas, kas paredz gada starpposma ziņojumu izstrādi, kuros izskatīti arī ar intervenču īstenošanu saistīti temati. Laikā no 2017. līdz 2021. gadam tika sagatavoti četri ziņojumi¹⁵. Tas pats attiecas uz novērtējumu par ESF pasākumiem ilgtermiņa bezdarbnieku integrācijas atbalstam Bādenē-Virtembergā, kurā kontrafaktuālā analīze tika īstenota pēc kvalitatīvākas analīzes, kas koncentrējās uz to, kā dalībnieki novērtēja intervences¹⁶.
- Pjemontā (Itālijā) kontrafaktuālais novērtējums par saskaņā ar 8.I un 9.I ieguldījumu prioritāti finansēto, neaizsargātām personām paredzēto nodarbinātības kuponu ietekmi uz nodarbinātību bija viens posms plašākā pašlaik notiekošā novērtēšanā. Divos sākotnējos ziņojumos (2018. gada aprīlī un 2019. gada februārī) tika izskatītas īstenošanas problēmas un dalībnieku subjektīvie viedokļi, savukārt divi turpmāki ziņojumi 2019. gada jūlijā un 2020. gada beigās koncentrējās uz ietekmi uz nodarbinātību, izmantojot kontrafaktuālo pieeju¹⁷.
- Markes reģionā (Itālijā) veiktais KIN, kurā pētīta ilgstošiem bezdarbniekiem paredzētu intervenču ietekme 2020. gadā, ir ietekmes analīze ar tematisku ievirzi, kas sekoja vispārīgākai 2019. gadā veiktai ietekmes analīzei par ESF darbībām, kuras vērstas uz bezdarbniekiem (Ziņojums par darbā iekārtošanu)¹⁸.
- Polijā DP “Zināšanas, izglītība, izaugsme” 2014.–2020. gadam ietvaros tika pasūtīti vairāki novērtējumi

¹⁵ Sk. [Boockmann B. et al., 2017](#), [Boockmann B. et al., 2018](#), [Boockmann B. et al., 2019](#), un [Boockmann B. et al., 2021](#). 2019. un 2021. gadā piemēroja KIN.

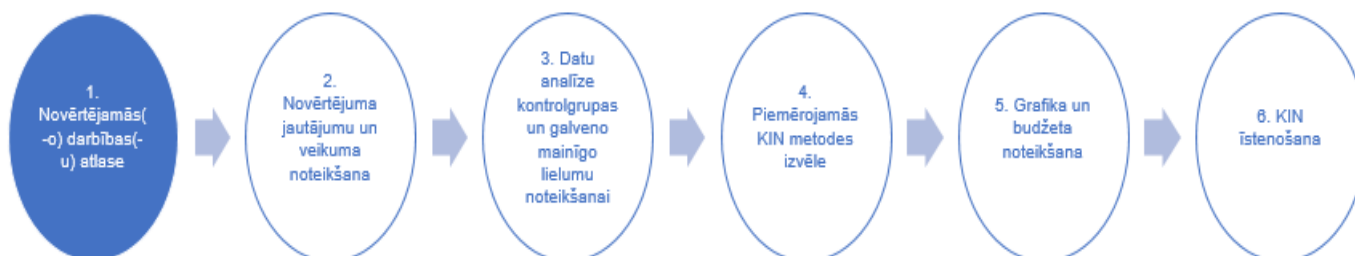
¹⁶ Sk. [Hunger K. un Sattler K., 2017](#), un [Scheller F. un Seidel K., 2020](#). 2020. gadā piemēroja KIN.

¹⁷ Sk. [Pomatto G., 2017](#), [Pomatto G., 2019](#), [Poy S., 2019](#), [Poy S., 2020](#). 2019. un 2020. gadā piemēroja KIN.

¹⁸ Sk. [Pompili M., Giorgetti I., 2020](#), [Pompili M., Giorgetti I., 2020a](#).

(8 ziņojumi¹⁹) laikposmā no 2015. gada beigām līdz 2020. gada maijam ar mērķi analizēt ESF un JNĪ atbalstu jauniešiem no dažādām perspektīvām, piemērojot dažādas analītiskās metodes (piemēram, kvalitatīvo analīzi ar apsekojumu un interviju starpniecību, makromodeļus, pētījumus uz vietas un kontrafaktuālo pieeju).

2.1. Intervencu atlase ietekmes novērtēšanai

Lai atlasītu intervences ietekmes novērtēšanai, ir jāveic trīs svarīgas darbības: *Kritēriji intervencu atlasei*

1. jānosaka stratēģiskās problēmas;
2. kad stratēģiskās prioritātes ir skaidras, ir jānovērtē, vai atsevišķas intervences atbilst kontrafaktuālās pieejas pamatprasībām un cik lielā mērā tās ir inovatīvas un/vai būtiski vairo zināšanu bāzi;
3. jānoskaidro, kāda ir KIN veikšanai nepieciešamo datu veidu pieejamība vai potenciālā pieejamība. Šis trešais jautājums līdz šim ir izrādījies būtisks šķērslis ESF intervencu kontrafaktuālo novērtējumu veikšanai un pelnījis īpašu uzmanību.

3. izcēlums. Jautājumi intervencu atlasei KIN

KIN nav piemērots visām intervencēm, un KIN veikšana visām intervencēm parasti nav izmaksu ziņā lietderīga. Vadošajām iestādēm ir jāizlemj, kā sadalīt resursus tā, lai panāktu pēc iespējas lielākus ieguvumus. Šī izvēle būtu jāatspoguļo novērtēšanas plānā, un KIN plānošanā būtu jāņem vērā trīs galvenie elementi: a) stratēģiskās prioritātes, b) KIN īstenojamība un c) nepieciešamo datu pieejamība.

Novērtēšanas stratēģiju ietekmē intervencei piešķirto līdzekļu apmērs, politikas attīstība, neskaidrās jomas un nepieciešamība pēc zināšanām. VI būtu jānoskaidro turpmāk minētie jautājumi.

- Vai intervencei piešķirtais ievērojamais līdzekļu apjoms nozīmē, ka ir īpaši svarīgi pamatot izdevumus? Šīs intervences ir salīdzinoši vienkārši noteikt, jo tās saņem lielāko daļu līdzekļu, kas piešķirti katram konkrētajam mērķim (kā noteikts ESF+ regulas (ES) 2021/1057 2. pantā).
- Vai pasākums ir reformu procesa galvenais elements, un vai novērtēšanas rezultāti varētu sekmēt centienu kritisku pārskatīšanu? Šīs intervences ir saistītas ar nesenām nodarbinātības, izglītības vai sociālās politikas reformām; lai gan tās, iespējams, nesaņem ievērojamas naudas summas, tās tomēr ir būtiskas reformu veiksmīgai īstenošanai.
- Vai intervence ir inovatīva, un vai to izmēģinājuma vai pilotprojekta ietvaros pārbauda pirms tās paplašināšanas? Šīs intervences, iespējams, nesaņem daudz resursu, taču tās ir laikus jānovērtē, lai izlemtu, vai eksperimentu turpināt un paplašināt vai izbeigt.

¹⁹ Sk. [Instytut Badań Strukturalnych - Imapp - IQS, 2015](#), [Baran J. et al., 2016](#), [Baran J. et al., 2017](#), [Baran J. et al., 2018](#), [Baran J. et al., 2018a](#), [Palczyńska M. et al., 2019](#), [Kalinowski H., 2020](#), [Kalinowski H. et al., 2020](#). 2017. un 2020. gadā piemēroja KIN.

- Vai intervence koncentrējas uz jomām, kurās nepieciešami papildu pierādījumi par lietderību? Šī grupa ietver intervences, kuras iepriekš nav novērtētas vai kuru novērtējumi ir tik seni, ka tos nepieciešams atjaunināt. ESF+ programmās šādu intervencu ir daudz, jo KIN tikai nesen ir kļuvuši plaši izplatīti un “neto rezultāti” nav zināmi.

Īstenojamība ir saistīta gan ar intervenču raksturlielumiem, gan intervenču īstenošanas apstākļiem. Plānotājiem vajadzētu spēt apstiprinoši atbildēt uz turpmāk minētajiem jautājumiem.

- Vai intervences sniegtais atbalsts ir nošķirts, atšķirīgs un pietiekami viendabīgs?
- Vai salīdzinājums starp atbalsta grupām un kontrolgrupām ir pietiekami jēgpilns ietekmes mērīšanai?
- Vai mērķpopulācija ir liela un labi definēta?
- Vai teorija, kas intervenci saista ar iecerēto veikumu, ir loģiski saskanīga?
- Vai mērķpopulācijas ietvaros var skaidri noteikt atbalsta grupu?
- Vai atbalsta grupa ir pietiekami liela?
- Vai iespējams noteikt uzticamu kontrolgrupu?
- Vai atšķirību starp atbalsta grupas un kontrolgrupas pieredzi ir iespējams uzturēt pietiekami ilgu laiku, lai novērtētu ietekmi?

Dati ir ļoti būtiski. KIN būtība ir mērījumi, un to veikšanai ir nepieciešama kvantitatīva informācija gan par atbalsta grupu un kontrolgrupu, gan kontekstu, kādā veic novērtēšanu. Tieši kādi dati ir nepieciešami — to parasti nosaka intervences teorija un kontrafaktuālās ietekmes noteikšanai izmantotā stratēģija. Atlasot intervences KIN veikšanai, vadošajai iestādei, kura plāno KIN, ir jānoskaidro turpmāk minētie jautājumi.

- Ko ir svarīgi zināt par mērķgrupas un kontrolgrupas dalībniekiem?
- Ko ir svarīgi zināt par atbalsta grupā faktiski īstenotās intervences raksturu?
- Vai kontrolgrupa nesaņem nekādu atbalstu vai saņem cita veida atbalstu? Vai par to ir pieejami dati?
- Kādi dati ir pieejami no administratīvajiem avotiem un citiem avotiem?
- Vai ir pieejami dati, kas apraksta individuālas karjeras?
- Vai individualizētus datus no dažādiem avotiem ir iespējams savstarpēji sasaistīt?

Stikāka informācija par šiem jautājumiem ir sniegta turpmāk šajā nodaļā.

2.1.1. Prioritāru intervenču noteikšana ietekmes novērtēšanai

Pirms prioritāro intervenču noteikšanas KIN veikšanai ir jāizskata plašāki stratēģiski jautājumi. Būtu jākoncentrējas uz tādu intervenču atlasītiem, kuru ietekmes novērtējumi varētu vislabāk palīdzēt saprast, kas darbojas veiksmīgi. Ieguvumus, kas izriet no labi izstrādātiem, rūpīgiem novērtējumiem, gūst ne tikai VI un novērtējumus pasūtījušās dalībvalstis, bet arī citas dalībvalstis un to VI, citas ieinteresētās personas un Komisija.

Ieguldījums izdevumu pamatošanā

Ņemot vērā, ka KIN koncentrējas uz tādu jautājumu noskaidrošanu, kas ir būtiski politikas veidotājiem, jo īpaši tiem, kuri ir atbildīgi par resursu sadales lēmumiem, ir jēgpilni ietekmes novērtēšanas centienus vērst uz tām programmām un intervencēm, kuras ir īpaši resursietilpīgas. Jo vairāk laika un citu resursu konkrēta programma vai intervence patērē, jo svarīgāk ir saprast, vai tā darbojas veiksmīgi un tāpat arī vai radītie ieguvumi pārsniedz izmaksas. Iespējams, ir jāapdomā, vai ir vērts turpināt dārgas intervences, kas nerada sociālu vai ekonomisku vērtību, savukārt citas intervences, kuru

Uzsvars uz resursietilpīgām intervencēm

pievienotā vērtība ir pierādīta, var būt pelnījušas palielinātus resursus un uzmanību.

Nesen veiktu 2014.–2020. gada plānošanas periodā finansētu ESF intervenču novērtējumu rezultāti liecina, ka nepieciešami stratēģiski pielāgojumi un jāpievērš lielāka uzmanība galvenajiem politikas mērķiem. Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātes intervences ir izrādījušas mazāk lietderīgas gados vecākiem cilvēkiem un tiem, kuri ir attālinājušies no darba tirgus; šīm grupām nepieciešami jauni un iedarbīgāki instrumenti²⁰. Lai gan sociālās politikas intervencēm ir ļoti dažādas izmaksas uz vienu dalībnieku un katru darbības veidu, parasti nav veikta sistemātiska izmaksu un ieguvumu analīze²¹. Izglītības un apmācības intervencēm ir pozitīvi rezultāti, taču ierobežotais ietekmes pētījumu skaits neļauj pilnīgi novērtēt to ilgtermiņa ietekmi²². KIN piedāvā iespēju izsijāt intervences ar mērķi noteikt pašas lietderīgākās un efektīvākās pieejas konkrētām mērķgrupām, tādējādi maksimāli palielinot jauno ESF+ programmu saimniecisko izdevīgumu.

Intervences ieguldījums reformu procesā

Intervences, kuras ir plašākas reformu programmas svarīga daļa, bieži piesaista ievērojamu finansējumu. Tas, ka ESF intervence ir būtiska sociālās iekļautības stratēģijai vai svarīgs aktīvās darba tirgus programmas elements, protams, pievērsīs tai lielāku uzmanību.

Intervences, kas sekmē inovāciju politikā

Inovatīvas un pētnieciskas intervences

Jaunas un inovatīvas izmēģinājuma intervences ir nepārprotami kandidāti KIN veikšanai. Intervenču ietekmes pārbaudīšana izmēģinājuma projektā noteikti ir rūpīgi jānovērtē. Novērtēšana ar labi izstrādātu KIN ir vēl jo svarīgāka gadījumos, kad pastāv skaidra apņemšanās intervenci pastiprināt vai izvērst plašāk, ja tā tiktu atzīta par veiksmīgu.

Ieguldījums zināšanu apguvē

Uzmanības un resursu koncentrēšana uz konkrētām programmas jomām un konkrētām intervencēm šajās jomās ir īpaši pamatota tad, ja ir maz pierādījumu par to, kas veiksmīgi darbojas attiecīgajā politikas jomā, vai šādu pierādījumu nav vispār. Piemēram, ja pastāv patiesa neskaidrība par politiku nākotnē un risks pārmērīgi paļauties uz pierādījumiem, kas var nebūt tieši attiecināmi uz konkrētajiem apstākļiem (piemēram, pierādījumi no citām valstīm).

Pierādījumu sniegšana

Augstas kvalitātes novērtējumus var uzskatīt par sabiedrisko labumu ieguvumi, kurus tie rada zināšanu apguves ziņā, dod labumu ieinteresētajām personām arī ārpus konkrētās VI. Tāpēc ir svarīgi apdomāt, kādas ieinteresētās personas varētu gūt labumu no ierosinātā ietekmes novērtējuma. Tās varētu būt starpniekstruktūras (SS) vai aģentūras, kuras nodarbojas ar intervencēm tajā pašā programmā, citas VI vai SS attiecīgajā dalībvalstī vai aģentūras un iestādes, kuras strādā ar valsts vai reģionālajiem fondiem. Vēl viena nepārprotama ārēja ieinteresētā persona, kura būtu jāņem vērā, ir Eiropas Komisija, un arī citās dalībvalstīs ir ieinteresētās personas, kuras varētu gūt zināšanas no novērtējuma. Ne tikai tiešo ieinteresēto personu, bet arī citu personu vajadzību vērā ņemšana ir būtisks ieguldījums,

²⁰ [Fondazione G. Brodolini, Metis GmbH, Applica, Ockham IPS \(2020\).](#)

²¹ [ICF, Cambridge Econometrics and Eurocentre \(2020\).](#)

²² [Ecorys, Ismeri Europa \(2020\).](#)

kuru politikas veidotāji un programmu vadītāji var veikt savstarpējās mācīšanās jomā.

Pēdējais stratēģiskais jautājums, kas jāapsver, KIN izstrādes gaitā atlasot uzmanības vērtas jomas, ir tādu intervencu izraudzīšanās, kuras var parādīt KIN radītos ieguvumus un kalpot par paraugu. *KIN metožu veicināšana*

2.1.2. Kontrafaktuālajai pieejai piemērotu intervencu atlase

Pēc tam, kad izskatīti plašāki stratēģiski apsvērumi, kas varētu pamatot konkrētu intervencu atlasīšanu KIN veikšanai, šajā iedaļā apskatīti tie konkrētie intervencu raksturlielumi, kas varētu tās padarīt piemērotas kontrafaktuālās pieejas izmantošanai. Šādu raksturlielumu ir daudz, un tie ir dažādi. Ir tādas intervencu iezīmes, kas vienā gadījumā palīdz veikt KIN, savukārt citos apstākļos var kavēt KIN veikšanas centienus. Līdz ar to nav iespējams sniegt šādu apsvērumu visaptverošu sarakstu. Tomēr ir vērts minēt tās intervencu iezīmes, kuras droši vien ļaus veiksmīgi veikt KIN.

4. izcēlums. Visizplatītākie intervencu veidi un mērķgrupas, kam veic ESF KIN

Lielākā daļa ESF intervencu KIN koncentrējas uz aktīvo darba tirgus politiku, kas vērsta uz bezdarbniekiem un to apakšgrupām, kuras skar konkrēta nelabvēlīga situācija. Uz jauniešiem vērsto intervencu ietekmes analīžu ievērojamais daudzums atspoguļo ar JNI saistītos noteikumus, kuri paredz, ka šādi novērtējumi ir jāveic ar konkrētu intervālu.

Aptuveni puse no KIN, kas kopš 2015. gada apzināti Novērtēšanas palīdzības dienesta²³ projektā, ir saistīti ar 8. tematisko mērķi “veicināt ilgtspējīgu un kvalitatīvu nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti”. Līdzīgi lielākajā daļā KIN, kuri analizē intervences, kas finansētas saskaņā ar 9. tematisko mērķi, uzmanība ir vērsta uz to, cik iedarbīgi intervences spēj integrēt darba tirgū neaizsargātus bezdarbniekus (piemēram, Vācijas DP *Bund ESF 2014.–2020. gadam* ietvaros finansētā intervence, kas vērsta uz ilgstošiem bezdarbniekiem).

Visbiežāk analizētie bezdarbniekiem sniegtā atbalsta veidi ir apmācība, stažēšanās vai citas darba pieredzes formas un subsidētas darbvietas. To skaidri parāda šajā rokasgrāmatā analizētie piemēri (sk. Markes reģionā (Itālijā) veikto novērtējumu, novērtējumu par Vācijā īstenotajiem apmācības kursiem migrantiem, novērtējumu par arodmācībām jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, Latvijā). Konsultāciju un darba piemeklēšanas pakalpojumu analīze ir mazāk izplatīta (tā ir aprakstīta šajā rokasgrāmatā iekļautajā piemērā no Zviedrijas, kurā, izmantojot nejaušinātu pieeju, ir novērtēta uz VND vērsta izmēģinājuma darbība atbalsta pastiprināšanai bezdarbniekiem). Saskaņā ar palīdzības dienesta datiem ESF intervences pašnodarbinātības vai uzņēmumu veidošanas atbalstam nenovērtē bieži²⁴.

Dažos gadījumos KIN apkopoti analizē dažāda veida intervences, tādējādi radot risku, ka varētu tikt sajauktas dažādas intervencu loģikas un mazināta atbalsta grupas un kontrolgrupas salīdzinājuma uzticamība.

Ievērtības cienīgi ir centieni novērtēt neaizsargātām personām paredzētu intervencu ietekmi — ne tikai nodarbinātības rezultātus, bet arī “nemateriālo veikumu”: Vācijā veikts KIN koncentrējas uz šo aspektu, novērtējot uz ilgstošiem bezdarbniekiem vērstu darbvieta veidošanas shēmu ietekmi uz to, kā indivīdi uztver savu veselības stāvokli, uz apmierinātību ar dzīvi, piederības sajūtu un sociālā statusa rādītājiem.

Novērtējot ESF intervences izglītības jomā, kontrafaktuālo pieeju izmanto retāk. Ar 10. tematisko mērķi ir saistīts mazāks skaits KIN nekā ar 8. vai 9. tematisko mērķi, un galvenā uzmanība bieži ir vērsta uz intervencēm, kas finansētas saskaņā ar 10.IV ieguldījumu prioritāti un attiecas uz profesionālo izglītību un tās ietekmi uz integrāciju darba tirgū. Divi iemesli šādai situācijai ir ierobežotāka piekļuve datu kopām un stingrāki privātuma noteikumi²⁵. Tomēr arī šajā jomā ir veikti centieni: Spānijā (Astūrijā) tika novērtēta intervence, kas īstenoja vidusskolās ar mērķi novērst mācību priekšlaicīgu pamešanu; Polijā (Podlases reģionā) KIN pētīja to, kāda ietekme bija projektam, kura mērķis bija popularizēt profesionālo izglītību gados

²³ Sk. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/member-states/.

²⁴ Daži piemēri: *Borik V. et al., 2015*, *Ires Piemonte, 2019*, *Openfield, 2019*.

²⁵ Sk., piemēram, *Ismeri Europa – Ecorys – Institute for Employment Studies, 2019*.

jaunu izglītojamo vidū; Portugālē tika analizētas dotācijas augstākās izglītības studentiem.

KIN var veikt dažādos politikas līmeņos (t. i., vienam vai vairākiem programmas prioritārajiem virzieniem, konkrētiem mērķiem vai darbībām²⁶), un tas var ietvert valsts vai reģionālās ESF+ programmas un koncentrēties uz viendabīgām mērķgrupām (vīrieši vai sievietes, jaunieši vai neaizsargātas sabiedrības grupas, ilgstoši bezdarbnieki utt.) vai intervenču veidiem (piemēram, apmācība, sociālās iekļautības pakalpojumi vai priekšlaicīgas mācību pamešanas novēršana (sk. iepriekšējo izcēlumu)).

Piemēri no dalībvalstīm liecina, ka KIN veikšanai ir piemēroti dažādi ESF+ izmantotie instrumenti, ieskaitot apmācību, nodarbinātības stimulus un darba tirgus pakalpojumus (piemēram, darba izvēles konsultācijas, izaugsmes vadību). Savukārt ar darbinieku rotāciju un darba dalīšanu saistītām intervencēm, jaunuzņēmumu stimuliem vai sistēmu un struktūru atbalstam, kā arī intervencēm izglītības un sociālās iekļautības jomā ir sarežģītāk veikt KIN.

Ir noderīgi apdomāt, kādas intervences ir daudzsološākas no KIN viedokļa, noskaidrojot turpmāk minētos jautājumus.

Vai intervence ir nošķirta, atšķirīga un relatīvi viendabīga?

Intervences īstenotajam atbalstam ir jābūt nošķiramam no citu intervenču sniegtā atbalsta. Turklāt jābūt jēgpilnai atšķirībai starp atbalstu, ko saņem intervences dalībnieki, un to, ko iegūst citas līdzīgas personu grupas. Ja atbalsts ir tik neskaidrs, ka nav iespējams noteikt nošķirtu saņēmēju grupu, hipotētisko pieeju izmantošana nav iespējama un nav vēlama.

Skaidri nošķirams atbalsts

KIN metodes kļūst ļoti sarežģītas un grūti piemērojamas, ja konkrētai vienībai (uzņēmumam vai personai) sniegtais atbalsts ietekmē citu vienību potenciālos rezultātus (tā dēvētā plašākā vispārējā līdzsvara efekta dēļ). Apmācības programmās tā var notikt, ja programmas absolventi īstermiņā sarežģī darba meklējumus tām personām, kuras apmācībā nav piedalījušās. Gadījumos, kad to uzskata par ievērojamu problēmu (piemēram, plaša mēroga intervenču gadījumā), var būt nepieciešama makroekonomiskā analīze, lai novērtētu aizstāšanas un izstumšanas efekta apmēru. Ja paredzama šādu efektu rašanās, VI vajadzētu lūgt ekspertu padomu.

Pašai intervencei vajadzētu būt relatīvi viendabīgai. Tas nozīmē, ka visus intervences dalībniekus vajadzētu pakļaut lielā mērā vienādam pasākumu kopumam. Ja dalībniekiem piemēroto pasākumu klāsts vienas intervences ietvaros ir pārāk dažāds, tas ietekmē KIN vairākos veidos. Pirmkārt, iespējams, praksē nav pamatoti runāt par saskaņotu intervenci, bet drīzāk par vairākām intervencēm, kurās darbojas atsevišķi cēloņsakarību procesi; otrkārt, būs grūti interpretēt paziņotos ietekmes veidus kā vidējos neto rezultātus atšķirīgu intervenču grupā; treškārt, varētu būt pamatoti veikt apakšgrupu analīzi, bet, ja atbalsta grupā ir pārāk daudz apakšgrupu, izlases lieluma ierobežojumi var apgrūtināt izmantojamu konstatējumu iegūšanu.

Viendabīgas intervences

²⁶ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/1060 2. panta 4. punktu ““darbība” ir: a) projekts, līgums, rīcība vai projektu grupa, kas atlasīti attiecīgajās programmās; b) finanšu instrumentu kontekstā — programmieguldījums finanšu instrumentā un sekojošais finansiālais atbalsts, kuru ar minētā finanšu instrumenta starpniecību sniedz galasaņēmējiem”.

Vai atbalstu salīdzina ar atbalsta nesniegšanu, vai arī pastāv citas būtiskas atbalsta formas?

ESF līdzfinansē valstu un reģionālo darba tirgus un sociālās iekļautības politiku. Tādējādi ikvienā KIN novērtēšanas sistēmā ir rūpīgi jāņem vērā tas, vai intervence ir skaidri identificējama un vai personām ir iespēja saņemt pakalpojumus no citām (valsts vai reģionālām) programmām un finansējuma avotiem. Svarīgi, lai novērtējams atbalsts tik tiešām mainītu intervences dalībniekiem pieejamās iespējas vai resursus salīdzinājumā ar to, kas pieejams kontrolvienībām, un lai šīs atšķirības būtu iespējams mērīt un uzraudzīt.

Šādi ar “kompleksu atbalstu” saistīti jautājumi parasti ir atkarīgi no konteksta. Tie sarežģī KIN izstrādi un īstenošanu. To esība uzsver, cik svarīga ir rūpīga novērtēšanas plānošana — novērtēšanas sistēmas izstrāde — pirms īstenošanas.

Komplekss atbalsts

Vai ir liela un labi definēta mērķgrupa?

Atšķirībā no dažām citām novērtējuma formām KIN nepieciešama liela izlase. Ir būtiski, lai mērķgrupās būtu pietiekami daudz personu, un jābūt iespējai atrast pietiekami lielas kontrolgrupas. Šis jautājums sīkāk aprakstīts turpmāk.

Liela izlase

Ir svarīgi, lai intervence, kam paredzēts veikt KIN, būtu vērsta uz skaidri definētu grupu. Bez skaidras izpratnes par to, kas ir mērķgrupas, ir grūti noteikt jēgpilnu kontrolgrupu. Dažas intervences tīši cenšas iesaistīt personas atbalsta saņemšanā ar neformāliem mehānismiem, tādējādi sekmējot procesus, kuri nav iepriekš noteikti vai pārāk preskriptīvi (piemēram, tādas problemātiskas sabiedrības mērķgrupas kā jaunieši *NEET* situācijā vai nelabvēlīgā stāvoklī esošas grupas var iesaistīt ar neregulārām un konkrētajam gadījumam pielāgotām procedūrām); tas var apgrūtināt atbalstu saņēmušo personu un attiecīgās kontrolgrupas precīzu noteikšanu.

Mērķgrupas identitātes noteikšana

Vai pastāv skaidrs cēloņsakarību mehānisms?

Kā minēts iepriekš galveno novērtēšanas metožu un “pārmaiņu teorijas” aprakstā, bieži ir noderīgi pirms KIN vai kombinācijā ar to veikt uz teoriju balstītu novērtēšanu. Pārmaiņu teorijas vai detalizētas intervences loģikas izstrāde var palīdzēt KIN izstrādātājiem vairākos veidos; galvenokārt tā var palīdzēt noteikt, vai intervences pamatā ir saskaņots cēloņsakarību mehānisms. Intervences, kurām nav skaidra un pārlicinoša cēloņsakarību mehānisma, visticamāk, neradīs pietiekami lielu ietekmi, kuru būtu iespējams statistiski konstatēt KIN ietvaros.

Skaidrs politikas mehānisms

Vai veikumu ir iespējams noteikt kvantitatīvi?

Pastāv nepieciešamība iegūt skaitļos izsakāmus veikuma (vai rezultātu) mērījumus. Šādus datus un rādītājus var iegūt no administratīviem avotiem vai mērķorientētiem apsekojumiem.

Nepieciešamība izmērīt rezultātus

Noteiktos apstākļos intervencēm var būt paredzēti tādi rezultāti, kam nepieciešami īpaši papildpasākumi, lai tos varētu kvantitatīvi izmērīt. Piemēram, intervence var būt saistīta ar attieksmes, pārlicības vai viedokļa maiņu. Šādos gadījumos minēto izmaiņu mērīšanai jāizmanto apsekojumi. Dažām intervencēm ir diezgan neskaidri vai vāji definēti rezultāti. Arī šajā gadījumā intervences loģikas izstrāde var palīdzēt uzlabot izpratni par to, ko

intervence cenšas sasniegt un kā iecerēts panākt vēlamās izmaiņas attiecīgajos rezultātos.

Vai intervenci ievieš veidā, kurš ļauj atrast jēgpilnu kontrolgrupu?

Lai noteiktu jēgpilnu kontrolgrupu, ir svarīgi ņemt vērā, kā atbalstu saņemošās vienības (personas vai uzņēmumi) ir atlasītas dalībai intervencē vai kāpēc tās nolemj piedalīties; vai kontrolizlasei un atbalsta grupai var izmantot vienu un to pašu datu avotu, piemēram, to pašu apsekojuma instrumentu; un, visbeidzot, vai ir nepieciešams veidot tādas kontrolizlases, uz kurām attiecas tādi paši darba tirgus apstākļi kā uz atbalsta grupu. Nākamajā izcēlumā minēti daži piemēri.

Atbalsta saņēmēju atlasīšanas mehānisms

Ja intervence ir obligāta un vērsta uz visu mērķpopulāciju vairāk vai mazāk vienlaicīgi, varētu būt grūti atrast atbalstu nesaņēmušu mērķpopulācijas daļu, kura kalpotu par kontrolgrupu.

5. izcēlums. Kontrolgrupu noteikšana

Rokasgrāmatā izskatītajos KIN piemēros kontrolgrupu atlases pamatā bija intervenču raksturlielumi (piemēram, atbilstības kritēriji), kā arī piemērotu datu pieejamība.

Salīdzinājumā ar KIN veikšanas pieredzi iepriekšējā plānošanas periodā šajā plānošanas periodā kontrolgrupas noteikšana un atlase biežāk ir balstīta uz administratīvajiem datiem, jo īpaši bezdarbnieku reģistriem. Visizplatītākā stratēģija ir tādu potenciālo kontrolgrupas dalībnieku noteikšana, kuriem ir līdzīga pazīmes un kuri noteiktā laikposmā ir reģistrējušies kā bezdarbnieki VND, kā to prasa atbilstības kritēriji. Tas attiecas uz dažiem novērtējumiem Itālijā (Markes reģionā, Trento provincē un Pjemontā) un Polijā (Ļubļinas un Podlases vojevodistē), kā arī Vācijas novērtējumiem par migrantiem paredzētiem apmācības kursiem, darbvieta veidošanas shēmām un bezdarbnieku integrācijas pasākumiem Bādenē-Virtembergā.

Citos novērtējumos, kuri gan nav daļa no šajā rokasgrāmatā sīki aprakstītajiem piemēriem, personas, kuras bija pieteikušās, taču netika atlasītas atbalsta saņemšanai, tika pēc tam izmantotas kontrolgrupas veidošanā. Tā tas bija Itālijā veiktajā Garantijas jauniešiem novērtējumā, Vācijas novērtējumā par izmēģinājuma projektu “*Citizen labour funded in 2007-2013*” un Friuli-Venēcijas Džūlijas reģionā īstenotās programmas *PIPOL* novērtējumā²⁷. Tomēr šo stratēģiju neizmanto bieži, jo lielākajā daļā valstu un reģionu uzraudzības informācijas sistēmas nesatur informāciju par personām, kuras pieteicās, taču nepiedalījās.

Vācijā izmantotā pieeja ilgstošiem bezdarbniekiem paredzētu intervenču novērtēšanai²⁸ bija atšķirīga, jo novērtējumā tika izvērtēts “nodoms sniegt atbalstu” (*intention to treatment (ITT)*), nevis “atbalsta vidējā ietekme uz tā saņēmējiem” (*average treatment effects on treated (ATT)*). Šajā gadījumā atbalstu saņēmušo grupu veidoja personas, kurām potenciāli bija tiesības saņemt atbalstu visā programmas īstenošanas periodā neatkarīgi no tā, vai tās faktiski saņēma atbalstu (sākot no 2015. gada), un kontrolgrupu veidoja personas, kuras izpildīja tādus pašus atbilstības kritērijus, bet bija ilgstoši bezdarbnieki pirms programmas īstenošanas (2010.–2012. gadā).

Tikai Zviedrijas piemērā, kurā tika piemērota nejaušināta pieeja, kontrolgrupa tika izraudzīta pēc nejaušības principa: saskaņā ar ieceri atbalsts (pastiprināts valsts nodarbinātības dienestu nodrošināts atbalsts) tika sniegts jauniešu grupai pēc nejaušības principa, savukārt kontrolgrupa saņēma tādu atbalstu, kādu parasti sniedz VND.

Tajos dažos novērtējumos, kuri koncentrējās uz uzņēmumiem paredzētajiem ESF pasākumiem, nošķirums starp atbalsta grupu un kontrolgrupu bija nošķirums starp finansējumu saņēmušiem un finansējumu nesaņēmušiem pieteikumu iesniedzējiem; tā tas ir, piemēram, dažos Dānijā veiktos novērtējumos, kuros salīdzināti ESF finansēto uzņēmumu darbības rādītāji ar līdzīgu tādu uzņēmumu izlases rādītājiem, kuri atbalstu nesaņēma²⁹.

²⁷ Sk. attiecīgi [Isfol, 2016](#), [IAW Institut für Angewandte Wirtschaftsforschung - ISG Institut für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik, GmbH, 2015](#), [Ismeri Europa, 2018](#).

²⁸ Sk. [Boockmann B. et al., 2019](#).

²⁹ Piemēram, [Danmarks Statistik et al., 2017](#), un [Danmarks Statistik et al., 2018](#).

2.2. Novērtējuma jautājumi un veikuma mainīgie lielumi

2.2.1. Kādi ir intervences mērķi un uzdevumi?

Veidojot novērtēšanas sistēmu, vispirms ir ieteicams aprakstīt intervences mērķus, uzdevumus un galvenos raksturlielumus.

Daudzos gadījumos dokumenti, kuros izklāstīti intervences mērķi un uzdevumi, jau ir sagatavoti iepriekš. Tomēr KIN gadījumā ir svarīgi konkrēti aprakstīt rezultātus un pārmaiņas, ko iecerēts panākt ar intervenci, un tādējādi arī gaidīto tās ietekmi.

Bieži ir noderīgi formulēt intervences pārmaiņu teoriju, kurā izklāstīti līdzekļi, ar kādiem paredzēts intervences dažādos ieguldījumus un darbības sasaistīt ar iznākumiem, veikumu (vai rezultātiem) un tādējādi arī ietekmi.

KIN modeļa kombinēšana ar informāciju no intervences loģikas

2.2.2. Kāds ir novērtēšanas nolūks?

Izstrādājot novērtēšanas sistēmu KIN, ir svarīgi rūpīgi apdomāt novērtēšanas nolūku. Bez skaidras izpratnes par to, kāpēc nepieciešama novērtēšana, tā droši vien nesniegs vajadzīgos pierādījumus. ESF finansētu intervencu novērtēšanas kontekstā jānoskaidro vairāki jautājumi.

- Kāds ir novērtēšanas nolūks un būtība EK normatīvo prasību un pamatnostādņu kontekstā?
- Kas ir galvenās novērtēšanā ieinteresētās personas?
- Kā tiks izmantoti novērtēšanas rezultāti?
- Kādi konkrēti jautājumi novērtēšanas gaitā būs jānoskaidro?

Kādi ir novērtēšanas mērķi un būtība?

Pirmkārt, jānoskaidro novērtēšanas **motivācija**. Saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1060 “dalībvalsts vai vadošā iestāde veic programmu izvērtēšanu saistībā ar vienu vai vairākiem šādiem kritērijiem: efektivitāte, lietderīgums, piemērotība, saskanība un Savienības pievienotā vērtība, ar mērķi uzlabot programmu izstrādes un īstenošanas kvalitāti. Izvērtējumi var attiekties arī uz citiem būtiskiem kritērijiem, piemēram, iekļautību, nediskrimināciju un redzamību, un tie var attiekties uz vairāk nekā vienu programmu”³⁰. Kā parādīts iepriekš, KIN konstatējumi kopumā ir saistīti ar lietderīgumu (cik lielā mērā panākts gaidītais veikums) un efektivitāti (intervences izmaksu lietderību vai izmaksu un ieguvumu attiecību).

Novērtēšanas mērķis un būtība

Kopumā EK mudina dalībvalstis politikas veidošanā izmantot uz rezultātiem vērsta pieejas un veikt novērtējumus, kas tvēruma, modeļa un termiņa ziņā

³⁰ KNR (ES) 2021/1060 44. panta 1. punkts.

atbilst DV iekšējām vajadzībām. Šajā ziņā ESF+ programmās KIN var veikt arī ar nolūku noskaidrot konkrētus novērtējuma jautājumus vai saskaņā ar valsts novērtēšanas politiku.

Otrkārt, jānosaka **novērtēšanas būtība**³¹.

- **Ietekmes būtības** novērtējumi pēta programmas vai programmu grupas rezultātus attiecībā uz ES un valstu prioritātēm (piemēram, ESF makroekonomiskā ietekme, koncentrēšanās uz konkrētām politikas jomām un tematiem vai tādām horizontālām prioritātēm kā bērnība un vienlīdzīgas iespējas).
- **Procesa (jeb īstenošanas) būtības** novērtējumi sekmē programmas īstenošanu, progresa un īstenošanas metožu analīzi un ieteikumu sagatavošanu par programmas uzlabojumiem.

Principā kontrafaktuālo pieeju var piemērot ietekmes novērtējumiem, savukārt procesa novērtējumam jāizmanto citas metodes (sk. arī 1. attēls. iepriekš).

Pretstatā 2014.–2020. gadam 2021.–2027. gada plānošanas periodā KNR nav noteikts konkrēts ietekmes novērtējumu skaits. Tā vietā ir prasība izveidot tādu novērtēšanas stratēģiju, lai varētu novērtēt to, kā Eiropas fondu atbalsts ir palīdzējis sasniegt programmas mērķus attiecībā uz visiem galvenajiem stratēģiskajiem profiliem³². Turklāt KNR nenosaka, uz kādām prioritātēm vai intervencēm novērtējumam būtu jākoncentrējas, bet gan atstāj šo lēmumu VI un novērtēšanas plāna ziņā. Tas nozīmē, ka katras atsevišķas programmas novērtēšanas stratēģijā ir jānosaka ietekmes novērtējumu un procesa novērtējumu kombinācija, kā arī prioritātes un intervences, uz kurām paredzēts vērst galvenos centienus. Vispārējs galīgais ietekmes novērtējums ir jāizstrādā līdz 2029. gada jūnijam³³, bet citu laika ierobežojumu attiecībā uz to, kad jāveic pārējie novērtējumi, nav — tas jānosaka novērtēšanas plānā.

Kas ir galvenā auditorija?

Būtu jānosaka novērtējuma auditorija. Atkarībā no novērtējuma būtības tā var ietver politikas veidotājus, VI un programmu vadītājus, citas VI vai īstenošanas struktūras dalībvalstī vai valsts vai reģionālās iestādes, kuras īsteno līdzīgas programmas. Ja datus nodrošina iestādes, kas nav iesaistītas programmas vadībā, šīs struktūras (“datu īpašnieki”) arī būtu jāuzskata par ieinteresētajām personām. Novērtēšanas vadības grupā ir svarīgi iekļaut visas galvenās ieinteresētās personas ar nolūku iedibināt kopīgu atbildību par novērtējuma izstrādes un veikšanas procesu, kā arī novērtēšanas ekspertus no akadēmiskām vai publiskām iestādēm, kuri varētu sniegt tehniskus padomus VI.

*Ieinteresēto
personu
noteikšana*

Kā tiks izmantoti novērtēšanas rezultāti?

Kad noteikta novērtējuma auditorija, var noteikt, kā tiks izmantoti novērtējuma konstatējumi. Praksē to ir iespējams panākt, iesaistot vadības grupu novērtējuma jautājumu izstrādē un darba uzdevuma apspriešanā.

Divi būtiski lēmumi, kuru pieņemšanā bieži palīdz KIN rezultāti, ir par to:

- vai būtu jāturpina pašreizējā intervence un

³¹ Sk. Eiropas Komisija, 2007.

³² KNR (ES) 2021/1060 44. panta 1. punkts.

³³ KNR (ES) 2021/1060 44. panta 2. punkts.

- vai jauna veida intervence būtu jāīsteno plašākā mērogā (t. i., jāizvērs).

Pirmajā gadījumā KIN ietvaros var mēģināt novērtēt pastāvošas vai notiekošas programmas lietderību gadījumā, ja šādas programmas budžets ir pakļauts spiedienam un pastāv iesaistīto resursu izlietojuma alternatīvas. Minētajā situācijā intervence iepriekš droši vien nav novērtēta, izmantojot kontrafaktuālo pieeju.

Otrajā gadījumā intervencēm varētu būt īstenošanas ierobežojumi. Piemēram, intervence var būt īstenojama tikai noteiktā DV reģionā vai apgabalā vai arī tikai ierobežotu laikposmu. Aprakstītajos apstākļos KIN rezultātus var izmantot, lai noteiktu, vai attiecīgā intervence ir lietderīga un līdz ar to vai to būtu noderīgi īstenot citur. Šādās situācijās runā par intervenču izmēģināšanu vai testēšanu pirms plašākas izvēšanas.

Kādi jautājumi ir jānoskaidro?

Kad noteikti intervences mērķi un novērtējuma nolūks un galīgās izmantošanas veidi, kā arī skaidri noteikta auditorija, vajadzētu spēt vairāk vai mazāk precizēt jautājumus, kuri KIN būs jānoskaidro. Daudzos gadījumos dažādām auditorijām un ieinteresētajām personām būs ar cēloņsakarībām saistīti jautājumi, uz kuriem tās vēlēšies saņemt atbildes no KIN. VI vai novērtētājam vajadzētu plašas apspriešanās gaitā apkopot šos jautājumus, ņemot vērā dažādus viedokļus un ierosinājumus no personām, kuras ir iesaistītas dažādos intervences posmos. Pēc tam VI un/vai novērtētājam ir jānosaka jautājumu prioritātes un KIN jāvērs uz svarīgākajiem jautājumiem, kurus vērts noskaidrot.

Turpmāk minēti daži jautājumi, kurus var iekļaut KIN galveno izpētes jautājumu galīgajā sarakstā.

Galvenie izpētes jautājumi

- Vai intervence ir radījusi vai sekmējusi vēlamu veikumu īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā? Un vai īstermiņa rezultāti ievērojami atšķirās no ilgtermiņa rezultātiem? Ar šiem aspektiem saistīti jautājumi būtu jānosaka par prioritāti.
- Vai veikumu ir iespējams novērtēt skaitliskā izteiksmē? KIN ir jāpamatojas uz atbilstīgu datu kopu (administratīvajiem datiem vai tiešu apsekojumu, kas izsūtīts dalībniekiem), kura nav atkarīga no kāda vēlamā avota.
- Cik lielā mērā izmaiņas dalībnieku apstākļos vai sociālekonomiskajā kontekstā var piedēvēt intervencēm? Šāda jautājuma noskaidrošanai nepieciešami intervences neto rezultātu mērījumi, kurus salīdzina ar kontrolgrupas dalībnieku un konteksta rādītājiem.
- Vai intervences rezultāti bija vienādi visiem mērķgrupas dalībniekiem? Piemēram, vai ilgstošiem bezdarbniekiem paredzētas intervences ietekme uz vīriešiem un sievietēm bija vienāda? Un uz cilvēkiem, kuriem ir mazāk nekā 25 gadi vai vairāk nekā 50? KIN spēja izpētīt rezultātus dažādās apakšgrupās ir spēcīga, ja atbalsta grupā un kontrolgrupā ir pietiekami liels dalībnieku skaits.
- Vai intervence ir bijusi izmaksu ziņā lietderīga (salīdzinājumā ar alternatīvām)? Un kāda ir tās izmaksu un ieguvumu attiecība? Lai analizētu efektivitāti, KIN ir jānodrošina precīzi rezultātu mērījumi, kā arī precīza informācija par tiešajām un netiešajām izmaksām un ieguvumiem.
- Vai ir pieejama plaša informācija un zināšanas par līdzīgu intervenču ietekmi? Cik lielā mērā šīs zināšanas ir piemērojamas pētāmajai

intervencei? Ja politika ir labi zināma un tās rezultāti ir plaši izpētīti, varētu būt noderīgi novērtējuma jautājumus vērst uz konkrētiem politikas aspektiem, tādējādi izvairoties no analīzes atkārtošanas. Pieejamās literatūras sīka pārskatīšana var palīdzēt pieņemt pamatotus lēmumus šajā ziņā, un tas katrā ziņā ir noderīgs atbalsts KIN izstrādē.

Ir svarīgi pirms pasūtīšanas gūt skaidru priekšstatu par izpētes jautājumiem, kuri KIN būs jānoskaidro. Novērtējumā risināmo jautājumu apspriešana ir būtiska jebkuras novērtēšanas sistēmas daļa.

Ir svarīgi noteikt noskaidrojamo jautājumu prioritātes un nepakļauties populārajai tendencei novērtējumu pārslogot ar pārāk daudziem jautājumiem. Ir sarežģīti nodrošināt to, ka novērtējums ir būtisks plašam ieinteresēto personu lokam ar dažādām interesēm un vienlaikus viegli pārvaldāms. Ja novērtējumam ir jārisina pārāk daudz izpētes jautājumu, tas var zaudēt mērķtiecīgumu un galu galā risināt plašu jautājumu klāstu nepilnvērtīgi. Tas bieži ir “mazāk ir labāk” gadījums — prioritāšu noteikšana ir būtisks posms novērtēšanas plānošanas procesā.

*Jautājumu
prioritāšu
noteikšana*

Nosakot novērtējuma jautājumu prioritātes, ir svarīgi novērst jautājumu atkārtošanos un piešķirt katram jautājumam punktus, pamatojoties uz atbilstīgiem principiem. Tie var būt, piemēram, šādi principi: jautājumu formulējušās ieinteresētās personas svarīgums un faktiskā iesaiste, jautājuma saderība un saskaņa ar programmas pārmaiņu teoriju, jautājuma sasaiste ar novērtējuma vispārējo nolūku, praktiskās iespējas noskaidrot jautājumu pieejamo datu, laika un resursu ziņā³⁴. Punktu piešķiršanas rezultātā jautājumi būs sakārtoti pēc svarīguma, un tas ļaus izvēlēties pašus nozīmīgākos jautājumus.

Dažos gadījumos vairāku novērtējuma jautājumu kopumu ir iespējams apvienot vienā vispārīgākā jautājumā, piemēram, jautājumā: “Kādi ir bijuši intervences neto rezultāti?” Iespējams grupēt arī citus jautājumus, piemēram, par ietekmi uz dažādām dalībnieku grupām, iespējams, pat dažādos laikposmos. Tomēr šajā grupēšanas procesā vienmēr ir jārada pārvaldāms un atrisināms jautājumu kopums.

Kādus vērtēšanas kritērijus var saistīt ar novērtējumu?

Saikne starp vērtēšanas kritērijiem un novērtējuma jautājumiem ir minēta iepriekš, taču to ir vērts paskaidrot sīkāk. Vērtēšanas kritēriji (efektivitāte, lietderīgums, ES pievienotā vērtība, saskaņotība utt.) ir nepieciešami, lai piešķirtu vērtību apkopotajiem pierādījumiem un īstenotu politikas (efektivitātes utt.) novērtējumu; savukārt novērtējuma jautājumi ir nepieciešami, lai skaidri paustu pasūtītāja vajadzības un koncentrētos uz galvenajiem politikas jautājumiem. Tomēr vērtēšanas kritēriji un novērtējuma jautājumi ir savstarpēji saistīti. Ikvienu jautājumu parasti var saistīt ar konkrētu kritēriju, un šī saikne ir svarīga gan VI, gan novērtētājiem, jo tā sasaista novērtējuma modeli, kurš vienmēr ir balstīts uz jautājumiem, ar 2021.–2027. gada KNR noteiktajām prasībām, kuras ir saistītas ar novērtējuma kritērijiem citādā veidā.

*Vērtēšanas kritēriji
un novērtējuma
jautājumi*

Turpmāk sniegti daži tipisku novērtējuma jautājumu piemēri līdztekus attiecīgajiem kritērijiem. Tie ir atlasīti un pielāgoti no Eiropas Komisijas labāka regulējuma rīkkopas³⁵ (rīks Nr. 47 par *novērtējuma kritērijiem un*

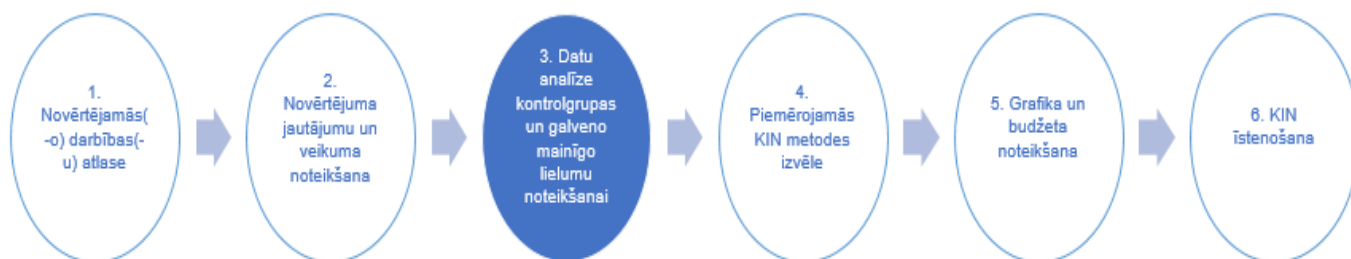
³⁴ Sk., piemēram, [Centre for Disease Control and Prevention CDC, 2013.](#)

³⁵ Sk. [Eiropas Komisija, 2017.](#)

jautājumiem), lai parādītu piemērus, kuri saskan ar jautājumiem, kam nepieciešama ietekmes analīze un, ja iespējams, kontrafaktuālās ietekmes novērtējums.

- *Tipiski piemēri jautājumiem par lietderīgumu*
  - Kādi ir bijuši intervences kvantitatīvie rezultāti?
  - Cik lielā mērā šīs izmaiņas/rezultātus var piedēvēt intervencei?
  - Cik lielā mērā novērotos sasniegumus ietekmējušos faktoros var saistīt ar ES intervenci?
- *Tipiski piemēri jautājumiem par efektivitāti*
  - Cik lielā mērā intervence ir bijusi izmaksu ziņā lietderīga?
  - Cik lielā mērā intervences izmaksas ir pamatotas, ņemot vērā pārmaiņas/rezultātus, ko tā panākusi?
  - Ja pastāv būtiskas atšķirības izmaksās (vai ieguvumos) dažādās teritorijās, kas tās izraisa? Kā šīs atšķirības ir saistītas ar intervenci?
- *Tipiski jautājumi par ES pievienoto vērtību*
  - Kāda ir papildu pievienotā vērtība, kas izriet no ESF+ intervences(-ēm), salīdzinājumā ar to, ko rada līdzīgas valstu un/vai reģionālās intervences?
  - Kādas būtu vistīcāmākās sekas, ja pašreizējā ESF+ intervence tiktu apturēta vai izbeigta?

2.3. Dati kontrolgrupas noteikšanai un veikuma mainīgo lielumu mērīšanai

2.3.1. Vai ir pieejami atbilstīgi dati, vai arī tos iespējams padarīt pieejamus?

Apspriedes ar VI un novērtēšanas ekspertiem visā ES liecina, ka piekļuve atbilstīgiem datiem ir viena no galvenajām problēmām KIN īstenošanā; svarīgs praktisks apsvērums ir saistīts ar nepieciešamo datu veidu pieejamību. Šajā iedaļā atspoguļota nepieciešamo datu veidu vienkāršota kategorizācija līdztekus avotiem, no kuriem var iegūt šādus datus, vai primāro datu vākšanas pasākumu veidiem, kurus varētu būt nepieciešams veikt. Tāpat risināts svarīgais jautājums par datu aizsardzību.

Ir jānorāda kāda svarīga lieta attiecībā uz pienācīgu plānošanu. Zināmā mērā mēģinājumus veikt KIN iepriekš ir kavējis datu trūkums, jo laikus netika ieviesti atbilstīgi plāni. Pašreizējo intervencu gadījumā ir svarīgi noteikt atbalstu saņēmušo un nesaņēmušo grupu dalībniekus un izveidot mehānismus datu vākšanai no dalībniekiem, jo uz viņiem koncentrēsies novērtējums. Attiecībā uz jaunām intervencēm būtu jāveic savlaicīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka

Datu vākšanas plānošana

nepieciešamos datu veidus savāc atbilstīgos laikposmos.

Kādi datu veidi ir nepieciešami?

Galvenie datu avoti

Vispārīgi runājot, KIN veikšanai ir nepieciešami trīs veidu dati. Dažos gadījumos viens datu avots var saturēt vienu vai vairākus no šiem datu veidiem. Tie ir šādi: dati par atbalsta grupu un kontrolgrupu, dati par veikumu un konteksta dati.

- **Dati par atbalsta grupu un kontrolgrupu:** nepieciešami tādi datu avoti, kas ļauj novērtētājiem identificēt atsevišķas vienības atbalsta grupā un kontrolgrupā (uzņēmumus, personas vai, iespējams, ģeogrāfiskos apgabalus).
- **Dati par veikumu:** kā parādīts 6. un 7. attēlā šīs rokasgrāmatas 3. nodaļā, veicot KIN, ir jāmēra veikums gan atbalsta grupā, gan kontrolgrupā. Ideālā gadījumā dati par veikumu abās grupās būtu jāvāc, izmantojot vienas un tās pašas datu vākšanas metodes un veicot rezultātu mērījumus vienā un tajā pašā laikā.
- **Konteksta dati:** šie dati ir nepieciešami, lai atlasītu saskanīgu kontrolgrupu un atbalsta grupu un analizētu jebkādas atšķirības starp abām grupām. Ir svarīgi savākt pēc iespējas vairāk datu par vienību pazīmēm un faktoriem, kas varētu būt saistīti gan ar lēmumu piedalīties intervencē, gan potenciālajiem rezultātiem, jo īpaši rezultātu rādītājiem, kas mērīti pirms atbalsta sniegšanas. Konteksta dati var ietvert arī vietējos darba tirgus aprakstošus datus (piemēram, vietējais bezdarba līmenis vai mērījumi par darbaspēka trūkumu tirgū) un tādus datus, kuri ļauj analizēt apakšgrupas.

Turpmāk redzamajā 2. tabulā aprakstīti šie trīs datu veidi un ierosināti avoti šo datu vākšanai. ESF KIN izmantoto datu piemēri ir minēti pirmajā turpmāk redzamajā izcēlumā, savukārt otrajā izcēlumā aprakstīti piemēri integrētām datu kopām, ko izmanto darba tirgus problēmu analīzē un darba tirgus politikas novērtēšanā.

2. tabula. Datu veidi un avoti

Datu veidi	Avoti
Dati par atbalsta grupu	<ul style="list-style-type: none"> - Dati par dalību intervencē (parasti ir saņēmēju rīcībā) - ESF+ uzraudzības dati (intervencu raksturlielumi, sākuma un beigu datumi, nosūtīšanas datu ieraksti, pieteikumu datu ieraksti)
Dati par kontrolgrupu	<ul style="list-style-type: none"> - Administratīvie dati par, piemēram, sociālo nodrošinājumu, izglītību un bezdarbnieka pabalstiem - Dati par dalību (tie, kuriem bija tiesības piedalīties, bet kuri to nedarīja ar atbilstību nesaistītu iemeslu dēļ³⁶) - Esošie valstu apsekojumi, piemēram, darbaspēka apsekojums
Dati par veikumu (nepieciešami gan par atbalsta grupu, gan kontrolgrupu)	<ul style="list-style-type: none"> - Administratīvie dati: piemēram, sociālā nodrošinājuma un bezdarba reģistri, ko var izmantot arī veikuma mērījumu sagatavošanai (pabalstu / sociālā nodrošinājuma kvītis), valsts apdrošināšanas un nodokļu informācija (ienākumi un nodarbinātības iznākumi) - Administratīvi izglītības reģistri (standartizēti apgūto kompetenču testi, absolventu īpatsvars, reģistrēšanās un apmeklējums) - Oficiāla uzņēmumu uzskaitē vai nodokļu informācija (ražīgums vai apgrozījums pirms un pēc uzņēmumā veiktas apmācības vai jaunu darbinieku pieņemšanas) - No oficiālās statistikas iegūti nodarbinātības vai iznākumu rādītāji (teritoriālajā hipotētiskajā analīzē nodarbinātības un IKP rādītāju mērīšanai) - Pielāgoti atbalsta grupas un kontrolgrupas apsekojumi
Konteksta dati / kontroles mainīgie lielumi (nepieciešami gan par atbalsta grupu, gan kontrolgrupu)	<ul style="list-style-type: none"> - Administratīvās sistēmas, piemēram, informācija par pabalstiem, kas pieprasīti pirms atbalsta saņemšanas; valsts apdrošināšanas un nodokļu informācija, iepriekšējie ienākumi un nodarbinātības reģistri - Oficiālā statistika par darba tirgu vai izglītību (piemēram, darbaspēka apsekojums, reģionāla vai valsts līmeņa pamatdati, kuri nodrošina arī mikrodatu individuālā līmenī īpaši izstrādei) - Kontrolgrupas un atbalsta grupas apsekojumi. Gadījumos, kad atbalsta sniegšanas noteikumi ir skaidri, ir iespējams <i>ex ante</i> noteikt kontrolgrupas un savākt bāzes datus. - Uzraudzības sistēmas — dažos gadījumos uzraudzības sistēmas var izmantot, lai apkopotu mērījumus gan par atbalsta grupām, gan kontrolgrupām, piemēram, pieteikumu sistēmas, kurās reģistrētos nesekmīgos kandidātus var izmantot kā kontrolgrupas dalībniekus

6. izcēlums. KIN izmantoto datu piemēri

No šajā rokasgrāmatā sīki izskatītajiem piemēriem Vācijā veiktie novērtējumi droši vien ir tie, kuros izmantotas visbagātīgākās administratīvo datu kopas. Integrētajās nodarbinātības biogrāfijās (INB) integrēti vairāki atšķirīgi administratīvie informācijas avoti, kurus pārvalda Federālā nodarbinātības aģentūra un kuri satur informāciju par personas nodarbinātību (atskaitot pašnodarbinātību) un bezdarba epizodēm, sociāli demogrāfiskajām iezīmēm, transfertiem (bezdarbnieka pabalstu) un dalību aktīvā darba tirgus politikā. INB ir sena vēsture, un ir bijuši nepieciešami pastāvīgi centieni un ieguldījumi datu kopas attīstīšanā un pārvaldībā. Sīkāka informācija par INB ir sniegta 7. izcēlumā³⁷. Vācijā veiktajā darbvietu veidošanas

³⁶ Šie ir dalībnieki, "kuriem ir tiesības piedalīties, bet kuri nav iekļauti intervencē"; neiekļaušana parasti ir saistīta ar finansējuma beigšanos vai citiem ārējiem cēloņiem (piemēram, pasniedzēju slimība, transporta problēmas utt.). Šie subjekti var veidot veiksmīgu kontrolgrupu, jo viņiem ir tādas pašas tiesības un vēlme piedalīties kā faktiskajiem dalībniekiem; tomēr dažkārt šādu subjektu nav pietiekami daudz, lai izveidotu kontrolgrupu, vai arī viņu kontaktinformācija nav reģistrēta.

³⁷ Līdzīgs piemērs ir Īrijas datubāze "Garengriezuma datu kopa par darba meklētājiem" (GDKDM), kura vienotā datubāzē integrē

shēmas novērtējumā šos datus papildināja trīs viļņos īstenots apsekojums, kura nolūks bija apkopot informāciju par “nemateriālo veikumu” (kā tos uztver indivīdi) dažādos intervenču posmos.

Rokasgrāmatā izskatītajos Itālijā veiktajos novērtējumos tika izmantoti līdzīgi dati. VND reģistrēto bezdarbnieku arhīvi tika izmantoti potenciālo kontrolgrupu noteikšanai, savukārt administratīvie dati par izmaiņām nodarbinātībā (*Comunicazioni obbligatorie, COB*), kuros reģistrēti visi uzņēmumu un publiskā sektora darba devēju noslēgtie darba līgumi (izņemot pašnodarbinātību), tika izmantoti veikuma mainīgo lielumu mērīšanai. Informācijas kvalitāte atšķiras, jo *COB* tiek pārvaldīti reģionālā līmenī. Tomēr pēdējos pāris gados ir ieviesti valsts mēroga standarti un kvalitāte ir uzlabojusies. Vienā novērtējumā (veikts Trento provinces uzdevumā) novērtētājs arī varēja šos datus apvienot ar *INPS* (Valsts sociālā nodrošinājuma institūta) sniegtajiem nodokļu deklarāciju datiem, tādējādi gūstot iespēju izmērīt ietekmi uz personas ienākumiem.

Polijā veiktajos novērtējumos kontrolgrupu noteikšanai izmantoti VND bezdarbnieku reģistru administratīvie dati. Tomēr šie dati nesatur informāciju par personu nodarbinātības statusu vai vēsturi, un novērtējumos bija jāpaļaujas uz aizstājējvērtību (bezdarbnieka statusa atcelšanu VND) vai jāvāc informācija, veicot apsekojumus izlasē, kurā iekļautas gan atbalstu saņēmušas, gan atbalstu nesaņēmušas personas.

Latvijā novērtētājs varēja apvienot divas galvenās administratīvo datu kopas. Latvijas Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) dati sniedza informāciju par tiem intervenču dalībniekiem un intervencēs neiesaistītajām personām, kas noteiktos datumos bija reģistrēti kā bezdarbnieki, un Valsts leņģumu dienesta (VID) dati nodrošināja informāciju par nodarbinātības stāvokli dažādos datumos, kā arī par personu ienākumiem. Tas novērtētājam ļāva novērtēt rezultātus gan attiecībā uz nodarbinātības varbūtību dažādos laikposmos, gan arī ienākumiem.

Vienīgajā nejausināšanas pieejas piemērā — Zviedrijā veiktajā novērtējumā — izmantoti gan administratīvie dati veikuma mainīgo lielumu izmērīšanai, gan nodarbinātības dienestu un starpnieku apsekojums, kura nolūks bija konstatēt sniegtā atbalsta intensitāti un veidus.

Novērtējumos izglītības jomā administratīvie dati izmantoti kontrolgrupu noteikšanai un veikuma mainīgo lielumu novērtēšanai; izņēmums ir Polija, kurai bija jāpaļaujas uz apsekojumu, lai mērītu mainīgos lielumus, kas izmantoti kā veikuma rādītāji.

Kopumā piemēri parāda, cik KIN ir svarīgi atbilstīgi administratīvie dati, kuri ideālā gadījumā ir pieejami gan kontrolgrupu noteikšanai, gan arī veikuma mainīgo lielumu mērīšanai. No šāda viedokļa, plānojot KIN, VI būtu iepriekš jānodrošina novērtējumu veikšanai nepieciešamo administratīvo datu pieejamība, veicot attiecīgas darbības iespējamo piekļūstamības, datu integrācijas un citu problēmu risināšanai.

7. izcēlums. KIN izmantojamu integrēto datubāzu piemēri

Garengriezuma datu kopa par darba meklētājiem (GDKDM)(Jobseekers Longitudinal Dataset) Īrijā

Garengriezuma datu kopa par darba meklētājiem (GDKDM) ir administratīva datubāze, kuru pārvalda Sociālās aizsardzības departaments (SAD).

GDKDM ir vērienīgs mēģinājums pielāgot administratīvos datus pētnieciskiem nolūkiem. Izstrāde sākās aptuveni pirms 10 gadiem, kad SAD pasūtīja Dublinas Universitātes koledžai provizorisku pētījumu par reģistra *Live*³⁸ pārvaldību un kopumā ar darba tirgu saistītu datu pārvaldību. Pētījums sniedza vairākus ierosinājumus datu vākšanas uzlabojumiem un konstatēja dažas problēmas (piemēram, datu dublēšanās dažādās datu sistēmās, trūkstoša informācija).

GDKDM integrēti vairāki informācijas avoti: SAD maksājumu un administratīvie dati, piemēram, sociālās palīdzības un sociālās apdrošināšanas maksājumi darbības vecuma iedzīvotājiem, kuri iekļauti reģistrā *Live*, un dati, kas saistīti ar SAD pārvaldītajām aktīvās darba tirgus politikas programmām; dati par darba tirgus programmām, kuras pārvalda SOLAS — valsts izglītības un apmācības iestāde; nodokļu iestāžu (ieņēmumu dienesta pilnvaroto) savāktie dati. Attiecībā uz ESF intervencēm GDKDM ietver daļu fonda

informāciju par sociālās palīdzības un sociālās apdrošināšanas maksājumiem, darba tirgus programmām un nodarbinātības vēsturi. Cita starpā GDKDM tika izmantota 2007.–2013. gada plānošanas periodā finansētās aktivizācijas programmas *JobBridge* novērtēšanā. Sk. [Indecon, 2016](#).

³⁸ Reģistrs *Live* satur informāciju par cilvēkiem, kuri SAD vietējos birojos reģistrējas darba meklētāju pabalstam (*Jobseekers' Benefit, JB*) vai darba meklētāju piemaksai (*Jobseekers' Allowance, JA*), vai dažādām citām likumā noteiktajām tiesībām.

finansēto intervenču, proti, tās, ko finansē SAD un SOLAS³⁹.

Datus no iepriekš minētajiem avotiem sakārto epizožu virknē, kurā viena epizode sākas, kad persona kļūst par bezdarbnieku, un noslēdzas, kad persona pāriet nodarbinātībā vai uz citu nodarbošanos vai apmācības programmu; personas statusam atkal mainoties, sākas jauna epizode. Bezdarba perioda sākums sakrīt ar laiku, kad persona sāk saņemt darba meklētāja pabalstu un darba meklētāja piemaksu⁴⁰. Garengriezuma datu kopā uz epizodēm balstītās struktūras priekšrocība ir tāda, ka blakusesošus periodus, kuros persona saņem darba meklētāja pabalstu un darba meklētāja piemaksu, var sasaistīt un uzskatīt par vienu bezdarba epizodi. Ir vērts pieminēt, ka iepriekš aprakstītās epizodes var pārklāties un pētniekam ir grūti noteikt epizožu hierarhiju.

GDKDM ir sekojusi sociālo pabalstu pieprasījumu, aktivizācijas, apmācības un nodarbinātības vēsturei kopš 2004. gada un ietver aptuveni 13 miljonus atsevišķu nodarbinātības un pabalstu epizožu, kas saistītas ar aptuveni 2 miljoniem personu. Katrai epizodei ir sākuma un beigu datums un operatīvais kods⁴¹, kurš ļauj identificēt personas stāvokli katrā epizodē. GDKDM ietver plašu "mainīgo lielumu" kopu: dzimumu, vecumu, ģimenes stāvokli, pilsonību, izglītības līmeni, iepriekšējo nodarbošanos, nodarbinātības un bezdarba vēsturi (ilgumu un epizožu skaitu) un darbvietu raksturlielumus (piemēram, nozari), bezdarbnieku apmācības vēsturi (veidu, ilgumu un epizožu skaitu), pabalsta veidu (darba meklētāja pabalsts/piemaksa), bērnu skaitu, apgādājamās, ģimenes pabalsta veidu (t. i., ar apgādājamiem pieaugušajiem un bērniem saistītas piemaksas, tikai ar pieaugušajiem saistīti pabalsti utt.), ienākumus un nodokļus, ģeogrāfisko atrašanās vietu⁴².

Turklāt individuāli identifikatori sasaista GDKDM ar citiem administratīvajiem datiem; piemēram, *JobsPlus* novērtēšanai GDKDM tika apvienota ar atsevišķu uzraudzības datubāzi, kura satur detalizētu informāciju par *JobsPlus* sākuma/beigu datumiem, dienu skaitu reģistrā *Live JobsPlus* sākumā un atbalsta veidu.

GDKDM datiem var piekļūt pa diviem galvenajiem kanāliem: pamatojoties uz līgumpētījumiem, ko noslēdz pēc tam, kad SAD ir izsludinājusi uzaicinājuma iesniegt piedāvājumus procedūru; vai pēc attiecīgi kvalificētu pētnieku pieprasījuma. Pēdējā no minētajiem gadījumiem pieprasījumus izskata individuāli, un, ja tos apstiprina, tad starp pētniekiem/iestādēm un SAD ir jāslēdz juridiski saistošs nolīgums par datu kopīgošanu. Visi dati ir pseidonimizēti, un nodod tikai tos datu laukus, kuri ir saistīti ar pētījuma tematu. Pētniekam vai pētniecības iestādei ir ierobežota piekļuve datiem, un pētījuma vai novērtējuma projekta noslēgumā dati ir jādzēš. Kopā ar GDKDM datiem pētniekiem nodrošina arī kodu grāmatu, bet dokumentāciju nepieciešams ievērojami uzlabot.

Gadu gaitā GDKDM ir izmantota dažāda veida pētniecības darbībās un novērtējumos — novērtēšanai atlasīto iniciatīvu vidū var minēt *Back to Education Allowance* (2015. g.), aktivizācijas programmu *JobBridge* (2016. g.), *Back to Work Enterprise Allowance* (2017. g.), *JobPath* (2019. g.) un *JobPlus* (2020. g.).

GDKDM struktūra un saturs kopš sākotnējiem posmiem ir uzlaboti. Tomēr ir pastāvīgi jāstrādā, lai tā vienmēr būtu aktuāla, lai izstrādātu tās uzlabojumus un nodrošinātu trūkstošos datus, piemēram, iekļaujot sīkāku informāciju par izglītību un integrējot vairāk konkrētas programmas raksturojošu datu (par to saturu, pabeigšanu utt.), un uzlabojot datus par ienākumiem. Ir plānots projekts, kuram būtu jāuzlabo GDKDM šādos aspektos: regulāra atjaunināšana (piemēram, reizi mēnesī) ar automatizāciju un datu apstrādes procesa testēšanu un datu avotu pievienošana vai aizstāšana ar nolūku nodrošināt pilnīgu datu aptvērumu attiecībā uz atbalstu nodarbinātības un apmācības jomā un citām sociālās aizsardzības programmām un reāllaika datus par ienākumiem⁴³.

³⁹ Programmas tādās jomās kā tiesiskums (projekti jauniešu atturēšanai no noziedzīgām darbībām un jauniešu probācijas projekti, kā arī migrantu integrācija un nodarbinātība), izglītība (piekļuve augstākajai izglītībai un pieaugušo rakstpratība), kopiena (kopienas apmācības centri) un aizsardzība (Aizsardzības spēku nodarbinātības atbalsta shēma) nav ietvertas GDKDM.

⁴⁰ Darba meklētāja pabalsts ir iknedēļas maksājums, ko SAD maksā personām, kurām nav darba, kuras ir pilnīgi bezdarbnieki vai strādā nepilnu darba laiku, jo darba devējs ir samazinājis viņu darba laiku. To var saņemt darba meklētāji, kuri ir veikuši sociālās apdrošināšanas iemaksas (*PRS*) atbilstīgā līmenī un pietiekamā apmērā attiecīgajā nodokļu gadā un kopumā ir veikuši vismaz 104 iemaksas. Darba meklētāju piemaksa ir no personas ienākumu līmeņa atkarīgs maksājums darba meklētājiem, kuri ir bezdarbnieki un nekvalificējas darba meklētāja pabalstam vai kuru tiesības uz darba meklētāja pabalstu ir izsmeltas.

⁴¹ Atspoguļo aktivizācijas/apmācības pasākumu, pabalstu pieprasījumu un nodarbinātībā pavadītā laika kombināciju.

⁴² Uzmanība jāpievērš tam, ka daļa datu attiecas uz atšķirīgiem laikposmiem, piemēram, ienākumus reģistrē reizi gadā, savukārt informāciju par sociālās aizsardzības pabalstu maksājumiem atjaunina katru nedēļu.

⁴³ Paldies *Frank Humphreys*, *Ciaran Judge*, *Saidhbhín Hardiman* un *Krzysztof Gigon* no SAD par sniegto informāciju saistībā ar GDKDM.

Vācijas Nodarbinātības pētniecības institūts (IAB) un integrētās nodarbinātības biogrāfijas (INB)

Vācijā piekļuve datiem zinātniskos nolūkos tika uzlabota pēc 2003.–2005. gada darba tirgus reformām, liekot uzsvāru uz politikas novērtēšanu un Zinātnes un statistikas informācijas apmaiņas infrastruktūras uzlabošanas komisijas ieteikumu izveidot datu pētniecības centru katrā publiskā mikrodatu sagatavotājā. Tā rezultātā Federālā nodarbinātības aģentūra 2004. gadā Nodarbinātības pētniecības institūtā (*Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, IAB*) izveidoja pētniecības datu centru. *IAB* ir atbildīgs par datu izgūšanu no administratīvajiem procesiem ar nolūku sagatavot empīriskajos pētījumos noderīgas datu kopas.

IAB pārvalda vairāk nekā 15 datu kopu, kuras ir pieejamas zinātniskajai kopienai. Dati ir iegūti no sociālā nodrošinājuma sistēmas, Federālās nodarbinātības aģentūras iekšējo procesu un *IAB* veikto apsekojumu administratīvajiem datiem⁴⁴.

Visiem darba devējiem ir jāziņo sociālā nodrošinājuma sistēmām par vairākiem elementiem un raksturlielumiem saistībā ar to darbiniekiem, un šie dati sniedz bagātīgu informācijas kopumu par personu nodarbinātības vēsturi. Ar Federālās nodarbinātības aģentūras iekšējām procedūrām saistītie administratīvie dati ietver datus par obligāto apdrošināšanu bezdarba gadījumam, bezdarbnieka pabalstiem un attiecīgajiem saņemšanas tiesību periodiem, konsultatīvām tikšanās reizēm ar bezdarbniekiem, darbā iekārtošanas piedāvājumiem un aktīvajiem darba tirgus pasākumiem. *IAB* apvieno datus vienā visaptverošā datu kopā, kuru dēvē par “integrētu nodarbinātības biogrāfiju” (INB). Šo administratīvo datu vākšana tika sākta 1975. gadā, taču ne visi mainīgie lielumi ir pieejami par visu novērošanas periodu. INB var integrēt vairāku veidu datus no *IAB* veiktajiem apsekojumiem, tādiem kā *IAB* Uzņēmumu panelis, *IAB* veiktais apsekojums par vakancēm Vācijā, Vācijas pārvaldības un organizatoriskā prakse (*GMOP*); paneļa pētījums “Darba tirgus un sociālais nodrošinājums” (*PASS*); pētījums “Darbs un mācības mainīgā pasaulē”; darba ņēmēju apsekojums “Prēmiju maksājumi, algu pieaugums un taisnīgums” (*BLoG*); Darba devēju un darba ņēmēju saistītie dati no *IAB* (*LIAB*); panelis “*WeLL*” — darba ņēmēju apsekojums projektam “Turpmāka apmācība kā daļa no mūžizglītības”.

IAB regulāri atjaunina savus datu produktus un piedāvā dažādas šo bagātīgo administratīvo datu avotu izlases pētniecības nolūkiem. Katram datu produktam *IAB* sagatavo detalizētu dokumentāciju vācu un angļu valodā. Juridiskais pamats piekļuvei datiem ir noteikts Vācijas Sociālā nodrošinājuma kodeksa grāmatā (sastāv no vairākiem sējumiem), un, konkrētāk, zinātniskajai kopienai paredzēti četri veidi, kā piekļūt datiem. Universitāšu dati ir pilnīgi anonimizēti un noderīgi tikai mācīšanas nolūkiem. Dati zinātniskiem nolūkiem ir anonimizēti mikrodati, kas iesniegti zinātniskām iestādēm Vācijā un ES dalībvalstīs pētniecības projektiem darba tirgus jomā, bet nav paredzēti mācīšanas vajadzībām vai komerciālām pētniecības interesēm. Datu drošība jāgarantē tai zinātniskajai iestādei, kura piesakās datu izmantošanai. Vāji anonimizēti dati, kuri satur sīkāku informāciju, ir pieejami tikai uz vietas. *IAB* nodrošina atsevišķas darba vietas ar drošu datošanas vidi Nirnbergā un vairākās citās vietās Vācijā, ASV un Apvienotajā Karalistē. Pētniekiem ir tieša piekļuve datiem, bet viņi var iegūt savu programmu izvaddatus tikai pēc tam, kad *IAB* darbinieki ir veikuši informācijas publiskošanas pārbaudes. Attālinātas izpildes gadījumā pētnieki sagatavo savas programmas ar mākslīgiem datiem un augšupielādē tās uzdevumu iesniegšanas lietotnē (*Job Submission Application, JoSuA*). Šajā procesā pētnieki nekad neredz sākotnējos datus un saņem tikai savas programmas rezultātus. Lai piekļūtu datiem, ir pieejamas arī standartizētas pieprasījumu veidlapas. Pēc pieprasījuma apstiprināšanas starp pētnieka pārstāvēto iestādi un *IAB* tiek slēgts līgums, kas nosaka datu izmantošanu konkrētam projektam noteiktā laikposmā. Līgumā ir paredzēti datu aizsardzības noteikumi, un pārkāpuma gadījumā piemēro stingras sankcijas. Dažas *IAB* pārvaldītās datu kopas ir pieejamas izmantošanai tikai uz vietas (piemēram, saistītās datu kopas).

Pamatojoties uz *IAB* sagatavotajiem datiem, aktīvo darba tirgus politiku regulāri novērtē, izmantojot jaunākās empīriskās metodes, un dažos gadījumos konstatējumi ir izraisījuši izmaiņas politikā⁴⁵. *IAB* nodrošina pētniekiem piekļuvei savām datu kopām ne tikai Vācijā, bet arī citās valstīs, un lietotāju skaits pastāvīgi aug (piemēram, 2016. gadā gandrīz trešdaļa no visiem līgumiem par datu izmantošanu bija

⁴⁴ 2011. gadā Nodarbinātības pētniecības institūtā tika izveidots Reģistrēto datu sasaistīšanas centrs — kopā ar Dīsburgas–Esenes Universitāti īstenots projekts, kuru finansēja Vācijas Pētniecības fonds; centra mērķis ir vienkāršot sasaisti starp datu kopām bez īpaša identifikatora.

⁴⁵ Piemērs ir novērtējums par obligāto integrācijas vienošanos starp darba meklētāju un atbildīgo darbinieku. Veicot nejausinātu lauka eksperimentu un izsekojot eksperimentā iekļauto personu darba tirgus biogrāfijām, *IAB* varēja parādīt, ka dažu bezdarbnieku grupu gadījumā obligātie noteikumi nav produktīvi un būtu jāaizstāj ar elastīgāku instrumenta piemērošanu (*van den Berg et al.*, 2016).

noslēgti ar iestādi ārpus Vācijas).

Informāciju par administratīvo datu izmantošanu KIN un ar to saistītajiem praktiskajiem jautājumiem sk. arī JRC pētnieku sagatavotajā Eiropas rokasgrāmatā, [Eiropas Komisija, 2020](#).

Kādas ir iespējamās datu aizsardzības problēmas?

Grūtības var rasties, iegūstot datus, kuri identificē personas vai uzņēmumus, kas ir piedalījušies ESF+ finansētās intervencēs⁴⁶. KIN ir nepieciešami mikrodati — dati, kas satur novērojumus par individuālām vienībām gan atbalsta grupā, gan kontrolgrupā.

ESF+ regula (ES) 2021/1057 (I pielikums) paredz, ka datus par dalībniekiem sadala pa dzimumiem, nodarbinātības statusiem, vecuma grupām, izglītības līmeņiem un neaizsargātām grupām (migranti, minoritātes, personas ar invaliditāti, citas nelabvēlīgā situācijā esošas grupas). KNR un ESF+ regula 2021.–2027. gadam nosaka juridisku pienākumu VI vākt un apstrādāt personas datus individuālu dalībnieku datu ierakstu veidā. Turklāt ESF+ regulas (ES) 2021/1057 17. panta 6. punktā par uzraudzību un rādītājiem ir norādīts: *“Ja dati ir pieejami reģistros vai līdzvērtīgos avotos, tad dalībvalstis vadošajām iestādēm un citām struktūrām, kurām uzticēta vispārējā atbalsta, ko sniedz no dalīti pārvaldītās ESF+ sadaļas, uzraudzība un izvērtēšana, var dot iespēju datus iegūt no minētajiem datu reģistriem vai līdzvērtīgiem avotiem saskaņā ar Regulas (ES) 2016/679 6. panta 1. punkta c) un e) apakšpunktu.”*

*ESF+ regulas
noteikumi par datu
pārvaldību*

Kopīgo noteikumu regulā un ESF+ regulā paredzētie noteikumi atvieglo piekļuvi persondatiem, kas nepieciešami ESF+ uzraudzībai un KIN gadījumā arī atbalstu saņēmušās grupas noteikšanai, un to izmantošanu. Tomēr piekļuvei persondatiem, kas nepieciešami kontrolgrupu veidošanai un atbalsta grupu un kontrolgrupu datu apstrādei, ir jāatbilst Regulai (ES) 2016/679 (Vispārīgā datu aizsardzības regula, VDAR), kas satur vispārīgus noteikumus par persondatu, tostarp īpašu datu kategoriju⁴⁷, nodošanu un izmantošanu ES. Nākamajā izcēlumā sniegts pārskats par būtiskāko saturu un pienākumiem, kurus regulē VDAR.

8. izcēlums. ES persondatu apstrādes tiesiskais regulējums

Persondatu apstrādei piemērojamo regulējumu Eiropā galvenokārt veido Regula (ES) 2016/679 un tādu kompetento iestāžu kā Eiropas Datu aizsardzības kolēģija (EDAK) pieņemtās pamatnostādnes un pasākumi. Šie tiesību akti paredz daudzus nosacījumus un ierobežojumus persondatu apstrādei, lai aizsargātu datu subjektu tiesības un brīvības. Jebkurā gadījumā vajadzībai nodrošināt aizsardzību un garantijas, kas izriet no noteikumiem, ir jābūt līdzsvarā ar nepieciešamību neierobežot zinātnisko pētniecību un sekmēt tās attīstību. Tāpēc šā tiesiskā regulējuma ietvaros Eiropas Savienība ir paredzējusi, ka īpašos apstākļos var noteikt izņēmumus, kas ļauj veikt pētniecības darbības un izplatīt iznākumus, ja ir aizsargātas vienas no būtiskākajām personu tiesībām — tiesības uz privātumu⁴⁸.

VISPĀRĪGĀ DATU AIZSARDZĪBAS REGULA (ES) 2016/679

Vispārīgā datu aizsardzības regula (VDAR) stājās spēkā 2016. gada 24. maijā un kļuva pilnībā piemērojama visās dalībvalstīs 2018. gada 25. maijā. VDAR piemēro *“personas datu apstrādei, kas pilnībā*

⁴⁶ Sk. [Ismeri Europa – Ecorys – Institute for Employment Studies, 2019](#).

⁴⁷ VDAR vairs nav izmantots jēdziens “sensitīvi dati”, bet gan “īpašu datu kategorijas”. Saskaņā ar 9. pantu tās ietver datus, “kas atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību vai dalību arod biedrībās, un ģenētisko[s] datu[s], biometrisko[s] datu[s], lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju, veselības datu[s] vai datu[s] par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju”.

⁴⁸ Citi būtiski ES tiesību akti, kas veido daļu no persondatu apstrādes tiesiskā regulējuma, ir Regula (ES) Nr. 557/2013 par Eiropas statistiku attiecībā uz konfidencialu datu pieejamību zinātniskiem nolūkiem un Regula (ES) 2018/1725 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti.

vai daļēji veikta ar automatizētiem līdzekļiem, un tādu personas datu apstrādei, kuri veido daļu no kartotēkas vai ir paredzēti, lai veidotu daļu no kartotēkas, ja apstrādi neveic ar automatizētiem līdzekļiem”⁴⁹.

Attiecībā uz teritoriālo darbības jomu — regula attiecas gan uz persondatu apstrādi, kuru veic Eiropas Savienības teritorijā esošas personas, gan arī gadījumiem, kad datu apstrāde ietver datu subjektus Eiropas Savienībā, pat ja datu pārzinis vai apstrādātājs atrodas ārpus ES.

No materiālā viedokļa un salīdzinājumā ar iepriekšējiem tiesību aktiem regula pastiprina datu subjektu tiesības un uzliek dažādus pienākumus datu pārziņiem saskaņā ar loģiku, kas pamatojas uz riska analīzi un pārskatatbildības principu. Turklāt regula paredz dažādas prasības, kuras datu pārziņim jāizpilda un kuras nebija iekļautas iepriekšējos tiesību aktos; to vidū ir prasības novērtēt ietekmi uz privātumu (35. un 36. pants), minimizēt apstrādes darbības saskaņā ar integrēta privātuma un privātuma pēc noklusējuma kritērijiem (25. pants), reģistrēt apstrādes darbības (30. pants) un iecelt datu aizsardzības speciālistu (37.–39. pants).

Ir svarīgi uzsvērt regulas 5. pantā noteiktos galvenos principus, kuri jāievēro persondatu apstrādātājiem. Tie ir šādi:

- a) **likumīgums, godprātība un pārredzamība**: persondatus apstrādā likumīgi, godprātīgi un pārredzamā veidā;
- b) **nolūka ierobežojumi**: persondatus vāc konkrētos, skaidros un leģitīmos nolūkos, un to turpmāku apstrādi neveic ar minētajiem nolūkiem nesavietojamā veidā. Ja datus apstrādā statistikas vai zinātniskās pētniecības nolūkos, datu pārzinis pieņem nepieciešamās garantijas un aizsardzības pasākumus;
- c) **datu minimizēšana**: būtu jāvāc tikai tie dati, kas ir nepieciešami konkrētos nolūkos;
- d) **precizitāte**: savāktie dati ir precīzi un nepieciešamības gadījumā tiek atjaunināti;
- e) **glabāšanas ierobežojums**: persondatus glabā veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju, ne ilgāk kā nepieciešams nolūkiem, kādos attiecīgos persondatus apstrādā. Šajā saistībā persondatus var glabāt ilgāk, ciktāl tos apstrādā tikai arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89. pantu. Šādos gadījumos datiem piemēro atbilstīgus tehniskus un organizatoriskus pasākumus datu subjektu tiesību un brīvību aizsardzībai;
- f) **integritāte un konfidencialitāte**: persondatus apstrādā tādā veidā, lai, izmantojot atbilstošus tehniskus vai organizatoriskus pasākumus, nodrošinātu persondatu atbilstošu drošību, tostarp aizsardzību pret neatļautu vai nelikumīgu apstrādi un pret nejaušu nozaudēšanu, iznīcināšanu vai sabojāšanu;
- g) **pārskatatbildība**: viens no svarīgākajiem regulas principiem. Tas nosaka, ka datu pārzinis ir atbildīgs par datu apstrādi un tam jāspēj parādīt, ka jebkādi nepieciešamie pasākumi ir īstenoti.

Šis principu kopums veido galveno struktūru, uz kuras balstās VDAR, un nosaka dažādus pienākumus datu pārziņim un datu apstrādātājam.

PERSONDATU APSTRĀDE KIN KONTEKSTĀ: NOSACĪJUMI, IEROBEŽOJUMI UN GALVENĀS PROBLĒMAS

Kontrafaktuālā ietekmes novērtējuma veikšana ietver ievērojama datu apjoma apstrādi, ieskaitot persondatus. Ir svarīgi pārzināt nosacījumus, ierobežojumus un galvenās problēmas, ar ko dalībvalstis un VI saskaras, veicot KIN, saistībā ar iepriekš aprakstīto tiesisko regulējumu.

Juridiskais pamats un apstrādes nolūki

Lai veiktu persondatu apstrādi, ir jāizpilda vismaz viens no likumīguma nosacījumiem, kas norādīti VDAR 6. pantā⁵⁰. Savukārt, ja apstrādājami dati ir īpašo kategoriju dati, jāatsaucas arī uz VDAR 9. pantu.

KIN kontekstā **sabiedrības intereses**, kas minētas VDAR 6. panta 1. punkta e) apakšpunktā (“*lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras*”), šķiet, ir vispiemērotākais juridiskais pamats datu apstrādei. Kā paredz VDAR 6. panta 3. punkts, šim juridiskajam pamatam ir jābūt noteiktam ES vai dalībvalstu tiesību aktos. “Sabiedrības intereses” skaidri atspoguļo ESF+

⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/679 2. pants.

⁵⁰ Šie nosacījumi ir šādi: a) datu subjekts ir devis piekrišanu savu persondatu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem; b) apstrāde ir vajadzīga līguma, kura līgumslēdzēja puse ir datu subjekts, izpildei vai pasākumu veikšanai pēc datu subjekta pieprasījuma pirms līguma noslēgšanas; c) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu; d) apstrāde ir vajadzīga, lai aizsargātu datu subjekta vai citas fiziskas personas vitālas intereses; e) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras; f) apstrāde ir vajadzīga pārzinim vai trešās personas leģitīmo interešu ievērošanai, izņemot, ja datu subjekta intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības, kurām nepieciešama persondatu aizsardzība, ir svarīgākas par šādām interesēm, jo īpaši, ja datu subjekts ir bērns.

regulas (ES) 2021/1057 17. panta 6. punktā noteiktos vadošo iestāžu pienākumus attiecībā uz tādu datu izmantošanu, kuri “ir pieejami reģistros vai līdzvērtīgos avotos”. Turklāt KNR (ES) 2021/1060 4. pantā ir noteikts, ka “*Dalībvalstis un Komisija drīkst apstrādāt personas datus tikai tad, ja tas vajadzīgs, lai izpildītu savus attiecīgos pienākumus saskaņā ar šo regulu, jo īpaši attiecībā uz uzraudzību, ziņošanu, paziņošanu, publicēšanu, izvērtēšanu (..)*”. Dalībvalstu tiesību aktos arī var paredzēt datu pārziņiem līdzīgas pilnvaras datu pārvaldīšanai un apstrādei sabiedrības interesēs.

KIN juridiskais pamats var balstīties arī uz citiem 6. panta 1. punktā uzskaitītajiem pamatojumiem, jo īpaši:

- datu subjekta **piekrišanu** (VDAR 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts). Piekrišana var būt piemērots juridiskais pamats, piemēram, tad, ja datus KIN vāc apsekojuma ietvaros un datu subjekti var vienkārši dot savu piekrišanu datu apstrādei (sk. VDAR 7. pantu par piekrišanu). Kopumā piekrišanas saņemšana ir sarežģītāka, ja tā nav laikus plānota; to var uzskatīt par “atlikušo” hipotētiskās ietekmes novērtējuma juridisko pamatu, ja citi juridiskie pamati nav piemērojami,
- to, ka apstrāde ir vajadzīga uz pārzini attiecināma **juridiska pienākuma izpildei** (VDAR 6. panta 1. punkta c) apakšpunkts ar atsauci uz ESF+ regulas 17. pantu). Šim juridiskajam pamatam ir jābūt noteiktam tiesību aktos, un tas var skart privātas vai publiskas struktūras; piemēram, varētu būt, ka īpašu juridisku priekšrakstu dēļ privātai vai publiskai struktūrai, kura ir atbildīga par datu kopu, ir jāsadarbojas ar vadošo iestādi KIN sagatavošanā.

Turklāt datu pārzinis **savāktos datus var izmantot vēl citiem nolūkiem, ja tie saskan ar sākotnējiem nolūkiem**. Šajā ziņā datu pārzinim ir jāizvērtē VDAR 6. panta 4. punktā un 5. panta 1. punkta b) apakšpunktā minētie nosacījumi. Šie noteikumi ir īpaši būtiski, apstrādājot datus zinātniskās pētniecības vai statistikas nolūkos. Tie ļauj administratīvos datus izmantot nolūkiem, kuri atšķiras no sākotnējiem nolūkiem, bez nepieciešamības iegūt īpašu piekrišanu šim jaunajam izmantojumam, bet tiem ir jāatbilst 89. panta 1. punktā paredzētajiem aizsardzības noteikumiem, galvenokārt pseidonimizācijai (sk. turpmāk). Šie noteikumi var būt būtiski, piemēram, attiecībā uz bezdarbnieku reģistra datiem, kurus paredzēts izmantot KIN.

Nemot vērā KIN specifiku, datu pārzinis, kurš vāc datus, un iestāde, kas veic pētniecību, var būt atšķirīgas struktūras. Šajā gadījumā jābūt nosacījumam, kurš pamato datu nodošanu un ļauj to saņēmējam veikt KIN.

Anonimizācija un pseidonimizācija: apstrāde statistikas nolūkos

VDAR 89. pantā noteikts, ka datu apstrādē sabiedrības interesēs, zinātniskās pētniecības nolūkos vai statistikas nolūkos nodrošina atbilstošas garantijas datu subjektu tiesībām un brīvībām, jo īpaši ievēro minimizēšanas principu. Tas nozīmē, ka jāizmanto pseidonimizācijas paņēmieni⁵¹.

Ja apstrādes nolūkus var īstenot ar turpmākām apstrādes darbībām, kuras neļauj vai vairs neļauj identificēt datu subjektus, šos nolūkus īsteno, anonimizējot datus un tad apstrādājot tos apkopotā veidā. Kontrafaktuālā ietekmes novērtējumā jau pēc būtības ir paredzēts, ka rezultāti ir apkopoti, un šāds risks nepastāv, ja vien sākotnējās datu kopas netiek publicētas zinātnisku iemeslu dēļ. Šajā gadījumā datu kopas ir jāanonimizē (sk. piemēru nākamajā izcēlumā).

Datu glabāšana un droša apstrāde

Viens no galvenajiem datu apstrādes aspektiem ir datu glabāšana. Tiesību aktos nav precizēts, kā dati jāglabā, bet iepriekš minētie principi nosaka, ka datu glabāšanai un apstrādei vienmēr jābūt saistītai ar pētniecības nolūku. Kad apstrādes nolūks ir īstenots un datus glabāt vairs nav nepieciešams, to pārtrauc darīt. Šis vispārīgais noteikums ir jānorāda paziņojumā par privātumu, kuru sniedz datu subjektiem, kad tos reģistrē administratīvo datu kopās, vai, ņemot vērā, ka, visticamāk, nav iespējams visus datu subjektus informēt personīgi, var izmantot alternatīvus informācijas sniegšanas veidus (piemēram, vadošās iestādes tīmekļa vietnē publicēt informatīvu lapu, kurā izklāstīta privātuma politika saistībā ar pētniecības darbībām).

Konkrētāk, kad KIN ir pabeigts, rezultāti darīti pieejami un apkopoti izmantošanai statistikā, nolūku uzskata par sasniegtu. Šajā brīdī datus vai nu vajadzētu anonimizēt (ja tos plānots atkal izmantot vēlāk un citos nolūkos), vai dzēst. Ja tiesību akti ļauj, glabāšana var būt neierobežota laikā, bet tikai tad, ja tiesību aktos tas ir skaidri norādīts.

⁵¹ Pseidonimizācija ir persondatu apstrāde veidā, kas nodrošina, ka persondatus vairs nav iespējams piedēvēt konkrētai personai bez papildu informācijas. Anonimizācija ir persondatu apstrāde veidā, kas nodrošina, ka nav iespējams identificēt personas, izmantojot šos datus. Pārskatu par pseidonimizācijas paņēmieniem sk. <https://www.enisa.europa.eu/publications/pseudonymisation-techniques-and-best-practices>.

Vēl viens VDAR nosacījums ir adekvātu un piemērotu drošības pasākumu piemērošana apstrādei. Regulas 32. pants nosaka, ka apstrādes veicējs (pārzinis vai apstrādātājs) veic atbilstīgus tehniskus un organizatoriskus pasākumus, lai nodrošinātu riskam atbilstošu drošības līmeni. Tas nozīmē, ka standarta pasākumi nav noteikti, tie jānosaka katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā risku, ko rada attiecīgā apstrādes darbība.

JURIDISKIE PIENĀKUMI

Informācija datu subjektiem

Datu pārziņa pirmais pienākums ir sniegt informāciju datu subjektiem. Šis pienākums ir noteikts VDAR 13. pantā, un tas jāizpilda situācijās, kad datus vāc no datu subjekta; uz gadījumiem, kad tas tā nav, attiecas 14. pants. Datu subjekts ir jāinformē par apstrādes nolūkiem un metodēm, juridisko pamatu, glabāšanas ilgumu un tiesībām, kuras datu subjekts var īstenot. KIN gadījumā šo informāciju sniedz laikā, kad vāc datus, kurus vēlāk izmantos statistiskos un novērtējuma pētījumos, piemēram, ESF uzraudzībā vai bezdarbnieku reģistru datu kopās. Gadījumos, kad šāda saziņa praktiski nav iespējama, kā minēts iepriekš, jo īpaši gadījumā, kad nav iespējams šādi informēt personas, kas iekļautas KIN izmantotos dažādos reģistros, var izmantot tīmekļa vietni vai citus vispārīgus informācijas sniegšanas rīkus.

Dažādo apstrādē iesaistīto struktūru attiecību pārvaldība

Nereti pētniecības darbības ietver vairāk nekā vienu struktūru, un šādos gadījumos attiecības to starpā ir jāregulē ar īpašiem nolīgumiem, kurus dēvē par “datu apstrādes nolīgumiem”⁵². Tie ir jāizstrādā katrā gadījumā atsevišķi, atspoguļojot dažādo ieinteresēto personu ieguldījumu. Iespējamo attiecību piemēri ir šādi:

- “*datu pārzinis–datu pārzinis*” gadījumos, kad struktūras sadarbojas projekta īstenošanā, kaut arī atšķirīgos apstākļos un ar atšķirīgiem uzdevumiem un katrai ir savi nošķirti apstrādes nolūki,
- “*datu pārzinis–datu apstrādātājs*” gadījumos, kad viena struktūra (datu pārzinis) nosaka apstrādes līdzekļus un nolūkus un izmanto citu struktūru (datu apstrādātāju) noteiktu apstrādes darbību veikšanai. Šajā gadījumā atsauce un pienākumi ir rodami VDAR 28. pantā,
- “*kopīgi pārziņi*”: šāda veida attiecības ir aprakstītas VDAR 26. pantā, kas nosaka, ka, “*Ja divi vai vairāki pārziņi kopīgi nosaka apstrādes mērķus un veidus, tie ir kopīgi pārziņi*”. Šādos gadījumos iesaistītajām pusēm ir jānosaka katras atbildība par to, lai nodrošinātu atbilstību noteikumiem pārredzamā veidā, jo īpaši attiecībā uz datu subjektu tiesībām.

Novērtējums par ietekmi uz datu aizsardzību

VDAR 35. pants nosaka, ka, ja persondatu apstrāde varētu radīt augstu risku datu subjektu tiesībām un brīvībām, pārzinim pirms apstrādes jāveic ietekmes novērtējums⁵³. Ietekmes novērtējums KIN gadījumā var būt būtisks tikai tad, ja plašā mērogā apstrādā īpašu kategoriju datus. Šādos gadījumos pārvaldes iestādes datu pārzinis var veikt ietekmes novērtējumu saskaņā ar noteikumiem un rīkiem, kurus nodrošina valsts datu aizsardzības iestāde.

NĀKOTNES PERSPEKTĪVAS: DATU PĀRVALDĪBAS AKTS

Iepriekš aprakstītais regulējums atspoguļo pašreizējo stāvokli un ES spēkā esošos noteikumus. VDAR tika ieviesta tieši ar mērķi panākt būtisku progresu persondatu aizsardzībā un radīt vienotu ES sistēmu atbilstoši aktuālajiem tehnoloģiskajiem sasniegumiem un mūsdienu datu sabiedrībai. Tiek gatavotas vēl citas reformas, un tām varētu būt būtiska ietekme uz persondatu vākšanu turpmākajos gados.

Datu pārvaldības akts pašlaik vēl ir priekšlikuma stadijā Eiropas Komisijā⁵⁴. Šā tiesību akta skaidri noteiktais mērķis ir veicināt izmantojamu datu pieejamību, stiprinot uzticēšanos datu starpniekiem un uzlabojot datu kopīgošanas mehānismus ES. Persondatiem, visticamāk, piemēros jauno standartu, un to izmantošana statistikas un pētniecības nolūkos varētu būt plašāka, pateicoties tam, ka tiks ieviesta jauna struktūra — persondatu kopīgošanas starpnieks. Šāds pasākums varētu sekmēt KIN labvēlīgākas vides veidošanu, ļaujot vieglāk piekļūt ievērojamam informācijas apjomam plašā mērogā.

⁵² Piemēram, tas tā ir, ja datu pārzinis un pētniecības faktiskie veicēji ir divas dažādas struktūras; šajā gadījumā ir nepieciešams nolīgums, kas regulē attiecības starp pusēm saistībā ar piekļuvi datiem un pētniecības veikšanu.

⁵³ Papildu informāciju sk. EDAK publicētajās pamatnostādņēs <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/611236>.

⁵⁴ Priekšlikumu par Datu pārvaldības aktu Komisija pieņēma 2020. gada beigās. Informāciju par Datu pārvaldības akta pašreizējo statusu sk. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/HIS/?uri=CELEX%3A52020PC0767>.

Ir skaidrs, ka VDAR noteikumi neizslēdz KIN īstenošanu; līdz ar to visās dalībvalstīs ir jāveic daži procesuāli un operatīvi pamatsolji, lai KIN būtu droši. Piemēram, turpmāk ir uzskaitīti būtiskākie solji, kas jāveic parastā gadījumā, kurā uzraudzības datus (par atbalstu saņēmušajām personām) kombinē ar publiska reģistra datiem (par kontrolgrupu) un KIN veic ārējs novērtētājs.

Galvenie solji, kā nodrošināt labāku atbilstību VDAR

1. VI vienojas ar pārvaldes iestādēm, kuras atbildīgas par datiem (piemēram, bezdarbnieku reģistrs, nodokļu maksātāju reģistrs), kas nepieciešami kontrolgrupas noteikšanai un atbalsta grupas un kontrolgrupas analizēšanai. Ja paustā piekrišana nav fiksēta, VI pārbauda, vai šo datu izmantošana atbilst VDAR 6. panta 1. punkta e) apakšpunktam vai 6. panta 4. punktam un 5. panta 1. punkta b) apakšpunktam.
2. VI vienojas ar pārējām struktūrām (datu īpašniekiem un novērtētāju) par informācijas plūsmu regulēšanu un savstarpējiem pienākumiem saskaņā ar VDAR noteikumiem. Starp novērtētāju un VI noslēgtajā pakalpojumu līgumā jāietver īpaša klauzula par datu aizsardzību. Ja ir iesaistītas citas pārvaldes iestādes, datu aizsardzību KIN īstenošanā var regulēt saprašanās memorands vai īpašas valsts noteiktas procedūras.
3. Pamatojoties uz iepriekš minēto nolīgumu, VI no datu īpašnieka saņem datus pseidonimizētā veidā un nodod tos novērtētājam atbalstu saņēmušo grupu un kontrolgrupu apstrādei saskaņā ar VDAR⁵⁵.
4. Ar atbalsta grupām un kontrolgrupām saistīto persondatu glabāšana atbilst noteikumiem par datu glabāšanu tiktāl, ciktāl dati tiek glabāti tikai tik ilgi, kamēr notiek pētniecība, un tikai pētniecības nolūkiem, un saskaņā ar drošības pamatnoteikumiem, kā norādīts VDAR. Šos noteikumus ievēro visas KIN iesaistītās struktūras.

Valstu prakse kopumā saskan ar VDAR, taču atšķiras dalībvalstu starpā, un novērtētāji norāda, ka dalībvalstu datu aizsardzības noteikumi joprojām rada ievērojamus šķēršļus mikrodatu izmantošanai. Tam par iemeslu var būt laiks, kas nepieciešams, lai valsts noteikumus un paradumus pielāgotu jaunākajai VDAR, vai VDAR interpretācijas atšķirības dažādu valstu pārvaldes iestādēs, pārmērīga reglamentēšana, kas VDAR noteikumus padara stingrākus dažās dalībvalstīs, vai cita veida nepareiza interpretācija. Dažās valstīs, lai novērstu šos šķēršļus ar mērķi panākt atbilstību VDAR un ESF+ regulas būtībai, būtu nepieciešama īpaša vadošo iestāžu vai valsts iestāžu iniciatīva. Nākamajā izcēlumā skaidrots, kā Veneto reģionā Itālijā tika risinātas dažas no visplašāk izplatītajām problēmām. Laba prakse ir sazināties ar valsts datu aizsardzības iestādi, lai apspriestu ierosināto kārtību pirms tās galīgās apstiprināšanas.

9. izcēlums. Datu aizsardzība un apmaiņa

Labs piemērs tam, kā relatīvi īsā laikā var piekļūt anonimizētiem persondatiem, ir atrodams kontrafaktuālajā novērtējumā, kas aprakstīts pētījumā “Pilot and feasibility study on the sustainability and effectiveness of results for European Social Fund participants using counterfactual impact evaluations”⁵⁶, kuru 2019. gadā veica EMPL ĢD vajadzībām.

Novērtējums, kas ir viens no četriem pētījumā izskatītajiem piemēriem, koncentrējās uz ESF intervencēm (9.I ieguldījumu prioritāte), kuras veiktas Veneto reģionā 2015.–2016. gadā un vērstas uz ilgstošiem bezdarbniekiem. Uzraudzības dati par dalībniekiem un pasākumu veidiem tika kombinēti ar datiem par

⁵⁵ Ja atbalsta grupas un kontrolgrupas analizē izmanto apsekojumu, tajā ir jāietver lūgums dot piekrišanu intervēto personu datu izmantošanai pētniecības nolūkos.

⁵⁶ [Ismeri Europa – Ecorys – Institute for Employment Studies, 2019.](#)

nodarbinātības periodiem pirms un pēc ESF intervencēm (tā dēvētie “*Comunicazioni obbligatorie*”). Process ilga aptuveni divus mēnešus (no jūlija beigām līdz septembra beigām) kopš pirmās tikšanās datu prasību apspriešanai ar vadošo iestādi un iestādi, kuras rīcībā bija dati, — reģionālo institūtu *Veneto Lavoro*. Institūts *Veneto Lavoro* bija atbildīgs par datu anonimizāciju, un visas sniegtās datu kopas bija savstarpēji viegli sasaistāmas⁵⁷, izmantojot institūta *Veneto Lavoro* nodrošināto unikālo vienoto identifikatoru.

Lai gan iesaistītās organizācijas nebija novērtējuma tiešās pasūtītājas, pozitīvajai pieredzei ir divi galvenie iemesli: spēcīga (kaut neformāla) sadarbība starp vadošās iestādes reģionālajiem birojiem un reģionālo institūtu *Veneto Lavoro*, kas nepieciešama datu aizsardzības jautājumu izskatīšanai un atrisināšanai, un datubāze (*Mercurio*), kuru pārvalda institūts *Veneto Lavoro* un kura ir pieejama kā pētniecības nolūkos publiski izmantojama datne⁵⁸.

Mercurio ir statistikas datubāze, kas satur visu Veneto reģiona darba biržās reģistrēto informāciju par iedzīvotāju nodarbinātības un bezdarba periodiem. Turklāt tā satur detalizētu informāciju par visiem reģistrētajiem darbiniekiem un uzņēmumiem. Analīzes veikšanas laikā *Mercurio* saturēja informāciju par vairāk nekā 4 miljoniem strādājošo, 17,6 miljoniem nodarbinātības epizožu un 4 miljoniem bezdarba epizožu⁵⁹.

Datu kopu periodiski “atjaunina un tīra”, un tas ļauj datu kopu relatīvi vienkārši savietot ar VI uzraudzības datiem. Viens potenciālais ierobežojums ir fakts, ka publiski izmantojamo datni neatjaunina pietiekami bieži (piemēram, pašlaik pieejamā jaunākā versija tika atjaunināta 2020. gada decembrī), jo labas datu kvalitātes nodrošināšanai ir nepieciešami ārkārtīgi lieli centieni⁶⁰. Pieredze liecina, ka, gatavojot novērtēšanas plānus, VI būtu iepriekš jāizskata iespējamie veidi, kā sadarboties ar ārējām struktūrām, kuras pārvalda kontrafaktuālajam novērtējumam nepieciešamos datus; potenciālo juridisko šķēršļu risinājumi; veidi, kā piekļūt administratīvajiem datiem anonimizētā veidā, tos pārvaldīt un darīt pieejamus.

2.3.2. Kā nosakāma “atbalstu saņēmēji” grupa?

Lai veiktu KIN, ir būtiski skaidri definēt, ko nozīmē atbalsta saņemšana vai dalība intervencē. Turklāt, kad iegūta skaidra izpratne par to, kad ir uzskatāms, ka persona vai uzņēmums ir saņēmis atbalstu, ir svarīgi, lai tos varētu identificēt. Šeit ir sniegts pārskats par galvenajiem jautājumiem saistībā ar atbalsta grupu un kontrolgrupu definēšanu, 3. nodaļā sniegti plašāki skaidrojumi par to metodiskajiem raksturlielumiem.

Sākumā dalības definēšana var šķist vienkārša. Tomēr ir vairāki jautājumi, kas, iespējams, nav acīmredzami, bet ir būtiski, un tie ir rūpīgi jāapdomā. Piemēram, vai apmācības shēmas dalībniekus, kuri pamet intervenci, uzskata par atbalstu saņēmējiem? Cik apmācības kursa nodarbību personām ir jāapmeklē, lai tās uzskatītu par dalībniekiem? Tāpat ir jāņem vērā gaidu ietekme. Daži sociālā nodrošinājuma pabalstu saņēmēji, paredzot, ka tiem būs jāpiedalās intervencē, var izstāties no sociālo pabalstu saņēmēju reģistriem ar mērķi izvairīties no aktivizācijas pasākumiem. Vai šīs personas uzskata par atbalstu saņēmējiem pat tad, ja, piemēram, tās nekad klātienē neierodas uz tikšanos VND birojā?

Atbalsta grupas definēšana

Nosakot “atbalsta grupu”, jāņem vērā atšķirība starp “nodomu sniegt atbalstu” (*intention to treat*) un “atbalsta sniegšanu saņēmējiem” (*treatment of the treated*). No politikas viedokļa galvenais jautājums parasti ir, vai iecerēts

Nodoms sniegt atbalstu vai atbalsta sniegšana saņēmējiem

⁵⁷ Tika nodrošināta papildu datu kopa, kas ietvēra sākuma un beigu datumu katrai deklarācijai par tūlītēju gatavību darbam, kuru bija parakstījušas visas atbalstu saņēmēšanās un nesaņēmēšanās personas.

⁵⁸ *Mercurio* aprakstu un piekļuves noteikumus sk. <https://www.venetolavoro.it/public-use-file>.

⁵⁹ No administratīvajiem datiem tika izgūti šādi interesējošie mainīgie lielumi: katra nodarbinātības un bezdarba perioda sākuma un beigu datums; katrā nodarbinātības periodā izmantotā līguma veids (beztermiņa, terminēts, prakse); terminēto līgumu plānotais ilgums; sociāli demogrāfiskā informācija (dzimums, dzimšanas datums, izglītības līmenis, pilsonība).

⁶⁰ Tas nozīmē, ka ir jāstrādā ar jaunāku informāciju nekā to, kas iekļauta jaunākajā pieejamajā *Mercurio* versijā, un īpašs papildu darbs ir jāveic, lai integrētu un attīrītu jaunāko informāciju par nodarbinātības periodiem.

noskaidrot, kāda ietekme ir piedāvājumam piedalīties intervencē vai arī kāda ir faktiskās dalības ietekme. Pirmajā minētajā gadījumā personas, kurām piedāvāta intervence, var piedalīties vai nepiedalīties. Otrajā gadījumā, kurā noskaidrojams jautājums ir sniegtā atbalsta ietekme uz tā saņēmējiem, atbalstu saņēmušo grupu veido tikai tie, kuri piedalījušies⁶¹.

Pirmajā brīdī politikas veidotāji bieži uzskata, ka viņi vēlas noteikt sniegtā atbalsta neto rezultātus attiecībā uz dalībniekiem. Tomēr pēc dziļākām pārdomām šie jautājumi var kļūt mazāk skaidri. Ja iespējams identificēt tos, kuriem piedāvāts atbalsts, no politikas viedokļa varētu būt noderīgāk tieši viņus noteikt par “atbalstu saņēmušo” grupu. Tas jo īpaši tā ir, ja dalība intervencē ir brīvprātīga. Politikas veidotāji nevar piespiest personas, kurām piedāvāta intervence, tajā piedalīties, tāpēc atbilstošais jautājums ir, kāda ir ietekme uz to personu turpmāko nodarbinātību un ienākumiem, kurām tika piedāvāta iespēja piedalīties apmācības programmā.

Piedāvājums vai faktiskais atbalsts

Lai aplēstu atbalsta piedāvājuma ietekmi uz dažādiem rezultātiem, piedāvājuma saņēmējus ir jāspēj identificēt. Daudzos gadījumos tas var būt sarežģīti.

Kur iegūt piemērotus datus?

Kad pieņemts lēmums par to, kā definēt atbalstu saņēmušās personas un kas ir sniegtais atbalsts, ir svarīgi saprast, kā novērtējuma vajadzībām identificēt atbalstu saņēmušās personas. Tas vienmēr nozīmē, ka jāatrod datu avots, no kura var iegūt vai nu visu atbalstu saņēmušo vienību (personu vai uzņēmumu) uzskaitījumu, vai šo vienību izlasi. Šo informāciju parasti iegūst no ESF uzraudzības sistēmām un, ja tādi ir pieejami, no papildu datu ierakstiem, kas izveidoti konkrētajai intervencei.

Ar atbalstu saņēmušajām personām saistītu datu avotu atrašana

ESF (un ESF+) uzraudzības un ziņošanas prasību dēļ saņēmējām organizācijām ir jāreģistrē intervences ietvaros pakalpojumus saņēmušo personu skaits un dažas personiskas iezīmes. KIN veikšanas nolūkos intervencēm būs jāiet soli tālāk un jānodrošina mikrodati par dalībniekiem. Novērtētājiem būs nepieciešama informācija par katru atbalstu saņēmušo vienību (uzņēmumu vai personu), ieskaitot datus par vienību galvenajām pazīmēm (dzimums, vecums, izglītības līmenis utt.). Šos datus var anonimizēt/pseudonimizēt privātuma nolūkos, bet, ja KIN veikšanai ir nepieciešams apsekojums, būs jākonstatē, vai VDAR paredzētie nosacījumi ļauj nodot šo vienību identitātes informāciju (vārdi/nosaukumi, adreses, telefona numuri utt.), lai tās varētu iekļaut izlasē. Lai atvieglotu datu ierakstu sasaistīšanu starp dažādiem avotiem, katrai individuālajai vienībai ir arī nepieciešams unikāls identifikators.

2.3.3. Faktori, kas jāņem vērā, nosakot kontrolgrupu

Lai iegūtu aplēsi par kontrafaktuālo ietekmi, parasti būs jānosaka kontrolgrupa. Kontrolgrupas izvēli parasti ierobežo tas, vai intervence dalībniekiem ir obligāta vai ne, kā arī tas, vai intervenci īsteno visā jurisdikcijā vai tikai noteiktā apgabalā vai ierobežotā laikposmā. Piemērotas kontrolgrupas izvēlei ir trīs aspekti: 1) analītiskais; 2) ar politiku saistītais un 3) praktiskais.

Trīs aspekti, kas jāņem vērā, definējot kontrolgrupu

⁶¹ Ja dalība intervencē ir obligāta, būtībā nav atšķirības starp šiem diviem statusiem — ikvienai personai, kam piedāvāts atbalsts, ir jāpiedalās. Tomēr lielākajā daļā gadījumu intervences nav obligātas (šāds pieņēmums izmantots arī šajā rokasgrāmatā).

Kontrolgrupas definēšana no analītiskā viedokļa

KIN nolūks ir iegūt objektīvas aplēses par intervences ietekmi uz dažādiem rezultātiem. Lai to paveiktu, ir nepieciešamas aplēses par kontrafaktuālajiem rezultātiem. Kontrafaktuālo rezultātu aplēses iegūst no kontrolgrupas (sk. 1.1. iedaļu). Kā parādīts 6. un 7. attēlā, ietekmi aplēš, no “atbalstu saņēmušajā” grupā novērotā rezultāta atskaitot kontrafaktuālo rezultātu aplēsi. Tas, cik lielā mērā ietekme ir neobjektīva, atkarīgs no tā, cik lielā mērā kontrolgrupai aprēķinātais kontrafaktuālais rezultāts atspoguļo rezultātu, kāds būtu vērojams atbalstu saņēmušajā grupā, ja tā nebūtu saņēmusi atbalstu, pārējiem apstākļiem nemainoties.

Lai bez nejaušināšanas atrastu līdzvērtīgu kontrolgrupu, tai ir jābūt līdzvērtīgai atbalstu saņēmušajai grupai visos svarīgajos gan novērojamajos, gan nenovērojamajos aspektos. Tas attiecas uz visām kvaziekperimentālajām pieejām, un līdz ar to tas ir obligāts nosacījums visos KIN, kuros nav izmantota nejaušināšanas pieeja.

Tā kā gandrīz visas ESF intervences ir a) brīvprātīgas (mērķgrupai nav obligāti jāpiedalās intervencē) un/vai b) ierobežotas kādā citā veidā — ja tās ir izmēģinājuma intervences vai instrumenti, kurus īsteno tikai noteiktā reģionā vai jurisdikcijā —, novērtētājiem būs pieejams vesels kopums ar vienībām, kuras varētu atlasīt kā kontrolgrupas dalībniekus. Šajā potenciālajā kopumā būs jāveic zināma šķirošana ar mērķi atlasīt galīgās kontrolvienības tā, lai tās būtu labi saderīgas ar dalībniekiem (atbalstu saņēmušo grupu). Daudzos gadījumos potenciāli pastāv četras iespējas⁶².

*Kontrolgrupu
atlasēšanas iespējas*

- **Atrašanās vieta** — kontrolvienības, kas ir līdzīgas intervences dalībniekiem, bet atrodas tādos DV apgabalos, kuros intervence nav pieejama (ja šādi apgabali pastāv). Gadījumos, kad ir pieejamas šādas kontrolgrupas un vajadzīgie dati, pieeja, kam bieži dod priekšroku, ir atšķirību atšķirības analīze. Dažādu vietu iedzīvotāji var būt ļoti līdzīgi savā starpā, un šādām grupām nebūs bijusi iespēja piedalīties intervencē vai noraidīt uzaicinājumu to darīt, tādējādi šis būtiskais potenciālās neobjektivitātes avots nepastāvēs. Tomēr dažādu vietu iedzīvotāji būs pakļauti atšķirīgiem darba tirgus nosacījumiem. Atšķirību atšķirības analīzes paņēmieni darbojas diezgan labi šādu variāciju gadījumos, jo vietējo darba tirgu apstākļu atšķirības parasti ir diezgan stabilas laikā. Tomēr gadījumos, kad ietekmes aplēšanai izmanto salāgošanu, nav ieteicams veidot kontrolgrupas izlases no dažādiem vietējiem darba tirgiem. Ir pierādīts, ka neobjektivitāte, kas saistīta ar kontrolgrupas izlases veidošanu no dažādiem darba tirgiem, var būt lielāka par izlases kļūdu⁶³.
- **Laiks** — kontrolvienības, kuras ir līdzīgas intervences dalībniekiem, bet kuras novēro atšķirīgos laikposmos — vai nu pirms, vai pēc intervences. Kontrolgrupas bieži jāatlasa šādā veidā tad, ja intervence ir universāla un obligāta, proti, ja visiem mērķgrupas dalībniekiem ir obligāti jāpiedalās un programmu īsteno visā jurisdikcijā. Šādā veidā izveidotām kontrolgrupām piemīt būtisks trūkums, proti, to rezultāti tiks mērīti citā laikā nekā atbalstu saņēmušās grupas rezultāti, un tādējādi tie ir pakļauti cikliskām svārstībām, sastāva izmaiņām un mainīgām makroekonomiskajām tendencēm, kuras var ierobežot iespējas konstatēt objektīvus kontrafaktuālos rezultātus. Šādu kontrolvienību izmantošana būtu

⁶² Šī iedaļa pamatojas uz [Card D., Ibararan P., un Villa J. M., 2011.](#)

⁶³ Sk. [Heckman J. J., Ichimura H., Smith J., un Todd P., 1998.](#)

jāapsver tikai tad, ja laika gaitā rezultātos nav lielas variācijas un ja tai pašā laikposmā kontrolgrupa nav pieejama.

- **Atbilstība** — kontrolvienības atlasa no grupām tajā pašā vietā un laikā, bet izvēloties no kandidātiem, kuri kaut kāda iemesla dēļ neatbilst dalības prasībām. Šādas kontrolvienības bieži izmanto tad, ja intervence ir universāla, dalības līmenis ir augsts vai dalība ir obligāta un ja ir skaidri atbilstības noteikumi, kā rezultātā, piemēram, personas, kuras “gandrīz atbilst” dalības prasībām, ir potenciāls kontrolvienību avots. Mērķis ir atrast grupas, kuras ir līdzīgas atbalstu saņēmušajām grupām, bet labi zināmu un konkrēti noteiktu iemeslu (kurus datus var izteikt kvantitatīvi) dēļ tās nav atbildušas atbalsta saņemšanas prasībām. Piekļuve ESF+ intervencēm bieži pamatojas uz skaidriem atbilstības noteikumiem, kurus var viegli izmērīt un ar kuriem nav iespējams manipulēt (noteikts dalībnieku vecums, bezdarbnieka statusa ilgums utt.); tāpēc kontrolvienību atlasē šīs robežvērtības var izmantot kā izšķirošus faktorus, pēc kuriem nodala atbalstu saņēmušās vienības un kontrolvienības.
- **Izvēle/informētība** — būtībā gan atbalstu saņēmusī grupa, gan kontrolgrupa (nevis tikai atbalstu saņēmusī grupa) ir pakļauta atlases procesiem, kuri balstās uz izvēlēm, ko ietekmē, iespējams, nenovēroti faktori⁶⁴. Kontrolvienības var atlasīt no to personu vidus, kuras atbilda dalības prasībām, bet nepiedalījās. Šeit priekšrocība ir tāda, ka parasti tās ir personas no tā paša darba tirgus, no kura nāk atbalstu saņēmušās personas. Šādu kontrolvienību izmantošana būtu rūpīgi jāapdomā, jo īpaši tad, ja izmanto salāgošanas KIN modeli un atlases lēmuma pamatošanai pieejami bagātīgi dati. Citos apstākļos, piemēram, īstenojot atšķirību atšķirības analīzi, izvēles/informētības kontrolvienības būs mazāk noderīgas.

Jāpiemin vēl kāda lieta. Ja pirms atbalsta sniegšanas konstatēto rezultātu mērījumi ir pieejami gan par atbalsta grupu, gan kontrolgrupu, ir svarīgi izpētīt pirmsintervences tendences abu grupu rezultātu mērījumos. Tā dēvētā kopīgo tendenču pieņēmuma pārbaudīšana risina problēmu, ka pirms intervences dažas personas, kuras atbilst ADTP piemērošanas prasībām, skar nodarbinātības līmeņa un ienākumu īslaicīgs kritums (ja krituma nebūtu, tās neatbilstu atbalsta saņemšanas prasībām — tā dēvētā Ašenfeltera krituma problēma). Novērtējams meklē līdzīgas laika tendences rezultātu mērījumos atbalsta grupā un kontrolgrupā, lai atgūšanās no darba vai ienākumu īstermiņa zaudējuma netiktu sajaukta ar ilgtermiņa relatīvajiem ieguvumiem, ko KIN cenšas konstatēt.

*Pirmsintervences
tendenču analīze*

Piemērotu kontrolgrupu atlase ir tehniskā un metodiskā ziņā sarežģīts uzdevums. Novērtēšanas sistēmu izstrādes laikā darbiniekiem ir ieteicams apgūt galvenos jēdzienus un laikus veikt pirmos pasākumus potenciālo kontrolvienību noteikšanai. Ir svarīgi, lai novērtējuma pasūtītāji jau izstrādes posma sākumā iesaistītu ekspertus, kuri var sniegt atbalstu un ieteikumus.

Kādi ir būtiskie ar politiku saistītie apsvērumi?

Piemērotas kontrolgrupas atlase nav tikai tehnisks vai analītisks process. Lai gan piemērotu kontrolvienību noteikšanas analītiskie aspekti ir ļoti būtiski,

*Intervences
alternatīvas
noteikšana*

⁶⁴ [Card D., Ibararan P., un Villa J. M., 2011](#), to dēvē par divpusējas izlases kļūdu (*two-sided selection bias*).

tāpat ir svarīgi, lai kontrolgrupa pārstāvētu būtisku intervences alternatīvu, skatoties no politikas veidošanas viedokļa.

Iespējami dažāda veida KIN, piemēram, tie var salīdzināt vienas vai vairāku atbalstu saņēmušo grupu rezultātus ar kontrolgrupu, kura nav saņēmusi atbalstu, vai tie var savā starpā salīdzināt atbalstu saņēmušas grupas, neizmantojot atbalstu nesaņēmušu kontrolgrupu. Kontrolgrupas izvēli nosaka tas, kāda veida salīdzinājums ir vispiemērotākais attiecīgajai politikai un vai vispār ir iespējams atrast atbalstu nesaņēmušu kontrolgrupu. Turpmāk 10. izcēlumā sniegts piemērs divu atbalstu saņēmušu grupu salīdzinājumam, kurā nav izmantota atbalstu nesaņēmusi kontrolgrupa; tā mērķis ir saprast, kuru intervenci turpināt. Jānorāda arī, ka programmu salīdzinājumi, kuros nav izmantota atbalstu nesaņēmusi kontrolgrupa, var radīt neskaidrības (tas ir sīkāk apskatīts 11. izcēlumā).

Sniegtā atbalsta salīdzināšana ar atbalsta nesniegšanu vai alternatīvu

10. izcēlums. Ar apmācības programmu saistīti politikas jautājumi

Apskatīsim piemēru, kurā politikas veidotājs plāno ieviest jaunu apmācības intervenci, kas tiks finansēta no ESF, un saucsim to par intervenci A. Turklāt pieņemsim, ka DV jau ir apmācības shēma (B), kura vērsta uz tām pašām personām, bet tiek finansēta no valsts līdzekļiem. Šādā gadījumā politikas jautājums varētu būt: vai intervences A dalībnieku nodarbinātības un ienākumu līmenis pēc dalības ir augstāks nekā intervences B dalībniekiem? Un tāpat arī vai intervence A ir saimnieciski izdevīgāks piedāvājums? Ja intervences A dalībnieku ienākumi ir augstāki, tad nepārprotama politikas atbilde ir pārtraukt intervenci B par labu intervencei A, ja tās īstenošana izrādās arī izmaksu ziņā lietderīga.

11. izcēlums. Neto rezultātu interpretēšana

Iespējams, pētījumā tiek konstatēts, ka intervences A un intervences B dalībnieku ienākumi neatšķiras. Politikas reakcija uz šādu informāciju var nebūt skaidra, ja, piemēram, intervence B ir ļoti lietderīga salīdzinājumā ar personām, kuras nesaņem atbalstu. Tas nozīmē, ka abas intervences ir ļoti lietderīgas. Tomēr ir iespējami gadījumi, kad nav pierādījumu tam, cik intervence B ir lietderīga salīdzinājumā ar atbalsta nesaņemšanu. Vai arī abas intervences var būt nelietderīgas, taču viena var būt relatīvi lietderīgāka nekā otra. Gadījumos, kad uz noteiktām sabiedrības grupām var būt vērsta vairāk nekā viena intervence, informācijas gūšanas nolūkos tomēr varētu būt noderīgāk atrast salīdzinājuma veikšanai piemērotu atbalstu nesaņēmušu vienību grupu.

Jāņem vērā, ka atšķirību atšķirības analīzi nevar izmantot vairāku atbalsta veidu salīdzināšanai bez atbalstu nesaņēmušas kontrolgrupas.

Kādi ir kontrolgrupas atlases praktiskie apsvērumi?

Līdztekus analītiskajiem un politiskajiem apsvērumiem vērā jāņem arī kontrolgrupu atlases praktiskie aspekti. Atlasot vienības (personas vai uzņēmumus), kuras kalpos kā kontrolvienības, vai veidojot to izlasi, ir nepieciešams piemērot atlasē ietvarus. Turklāt atlases ietvaros būtu jāiekļauj tādas individuālas vienības, kuras atbilst analītiskajām un politiskajām prasībām. Tieši kā to vislabāk izdarīt, tas katrā novērtējumā atšķiras atkarībā no pārbaudāmajai intervencei raksturīgā konteksta.

Daudzos gadījumos piemērotu kontrolgrupu noteikšanai izmanto divus datu avotus. Tiem abiem ir vajadzīgs, lai būtu zināma atbalstu saņēmušās grupas identitāte.

Kontrolvienību atrašanai var izmantot dažādus iedzīvotāju reģistrus. Piemēram, ja aktīva darba tirgus intervence ir vērsta uz 18–24 gadus vecām personām, kuras saņem bezdarbnieka pabalstu, tad mērķpopulācijas noteikšanai var izmantot informāciju par šo personu saņemtajiem pabalstiem. Turklāt, ja atbalstu saņēmusī grupa ir zināma un to var savietot ar datiem par pabalstiem, tad var atrast tās 18–24 gadus vecās personas, kuras nav saņēmušas atbalstu un līdz ar to var būt kontrolvienības. Vai arī pieņemsim, ka intervence ir paredzēta maziem un vidējiem uzņēmumiem. Mērķpopulācijas noteikšanai var izmantot valsts rīcībā esošo informāciju par uzņēmumiem (ja pieejama), un, izmantojot pieejamo informāciju par atbalstu saņemošajiem uzņēmumiem, var noteikt potenciālās kontrolgrupas.

*Iedzīvotāju reģistri
un uzņēmumu
nodokļu informācija*

Var izmantot kandidātu uzskaites dokumentus, ja dalība intervencē nav universāla, piemēram, ja ne visas personas, kas pieteikušās apmācības programmai, tajā tiek uzņemtas (izvēles/informētības kontrolgrupa). Līdzīgi ne visi uzņēmumi, kuri piesakās finansējumam, to saņems, un tos, kurus neuzņem apmācībā vai kuriem nepiešķir finansējumu, dažos gadījumos var izmantot kā kontrolvienības (sk. šajā iedaļā iepriekš aprakstīto nepieciešamību būt piesardzīgiem, minētajos apstākļos atlasot kontrolgrupas).

*Kandidātu
uzskaites
dokumenti*

2.3.4. Kādi ar datiem saistīti jautājumi jārisina novērtēšanas sistēmā?

Kādu veidu dati ir nepieciešami, un kā tie tiks vākti?

Kā novērots, KIN parasti ir nepieciešama piekļuve ievērojamam mikrodatu apjomam (dažos gadījumos var izmantot grupētus datus, piemēram, reģionālos datus). Šie dati ir jāsavāc, jāapkopo un jādokumentē; dažādu avotu dati ir jāsaista, pamatojoties uz kopīgiem identificējošiem datu laukiem; tie ir drošā veidā jāglabā un jānodod KIN pārvaldītāju un veicēju starpā; un no šiem datu avotiem ir jāveido analītiskas datu kopas ar mērķi atvieglot ietekmes aplēšanu.

*Datu avotu
pārvaldība*

Izstrādājot novērtēšanas sistēmu, svarīgi ir ņemt vērā turpmāk minētos ar datiem saistītos jautājumus.

*Vienkāršs datu
pārvaldības
kontrolsaraksts*

Pieejamība

- Kādus avotus iespējams izmantot, lai iegūtu dažāda veida grupētus datus / mikrodatos?
- Vai ir pieejami nepieciešamie individuālie dati? Vai tas attiecas arī uz “īpašo kategoriju” datiem (ja nepieciešams)?
- Ja jāveic apsekojums, vai mērķgrupas un kontrolgrupas ir identificētas tā, ka tās iespējams apsekot, izmantojot apsekojuma intervijas, — vai kontaktinformācija ir pieejama un atjaunināta?

Konsekvence

- Vai ir viens vienots datu avots, vai arī ir nepieciešams sasaistīt datu avotus (piemēram, statistiku par bezdarbu, sociālajiem pabalstiem vai sociālo nodrošinājumu, uzņēmumu datus utt.)?
- Vai avoti ir savstarpēji saskanīgi? Vai tajos ir iespējams konsekventi identificēt indivīdus?

Pieklūstamība

- Vai ir iespējams piekļūt valsts datu avotiem saistībā ar atsevišķu personu karjeru, ienākumiem vai sociālajiem pabalstiem ar nolūku salīdzināt ESF intervenču dalībniekus ar potenciālo kontrolgrupu?

Nolīgumi

- Vai ir spēkā konkrēti nolīgumi starp VI un citiem datu īpašniekiem par datu pieejamību? Kādus juridiskus vai organizatoriskus šķēršļus nepieciešams apspriest?
- Kuram būs pienākums vest sarunas par piekļuvi datiem un iegūt piekrišanu datu izmantošanai?

Uzglabāšana

- Kur datus glabās? Kādas IT sistēmas un infrastruktūra būs nepieciešama?
- Kādi pasākumi tiks veikti, lai nodrošinātu, ka dati tiek glabāti drošā veidā un tiem piekļūt var tikai personas, kurām dati ir vajadzīgi novērtējuma veikšanas nolūkos?
- Kā datus anonimizēs? Vai ir iespējams izsekot indivīdiem cauri laikam un dažādos saistītos datu avotos?

Atbilstība datu aizsardzības prasībām

- Vai iepriekšējie risinājumi atbilst VDAR un ESF+ regulas pamatnoteikumiem? Vai iespējamais šķēršlis datu pieklūstamībai rada dažādu juridisko pamatu izmantošana saskaņā ar VDAR 6. panta 1. punkta a), c) un e) apakšpunktu un ESF+ regulas 17. pantu un iespējamā anonimizētu datu izmantošana?

Kā dati tiks apstrādāti?

Daudzos gadījumos KIN būs nepieciešami mikrodati, t. i., dati, kas satur novērojumus par individuālām vienībām (parasti individuālām personām vai uzņēmumiem) gan atbalsta grupās, gan kontrolgrupās (dažkārt var izmantot grupētus datus, piemēram, reģionāla līmeņa vai VND biroja līmeņa datus). Esam nošķīruši trīs galvenos nepieciešamo datu veidus: a) dati par atbalsta grupu un kontrolgrupu, b) dati par rezultātiem un c) konteksta dati (dati, kurus izmanto, lai pārbaudītu, vai pastāv būtiskas atšķirības starp atbalstu saņēmušo grupu un kontrolgrupu). Šos datus var iegūt no vieniem un tiem pašiem vai atšķirīgiem avotiem. Avotiem jābūt strukturētiem tā, lai veidotu analītiskas datu kopas (vai analītiskas izlases), kuras izmanto ietekmes aplēsēm. Šī strukturēšana daudzos gadījumos ietver dažādos avotos esošu datu ierakstu par individuālām personām vai uzņēmumiem sasaistīšanu. Šādai sasaistīšanai nepieciešami vai nu individuāla līmeņa identifikatori (piemēram, individuāli sociālā nodrošinājuma identifikācijas numuri), kas ļauj personas datu ierakstus (piemēram, datus par nodokļiem) sasaistīt ar datiem par dalību, vai arī pietiekami daudz datu, lai sasaistītu dažādos avotos esošos datu ierakstus (piemēram, vārdam, uzvārdam un dzimšanas datumam jābūt pieejamam visos avotos). Ir svarīgi apdomāt ne tikai to, kādi datu avoti tiks izmantoti plānotajā KIN, bet arī to, vai būs iespējams sasaistīt dažādos avotos esošos datu ierakstus.

*Dažādos avotos
iekļauto mikrodatu
sasaistīšana*

2.3.5. Kādi ir galvenie datu un rezultātu analizēšanas ierobežojumi?

Kā aprakstīts iepriekš, kontrafaktuālos ietekmes novērtējumos ietekmi parasti nosaka, salīdzinot atbalstu saņēmušās grupas rezultātus ar kontrolgrupas rezultātiem, un šis pamata salīdzinājums būtībā ir daļa no KIN pieejas. Atšķirību starp atbalsta grupas un kontrolgrupas rezultātiem dēvē par intervences ietekmi jeb neto rezultātiem. Tomēr precīzs veids, kā aplēs ietekmi, būs atkarīgs no izmantotā pētniecības modeļa.

Plānojot KIN, ir svarīgi apdomāt, vai intervence ir pietiekami apjomīga un, domājams, radīs tādu ietekmi, kuru iespējams statistiski konstatēt. Faktiski KIN metodes pamatojas uz principu, ka mērķgrupa un kontrolgrupa ir izlase no visas potenciālās atbalstu saņēmušās populācijas un kontroles populācijas, un, lai iegūtu būtiskus rezultātus, abās grupās iekļauto indivīdu skaitam ir jābūt statistiski nozīmīgam.

Apdomājot, vai izlase ir pietiekami liela analīzes veikšanai, noderīgs jēdziens ir “minimālais nosakāmais rezultāts”⁶⁵. Vienkārši sakot, minimālais nosakāmais rezultāts ir mazākā faktiskā ietekme, kuru attiecīgā lieluma izlasē var konstatēt atbilstoši statistiskās ticamības un jaudas standarta līmenim⁶⁶.

Izlasses lieluma un rezultāta lieluma izvērtēšana

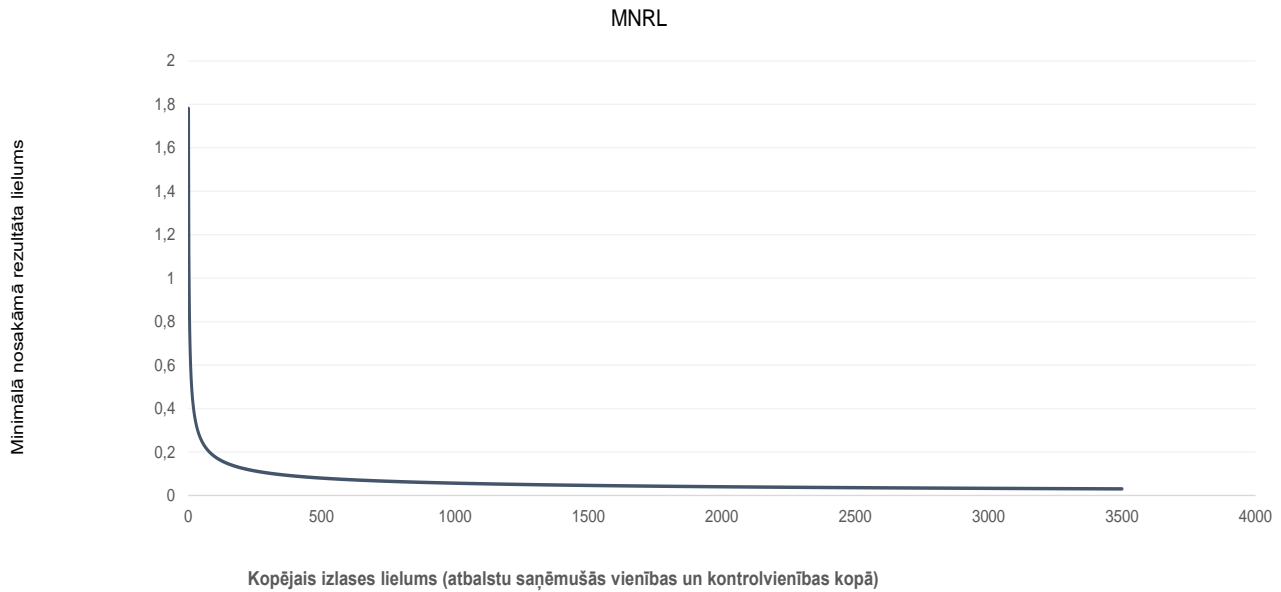
4. attēlā turpmāk parādīts, kā minimālā nosakāmā rezultāta lielums mainās atkarībā no kopējā izlases lieluma (kopējais izlases dalībnieku skaits atbalstu saņēmušajā grupā un kontrolgrupā) 95 % statistiskās ticamības līmenī un 80 % statistiskās jaudas līmenī. Virzoties no kreisās uz labo pusi, minimālā nosakāmā rezultāta lielums ātri sarūk, izlases lielumam tuvojoties 500 (250 atbalstu saņēmušās vienības un 250 kontrolvienības). Citiem vārdiem sakot, kopējam izlases lielumam augot, KIN modelis kļūst precīzāks un spējīgs konstatēt mazāku ietekmi.

⁶⁵ *Bloom H. S., 1995*, sniegtas praktiskas norādes par to, kā aprēķināt minimālos nosakāmos rezultātus eksperimentāliem modeļiem. Kvaziekperimentālu pieeju gadījumā šādi aprēķini būs jāpielāgo. Kopumā kvaziekperimentālām pieejām ir nepieciešamas lielākas izlases nekā eksperimentāliem modeļiem.

⁶⁶ Statistiskās ticamības līmenis ir aplēšu procedūras uzticamības statistisks mērījums, savukārt statistiskās jaudas līmenis ir varbūtība, ka tests spēs konstatēt reālu ietekmi. Šie divi parametri arī ir atkarīgi no izlases lieluma, un otrādi — tos var izmantot, lai aprēķinātu, cik lielai jābūt izlasei, lai nozīmīguma līmenis būtu pietiekams. Parasti statistiskā ticamība ir 95 % un statistiskā jauda — 80 %.

4. attēls. Minimālā nosakāmā rezultāta lielums (MNRL) dažāda lieluma izlasēs

Piezīme: 95 % statistiskā ticamība un 80 % statistiskā jauda. Attēlā atainots nejausināts modelis.

Plānojot KIN, ir noderīgi aplēst, cik lielas varētu būt izlases, kas veido atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas; aplēse pamatojas uz prognozēm par to vienību skaitu, kurām tiks sniegts atbalsts, to, kāds modelis ir metodei, kuru paredzēts izmantot KIN, un attiecīgo kontrolgrupu lielumu, kas izriet no pieejamajiem administratīvajiem datiem vai piemērota apsekojuma. Šo informāciju pēc tam saskaņā ar noteiktiem pieņēmumiem var izmantot, lai pārbaudītu, vai izrietošie minimālie nosakāmie rezultāti ir pietiekami nozīmīgi un vai KIN īstenošana ir pamatota izvēle. Šā uzdevuma būtisks aspekts ir tas, vai attiecīgā intervence var radīt rezultātus, kuri lieluma ziņā būtu līdzvērtīgi aplēstajiem minimālajiem nosakāmajiem rezultātiem; šajā ziņā palīdzēt var pieejamās literatūras un citu līdzīgu novērtējumu izpēte.

Paredzamais izlases lielums

Tāpat jāpiemin, ka KIN nolūks bieži ir pārbaudīt ietekmi uz atšķirīgām intervencē iesaistītām apakšpopulācijām (vīrieši/sievietes, gados jauni/veci, mazāk/vairāk izglītoti utt.). Šāda veida analīze neizbēgami samazina atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas lielumu katrā apakšpopulācijā (vīrieši, sievietes, jaunieši utt.), un līdz ar to samazinās statistiskais nozīmīgums. Ja ietekmes uz apakšpopulācijām izpēte ir svarīgs novērtējuma elements, katrā apakšpopulācijā ir jābūt pietiekamam atbalstu saņēmušo personu un kontrolpersonu skaitam.

Izlases lieluma noteikšanai ir nepieciešamas tehniskas prasmes, kuras VI ne vienmēr pašai ir. Šajā gadījumā novērtētājam ir jāaprēķina izlases lielums un jāvienojas ar VI par KIN īstenojamību un darbības jomu. Nav iespējams noteikt izlases lieluma robežvērtību, kuru pārsniedzot vienmēr iespējams veikt KIN, jo šī robežvērtība var atšķirties atkarībā no izmantotajām metodēm, paredzamās apakšpopulāciju analīzes, statistiskā nozīmīguma pieņemamā līmeņa un citiem elementiem. Tomēr daudzos novērtējumos 2000 personas atbalstu saņēmušajā grupā un kontrolgrupā kopā ir izrādīties pietiekami liels skaits samērā precīzas analīzes veikšanai (arī attiecībā uz tādām galvenajām apakšgrupām kā vīrieši/sievietes utt.). Šo norādi nevar izmantot kā zinātnisku

“robežvērtību”, bet gan tikai kā noderīgu informāciju, izskatot iespēju īstenot KIN.

Izsoles lielums ietekmē KIN rezultātu spēcīgumu. Nākamajā izcēlumā ir paskaidroti daži piemēri par neskaidrībām rezultātu interpretēšanā un to saikni ar izsoles lielumu.

12. izcēlums. Neskaidrības rezultātu interpretēšanā

ESF finansētu intervencu novērtējumu piemēru vidū ir vairāku ilgstošiem bezdarbniekiem paredzētu pasākumu novērtējums Markes reģionā Itālijā, kas nedeva statistiski nozīmīgus rezultātus vienā no četriem analizētajiem pasākumiem — “Apmācības vaučeri”. Tam par iemeslu droši vien ir fakts, ka analizētā atbalstu saņēmušo personu izlase bija maza salīdzinājumā ar faktisko atbalsta saņēmēju lielo skaitu. Līdzīgs gadījums bija novērtējums par Polijas Podlases vojevodistē īstenotajiem pasākumiem profesionālās izglītības popularizēšanai. Papildus jautājumam par statistisko nozīmīgumu šis piemērs parāda, ka, analizējot rezultātus, paļaušanās uz pārāk mazām atbalstu saņēmušo grupu izlasēm var radīt problēmu, ka konstatējumi tiek vispārināti.

Vācijā veiktajam imigrantiem paredzēto valodas mācību novērtējumam ir pozitīvi rezultāti pretstatā dažiem iepriekš veiktiem pētījumiem, kuros novērtēta valodas mācību programmu ietekme uz imigrantiem. Autores skatījumā iespējama šīs atšķirības izskaidrojums ir tāds, ka daļa no analizētās Vācijas programmas bija darba pieredzes modulis. Šo hipotēzi autore ar pieejamajiem datiem pārbaudīt nevarēja, jo intervencē nebija iespējams nošķirt valodas mācību komponentu no darba pieredzes komponenta. To varētu būt interesanti noskaidrot turpmākajos pētījumos. Šis piemērs parāda, ka dažkārt kontrafaktuālā ietekmes novērtēšana ir jāatkārto, izmantojot uzlabotus un bagātīgākus datus, vai jāpapildina ar citām novērtēšanas pieejām, lai izskaidrotu mehānismus, kuri nosaka intervences rezultātus.

2.3.6. Kontrolsaraksts KIN sagatavošanas un īstenojamības pārbaudīšanai

Šajā brīdī ir noderīgi vienkāršā kontrolsarakstā apkopot galvenos faktoros, kas VI būtu jāņem vērā un jāpārbauda, gatavojot KIN:

Vērā ņemamo galveno faktoru uzskaitījums

- Vai novērtējuma veikšanai izraudzītā intervence ir piemērota KIN?
  - o Vai intervence ir nošķirta, atšķirīga un relatīvi viendabīga?
  - o Vai intervences “pārmaiņu teorija” liecina par pārliecinošu cēloņsakarību mehānismu attiecībā uz veikumu, kuru plānots izskatīt KIN?
  - o Vai kontrolgrupa ir viegli nosakāma saskaņā ar intervences noteikumiem?
- Vai ietekme uz dalībniekiem ir izmērāma skaitliskā izteiksmē?
  - o Vai mērāmās intervences veikums ir skaidrs un saskan ar intervences pārmaiņu teoriju?
  - o Vai kopš atbalsta sniegšanas ir pagājis pietiekami ilgs laiks, lai varētu konstatēt veikumu attiecībā uz dalībniekiem?
- Vai novērtējuma jautājumu noskaidrošanai nepieciešams izmērīt intervences ietekmi (neto rezultātus)?
- Vai piemēroti dati (dati par atbalsta grupu un kontrolgrupu, dati par veikumu, konteksta dati) ir pieejami, vai arī tos var padarīt pieejamus?

- Vai pieejamie dati atbilst VDAR? Ja ne, vai ir iespējams izmantot nepieciešamos pārvaldes iestāžu savstarpējos nolīgumus un tehniskos risinājumus, lai padarītu datus prasībām atbilstošus?
- Vai ar pieejamajiem datiem ir iespējams noteikt piemērotu kontrolgrupu?
- Vai izlases lielums ir pietiekams, lai sasniegtu KIN rezultātu nepieciešamo statistisko nozīmīgumu?

Apstiprinoša atbilde uz visiem minētajiem jautājumiem nozīmē, ka ir iespējams izstrādāt un īstenot KIN. Noliedzoša atbilde uz dažiem jautājumiem neizslēdz KIN īstenošanu, bet nozīmē to, ka nepieciešamas īstenojamības nosacījumu papildu pārbaudes un datu pieejamības vai citu būtisku faktoru uzlabojumi.

2.4. Piemērojamā KIN metode

KIN izmantojamās metodes izvēle ir būtisks solis novērtējuma sagatavošanā, jo izvēlētajā metode ietekmē gan konstatējumu kvalitāti, gan arī kopējo kvalitāti. Kopumā neviena metode nav pārāka par citu, bet viena metode var būt piemērotāka pieejamo datu izmantošanai, savukārt kāda cita — noteikta veida intervences izpētei; konkrētam novērtējumam vispiemērotākās metodes noteikšana ir būtisks izstrādes solis.

Daži pamatnosacījumi vispiemērotākās metodes noteikšanai

Katras metodes raksturīgās iezīmes un tehniskie aspekti ir detalizēti aprakstīti **3. nodaļā**; šajā sadaļā ir noderīgi īsumā apskatīt metodes izvēles praktiskos aspektus.

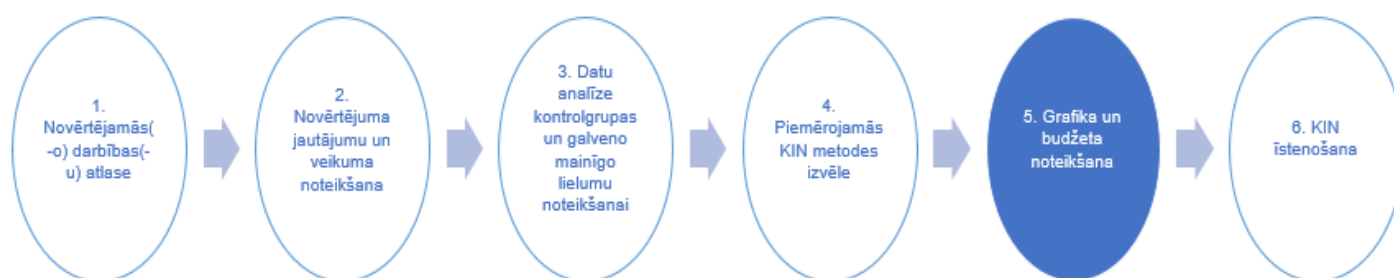
Pirmkārt, nejaušināta pieeja (kuras ietvaros individuus nejauši iedala atbalsta grupā vai kontrolgrupā) ir jānosaka pirms intervences sākuma. Tam nepieciešama gan novērtējuma modeļa pabeigšana, gan arī tāda organizācija, kas spēj tikt galā ar šo uzdevumu. ESF intervencēs šo pieeju izmanto reti, taču, kā būs redzams turpmāk, noteiktos apstākļos to ir iespējams izmantot, un tā var būt ļoti lietderīga no metodiskā viedokļa.

Otrkārt, VI spējas var nebūt pietiekamas KIN metodes izvēlei, jo tai nepieciešamas augsta līmeņa tehniskās prasmes un īpaša pieredze. Šādā gadījumā vispiemērotāko metodi izvēlas novērtētājs, protams, tikai pēc tam, kad pats ir izraudzīts. Papildu labums šajā situācijā ir tāds, ka metodes izvēli var noteikt par kritēriju, kurš novērtētāju atlases procedūrā palīdz izvērtēt novērtētāju spējas. Katrā ziņā pēc apstiprinošu atbilžu sniegšanas uz visiem vai vairumu iepriekšējā kontrolsaraksta jautājumu un novērtētāja izvēles apstiprināšanai nepieciešamo prasmju kopuma iegūšanas (iestādes ietvaros vai ārpus tās) VI jābūt pārliecinātai, ka tā spēs veikt KIN.

Treškārt, nejaudinātas metodes var atšķirties no kvaziekperimentālām metodēm ilguma un izmaksu ziņā, un nejaudinātos kontrolētos pētījumos novērtētājam vajadzētu būt iesaistītam kopš intervences sākuma. Kvaziekperimentālās metodes īpaši neatšķiras savā starpā; novērtētājs var sākt darbu pēc tam, kad intervence ir sākusies (bet savlaicīgi, lai saorganizētu un sagatavotu nepieciešamos datus), un pieejamo datu kvalitāte var ietekmēt nepieciešamo laiku un izmaksas.

Visbeidzot, intervences veids un datu pieejamība dažkārt pieļauj vairāk nekā vienas kvaziekperimentālas metodes izmantošanu. Šajā gadījumā var būt noderīgi piemērot vairākas metodes, jo vienu un to pašu rezultātu apstiprināšana ar dažādām metodēm palielina konstatējumu spēcīgumu.

2.5. Grafiks un budžets

2.5.1. Kādi resursi ir pieejami?

Būtisks jautājums, kas jāņem vērā, izstrādājot KIN novērtēšanas sistēmu, ir resursu pieejamība. Tas var ietvert daudz dažādu apsvērumu, kas šeit grupēti trīs kategorijās: a) ekspertu resursi; b) laiks un c) finanšu resursi.

Kāds personāls un ārējie eksperti ir vajadzīgi KIN veikšanai?

Vairumā gadījumu ietekmes novērtējumu pasūta ārējam pakalpojumu sniedzējam. Tomēr līgums ir jāpārvalda VI darbiniekiem, kuriem ir zināšanas par KIN metodēm. Šādas zināšanas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu kvalitāti un uzturētu produktīvu saziņu ar ārējiem ekspertiem. Vadošajā iestādē var būt nepieciešamas arī citas zinātības formas, piemēram, statistikas prasmes un zinātība datu vākšanā un pārvaldībā. Ir svarīgi iepriekš apdomāt, vai VI ir pieejami attiecīgi kvalificēti un apmācīti darbinieki un vai tiem ir iespējas sekmēt novērtējumu.

Personāls

Lai pasūtītais KIN būtu lietderīgs, ir nepieciešami darbuņēmēji, kuriem ir nepieciešamas prasmes un pieredze šādu novērtējumu veikšanā. Turklāt piemērotiem darbuņēmējiem ir jāizprot DV politiskais un administratīvais konteksts, jāpārzina potenciālie datu avoti un labi jāzina attiecīgās valodas. Vērts apdomāt, kas ir nepieciešams, lai attīstītu KIN pakalpojumu sniedzēju bāzi dalībvalstī (šā temata iztirzājumu sk. 4. nodaļā).

Ārštata darbinieki

Lai KIN būtu lietderīgi, ir vajadzīga sadarbība ar tiem, kuri vada novērtējamo programmu vai intervenci. Piemēram, būs nepieciešama piekļuve reģistriem, kurus uztur intervenču vadītāji. Šie reģistri sniedz informāciju par personām vai uzņēmumiem, kuri piedalījušies intervencē.

Darbinieki, kuri vada programmas/intervences

Programmu/intervenču vadītāji var sniegt padomus un norādes par šādiem datu veidiem. Tāpat vadītājiem varētu būt jāveic uzskaites papildus tai, kas viņiem būtu jāveic, ja ietekmes novērtējums netiktu veikts.

Lai atrisinātu problēmas saistībā ar datu vākšanu no dažādiem avotiem, KIN plānotājiem būs jāsadarbjas ar personālu, kurš strādā ar oficiālo datu avotiem (piemēram, bezdarbnieku reģistru, sociālā nodrošinājuma datiem, statistikas iestādēm). Tas ļaus ļoti savlaicīgi plānot datu nodrošināšanu.

Zinātība statistikā

Kādi faktori ir svarīgi, izstrādājot KIN grafiku?

KIN veikšanā ir jāiegulda dažādi cilvēkresursi; turklāt šādus novērtējumus veic ilgā laikposmā. Novērtēšanas sistēmai būtu jāsaturs grafika izklāsts ar svarīgiem projekta atskaites punktiem, kurš attieksies gan uz pašā intervencē iesaistīto personālu, gan arī ar novērtējumu saistītajiem darbiniekiem. Grafiks jāorganizē, ņemot vērā gan novērtējuma, gan intervences īstenošanas darbības papildus galvenajiem politikas atskaites punktiem.

KIN ir nepieciešams laiks

Jēgpilna un reālistiska KIN grafika izstrāde ir grūts līdzsvara rašanas uzdevums. No vienas puses, vadošajai iestādei (vai SS), kura plāno novērtējumu, ir jāņem vērā galvenie datumi, līdz kuriem jāpieņem lēmumi, kas ir atkarīgi no novērtējuma konstatējumiem. No otras puses, neizbēgami radīsies ierobežojumi, kuri ietekmēs ziņojumu sagatavošanas laiku. Dažu rezultātu iegūšanai būs nepieciešami vairāki gadi, un datu vākšanas, analīzes un ziņošanas grafikos tas ir pēc iespējas labāk jāatspoguļo (sk. 2.5.2. iedaļu turpmāk).

Laika nobīdes plānošana, lai ļautu ietekmei izpausties

Novērtējums jāveic pietiekami agri plānošanas periodā, lai varētu veikt izmaiņas un atlikušajā laikā izmantot gūtās mācības un pieredzi. Noteiktos apstākļos tādas pašas vai līdzīgas intervences varētu tikt atbalstītas arī nākamajos plānošanas periodos. Tādu KIN rezultāti, kas koncentrējas uz iepriekšējo plānošanas periodu intervencēm, var būt ārkārtīgi noderīga informācija nākamajam plānošanas periodu intervencu izstrādē un īstenošanā.

Koncentrēšanās uz noteiktiem laikposmiem

Tāpat ir svarīgi apdomāt, kā kontrafaktuālā novērtējuma veikšanas laiks varētu būt saistīts ar citu novērtējuma komponentu grafiku. Uz teoriju balstīti novērtējumi, visticamāk, ir jāpabeidz pirms KIN veikšanas. Inovatīvu intervencu gadījumā (piemēram, 2014.–2020. gada ESF intervences bērnu atbalstam Čehijā vai pakalpojumi ar mērķi veicināt to personu sociālo iekļautību Itālijā, kuras saņem jaunizveidoto ienākumu atbalstu, vai dažādie pasākumi strādājošo un studentu atbalstam attālinātā darba apstākļos Covid-19 pārvietošanās ierobežojumu laikā daudzās dalībvalstīs) par galvenajiem procesa novērtējuma elementiem varētu būt jāziņo vai nu agrāk, lai ļautu veikt uzlabojumus KIN izstrādē, vai vēlāk, lai atvieglotu ceļoņu un rezultātu detalizētu izpēti. Veicot nobriedušas, notiekošas intervences KIN, atbilstīgāk būtu procesa novērtējumu veikt līdztekus ietekmes novērtējumam.

Dažāda veida novērtējumu secība

Grafiku ietekmēs arī datu pieejamība. Datu avotu atjaunināšanai var būt vajadzīgs ilgs laiks, kā tas bieži ir nodokļu informācijas gadījumā. Juridisko un institucionālo šķēršļu pārvarēšana nepieciešamo datu iegūšanai arī var būt laikietilpīga un dārga. Turklāt datu apkopošanai no vairākiem avotiem, to savietojamības nodrošināšanai, kvalitātes

Datu vākšana var būt laikietilpīga

pārbaudīšanai un to pārveidošanai formā, kuru var izmantot ietekmes aplēsēm, nepieciešams daudz laika un pūļu.

Kā var novērtēt izmaksas?

Svarīgi ir paredzēt indikatīvu budžetu — cik daudz VI var un vēlas tērēt KIN vajadzībām. Budžetu veido divi komponenti: iekšējās izmaksas un ārējās izmaksas. Iekšējās izmaksas attiecas uz iekšējo resursu piepūli, kas jāvelta novērtējumam; pārvaldes iestādēs šādas izmaksas parasti sīki neizsaka finansiālā ziņā, bet tās ir jāņem vērā, lai nodrošinātu pienācīgu novērtējuma kontroli un turpmākus pasākumus. Izmaksas saistībā ar ārēju ekspertu piesaistīšanu KIN veikšanai ir rūpīgi jāaplēš, lai nodrošinātu augstas kvalitātes novērtējumu ar samērīgiem izdevumiem. Šeit galvenā uzmanība ir vērsta uz ārējām izmaksām.

Ir jānošķir kārtēju intervenču novērtējumi, kuru izmaksas parasti ir mazākas, un inovatīvu vai izmēģinājuma darbību novērtējumi, kuru gadījumā relatīvi liela datu apjoma vākšana, jaunu datu avotu izmantošana un jaunu ieinteresēto personu iesaiste var būt par iemeslu lielākiem izdevumiem. Tomēr tas tā nav vienmēr, un tas jāskata saistībā ar novērtējuma jautājumiem, kuru sarežģītības un skaita dēļ var būt nepieciešams lielāks vai mazāks finansiālais ieguldījums.

*Iespējamā metode
izmaksu novērtēšanai*

Nozīme ir arī izvēlētajai novērtējuma pieejai. Kā minēts iepriekš, nejaušinātas pieejas gadījumā ir nepieciešama novērtētāja klātbūtne, lai tas varētu vākt un pārbaudīt informāciju visā intervences norises laikā. Turpretī ar kvaziekperimentālajām metodēm saistītos centienus lielā mērā nosaka datu avotu skaits, to kvalitāte un pieejamība.

Komisijas izdotajā rokasgrāmatā⁶⁷ sniegtas norādes par programmas novērtēšanai nepieciešamo summu un norādīts, ka plaša mēroga un kārtējās programmās novērtējumam vajadzētu atvēlēt ne vairāk kā 1 % no programmas budžeta, savukārt inovatīvās vai izmēģinājuma iniciatīvās tam var paredzēt līdz 10 %. Šajā rokasgrāmatā gan nav precīzu norāžu par KIN nepieciešamajiem resursiem, un iepriekš minētās procentuālās daļas var uzskatīt par izmaksu maksimālo vērtību novērtēšanai, kura ietver vienu vai vairākus KIN.

Kā var iedomāties, nav iespējams norādīt indikatīvas KIN izmaksas tik lielam dažādu intervenču skaitam un atšķirīgu darbības apstākļu klāstam, kāds sastopams ESF+ programmās 27 dalībvalstīs. Šajā ziņā noderīgāk ir ierosināt metodi saprātīga budžeta noteikšanai kontrafaktuālajiem ietekmes novērtējumiem dažādos kontekstos. Nākamajā tabulā ilustrēta vienkārša pieeja: rindās uzskaitīti galvenie veicamie uzdevumi, savukārt kolonnās — galvenās izmaksas.

Katras darbības ilgums un sarežģītība nosaka nepieciešamos centienus novērtēšanas grupas darba dienu skaita izteiksmē un tātad arī novērtējuma galvenās izmaksas. Datu vākšanai ar kvantitatīviem intervenču dalībnieku un kontrolgrupu dalībnieku apsekojumiem ir ievērojamas izmaksas. Ja KIN pamatojas uz pastāvošiem administratīvo datu avotiem un tiem ir diezgan vienkārši piekļūt, kopējās izmaksas būs mazākas. Tomēr administratīvajiem datiem bieži ir vajadzīgi būtiski “sagatavošanas” darbi (trūkstošu vai nepareizu datu labošana,

⁶⁷ Sk. [Eiropas Komisija, 2013](#).

datubāzes formāta pielāgošana, datus regulējošo administratīvo noteikumu pārbaude utt.), kuri var palielināt izmaksas.

3. tabula. KIN galveno izmaksu struktūra

Galvenās darbības	Novērtēšanas grupa			Citas izmaksas	Piezīmes
	Programmas vadītājs	Vecākie eksperti	Jaunākie eksperti	Aprīkojums, materiāli, ceļošanas izdevumi utt.	
Plānošana un koordinācija					Plānošanas process ietver KIN īstenojamības noskaidrošanu, tā organizēšanu un metodikas izstrādes pabeigšanu sadarbībā ar VI. Šajā posmā pietiekami daudz laika jāparedz potenciālo datu iztrūkumu analīzei. Koordinācija aptver visu KIN norises laiku un ietver darba organizēšanu un saziņu ar VI un citām attiecīgām ieinteresētajām personām novērtējuma jautājumu pabeigšanai.
Literatūras apskats					Literatūras apskats palīdz formulēt pārmaiņu teoriju, noteikt izmantojamus mainīgos lielumus un izprast kontekstu. Tāpat tas ļauj precizēt novērtējuma jautājumus, izmantot iepriekšējos rezultātus un formulēt hipotēzes.
Datu vākšana un sagatavošana					Šai darbībai nepieciešamie centieni ir ļoti dažādi atkarībā no datu vākšanas metodes(-ēm). Sākotnējā datu vākšana ar apsekojumiem var būt laikietilpīga un dārga. Citām metodēm var būt nepieciešami ieguldījumi tehnoloģijā (programmatūrā vai aparatūrā) vai vienošanās ar datu īpašniekiem. Izmaksas var samazināt, datu sagatavošanā iesaistot datu īpašniekus.
Datu analīze					Datu analīzei nepieciešamas augsta līmeņa prasmes un pieredze. Šai darbībai nepieciešamo laiku ietekmē metode, analīzes apjoms un datu kvalitāte.
Ziņojuma(-u) sagatavošana					Šai darbībai nepieciešamie centieni atšķiras atkarībā no ziņojumu skaita un veida un citiem saziņas rīkiem. Papildus sagatavošanai veltītajam laikam izmaksas var ietvert drukāšanu un grafisko dizainu.
Turpmākas sanāksmes					Turpmākas sanāksmes un citas izplatīšanas darbības ir būtisks solis konstatējumu izplatīšanā. Citas izmaksas var ietvert telpu īri un ēdienu.
Kopā					

Ja nav citas atsauces informācijas, personāla izmaksas var aprēķināt, pamatojoties uz ESF+ izmaksām saistībā ar vecākajiem/jaunākajiem apmācītājiem vai ekspertiem paredzētajiem apmācības vai nodarbinātības pakalpojumiem, kuri pieņemti katrā valstī. Šīs maksas parasti ir līdzīgas jaunāko un vecāko pētnieku samaksai, un, pat ja tās nav vienādas, tās ir noderīgs parametrs, kuru ņemt vērā. Vienkārša tirgus analīze un dažas intervijas ar pāris pētniekiem var palīdzēt precizēt paredzamās KIN izmaksas.

2.5.2. Kad intervence būtu jānovērtē?

Ir svarīgi noteikt, kurš intervences norises posms ir vispiemērotākais ietekmes novērtējuma veikšanai, kā arī kad būtu jāmēra rezultāti un jāaplēš ietekme.

Kad veikt jaunu un notiekošu intervenču novērtējumu?

Diskusijas par to, kurš intervences norises posms ir piemērots kontrafaktuālā ietekmes novērtējuma veikšanai, ietekmē tas, vai intervence ir jauna vai jau nobriedusi, pastāvīga shēma. Jaunai intervencei ir nepieciešams vairāk laika, līdz tā kļūst nobriedusi un stabila. KIN veikšana pirms brieduma sasniegšanas ir pāragra un var sniegt maldinošus pierādījumus. Jaunu intervenču gadījumā sākotnējs procesa novērtējums, kas veikts pirms KIN, bieži noder rodošos problēmu konstatēšanai un risinājumu rašanai.

Novērtējuma veikšanas laiks jaunām un notiekošām intervencēm atšķiras

Nosakot optimālo KIN veikšanas laiku jaunai intervencei, būtu jāņem vērā arī vairāki citi faktori, tostarp piemērotu datu avotu pieejamības nodrošināšanai nepieciešamie soļi, iekšējās projekta grupas izveidošana no attiecīgi apmācītiem darbiniekiem un ārēja darbuzņēmēja izraudzīšanās. Turklāt būtisks ierobežojums ir vajadzības, kas saistītas ar lēmumu pieņemšanas procesu, kuram novērtēšana galu galā ir paredzēta.

Ar resursiem saistīti jautājumi

Notiekošas intervences ietekmes novērtējuma veikšanas laiku galvenokārt nosaka praktiskas un ar politiku saistītas prasības. Lai KIN veikšana būtu atbilstīga, intervencei jau vajadzētu būt sasniegušai stabilitāti un zināmu brieduma pakāpi. Vēl viens aspekts, kas būtu jāņem vērā, ir citas reformas, kas norit līdztekus novērtējamajai intervencei. Šo reformu rezultāti var iespaidot izskatāmās intervences ietekmi. Politikas veidotājiem būs jāapdomā, vai citu reformu esība attiecīgajā politikas jomā ietekmē politikas lēmumus, kuros tiks ņemti vērā veicamā KIN rezultāti.

ESF novērtējumi parasti koncentrējas uz vienu plānošanas periodu. Tomēr — jo īpaši attiecībā uz stabilām intervencēm, kuras jau bija daļa no ESF programmas iepriekšējā periodā, — varētu būt vērts kombinēt retrospektīvu iepriekšējā perioda novērtēšanu ar pastāvīgu pašreizējā perioda novērtējumu, lai aptvertu ilgāku intervences norises ciklu.

Vairāki plānošanas periodi

Kad mērīt rezultātus un aprēķināt ietekmi?

Otrs svarīgais jautājums saistībā ar novērtējuma veikšanas laiku ir par to, kad būtu jāmēra un jāaplēš ietekme vai, konkrētāk, kad varētu sagaidīt ietekmes rašanos pēc intervences.

Izskatot bezdarbniekiem paredzētu apmācības intervenci, jautājums ir par to, cik ilgā laikā var sagaidīt augstāku nodarbinātības līmeni. Apmācības programmām ir raksturīga tendence īstermiņā samazināt dalībnieku nodarbinātību. To izraisa tā dēvētais ieslēgšanas efekts (*'lock-in' effect*). Apmācības intervences mēdz novērst bez darba esošo dalībnieku uzmanību no darba meklējumiem kursu apmeklēšanas dēļ. Savukārt kontrolpersonas ir apņēmības pilnas atrast darbu. Ja ietekmi aprēķina pārāk agri, tā var būt negatīva vai novērtēta par zemu. Plānojot KIN, svarīgi ir būt reālistiskiem attiecībā uz to, kad vērojama ietekme un kad to, visticamāk, varētu izmērīt. Vienkāršots ietekmes virknes modelis ir attēlots 5. attēlā turpmāk.

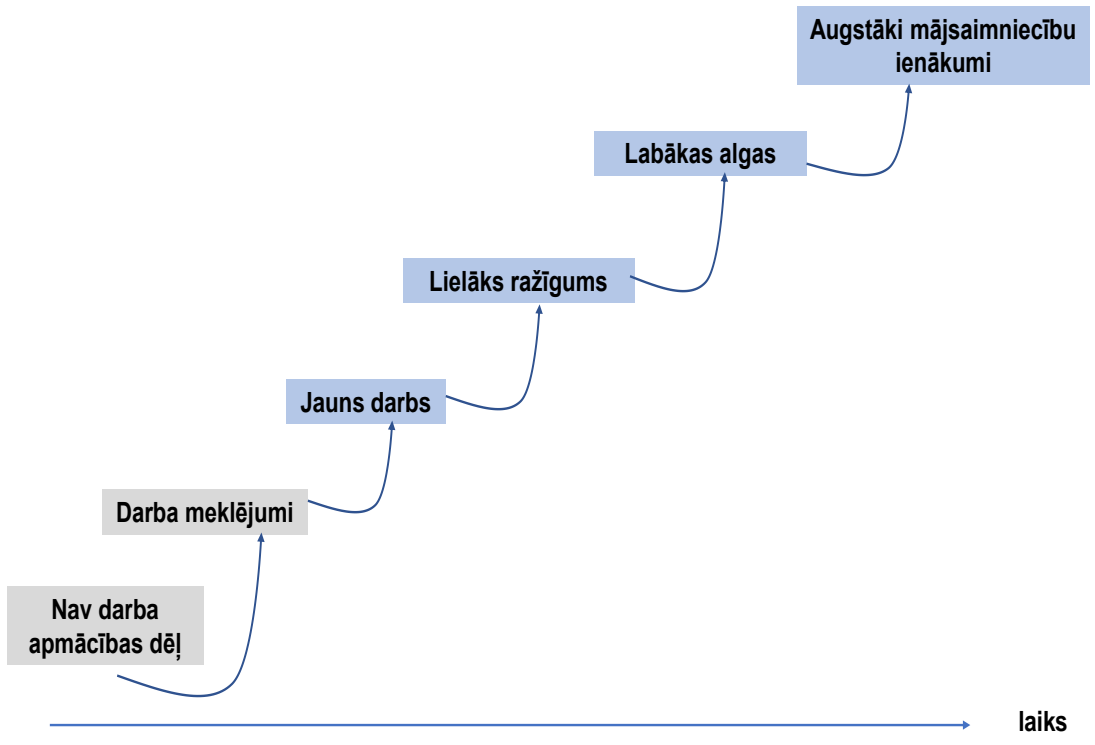
Apdomājot to, kad vislabāk mērīt rezultātus un aplēst ietekmi, jāņem vērā, ka politikas veidotājiem informācija ir nepieciešama noteiktā termiņā. Uz ilgtermiņa nodarbinātības uzlabošanu vērstu intervenču gadījumā no analītiskā viedokļa varētu būt jēgpilni apsekot dalībniekus divus vai vairāk gadus pēc atbalsta saņemšanas, lai konstatētu, vai viņu nodarbinātības līmenis un ienākumi ir augstāki nekā kādā līdzvērtīgā atbalstu nesaņēmušu personu grupā. Savukārt programmas vadītājiem konstatējumi bieži ir nepieciešami ātri, un šādā gadījumā jārod kompromiss starp to, kas ir

Starp vēlamo un iespējamo

saprātīgs pēckontroles intervāls no intervences viedokļa, un lēmumu pieņēmēju vajadzību savlaicīgi gūt pierādījumus.

5. attēls. Vienkāršots apmācības programmas rezultātu grafiks

Ja rezultātu mērījumus iegūst no administratīviem avotiem (piemēram, sociālās apdrošināšanas datiem, kuri satur informāciju par nodarbinātību un ienākumiem), ir praktiski iespējams atkārtoti izsekot rezultātiem ilgākā laikposmā un aplēst ietekmi (kaut vai katru mēnesi). Šeit pastāv risks, ka konstatējumu raksturs laika gaitā var mainīties. Ja rezultātu mērīšanai nepieciešama primāro datu vākšana izlases apsekojumu veidā, regulāros intervālos veiktas ietekmes aplēses būtu ļoti dārgas, ja vien nav pieejams atbilstīgs risinājums retrospektīvai datu vākšanai par rezultātiem. Tomēr nevajadzētu par zemu novērtēt izmaksas, ko rada datu izgūšana no vairākām administratīvajām sistēmām un vienotas analītiskās datu kopas izveide.

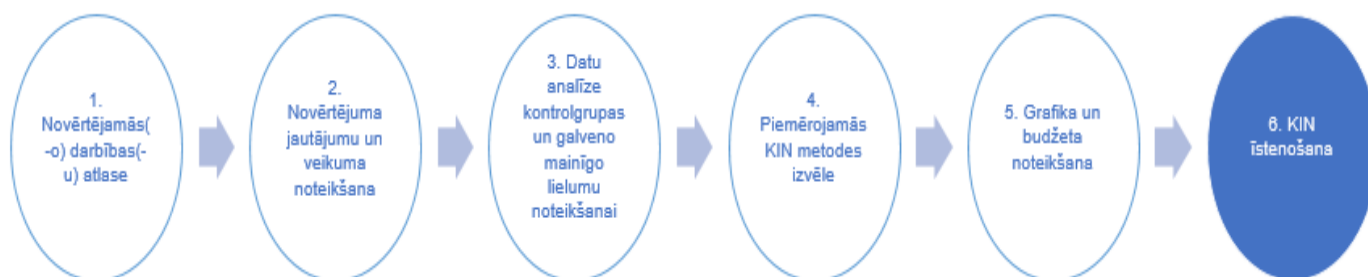
Koncentrēšanās uz noteiktiem laikposmiem...

Kā aprakstīts 1.5. iedaļā, pārmaiņu teorijas (jeb intervences loģikas) formulēšana var palīdzēt noteikt, kad veicamas ietekmes aplēses.

Alternatīva, kas paredzēta tiem, kuri plāno KIN bez pārmaiņu teorijas (bet kas ir noderīga arī tiem, kuri var balstīties uz skaidru pārmaiņu teoriju), ir īsa pārskata sagatavošana par iepriekšējiem pētījumiem, kuros novērtētas intervences, kas ir līdzīgas izskatāmajai intervencei. Rūpīga iepriekšējo pētījumu rezultātu izskatīšana var sniegt labas norādes par rezultātu atbilstīgu mērīšanu un ietekmes aprēķināšanu.

... vai citu nesenu pētījumu izskatīšana

2.6. KIN īstenošana

Līdz ar grafika un budžeta noteikšanu KIN plānošana ir pabeigta, un var pāriet pie tā īstenošanas. Pēdējais solis šajā rokasgrāmatā ilustrē galvenās ar novērtējuma veikšanu saistītās darbības un to, kā VI var pārvarēt iespējamās ar tām saistītās šķēršļus. Jo īpaši šajā iedaļā izmantota pieredze, ko guvis Novērtēšanas palīdzības dienests, ar kura starpniecību EK un Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ĢD sniedz palīdzību visu dalībvalstu VI. Novērtējuma īstenošana kopumā ir aprakstīta publikācijā “*EVALSED: The Resource for the Evaluation of Socio-Economic Development*”⁶⁸; šajā rokasgrāmatā izskatītas četras galvenās darbības tieši no KIN viedokļa:

1. novērtētāja izraudzīšanās;
2. KIN īstenošanas uzraudzība;
3. ziņošana;
4. rezultātu izmantošana.

2.6.1. Novērtētāja izraudzīšanās

Izraugoties novērtētāju, vispirms ir jāizlemj, vai meklēt iekšējus vai ārējus kandidātus. Pēdējā no minētajiem gadījumiem novērtētāja atlase notiek, izmantojot publiskā iepirkuma procedūru.

Novērtētāja neatkarība

KNR 44. panta 3. punktā ir minēts neatkarības jautājums un norādīts, ka “*Izvērtēšanu uztic iekšējiem vai ārējiem ekspertiem, kas ir funkcionāli neatkarīgi*”. Tādējādi pirmais kritērijs novērtētāja atlasē ir patiesa viņa neatkarība no VI un ESF+ programmas lēmumu pieņemšanas procesiem. Otrais kritērijs ir tas, vai KIN veikšanai vajadzīgās prasmes un resursi ir iekšēji pieejami vai ne. Šis droši vien ir visbiežākais šķērslis iekšēju novērtējumu veikšanai, jo KIN veikšanai nepieciešamās tehniskās zināšanas ir ļoti specifiskas un reti pieejamas lielākajā daļā pārvaldes iestāžu.

Kad izdarīta izvēle starp iekšēju un ārēju novērtētāju, administrācijai ir jā sagatavo novērtējuma tehniskās specifikācijas; ārēja novērtētāja atlasē specifikācijas ir daļa no publiskā iepirkuma procedūras. KIN darba uzdevumā īpašu uzmanību ir pelnījuši turpmāk minētie aspekti.

Darba uzdevuma galvenie elementi

- **Novērtēšanas mērķim** un izpētes jautājumiem jābūt skaidriem, un no tiem konsekvēnti ir jāizriet ietekmes novērtējumam un, ja iespējams, KIN.
- Ir jāprecizē, kādi **dati** ir **pieejami**; šis ir viens no galvenajiem jautājumiem, kas jārisina, izstrādājot un īstenojot KIN. Tas ļauj novērtētājiem saprast datu pieejamības ziņā pastāvošās problēmas un izstrādāt reālistiskus un precīzus priekšlikumus.

⁶⁸ Pieejams šeit: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/guide/guide_evalsed.pdf.

- Darba uzdevumā var skaidri paust **pieprasījumu veikt KIN**, bet konkrētu izmantojamo metožu izvēle būtu jāatstāj novērtētāja ziņā. Tādā veidā novērtētājs var ierosināt oriģinālus risinājumus un parādīt savas spējas.
- **Ierosinātajai grupai** ir jāapvieno zinātība vairākās jomās, jo īpaši novērtēšanā un KIN (zināšanas par to, kā izstrādāt un īstenot novērtējumu), ekonometrijā (pareizo metodiku izmantošana) un politikas jomā, kurā veikta novērtējamā intervence (pārmaiņu teorijas rekonstruēšana un konstatējumu pilnvērtīga interpretēšana).
- **Piešķiršanas kritērijs** kvalitāte ir jānosaka par prioritāti salīdzinājumā ar priekšlikuma izmaksām. Novērtējuma kvalitāte lielā mērā ir atkarīga no novērtētāja spējas novērtējumu izstrādāt un īstenot. Publiskā iepirkuma tiesiskais regulējums bieži ne visai labi atbilst ar novērtējumu veikšanu saistītu konkursu vajadzībām, bet pasūtītājam vajadzētu pastāvošos noteikumus pēc iespējas labāk pielāgot, lai izceltu kvalitāti un tehnisko spēju.
- **Atlases procesa** ietvaros atlases komitejā būtu jāiekļauj novērtēšanas un KIN eksperti, lai varētu pilnvērtīgi novērtēt priekšlikumu kvalitāti un pareizi izvērtēt dažādās piedāvātās metodikas un organizatoriskos risinājumus.

Dažās dalībvalstīs joprojām ir pavisam neliela pieredze KIN jomā. Tas var radīt problēmas atlases procesā, jo šā pakalpojuma tirgus ir pārāk ierobežots. Droši vien pavisam nedaudzi uzņēmumi vai eksperti varēs izpildīt darba uzdevuma tehniskos nosacījumus un sagatavot labas kvalitātes priekšlikumu. Šādos gadījumos VI organizēti atklāti semināri ar akademiķu un novērtējumu veikšanā ieinteresētu uzņēmumu piedalīšanos var palīdzēt sagatavot KIN un ar to saistīto uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus. Semināri sekmētu valsts ekspertu ierosinājumu apkopošanu un dotu viņiem laiku sagatavoties dalībai uzaicinājumā iesniegt piedāvājumus; lai ievērotu noteikumus par pārredzamību un novērstu interešu konfliktu, semināriem vajadzētu būt publiskiem un pamatinformācija būtu jādara pieejama arī tiem, kuri nav varējuši piedalīties.

2.6.2. KIN uzraudzība

Pēc novērtētāja izraudzīšanās un KIN sākšanas VI ir jāuzrauga novērtēšanas process. Tas galvenokārt ietver novērtētāja sagatavojamo nodevumu kontrolēšanu un apstiprināšanu, progresa sanāksmju organizēšanu ar novērtētāju un ieinteresētajām personām un vajadzības gadījumā vienošanos panākšanu ar datu īpašniekiem.

VI ir jābūt šo uzdevumu veikšanai nepieciešamajām spējām. Tas nozīmē arī to, ka nepieciešami resursi visa procesa uzraudzībai un prasmes KIN tehnisko risinājumu pārbaudīšanai. Parasti VI novērtējumus uztic īpašiem darbiniekiem, un, ja to pieredze KIN jomā nav pietiekama, būtu jānodrošina neatkarīgu ārēju ekspertu atbalsts. Šos ekspertus var nodarbināt, izmantojot īstermiņa līgumus, vai arī viņu pakalpojumi ir bezmaksas, ja šie eksperti strādā publiskās iestādēs. Veicamie darbi droši vien prasīs 6 līdz 12 darba dienas, ar ko vajadzētu pietikt ziņojumu pārskatīšanai un dažu sanāksmju apmeklēšanai ar VI, novērtētāja un galveno ieinteresēto personu piedalīšanos.

Programmas novērtēšanas procesu uzraudzībai bieži veido vadības grupu. Šī grupa parasti sastāv no VI, citu īstenošanā iesaistīto iestāžu pārstāvjiem, galvenajām ieinteresētajām personām (sociālajiem partneriem, NVO, citām

lekšējās un ārējās prasmes uzraudzības procesā

pārvaldes iestādēm) un dažiem ekspertiem no akadēmiskajām aprindām un/vai publiskām iestādēm (piemēram, valsts statistikas iestādes). Vadības grupa piedalās novērtējuma jautājumu definēšanā, apspriež novērtējuma konstatējumus un to izplatīšanu un izmantošanu politikas veidošanas procesos. Elastīgāka un specializētāka apakšgrupa varētu arī uzraudzīt novērtēšanas nodevumus kopā ar VI.

2.6.3. Ziņošana

Ziņošana ir svarīga novērtēšanas darbība un galvenais veids, kā darīt zināmus rezultātus. Novērtējuma ziņojumiem jābūt skaidriem, kodolīgiem, saprotamiem arī tiem, kuri nav jomas speciālisti, un pārredzamiem savos spriedumos un politikas ieteikumos. Tāpat tiem ir jāparāda novērtējuma uzticamība, norādot izmantoto metodiku un datus, kā arī iespējamās analīzes ierobežojumus.

Kopumā katram KIN sagatavo trīs ziņojumus.

- **Sākuma ziņojumu** parasti iesniedz neilgi pēc līguma parakstīšanas, un tajā atspoguļota metodika, kas pabeigta, ņemot vērā apspriedes ar VI, un pieejamo datu sākotnējā atlase.
- **Starpposma ziņojumu** iesniedz novērtēšanas vidusposmā, un KIN gadījumā tajā var atspoguļot savāktos datus, atbalsta grupas un kontrolgrupas sastāvu un izlases veidošanu.
- **Noslēguma ziņojumā** atspoguļo KIN analīzi un konstatējumus. Tajā ietverta informācija par metodiku un datiem un izceltas jebkādas no pierādījumiem izrietošas politiskas sekas. KIN noslēguma ziņojumā ir jāietver dažas būtiskas iedaļas: novērtējuma jautājumi; pārmaiņu teorija (jeb intervences loģika) un novērtējamā veikuma noteikšana; izmantotā metodika; izmantotie dati un atbalsta grupas un kontrolgrupas pazīmes; aplēstie rezultāti; atbildes uz novērtējuma jautājumiem un to politiskās sekas.

*Atsevišķi ziņojumi
procesa
izsekošanai un
rezultātu
izmantošanai*

Pasūtītājs pārskata visus ziņojumus, vajadzības gadījumā izmantojot ārēju ekspertu palīdzību, un komentārus par ziņojumiem apspriež ar novērtētāju, kurš veic pieprasītos precizējumus un uzlabojumus pirms ziņojuma formālas apstiprināšanas.

KIN ziņojumā ir jāizvairās no pārmērīgi tehniskiem elementiem un konstatējumiem jābūt skaidriem un ieinteresētajām personām un nespēcālistiem saprotamiem. Tehniskākos analīzes posmus var iekļaut īpašos pielikumos, saglabājot skaidru un plūstošu vēstījumu ziņojuma galvenajā daļā. Tomēr sīkāka informācija par metodiku ir būtiska, lai parādītu KIN uzticamību, un tai ir jābūt arī pārredzamai. Ziņojumā ir jāietver veikuma mainīgo lielumu noteikšana, datu kvalitāte, atbalsta grupas un kontrolgrupas sastāvs un izlases lielums, rezultātu aplēses metode un izmantotie statistikas testi. Turklāt saskaņā ar akadēmisko praksi izmantotos anonimizētos datus un datu apstrādes metodes var darīt pieejamus pētniekiem, kuri plāno atkārtot un pārbaudīt veikto analīzi.

Visu KIN noslēguma ziņojumos būtu jāsniedz standartizēts minimālās informācijas kopums. Šādam minimālās informācijas kopumam ir divējāds mērķis: 1) atvieglot dažādu DP ietvaros un dažādās valstīs gūto konstatējumu salīdzināšanu; 2) apkopot informāciju, kas būs pieejama turpmākai metaanalīzei.

*KIN noslēguma
ziņojumā
iekļaujama
minimālās
informācijas
kopums*

Veidne standartizēta minimālās informācijas kopuma atspoguļošanai par katru ESF novērtējumu pamatojas uz ieteikumiem, kas izklāstīti pētījumā “Pilot and feasibility study (..)”. No operatīvā viedokļa šo informāciju varētu iekļaut noslēguma ziņojuma pielikumā, un to varētu arī nosūtīt EK. Turpmāk

4. tabula. tabulā redzama iespējamā veidne minimālās nepieciešamās informācijas kopuma atspoguļošanai.

4. tabula. Pamatinformācija, kas jāiekļauj KIN informatīvajā lapā

Informācijas kategorija	Konkrēta informācija, kas jāsavāc un jāpaziņo
1. Informācija par intervenci	<ul style="list-style-type: none"> - Novērtētās intervences nosaukums - Intervences raksturlielumi (apmācība, nodarbinātības pakalpojumi, sociālās iekļaušanas pakalpojumi utt.) - ESF+ programmas pieeja (prioritārie virzieni, konkrētais mērķis, darbība) - Vadošā iestāde un/vai citas īstenošanas struktūras - Izdevumi - Intervences nodrošinātā atbalsta ilgums/intensitāte - Dalībnieku grupa pa vecumiem, dzimumiem un atbilstības statusiem (bezdarba apdrošināšanas pabalsta saņēmēji, ilgstoši bezdarbnieki, <i>NEET</i>) - Intervences teritoriālā darbības joma
2. Intervences lietderīguma mērījums	<ul style="list-style-type: none"> - Rādītājs, kas parāda, vai KIN aplēses liecina par pozitīvu un statistiski nozīmīgu atbalsta ietekmi uz attiecīgo veikumu - Minētās ietekmes faktiskais apmērs - Divi iepriekš minētie mērījumi (+/- un apmērs) virknei dažādu veidu būtiska un salīdzināma veikuma, piemēram, nodarbinātības līmenim, ienākumiem - “Saimnieciskā izdevīguma” rādītāji (ja aplēsti)
3. Dati un metodika	<ul style="list-style-type: none"> - Datu avots (apsekojums, administratīvie dati) - Novērošanas periods - Ekonometriskā KIN metode - Laikposms (parasti īstermiņa ietekme ≤12 mēneši, vidēja termiņa ietekme >12 un ≤24 mēneši, ilgtermiņa ietekme >24 mēneši pēc intervences beigām) - Atbalsta grupas un kontrolgrupas izlases lielums - Pirmsprogrammas datu pieejamība/iekļaušana

2.6.4. Rezultātu izmantošana

Rezultātu izmantošana ir svarīga, jo novērtējumam būs maza ietekme, ja tā rezultātus iedarbīgi neizplatīs un tie nerasnīgs savu mērķauditoriju.

KIN konstatējumu izplatīšana ir būtiska

Konstatējumu un novērtējuma iznākumu izplatīšana parasti ietver:

- vismaz vienu rakstisku novērtējuma ziņojumu, kuram sagatavots kopsavilkums,
- vismaz vienu mutisku prezentāciju, kurā iepazīstināts ar konstatējumiem, izmantojot slaidus vai citus līdzīgus rīkus,
- ziņojuma tehnisko iedaļu (vai pielikumu), kurā sniegts plašs skaidrojums par izmantoto metodiku, galvenajiem pieņēmumiem un statistiskās analīzes pieeju.

Visi novērtējuma ziņojumi ir jāpublisko. Tas ir 2021.–2027. gada plānošanas perioda Kopīgo noteikumu regulas noteikums⁶⁹. Turklāt novērtējumu konstatējumi ir jāprezentē un jāapspiež programmas uzraudzības komitejā; tas ir obligāts pasākums, bet ar to vien nepietiek padziļinātu diskusiju veicināšanai, jo parasti uzraudzības komitejas sanāksmēs dominē darbības

⁶⁹ KNR (ES) 2021/1060 44. panta 7. punkts.

prioritātes. Nākamajā izcēlumā sk. valsts prakses piemēru novērtēšanas konstatējumu prezentēšanai un izplatīšanai.

Nav vienas vienīgas iedarbīgas saziņas politikas gūto mācību izplatīšanai un diskusiju sākšanai par tām; katrā kontekstā ir nepieciešama sava stratēģija. Tāpēc ir svarīgi īstenot iedarbīgu stratēģiju un jo īpaši nodrošināt, ka arī ieinteresētās personas ārpus VI uzzina par konstatējumiem. KIN “auditoriju” iespējams sadalīt galvenajās grupās un noteikt galvenos saziņas veidus; piemēram:

Daudzas un dažādas auditorijas un saziņas pieejas

- augsta līmeņa politikas veidotāji un politiskie pārstāvji — viņi ir pieraduši pie šiem dokumentiem (politikas pārskatiem, kopsavilkumiem), kas satur galvenos rezultātus un ieteikumus,
- intervences vai līdzīgas politikas īstenošanā iesaistītās pārvaldes iestādes amatpersonas — iedarbīgs instruments KIN rezultātu prezentēšanai var būt semināri vai darbsemināri, kuros prezentācijas tehniskās sarežģītības līmenis ir pielāgots mijiedarbībai ar dalībniekiem,
- politikā ieinteresētās personas (sociālie partneri, NVO, saņēmēji utt.) — ziņojumu kopsavilkumi un ikgadējas sanāksmes par novērtējumu konstatējumiem varētu būt tas kombinētais instruments, ar kuru varētu iesaistīt šos rīcībspēkus diskusijās. Jo īpaši, ja šīs personas ir devušas savu ieguldījumu novērtējuma jautājumu formulēšanā, ziņošanu par novērtējuma rezultātiem vajadzētu sasaistīt ar šiem jautājumiem,
- eksperti un akadēmiķi — labākā vieta novērtējuma rezultātu prezentēšanai varētu būt zinātniskas konferences vai semināri. Šīs personas apstiprina novērtējuma rezultātus no zinātniskā viedokļa, tādējādi pastiprinot to uzticamību.

Metanovērtējums⁷⁰ ir spēcīgs papildu instruments KIN rezultātu izplatīšanai. Tas ļauj apstiprināt un vispārināt tādus galvenos konstatējumus, kādus viens atsevišķs KIN nevar radīt. Lai veiktu metanovērtējumu, ir vajadzīgs pietiekams skaits uzticamu labas kvalitātes KIN par salīdzināmām politikas jomām; pašlaik metanovērtējumi joprojām ir retums un nekoncentrējas tikai uz ESF intervencēm. Lai metanovērtējumi kļūtu par ierastu parādību, būtu nepieciešama plašāka KIN izmantošana un savlaicīga to plānošana ar mērķi atvieglot to turpmāku salīdzināšanu. 2021.–2027. gada ESF+ plānošanas perioda metanovērtējumus var īstenot dalībvalstīs, kurās ir daudz programmu, vai veicot starpvalstiskus salīdzinājumus.

Metanovērtējums izplatīšanas un vispārināšanas pastiprināšanai

13. izcēlums. Polijas pieredze novērtēšanas konferenču jomā

Starptautiskā Novērtēšanas konference, kuru organizē Attīstības fondu un reģionālās politikas ministrija un Polijas Aģentūra uzņēmumu attīstībai, ir viens no galvenajiem elementiem publisko intervencu novērtēšanas vidē Polijā. Kopš tās pirmsākumiem konference ir kļuvusi par labi iesakņojušos platformu diskusijām starp ieinteresētajām personām, kuras ir atbildīgas par politikas veidošanu, politikas īstenošanu un rezultātu novērtēšanu.

Pēc pirmās konferences 2005. gadā 10 gadus tā notika katru gadu, bet kopš 2015. gada — reizi 2 gados;

⁷⁰ Daudzu līdzīgām intervencēm veiktu KIN sistemātisks salīdzinājums, kurā pat izmanto statistikas rīkus. Metanovērtējums sniedz norādes par intervences veida lietderīgumu, pētot līdzīgu pasākumu rezultātus daudzos atšķirīgos kontekstos. Tomēr metanovērtējumi nevar iedziļināties katras salīdzinājumā izmantotās intervences detaļās, un to politiskās sekas ir saistītas ar plašiem politikas virzieniem, nevis atsevišķām detaļām attiecībā uz katru intervenci.

2021. gadā notika 14. konference. Pašlaik konferenci organizē kā divas dienas ilgu pasākumu. Viena diena ir atvēlēta pētījumu konstatējumiem un intervenču rezultātiem; šajā dienā tiek apspriesta politika. Otra diena koncentrējas uz metodikas jautājumiem un novērtēšanu kā procesu.

Līdz šim notikušajās 14 konferencēs par kontrafaktuālajām metodēm vairākkārt ir notikušas paneļdiskusijas vai ekspertu prezentācijas, un tās abās dienās ir skatītas no dažādām perspektīvām. Piemēram, 2017. gadā aplēstie rezultāti tika prezentēti sesijās par intervenču ietekmi, savukārt diskusijas par aplēšu veikšanas paņēmieni priekšrocībām un trūkumiem notika atsevišķi.

Konference ir uzmanības vērtā arī tās daudzveidīgās auditorijas dēļ, jo tā ir paredzēta ne tikai pētniekiem vai metodikas speciālistiem, bet arī intervenču izstrādātājiem un īstenotājiem. Pasākumam ir divējāds mērķis: veidot novērtēšanas sistēmas spējas, attīstot tās dalībnieku prasmes un zināšanas, kā arī dibināt sakarus, nodrošinot ieinteresētajām personām forumu pieredzes apmaiņai starp valsts, reģionāliem un ārvalstu partneriem. Katra konference pulcina aptuveni 300–400 pārstāvjus no dažādiem sektoriem — valsts pārvaldes, akadēmiskajām aprindām, konsultāciju pakalpojumu uzņēmumiem un NVO. Tas ir ievērojams skaits, ņemot vērā, ka uz pierādījumiem balstīta pieeja politikai Polijā vēl nav pilnībā iesakņojusies.

Starptautiskā Novērtēšanas konference ir daļa no valsts pārvaldes novērtēšanas sistēmas. Ievērojama spēju veidošana bija iespējama, pateicoties apmācībai, ko nodrošināja Kopīgais pētniecības centrs un Pasaules Banka vai kas tika finansēta kā tehniskās palīdzības pasākums darbības programmu ietvaros. Apmācība par novērtēšanu, tostarp kontrafaktuālo pieeju, bija pieejama ne tikai vadošo iestāžu novērtēšanas nodaļu darbiniekiem, bet arī tādām iestādēm kā vietējie vai reģionālie nodarbinātības dienesti. Konference ir iespēja apkopot un pārrunāt jaunumus un konstatējumus un dalīties ar tiem⁷¹.

⁷¹ Informāciju par konferenci sk. šeit: <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/xiv-miedzynarodowa-konferencja-ewaluacyjna/>. Paldies *Piotr Strzęboszewski* un citiem Attīstības fondu un reģionālās politikas ministrijas darbiniekiem par sniegto informāciju saistībā ar konferenču sistēmu.

3. nodaļa. Kā izvēlēties KIN veikšanai piemērotu metodiku

Šajā nodaļā apskatītas empīriskas metodes kontrafaktuālai ietekmes novērtēšanai. Konkrētāk, tajā aprakstīta eksperimentālā pieeja (nejaušināts kontrolēts pētījums), kā arī visbiežāk lietotās kvaziekperimentālās metodes: (noslieces koeficientu) salāgošana, atšķirību atšķirības analīze, regresijas pārtraukuma modelis un instrumentālie mainīgie. Katrai metodei raksturīgs īpašs veids, kā veidot kontrolgrupu ar mērķi noskaidrot kontrafaktuālo jautājumu: “Kāds būtu bijis veikums attiecībā uz atbalsta grupu, ja tā nebūtu piedalījies intervencē / tikusi pakļauta intervences iedarbībai?” Izvēlēto modeli praksē var pielāgot attiecīgajam kontekstam, ko nosaka intervences veids un dati, kuri ir pieejami vai kurus iespējams savākt⁷².

Sniegt detalizētas norādes par vispiemērotākā novērtējuma modeļa izvēli nav iespējams, jo VI saskaras ar ļoti dažādiem apstākļiem. Izvēloties vispiemērotāko KIN pieeju konkrētajos apstākļos, VI būtu jāņem vērā, kas ir labi darbojies iepriekšējos novērtējumos gan pašā VI, gan konkrētajā DV, gan arī citās DV, — VI var mācīties no tā, kas iepriekš sasniegts tās programmās un citur līdzīgos apstākļos. Forumi novērtējumu izstrādē un īstenošanā gūtās pieredzes apmaiņai var būt noderīgs informācijas avots šajā ziņā. Līdzīgu intervenču novērtējumu meklēšana literatūrā arī var būt būtisks informācijas avots, kas palīdz izstrādes procesā. Arī VI nolīgtajiem ekspertiem būs savs viedoklis par to, kā vislabāk izstrādāt novērtējumu. Svarīgi atcerēties, ka vadošajās iestādēs var pastāvēt plaša pieredze un zinātība, uz ko var balstīties.

Pareizās pieejas izvēle

3.1. Nejaušināšana — eksperimentālā pieeja

Nejaušināšanas galvenās iezīmes

- Personas, kuras atbilst dalības kritērijiem, pēc nejaušības principa iedala atbalsta grupā vai kontrolgrupā.
- Nejaušināšana nodrošina, ka abas grupas (vidēji) ir identiskas visās būtiskajās pazīmēs.
- Tādējādi kontrolgrupa sniedz atbildi uz kontrafaktuālo jautājumu, un veikuma atšķirība starp atbalsta grupu un kontrolgrupu atspoguļo intervences cēloņsakarības ietekmi.

Nejaušināti novērtējuma modeļi var būt dažāda veida. Šeit, lai paskaidrotu galvenos principus, uzsvars ir likts uz skaidri saprotamu divu grupu pieeju, kurā ir viena atbalsta grupa un viena kontrolgrupa. 1. attēlā parādīts vienkāršs nejaušināts modelis.

Galvenais ir tas, ka nejaušināšana nodrošina, ka nejaušināšanas veikšanas laikā abas grupas ir statistiski līdzvērtīgas visos aspektos. Pēc tam atbalsta grupu pakļauj intervencei, uz kuru koncentrējas novērtējums un kuras ietekme jeb rezultāti ir jāmēra.

Statistiski līdzvērtīgas grupas

⁷² Citus metodikas tehniskos aspektus sk. arī [Eiropas Komisija, 2019.](#)

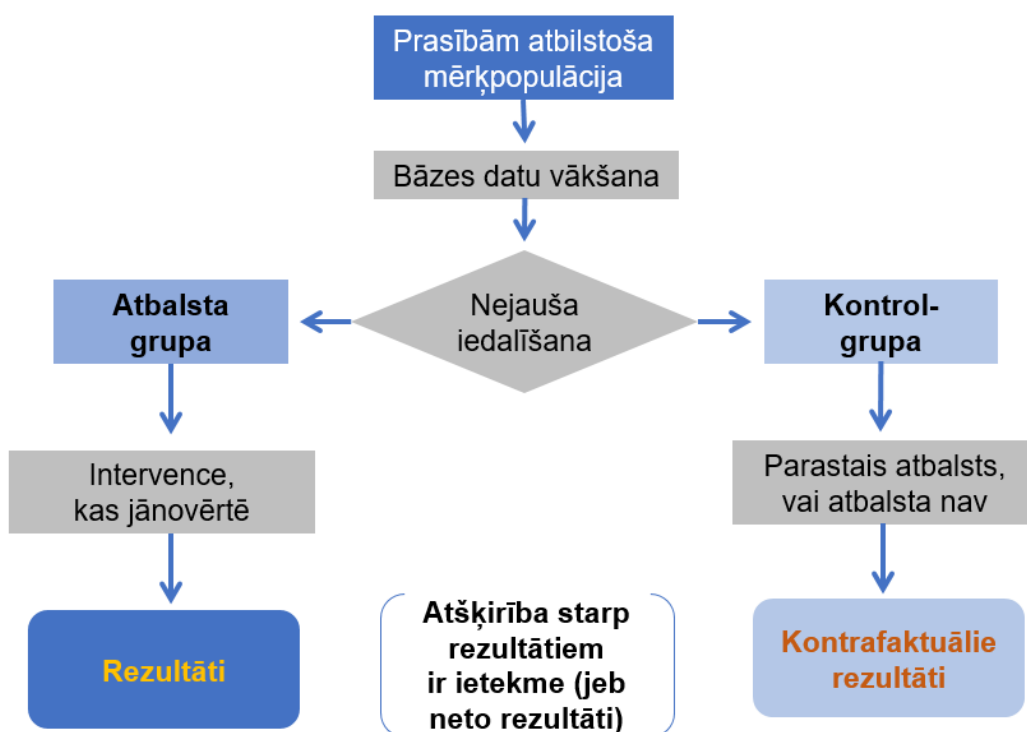

Atkarībā no galvenā noskaidrojamā politikas jautājuma var noteikt, ka kontrolgrupa nesaņem nekādu atbalstu, vai arī atbalsta grupu var salīdzināt ar tādu grupu, kurai sniegts interesējošs cita veida atbalsts (ko var uzskatīt par ierastu atbalstu), vai arī līdztekus kontrolgrupai var pastāvēt vairākas atbalsta grupas. Piemēram, iespējams, ir vēlme salīdzināt ESF finansētas apmācības programmas rezultātus ar citu valsts finansētu apmācību vai arī citu pakalpojumu sniegšanu tām pašām grupām.

Kontrolgrupai nesniedz atbalstu vai sniedz cita veida atbalstu

Tā kā atbalsta grupa un kontrolgrupa nejaušināšanas laikā ir statistiski līdzvērtīgas un turpmākā pakļaušana intervences iedarbībai ir kontrolēta, rezultātu atšķirības var piedēvēt novērtējamajai intervencei (paturot prātā standarta statistisko nenoteiktību) un alternatīvus skaidrojumus jebkādām novērotām atšķirībām var izslēgt (piemēru sk. nākamajā izcēlumā).

6. attēls. Divu grupu nejaušināta kontrole

Pareizi īstenoti nejaušināti modeļi, pateicoties tiem raksturīgajām iezīmēm, var nodrošināt spēcīgus pierādījumus intervences rezultātiem. Tāpēc tie ir ļoti populāri. Tomēr tie ir laikus un sīki jāplāno, un to izstrāde un pārvaldība var būt sarežģīta. Turklāt programmu vadītāji saskaras ar būtiskām problēmām, cenšoties šos modeļus pareizi īstenot. Piemēram, nejaušināšanas procesa esība pati par sevi var mainīt intervences dalībnieku sastāvu, proti, dažiem potenciālajiem dalībniekiem var nepatikt nejaušināšanas ideja un viņi var atteikties piedalīties. Turklāt personas, kurām piemērota nejaušināšana, var ne vienmēr ievērot tām piešķirto statusu, un ir daudz citu problēmu, kuras var būt nepieciešams risināt. Dažos gadījumos nejaušinātu kontrolētu pētījumu modeļu īstenošana var būt dārga.

Dod pārliecinošus pierādījumus...

Šo un citu iemeslu dēļ ESF finansētu instrumentu un intervenču novērtējumu veikšanā diez vai tiks izmantota nejaušinātā pieeja. Tomēr šī rokasgrāmata rosina neizslēgt nejaušināšanu visos gadījumos bez pienācīgas šā jautājuma apdomāšanas. Šī pieeja ir tikusi plaši izmantota, un papildus nākamajā izcēlumā aprakstītajam piemēram no Apvienotās Karalistes ir arī daudz citu

... bet grūti izstrādājami

piemēru, ieskaitot *GAIN* eksperimentus ASV⁷³ (ir arī daudzi citi piemēri no Ziemeļamerikas), Zviedrijā veiktos eksperimentus⁷⁴ saistībā ar 2014.–2020. gada ESF intervencēm (sk. nākamo izcēlumu), kā arī Vācijā veikto pētījumu ar mērķi novērtēt privātu nodrošinātāju sniegtu aktīvu darba tirgus pakalpojumu rezultātus salīdzinājumā ar valsts nodarbinātības dienesta sniegtajiem pakalpojumiem⁷⁵.

14. izcēlums. Piemērs nejausinātam jauniešiem paredzēta ESF projekta pētījumam

Zviedrijas projekta “Jauniešu nākotne” (*Ung framtid*) novērtēšana

Zviedrijas projekts “Jauniešu nākotne” (*Ung framtid*) ir ESF finansēts projekts, kas tika īstenots 2015.–2018. gadā. Tā mērķis bija atbalstīt 18–24 gadus vecus darba meklētājus, kuri pievienojās darba tirgum, Vidusnorlandē, Ziemeļu Viduszviedrijā un Dienvidzviedrijā. *Arbetsförmedlingen* projekts pastiprināja un pielāgoja gados jauniem darba meklētājiem paredzētos atbalsta pasākumus, un to īstenoja Zviedrijas valsts nodarbinātības dienesti (VND); tas sastāvēja no individuālas plānošanas, informēšanas, ieteikumiem un konkrēta atbalsta darba piemeklēšanas, apmācības un citu iespējamu darbību veidā. Kopumā projekts sasniedza gandrīz 17 000 jauniešu.

Zviedrijas ESF padome novērtējuma veikšanu pasūtīja *Arbetsförmedlingen* kā daļu no novērtēšanas sistēmas, kas tika izstrādāta 2014.–2020. gada ESF projektā, kura mērķis bija uzlabot VND spējas veikt novērtējumus (Uz pierādījumiem balstīts ES fondu projekts 2014.–2020. gadam; sk. izcēlumu šīs rokasgrāmatas pēdējā nodaļā).

No 2017. gada jūnija līdz 2018. gada janvārim tika veikts eksperiments, kurā bija iesaistīti 8 no 90 vietējiem nodarbinātības dienestiem, kuri piedalījās projektā. Eksperimentā prasībām atbilstoši jaunieši pēc nejausības principa tika iedalīti atbalsta grupā (personas saņēma pastiprinātu atbalstu) un kontrolgrupā (personas saņēma parastu atbalstu)⁷⁶. Eksperimentā 4689 jaunieši pēc nejausības principa tika iedalīti atbalsta grupā un kontrolgrupā, 2972 no viņiem — kontrolgrupā. Nejausinātais sadales process radīja atbalsta grupu un kontrolgrupu, kas sadales laikā bija ļoti līdzīgas. Tā rezultātā jebkādas atšķirības starp abām grupām attiecībā uz veikuma mainīgajiem lielumiem (atgriešanās darba tirgū, bezdarbnieku īpatsvars un vidējais dienu skaits bezdarba stāvoklī), kas izmērīti pēc pievienošanās ESF intervencei, ir piedēvējamas projekta “Jauniešu nākotne” pasākumiem.

Pētījuma konstatējumi parādīja, ka projektam “Jauniešu nākotne” bija pozitīva ietekme uz sievietēm, bet ne vīriešiem. Sieviešu gadījumā pozitīvi rezultāti tika konstatēti visos aplūkotajos veikuma mainīgajos lielumos: atbalstu saņēmušo sieviešu atgriešanās darba tirgū bija par aptuveni 7 procentpunktiem augstāka pirmajos divos mēnešos pēc pievienošanās projektam, bezdarbnieču īpatsvars vairāk samazinājās atbalstu saņēmušajā grupā, nevis kontrolgrupā, un, visbeidzot, atbalstu saņēmušās sievietes bija bezdarbnieces mazāku dienu skaitu nekā sievietes kontrolgrupā⁷⁷.

Nejausinātus modeļus var nošķirt no citām pieejām galvenokārt pēc spēcīgā uzsvara, ko tie liek uz potenciālas neobjektivitātes starp atbalsta grupu un kontrolgrupu kontrolēšanu ar pētniecības modeli. Uzsvars uz modeli pieeju padara ļoti intuitīvu, bet tam ir nepieciešama iepriekšēja plānošana. Nejausinātus modeļus bieži var visveiksmīgāk īstenot nevis jau pastāvošu intervenču, bet gan jaunu izmēģinājuma intervenču novērtēšanā. Tas ir tāpēc, ka tiem nepieciešama zināma kontrole pār to, kā dalībniekus piesaista novērtējamajai intervencei. Minēto “kontroli” pastāvošās programmās nereti ir grūtāk panākt nekā jaunās intervencēs, kas ir atvērtas jaunām idejām.

*Nejausināšana,
izmantojot
pētniecības modeli*

⁷³ Sk. [Riccio J., Friedlander D., Freedman S., 1994.](#)

⁷⁴ Sk. [Hagglund P., 2006.](#)

⁷⁵ Sk. [Krug G., Stephan G., 2011.](#)

⁷⁶ 2017. gada aprīlī un maijā notika izmēģinājuma posms ar nolūku pārbaudīt vairākus pasākumus, piemēram, nejausināšanas pārvaldību, gados jaunu dalībnieku iesaistīšanu, ziņošanu.

⁷⁷ [Axdorff E., Egebark J., Lundström T., Özcan G., 2019.](#)

Nejaušināta kontrolēta modeļa īstenošana nozīmē to, ka daļai no prasībām atbilstošās mērķpopulācijas nepiedāvā iespēju piedalīties, bet gan to iedala kontrolgrupā. Šī sadale ir pilnīgi nejauša un nenotiek pēc pieteikuma iesniedzēja vai intervences pārvaldītāju lūguma. Tāpēc politikas veidotāji var paust iebildumus pret NKP ētisku iemeslu dēļ, pirms apdomā, vai tie ir īstenojami no praktiskā un analītiskā viedokļa.

Ētiski iebildumi...

Tomēr nejaušināti modeļi var būt ļoti noderīgi. Ja nejaušināšana nodrošina viskvalitatīvākos un visuzticamākos pierādījumus publiski finansētu intervenču lietderīgumam, tad ir svarīgi to izmantot plašāk intervenču ietekmes novērtēšanai. Vēl jo vairāk, ja konkrētas intervences ietekme nav iepriekš zināma, tad personu neiekļaušana nav neētiska, jo nevar pieņemt, ka tās būtu guvušas labumu. Turklāt šādas pieejas plaši izmanto medicīnā un citās pētniecības jomās, piemēram, izglītības pētniecībā. Visbeidzot, dažos gadījumos, kad par intervences sniegtajiem pakalpojumiem un atbalstu ir pārmērīga interese (t. i., ir vairāk prasībām atbilstošu personu, nekā intervence var apkalpot), prasībām atbilstošu personu iekļaušana intervencē pēc nejaušības principa var būt pats ētiskākais veids, kā sadalīt nepietiekamus resursus.

... bet arī spēcīgi argumenti par labu nejaušināta modeļa izmantošanai

3.2. Modeļi, kas nav nejaušināti, jeb kvaziekperimentāli modeļi

Ja nejaušināšana nav iespējama, KIN rīkkopā pastāv vairākas alternatīvas metodes, kuras izmanto citādas pieejas kontrolgrupas veidošanai ar nolūku noskaidrot kontrafaktuālo jautājumu. Šajā apakšiedaļā vispirms vispārīgi aprakstīta galvenā kvaziekperimentālo metožu problēma un tad izklāstītas četras pieejas, kuras bieži izmanto empīriskajā KIN praksē.

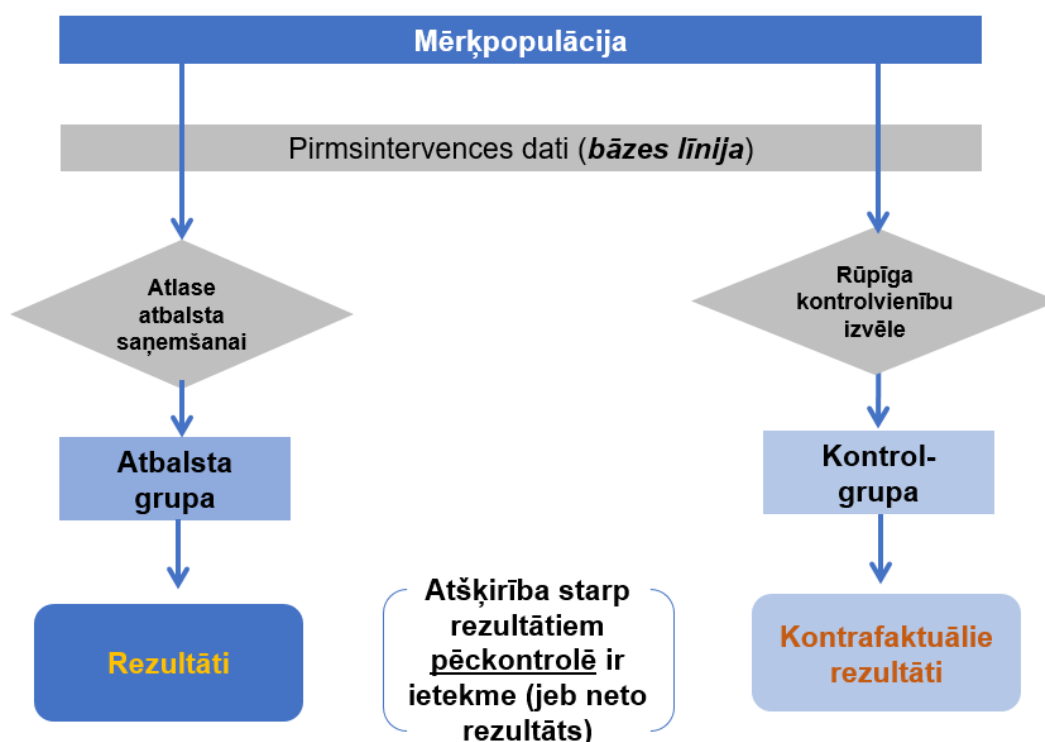
Kad nejaušināšana nav iespējama

3.2.1. Mērķgrupas un kontrolgrupas bez nejaušināšanas

Kvaziekperimentālos modeļos mērķgrupas, kuras saņem intervenci, salīdzina ar kontrolgrupu⁷⁸, kuru veido ne pēc nejaušības principa iedalītas mērķvienības vai potenciālās mērķvienības, kas nesaņem intervenci. Tāpat kā eksperimenta gadījumā, mērķis ir iegūt objektīvu aplēsi par izmaiņām veikumā, kuras izraisījusi attiecīgā intervence. Tā kā atbalsta grupas un kontrolgrupas nav veidotas pēc nejaušības principa, kvaziekperimentālos modeļos daudz lielāka uzmanība ir jāpievērš metodēm, kas ļauj ņemt vērā tās potenciālās atšķirības starp atbalsta grupas dalībniekiem un potenciālajām kontrolvienībām, kuras var ietekmēt lēmumu piedalīties un līdz ar to arī rezultātus. Ļoti būtiska ir ticamas kontrolgrupas izveide. Nespēja izveidot piemērotu kontrolgrupu un analizē ņemt vērā atlikušās atšķirības starp abām grupām vājina aplēšu uzticamību un var izjaukt centienus izslēgt alternatīvus skaidrojuma jebkādiem novērotajiem rezultātiem.

⁷⁸ Stingri runājot, "kontrolgrupa" ir jēdziens, ko izmanto eksperimentālajos modeļos, un kvaziekperimentālajos modeļos parasti ir runa par "salīdzinājuma grupām". Tomēr praksē šos jēdzienus bieži lieto pamīšus. Tāpēc šajā rokasgrāmatā jēdziens "kontrolgrupa" ir attiecināts uz grupu, kuru izmanto kontrafaktuālās ietekmes aplēšanai, neatkarīgi no KIN modeļa.

7. attēls. Stilizēts kvaziekperimentālais modelis ar atbalsta grupu un kontrolgrupu

Attiecībā uz ESF līdzfinansētām intervencēm visbiežāk izmantotais kvaziekperimentālais novērtēšanas modelis ir divu grupu pirmsintervences/pēcintervences situācijas novērošanas modelis. Šādiem modeļiem ir kontrolgrupa un atbalsta grupa tāpat kā nejaušināšanas gadījumā, bet kontrolgrupu veido (neizmantojot nejaušināšanu) no pastāvošām intervencē nepiedalošos personu grupām, padarot to pēc iespējas līdzīgāku atbalstu saņēmušajai grupai.

Kontrolgrupai un atbalsta grupai ir jābūt līdzīgām

Labā stratēģija derīgas kontrolgrupas atrašanai kvaziekperimentālā vidē ir tādu kontrolpersonu atlase, kuras ir izslēgtas no atbalsta saņemšanas, pamatojoties uz faktoriem, kas nav saistīti ar šo personu pazīmēm un potenciālajiem rezultātiem. Noteiktos apstākļos var būt iemesls uzskatīt, ka, lai gan kontrolgrupas nav tīši veidotas pēc nejaušības principa, *ex post* ir iespējams identificēt tādas personas vai uzņēmumus, kuriem atbalsta nesniegšana galu galā izrādījusies nejauša attiecībā uz potenciālajiem rezultātiem. Ja minētie apstākļi rodas, kvaziekperimentālās pieejas kontekstā tie ir tuvu ideālam. Piemēram, daži intervences mērķgrupas dalībnieki var tikt izslēgti no dalības intervencē administratīvas neuzmanības vai kļūdas dēļ. Tāpēc vēlreiz un vēlreiz jāuzsver, ka izpratne par atbalsta saņēmēju atlases procesu ir ārkārtīgi svarīga derīgas kontrolgrupas izveidei.

Uzticamu kontrolgrupu var izveidot vairākos veidos. Pirmkārt, var izmantot statistiskās salāgošanas pieeju, t. i., datus vāc gan no atbalstu saņēmušajām personām, gan (parasti ļoti lielas) atbalstu nesaņēmušo personu izlases. Kontrolgrupu veido, no atbalstu nesaņēmušo personu grupas izvēloties tās, kuras ir vislīdzīgākās personām atbalsta grupā. "Līdzība" attiecas uz sociāli demogrāfisku iezīmju kopumu (piemēram, vecums, dzimums, izglītības līmenis, nodarbinātība un bezdarbs), kas mērīts, pirms atbalsta grupa pievienojusies programmai. Tā rezultātā atbalstu nesaņēmušas personas ir iedarbīgi "salāgotas" ar atbalstu saņēmušām personām. Praksē potenciāli

Atbalstu saņēmušu un atbalstu nesaņēmušu personu salāgošana

garo sarakstu ar sociāli demogrāfiskajām iezīmēm var rezumēt, izmantojot “noslieces koeficienta” vērtību, kas atvieglo salāgošanu.

3.2.2. Noslieces koeficientu salāgošana

Noslieces koeficientu salāgošanas galvenās iezīmes

- Salāgošana imitē nejaušināšanu, *ex post* veidojot kontrolgrupu, kas ir pēc iespējas līdzīgāka atbalsta grupai visās būtiskajās pazīmēs.
- Atšķirībā no nejaušināšanas var salāgot tikai novērojamas pazīmes (vecumu, dzimumu, izglītības līmeni utt.), savukārt nenovērojamas pazīmes (piemēram, motivāciju) nav iespējams ņemt vērā.
- Pieejas piemērotība ļoti lielā mērā ir atkarīga no datu pieejamības.

Noslieces koeficientu salāgošana (NRS) ietver statistiska modeļa izveidošanu visai izlasei (atbalstu saņēmušajiem un potenciālajiem kontrolgrupas dalībniekiem), kurš parāda aplēsto katras personas vai uzņēmuma noslieci piedalīties neatkarīgi no tā, vai tie patiešām piedalījušies vai ne⁷⁹. Pēc tam atbalstu saņēmušās personas vai uzņēmumus salāgo vai nu ar vienu atbalstu nesaņēmušu personu vai uzņēmumu, vai vairākām atbalstu nesaņēmušām personām vai uzņēmumiem, pamatojoties uz noslieces koeficientu⁸⁰. Šajā procedūrā tiek noteikta kontrolgrupa, kuru pēc tam var izmantot kontrafaktuālās ietekmes aplēses iegūšanai. Šāda veida salāgošana nodrošina, ka ietekmes aplēses ņem vērā novērojamas atšķirības starp atbalstu saņēmušo grupu un kontrolpersonām, un, pieņemot, ka visas būtiskās atšķirības pirms savietošanas ir novērojamas, iespējams iegūt objektīvu aplēsi par intervences ietekmi. Tomēr, ja atbalsta saņēmēju atlase pamatojas uz nenovērotiem faktoriem, saglabāsies neskaidrība par to, cik labi savietošana spēj novērst neobjektivitāti. Savietošanas pieejas pamatā ir būtisks pieņēmums, ka atlases procesu raksturo novērojami dati.

Nosliece piedalīties kā atbalsta grupu un kontrolgrupu noteikšanas veids

Nākamajā attēlā atainots intuitīvs un vienkāršots noslieces koeficientu salāgošanas pieejas piemērs. Y ass atspoguļo personu skaitu atbalstu saņēmušajās un atbalstu nesaņēmušajās grupās, kas uz X ass sakārtotas pēc noslieces koeficienta. Parasti tendence ir tāda, ka atbalstu saņēmušām personām ir relatīvi augstāks noslieces koeficients, savukārt atbalstu nesaņēmušām personām — zemāks. Zonu, kurā abu grupu noslieces koeficienti pārklājas, dēvē par kopējā atbalsta apgabalu.⁸¹ Atbalstu saņēmušās vienības salāgo ar atbalstu nesaņēmušām vienībām šajā apgabalā. Diagrammā ir sniegti divi piemēri, bet būtībā procesu atkārto līdz brīdim, kad ikvienai atbalstu saņēmušajai vienībai ir piemēklēta atbalstu nesaņēmusi vienība kopējā atbalsta apgabalā. Attēlā tas ir izdarīts, izmantojot “tuvāko kaimiņu” salāgošanu. “Tuvākais kaimiņš” jebkuram atbalsta grupas dalībniekam ir kontrolgrupas dalībnieks ar vislīdzīgāko noslieces koeficientu. Kad abas grupas ir izveidotas, var salīdzināt to vidējos rezultātus ar nolūku iegūt ietekmes aplēsi. Praksē noslieces koeficientu salāgošana var būt ļoti sarežģīts process ar dažādiem problēmjautājumiem, kas jāņem vērā. Daudzi

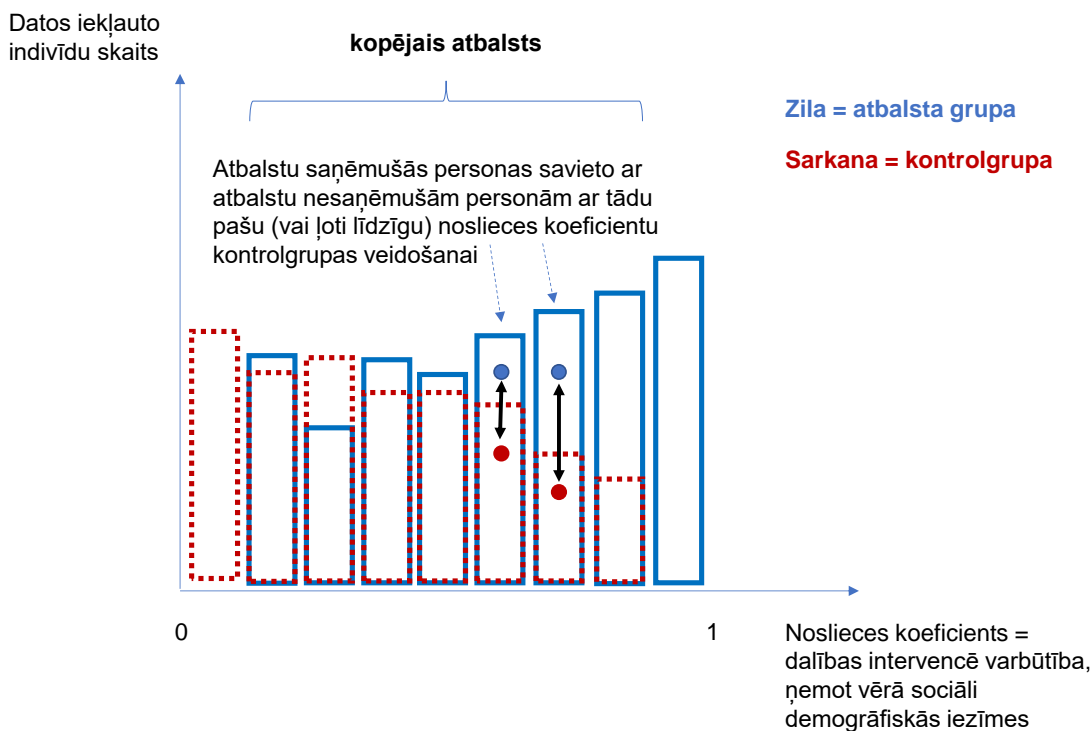
⁷⁹ Lai vienkāršotu šo iztīrījumu, tiek pieņemts, ka politikas veidotāji vēlas noskaidrot, kāda ir sniegtā atbalsta ietekme uz tiem, kuri faktiski saņēmuši programmas pakalpojumus (tā daudzos gadījumos ir apakškopa mērķgrupā, kurai tika piedāvāta iespēja piedalīties). To dēvē par “atbalsta ietekmes uz saņēmējiem” (*treatment on the treated (TOT)*) analīzi.

⁸⁰ Ir daudz potenciālo pieeju noslieces koeficientu savietošanai. Vienkāršu pārskatu sk. [Caliendo M., Kopeinig S., 2008.](#)

⁸¹ Kopējā atbalsta apgabala apmērs ietekmē izlases lielumu un rezultātu noderīgumu politikas veidošanā, īpaši gadījumos, kad ievērojams skaits atbalstu saņēmušo vienību ir ārpus kopējā atbalsta apgabala.

no šiem problēmjautājumiem šeit ir ignorēti ar mērķi nodrošināt, ka galvenie principi ir skaidri. Nākamajā izcēlumā ir sniegts praktisks piemērs salāgošanas pieejas izmantošanai ESF novērtējumā.

8. attēls. Noslieces koeficienta pieejas piemērs

Noslieces koeficienta pieejas ticamība cita starpā balstās uz pieņēmumu, ka atbalsta saņēmēju atlasīti var pilnībā raksturot novērojamiem datiem. Citiem vārdiem sakot, pieņēmums, ka starp atbalsta grupām un kontrolgrupām nav tādu nenovērotu atšķirību, kas būtu saistītas ar rezultātiem un/vai lēmumu piedalīties intervencē. Minētā pieņēmuma ticamību pastiprina, iestrādājot noslieces koeficientu aplēsēs daudz dažādu mainīgo, kuru atlase ir balstīta uz iepriekš gūtām zināšanām un teoriju. Runājot tieši par darba tirgus intervencēm, potenciālo nenovērotu atšķirību kontrolēšanā ir ļoti ieteicams iekļaut indivīdu darba tirgus vēsturi⁸².

Atlase, kas pamatojas uz novērojamiem datiem

15. izcēlums. Piemērs novērtējumam, kurā izmantota salāgošanas pieeja⁸³

2014.–2020. gadā finansēto ESF intervencu ietekme uz ilgstošiem bezdarbniekiem Markes reģionā⁸⁴

Salāgošanas pieeja tika izmantota, lai novērtētu vairāku ESF finansētu intervencu (stažēšanās, darba stipendijas, darba pieredze pašvaldību iestādēs un apmācības vaučeri) ietekmi uz ilgstošiem bezdarbniekiem Markes reģionā Itālijā. Intervences nebija īpaši paredzētas ilgstošiem bezdarbniekiem, bet tie pārstāvēja lielāko daļu no visiem analizēto ESF intervencu dalībniekiem.

Novērtējuma mērķis bija noteikt ESF pasākumu ietekmi uz nodarbinātības varbūtību 6, 9, 12, 15 un 18 mēnešus pēc intervencu sākuma. Tika izmantoti vairāki veikuma mainīgie lielumi: varbūtība tikt nodarbinātam noteiktu laiku pēc intervencēm, varbūtība tikt nodarbinātam, pamatojoties uz beztermiņa

⁸² Sk. [Caliendo, Mahlstedt un Mitnik, 2017](#), un [Kluve, Lehmann un Schmidt, 2008](#).

⁸³ Citus metožu (NKS, regresijas pārtraukuma modeļa (RPM) un atšķirību atšķirības analīzes (AAA)) praktiskās lietošanas piemērus sk. [Eiropas Komisija, 2020](#).

⁸⁴ Sk. [Pompili M., Giorgetti I., 2020a](#).

līgumu, un nostrādāto dienu skaits noteiktā laikposmā pēc intervencēm.

Atšķirību noteikšanai starp atbalstu saņēmušo grupu un atbalstu nesaņēmušo grupu tika izmantota noslieces koeficienta pieeja (tuvāko kaimiņu salāgošana), un četras iepriekš minētās ESF intervences tika analizētas atsevišķi. Katrā intervencē atbalstu saņēmušo grupu veidoja dalībnieki, kuri pievienojās intervencei pirms 2019. gada augusta beigām (526 stažieri, 1058 darba stipendijas, 236 darba pieredzes gūšanas iespējas pašvaldību iestādēs un 241 apmācības vaučers); kontrolgrupu veidoja bezdarbnieki, kuri bija reģistrēti VND 2016.–2018. gadā un kuru bezdarba periods ilga vismaz 12 mēnešus (77 255 gadījumi).

NKS aprēķināšanā tika ņemti vērā vairāki mainīgie lielumi, kas pamatojās uz atbalstu saņēmušo un nesaņēmušo personu sociāli demogrāfiskajām iezīmēm, piemēram, dzimumu, vecumu, pilsonību, izglītības līmeni, dzīvesvietu, pievienošanās intervencei datumu un nodarbinātības vēsturi 36 mēnešu laikposmā pirms intervences.

Lai izmērītu veikuma mainīgos lielumus atbalstu saņēmušajai grupai un kontrolgrupai (pirms un pēc intervencēm), tika izmantoti dati no COB — arhīva, kurā glabājas uzņēmumu obligātie paziņojumi VND par noslēgtajiem darba līgumiem.

Pētījuma rezultāti bija neviennozīmīgi: tika konstatēta pozitīva ietekme stažēšanās un darba stipendiju gadījumā, savukārt darba pieredzi pašvaldību iestādēs skāra negatīva ietekme, un apmācības vaučeru gadījumā netika konstatēti nekādi būtiski rezultāti⁸⁵.

3.2.3. Atšķirību atšķirības analīze

Atšķirību atšķirības analīzes galvenās iezīmes

- Atšķirību atšķirības analīze ir intuitīva pieeja, kas salīdzina pirms un pēc intervences gūtā veikuma atšķirību atbalsta grupā ar šo pašu atšķirību kontrolgrupā.
- Tā kā pārmaiņas laika gaitā kontrolgrupā mēra to, kas būtu noticis atbalsta grupā, ja intervence nebūtu veikta (kontrafaktuāla situācija), jebkādas papildu atšķirības veikumā pirms un pēc intervences atbalsta grupā parāda intervences cēloņsakarības ietekmi.
- Šī ir skaidra metode, kuru var piemērot daudzos gadījumos.

Atšķirību atšķirības aplēsēm var izmantot rezultātu mainīgo lielumu bāzes mērījumus (jeb pirms atbalsta sniegšanas veiktus mērījumus) vai nu atsevišķi, vai kopā ar salāgošanu. Atšķirību rezultātos pirms un pēc atbalsta sniegšanas kontrolgrupā atskaita no tās pašas atšķirības, kas novērota atbalstu saņēmušajā grupā, ar mērķi iegūt aplēsi par intervences ietekmi. Arī šeit būtiska ir ticamas kontrolgrupas veidošana. Uz atšķirību atšķirības analīzes pamata ietekmi parasti aprēķina izmantojot regresiju analīzi, kurā ņemtas vērā arī citas novērotās atšķirības starp atbalsta grupu un kontrolgrupu. Turklāt šī pieeja ļauj pārbaudīt gan tādas nenovērotas atšķirības starp abām grupām, kuras laika gaitā nemainās, gan arī tādas, kuras laika gaitā mainās, bet vienlīdz ietekmē gan kontrolgrupu, gan atbalsta grupu (piemēram, faktori, kas ietekmē visu ekonomiku kopumā). Pateicoties aprakstītajai spējai pārbaudīt dažus aspektus saistībā ar nenovērotajām atšķirībām starp atbalstu saņēmušajām vienībām un kontrolvienībām, atšķirību atšķirības analīzes pieeja lielākajā daļā gadījumu ir labāka nekā šķērsriezuma datos balstītas salāgošanas stratēģija. 9. attēlā ir atainota atšķirību atšķirības analīzes pieeja.

Pirms un pēc atbalsta saņemšanas

⁸⁵ Kā uzsvērts novērtējuma ziņojumā, konstatējumus attiecībā uz apmācības vaučeriem var uzskatīt tikai par sākotnējiem, jo apskatītā izlase ir pārāk maza salīdzinājumā ar kopējo dalībnieku skaitu.

X ass atspoguļo pagājušo laiku, un Y ass — skalu rezultātu atzīmēšanai. Šajā gadījumā rezultāti varētu būt algas. Vidējā alga atbalsta grupā laikposmā pirms atbalsta sniegšanas ir YA1, savukārt kontrolgrupas vidējā alga ir YK1. Laikposmā pēc atbalsta sniegšanas algas ir attiecīgi YA2 atbalsta grupai un YK2 kontrolgrupai. Tādējādi nepārtrauktā augšējā līnija atspoguļo izmaiņas atbalsta grupas algās, savukārt nepārtrauktā apakšējā līnija — izmaiņas kontrolgrupas algās.

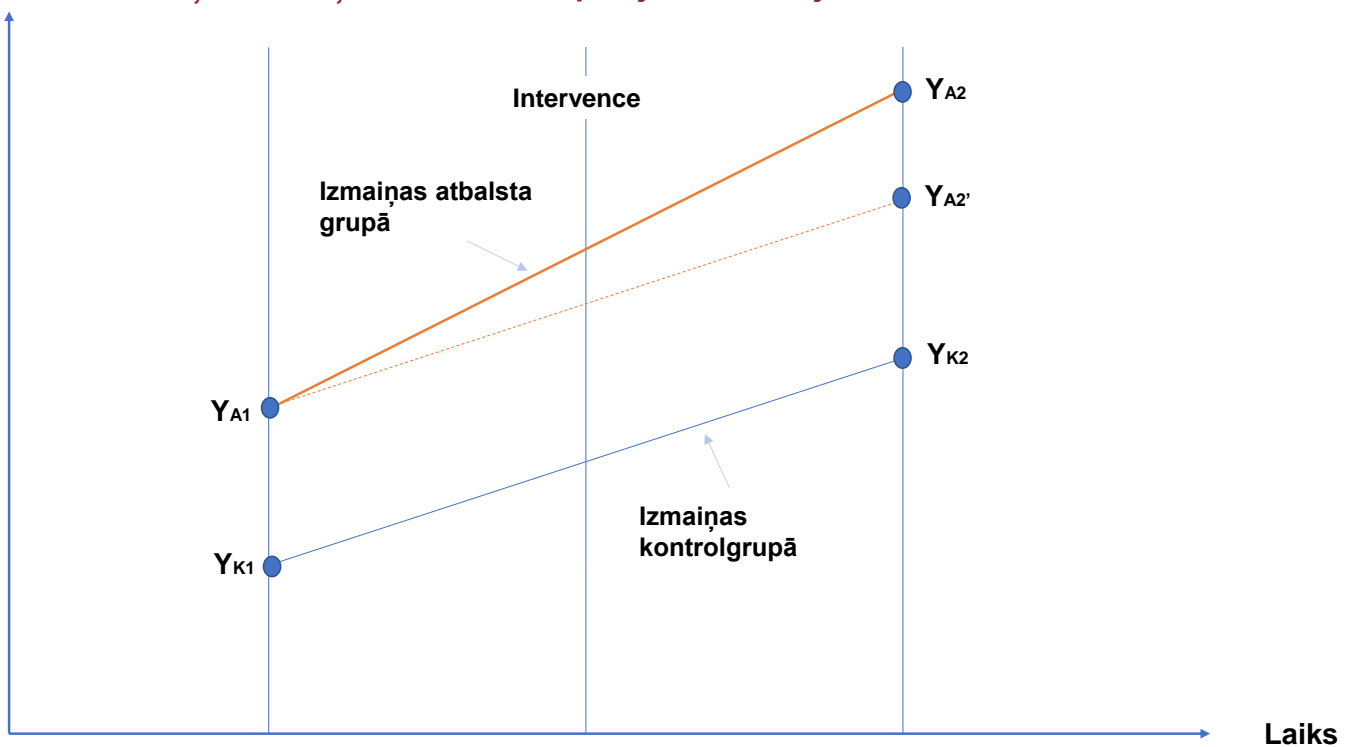
No atbalsta grupas un kontrolgrupas algu salīdzinājuma laikposmā pēc atbalsta sniegšanas, t. i., YA2 – YK2, var iegūt aptuvenu aplēsi par intervences ietekmi. Tomēr tas nebūtu pareizi, jo tiktu ignorētas atšķirības algās pirms atbalsta saņemšanas. Viens no veidiem, kā skatīt atšķirību atšķirības novērtējumu, ir uztvert to kā neobjektivitātes aplēsi pirms atbalsta saņemšanas atskaitīšanu no rezultātu atšķirības pēc atbalsta saņemšanas. Tā rezultātā algu atšķirību pēc atbalsta saņemšanas (YA2 – YK2) koriģē, no tās atskaitot algu atšķirību pirms atbalsta saņemšanas (YA1 – YK1), un tādējādi atšķirību atšķirības ietekmes novērtējumu ļoti vienkāršotā veidā var izteikt šādi:

$$(YA2 - YK2) - (YA1 - YK1).$$

Dubultas atšķirības loģika

Ja algu atšķirības pēc atbalsta saņemšanas nekorģē, ņemot vērā iepriekš pastāvošās atšķirības starp atbalsta grupu un kontrolgrupu, aplēses var būt neobjektīvas. Kā minēts iepriekš, atšķirību atšķirības analīzes pieeju var skatīt arī kā kontrolgrupas rezultātu izmaiņu atskaitīšanu no rezultātu izmaiņām, kas novērotas atbalsta grupā. Novērotās izmaiņas kontrolgrupā uzskata par izmaiņām, kas būtu notikušas atbalsta grupā, ja intervence nebūtu notikusi.

9. attēls. Atšķirību atšķirības analīzes pieejas ilustrācija

Visvienkāršākajā gadījumā galvenais pieņēmums, uz kura balstās atšķirību atšķirības analīzes pieeja, ir pieņēmums par kopīgām tendencēm, t. i., laika tendences atbalsta grupas un kontrolgrupas rezultātos ir līdzvērtīgas, ja netiek sniegts atbalsts. Šo pieņēmumu nevar tieši pārbaudīt, kaut arī

Galvenais pieņēmums: atbalsta nesniegšanas gadījumā kopīgās

gadījumos, kad ir pieejami vairāki rezultātu mainīgā lieluma mērījumi pirms atbalsta saņemšanas gan par atbalsta grupu, gan kontrolgrupu un šie mērījumi parāda paralēlas tendences, tas pamato pieejas ticamību. Atšķirību atšķirības analīzes pieejas piemēru sk. nākamajā izcēlumā. *tendences ir līdzvērtīgas*

16. izcēlums. Piemērs novērtējumam, kurā izmantota atšķirību atšķirības analīzes pieeja

Novērtējums par gados vecākiem darba ņēmējiem paredzētiem pasākumiem Ļubļinas vojevodistē, kuras ESF finansēja 2007.–2013. gada plānošanas periodā⁸⁶

Pētījuma galvenais mērķis bija novērtēt ESF intervences gados vecāku personu ekonomiskās aktivitātes paldzināšanai nelabvēlīgu demogrāfisko rādītāju kontekstā Ļubļinas vojevodistē Polijā. Intervences tika finansētas saskaņā ar darbības programmu “Cilvēkresursi” 2007.–2013. gadam.

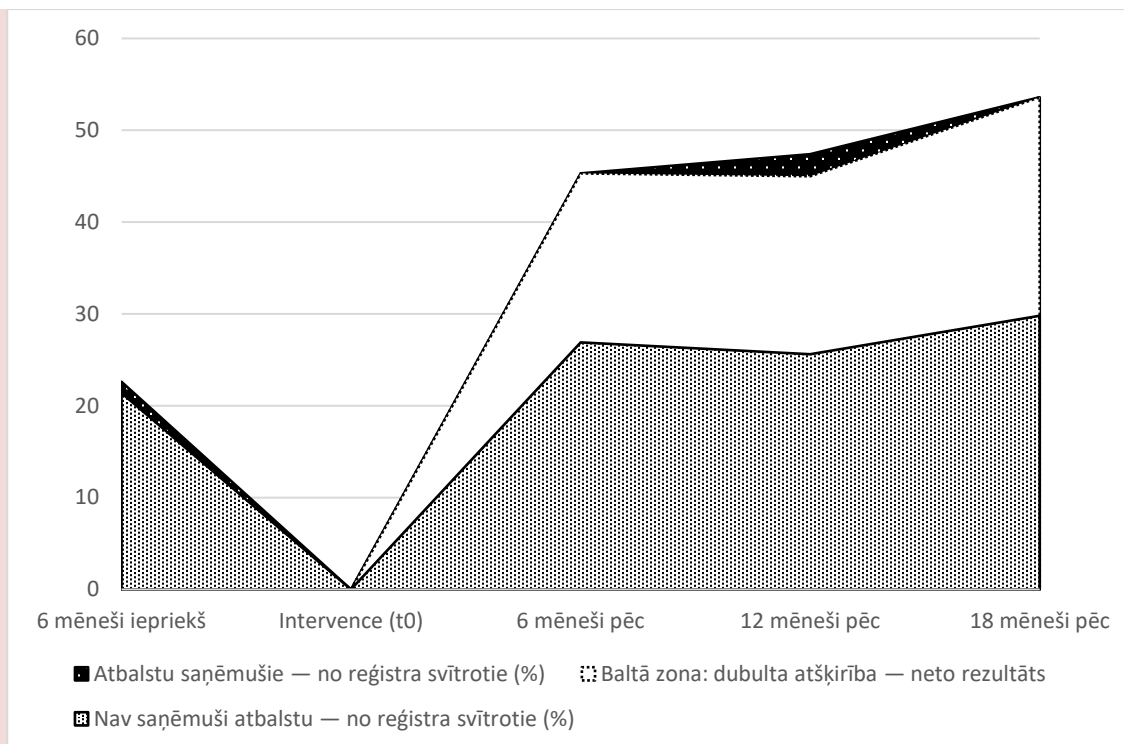
Atbalstu saņēmušo grupu — izlasi 145 indivīdu sastāvā — veidoja personas, kuras nebija nodarbinātas laikā, kad tās pievienojās intervencēm. Kontrolgrupa tika izveidota, izmantojot nodarbinātības dienestu sniegtus anonimizētus reģistra datus, kas saturēja sociāli demogrāfiskos datus un ar konkrētu personu nodarbinātības statusu saistītu notikumu vēsturi (dati tika iegūti no 8 nodarbinātības dienestiem un saturēja informāciju par 67 102 personām). Veikuma mainīgais lielums bija “reģistrēta bezdarbnieka statuss”⁸⁷, un to varēja novērot gan pirms, gan pēc intervences, ļaujot īstenot atšķirību atšķirības analīzes pieeju. Nodarbinātības statuss tika mērīts 5 reizes: 6 mēnešus pirms dalības projektā, projekta laikā un 6, 12 un 18 mēnešus pēc projekta pabeigšanas.

Kontrolgrupas izveide šajā atšķirību atšķirības analīzes pieejā tika uzlabota, izmantojot salāgošanas metodes, lai atrastu atbalstu nesaņēmušu personu katrai atbalstu saņēmušajai personai, pamatojoties uz vairākiem novērojamiem kovariātiem, piemēram, dzimumu, vecumu, izglītības līmeni, bezdarba līmeni dzīvesvietā.

Analīze parādīja, ka atbalsts bezdarbniekiem, kas bija vismaz 50 gadus veci, radīja pozitīvus neto rezultātus attiecībā uz nodarbinātību: atbalstu saņēmušajiem bezdarbniekiem, kas bija vismaz 50 gadus veci, bija vairāk nekā 2,5 reizes lielākas izredzes izstāties no bezdarbnieku reģistra nekā atbalstu nesaņēmušām personām. Nākamais attēls parāda veikuma mainīgā lieluma attīstību atbalstu saņēmušajā grupā un kontrolgrupā un aplēsto neto rezultātu pēc tam, kad ņemts vērā atšķirību atšķirības analīzes pieejas pieņēmums par tendenču paralelītāti.

⁸⁶ Sk. [Re-source Pracownia Badań i Doradztwa, 2015.](#)

⁸⁷ Lai gan fakts, ka persona vairs nav reģistrēta kā bezdarbnieks, nav identisks nodarbinātībai, šāds pieņēmums bija nepieciešams, lai varētu veikt pētījumu.

3.2.4. Regresijas pārtraukuma modelis

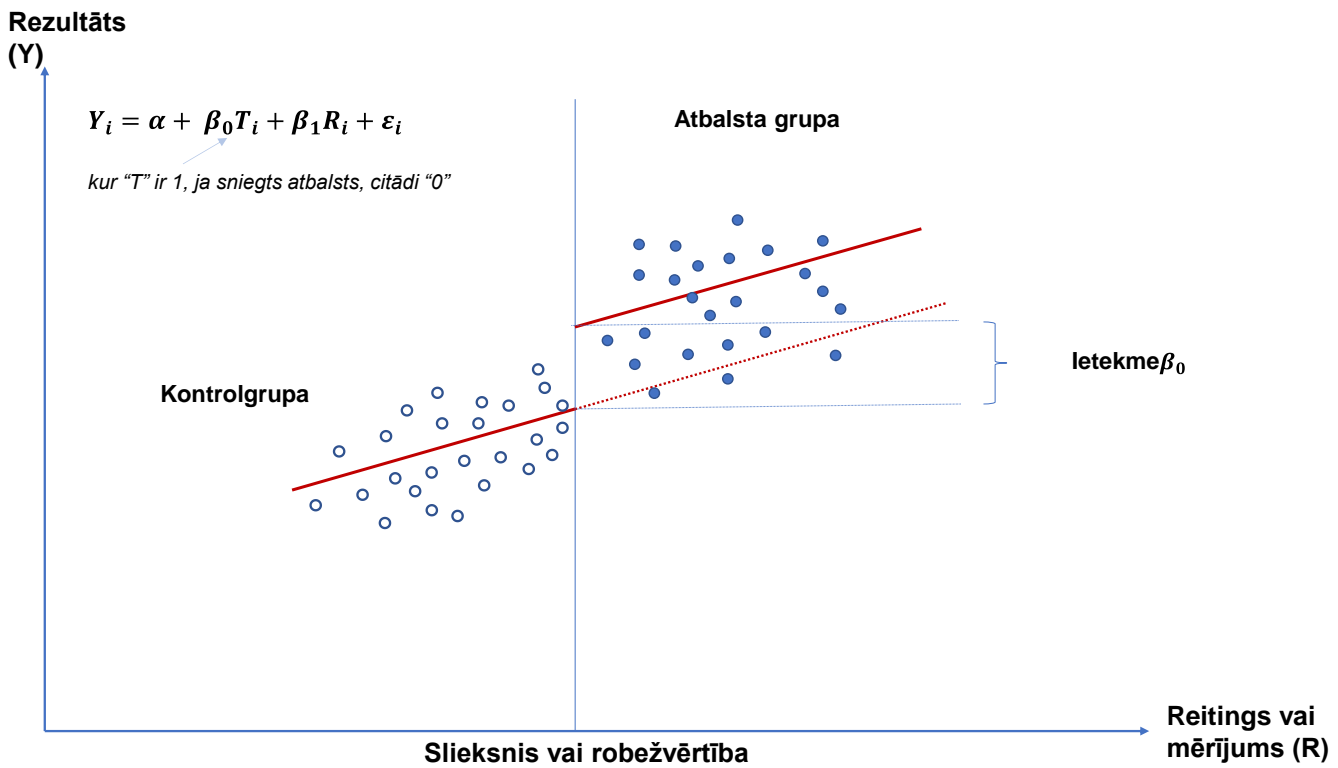
Regresijas pārtraukuma galvenās iezīmes

- Regresijas pārtraukuma modeļa pamatā ir ideja, ka konkrēta vērtējuma vai reitinga vērtība (“robežvērtība”) nosaka to, vai persona piedalās intervencē vai ne.
- Personas, kuras ir tuvu šai robežvērtībai, uzskata par salīdzināmām, un to vienīgā atšķirība ir tāda, ka robežvērtības vienā pusē esošās personas piedalās (atbalsta grupa), savukārt otrā pusē esošās — ne (kontrolgrupa).
- Šo grupu salīdzinājums parasti nodrošina precīzu un intuitīvu intervences rezultātu mērījumu; bet metodi var piemērot tikai tad, ja pastāv uz vērtējumu vai reitingu balstīts atlasē process.

Regresijas pārtraukuma pieeju var izmantot, ja piekļūvi intervencei nosaka robežvērtības punkts nepārtrauktā reitingu vai mērījumu rindā vai skalā. Piemēram, piekļūvi apmācībai var noteikt zināšanu pārbaudes rezultāti — tie, kuru vērtējums ir virs noteikta sliekšņa (jeb robežvērtības), piedalās apmācībā, savukārt tie, kuru vērtējums ir zem sliekšņa, nepiedalās. Lai pieeja būtu pamatota, robežvērtība būtu jānosaka, nezinot potenciālo apmācības dalībnieku pārbaudes vērtējumus; kandidāti, kuri ir tieši pie robežvērtības punkta, ir ļoti līdzīgi cits citam, vienīgā atšķirība ir tāda, ka kandidāti tieši virs šā punkta piedalīsies intervencē, savukārt tie, kas ir tieši zem šā punkta — ne. Lai iegūtu aplēsi par intervences ietekmi robežvērtības punktā, var salīdzināt robežvērtības punkta abās pusēs esošo personu rezultātus.

Robežvērtības punkts nošķir atbalstu saņēmušās personas un kontrolpersonas

10. attēls. Regresijas pārtraukuma pieejas ilustrācija

Regresijas pārtraukuma modeli (RPM) var īstenot vai nu gadījumos, kad robežvērtības punkts vai nu pilnībā nosaka atbalsta grupu (pilnīga atbilstība) — tādā gadījumā tiek iegūts *krass* pārtraukums (*sharp discontinuity*) —, vai arī noteiktos apstākļos, kad ne visas personas, kuras atrodas vienā vai otrā robežvērtības punkta pusē, stingri ievēro to, ka ir vai nav iedalītas atbalstu saņemošajā grupā (*neskaidrs* pārtraukums (*fuzzy discontinuity*)).

Krass vai neskaidrs pārtraukums

Iepriekš 10. attēlā redzams stilizēts regresijas pārtraukuma modeļa piemērs. Tā ir krasa pārtraukuma visvienkāršākā ilustrācija. Intervence pastāvīgi rada rezultātu pie katras reitinga vērtības, un ietekmi aplēš, izmantojot lineāras regresijas modeli (nav problēmu attiecībā uz ietekmes regresijas funkcijas formu). Praksē analīzei noteikti vajadzēs būt daudz izsmalcinātākai par 10. attēlā redzamo.

Punkti 10. attēlā atspoguļo individuālas vienības, piemēram, apmācības dalībniekus. X ass atspoguļo reitingu vai mērījumu, kuru izmanto, lai personām piešķirtu vietas apmācības kursā. Personas, kuru rezultāti ir pa labi no nepārtrauktās vertikālās līnijas, kas apzīmē robežvērtību šajā reitingā vai mērījumā (piemēram, zināšanu pārbaudē), pievienojas apmācībai un veido “atbalsta grupu”. Potenciālie apmācības dalībnieki, kuru rezultāti ir zem reitinga vai mērījuma robežvērtības, nepievienojas apmācībai un veido kontrolgrupu.

Galvenais ir tas, ka reitings, kuru izmanto mērķgrupas iedalīšanai atbalsta grupā vai kontrolgrupā, ir nepārtraukts, kvantitatīvs mainīgais lielums, kuru mēra pirms atbalsta sniegšanas, un personu uzņem apmācības shēmā atkarībā no tā, vai tās vērtējums ir virs vai zem iepriekš noteiktas robežvērtības vai sliekšņa.

Rezultātu atspoguļo uz Y ass. Būtībā atbalsta ietekmi nosaka, datiem piemērojot lineāras regresijas modeli (ņemot vērā iepriekš minētos

pieņēmumus), t. i., nosakot rezultāta mainīgā lieluma atkarību no reitinga mērījuma līdztekus fiktīvajam mainīgajam (atbalsta sniegšanas rādītājam), kurš nosaka, vai vērtējums ir zem vai virs robežvērtības punkta (t. i., vai personu iedala atbalsta grupā vai kontrolgrupā).

Šāds ietekmes regresijas vienādojums ir atainots 10. attēlā. Šajā piemērā apmācības rezultātu jeb ietekmi iegūst no atbalsta rādītāja koeficienta, t. i., β_0^{88} . Tas faktiski parāda, vai ir lūzums vai pārtraukums pie robežvērtības punkta, kuru 10. attēlā ataino regresijas līnijas pārvietošanās uz augšu pie sliekšņa vai robežvērtības. Šajā piemērā ir vērojama pozitīva apmācības ietekme uz rezultātu.

Alternatīvs veids, kā izprast ietekmes aplēsi, ir aplūkot kontrolgrupas līnijas punktoto pagarinājumu, kas redzams 10. attēlā. To var uzskatīt par kontrafaktuālās ietekmes aplēsi atbalsta grupai — saikni starp reitingu un rezultātu mērījumu, kas būtu vērojama, ja intervence nebūtu veikta; atšķirība starp šo punktoto līniju un atbalsta grupas tendences līniju atspoguļo sniegtā atbalsta rezultātu jeb ietekmi. Kā var redzēt, ja atbalsts netiek sniegts, līnijā nav pārrāvuma, un tiek pieņemts, ka šādā gadījumā rezultāts pastāvīgi mainās līdz ar reitingu vai mērījumu.

Regresijas pārtraukuma pieeja darbojas, jo novērojumi atbalsta grupā un kontrolgrupā tuvu robežvērtības punktam ir savstarpēji līdzīgi, izņemot faktu, ka personas virs robežvērtības punkta šajā piemērā saņem apmācību, savukārt personas zem šā punkta — ne. Tādējādi attiecībā uz novērojumiem tuvu pie robežvērtības punkta situācija ir līdzīga nejaušināšanai. Tomēr pastāv viens būtisks ierobežojums. Lielākajā daļā izmantošanas gadījumu ietekme, kas aplēsta, izmantojot RPM pieeju, politikas veidotājam var sniegt informāciju tikai par rezultātu uz personām, kuras ir tuvu robežvērtībai vai sliekšnim. Pakāpe, kādā konstatējumus var vispārināt un attiecināt uz tiem, kuri ir tālāk no sliekšņa, var būt ierobežota.

Labā iekšējā pamatotība, taču vispārināšanas iespējas ierobežotas

RPM var būt noderīga pieeja gadījumos, kad personas iekļauj intervencē, pamatojoties uz nepieciešamību, kas mērīta nepārtrauktas reitingu vai vērtējumu rindas ietvaros. Tomēr analīze var kļūt sarežģīta, ja robežvērtības punkts ir neskaidrs un pastāv neatbilstība iedalījumam, kā arī ja pastāv funkcijas formas problēmas ietekmes regresijas modelī. Faktiski ir jāizmanto vairāki pieņēmumi, un šo pieņēmumu pamatotību ne vienmēr ir iespējams apstiprināt.

Nākamajā izcēlumā atspoguļots praktisks piemērs, kurā pārrāvuma regresijas pieeja izmantota Garantijas jauniešiem shēmas novērtēšanā.

17. izcēlums. Piemērs novērtējumam, kurā izmantota regresijas pārtraukuma pieeja

Arodmācības jauniešiem bezdarbniekiem Latvijā: regresijas pārtraukuma modeļa sniegtie pierādījumi⁸⁹

Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra pētnieki izmantoja regresijas pārtraukuma pieeju, lai novērtētu arodmācību programmas ietekmi uz veikumu, kas panākts attiecībā uz jauniešu bezdarbnieku iesaisti darba tirgū Latvijā. Programma bija finansēta saskaņā ar shēmu “Garantija jauniešiem” 2014.–2020. gadam un vērsta uz jauniešiem vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (NEET).

Izmantotie dati tika iegūti no Latvijas Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA), kura sniedza informāciju par personām, kas piedalījās vai nepiedalījās programmā un noteiktos datumos bija reģistrētas kā

⁸⁸ Vienkāršā gadījumā tas būtu nodoma sniegt atbalstu rezultāts robežvērtības punktā (sk. [Bloom H. S., 2009](#)).

⁸⁹ Sk. [Bratti M. et al., 2018](#).

bezdarbnieki; šie dati tika saskaņoti ar Valsts ieņēmumu dienesta (VID) datiem, kuri saturēja informāciju par personu ienākumiem noteiktos datumos pirms un pēc programmas (2012. gada janvārī un 2017. gada jūnijā). Pēc datu kopu attīrīšanas galīgo izlasi veidoja 898 personas atbalsta saņēmēju grupā un 10 717 personas kontrolgrupā.

Novērtētāji balstījās uz Latvijas valdības noteikumu, kurš paredz, ka bezdarbniekiem, kas ir jaunāki par 25 gadiem, ir jāpiešķir prioritāte dalībai arodmācību programmā. Tāpēc vecums ir atbalsta sniegšanu noteicošais mainīgais lielums (*running variable*), kurš nosaka varbūtību, ka persona piedalīsies arodmācību programmā, un 25 gadu vecums ir sliekšnis, zem kura dalība programmā ievērojami pieaug prioritātes noteikuma dēļ. Tā kā personām nav kontroles pār savu vecumu, iekļaušanu arodmācību programmā var uzskatīt par nejaušu sliekšņa tuvumā. Prioritātes noteikums un fakts, ka dalība bija brīvprātīga, lika pētniekiem piemērot neskaidra regresijas pātraukuma modeli (NRPM). Identifikācijas stratēģija balstījās uz faktu, ka robežvērtības punktam (25 gadi) tuvu esošas personas bija līdzīgas cita citai un atšķīrās tikai ar to, ka piedalījās vai nepiedalījās arodmācību programmā.

Konstatējumi parādīja, ka ietekme uz iespējamo turpmāko nodarbinātību un ikmēneša ienākumiem laikposmā līdz 3,5 gadiem pēc pievienošanās programmai ir pozitīva, bet statistiski nenozīmīga. Tomēr tika novērots prioritātes noteikuma pozitīvs rezultāts uz dalību programmā. Tā kā NPRM pamatotība balstās uz faktu, ka potenciālie dalībnieki nevar kontrolēt atbalsta sniegšanu noteicošo mainīgo lielumu (vecumu), tika veikti vairāki testi, lai apstiprinātu minēto rezultātu.

3.2.5. Instrumentālie mainīgie

Instrumentālo mainīgo galvenās iezīmes

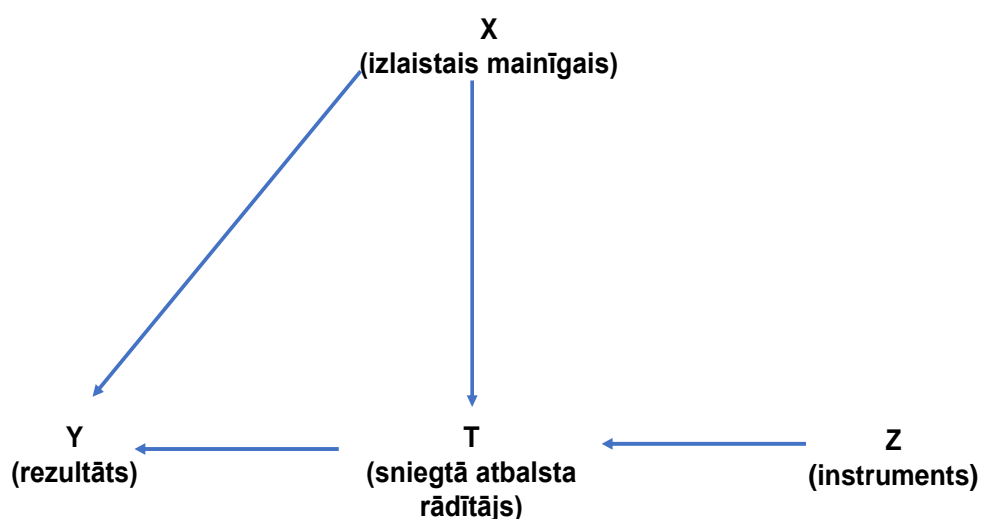
- Instrumentālo mainīgo pamatā ir ideja, ka pastāv (iepriekš noteikts / eksogēns) process, kas nosaka dalību, bet nav faktiskais atlases process.
- Šo iepriekš noteikto procesu un tā galvenos mainīgos lielumus var izmantot, lai ņemtu vērā jebkādu pašatlasī personu lēmumā par piedalīšanos vai nepiedalīšanos.

Instrumentālo mainīgo (IM) pieejā atbalsta saņēmēju atlasei vajadzētu vismaz daļēji būt balstītai uz eksogēnu faktoru, kurš ar rezultātiem ir saistīts tikai caur sniegto atbalstu. Tādējādi eksogēnais faktors ietekmē dalību, bet tam nav tiešas ietekmes uz rezultātiem. Parasti šādi eksogēni faktori var būt administratīvas kļūdas vai neuzmanība, vai citas nejaušas saņemtā atbalsta variācijas.

Kā eksogēni faktori ietekmē dalību

Turpmāk redzamajā 11. attēlā parādīta instrumentālo mainīgo pieeja. Četri mainīgie ir attēloti ļoti vienkāršotā cēloņsakarību sistēmā. Mainīgie lielumi atspoguļo datus, kas savākti no populācijas, uz kuru hipotētiski vērsta apmācības intervence (gan apmācības saņēmēji, gan arī kontrolvienības).

11. attēls. Instrumentālo mainīgo pieejas ilustrācija

Y ir izskatāmais rezultāts. Apmācības intervences gadījumā tie varētu būt ienākumi. T ir rādītājs, kurš parāda, vai persona ir iesaistījusies apmācībā⁹⁰.

X ir izlaistais mainīgais, kurš nav novērots, bet ir saistīts gan ar Y (rezultātu), gan T (sniegtā atbalsta rādītāju), paplašinot apmācības programmas ideju; tas ir, piemēram, spēju mērījums pirms intervences. Šajā gadījumā spēja ir saistīta gan ar dalību apmācībā, gan ienākumiem. Piemēram, spējīgāki mērķgrupas dalībnieki varētu gan izlemt piedalīties apmācībā, gan arī nopelnīt lielāku algu.

X esība motivē instrumenta meklējumus un padara apmācības ietekmi uz ienākumiem neskaidrāku. Citiem vārdiem sakot, aplēse ir neobjektīva, jo X pastāv, tas nav novērojams un to nevar tieši ņemt vērā analizē.

Visbeidzot, mainīgais Z ir instruments, kuru saskaņā ar *Morgan* un *Winship*⁹¹ var uzskatīt par šoku attiecībā uz T un kurš ir neatkarīgs no X. Šā iemesla dēļ 11. attēlā nav līnijas, kas savienotu Z un X. Turklāt Z ietekmē Y tikai caur T; cita ceļa, pa kuru Z ietekmē Y, nav. Tas nozīmē, ka Z var izmantot, lai radītu variācijas lielumā T (atbalsts), kuras nekorelē ar mainīgo jaucējfaktoru X. Tā rezultātā objektīvu mērījumu tam, kā T ietekmē Y, var iegūt, izmantojot šo variāciju⁹².

Derīga instrumenta noteikšana ir ļoti būtiska

Visvienkāršākie apstākļi, kādos var izmantot IM pieeju, ir aprakstīti turpmāk, neskarot daudzus no sarežģījumiem, kas ar to ir saistīti. Praksē bieži ir grūti atrast pārliecinošu instrumentu. Dažādu potenciālo instrumentu ticamība ir ļoti cieši saistīta ar kontekstu, un pamatā esošos identificējošos pieņēmumus parasti nevar statistiski pārbaudīt (patiesībā nepieciešamo korelāciju starp Z un T var statistiski pārbaudīt, savukārt Z un X "neatkarību" — ne). Piemēram, viena stratēģija varētu būt izmantot attālumu no apmācības centriem (apmācības kursa fiziskās atrašanās vietas) līdz apmācāmā dzīvesvietai kā instrumentu apmācības ietekmes aplēšanai uz apmācāmo neto ienākumiem. Iespējams, var novērot, ka ir lielāka iespēja, ka apmācības intervencē piedalīsies tie apmācāmie, kuri dzīvo tuvāk apmācības centriem, un ka attālums starp apmācāmā dzīvesvietu un apmācības centru nav saistīts ar

⁹⁰ Citiem vārdiem sakot, atbilstība ir pilnīga, un visi atbalsta grupas dalībnieki piedalās apmācībā.

⁹¹ *Morgan S. L., Winship C., 2014.*

⁹² Pastāvot instrumentam, T celoņsakarības ietekmi uz Y aprēķina, aplēšot saikni starp Z un Y un izdalot to ar aplēsto saikni starp Z un T.

citiem faktoriem, kuri nosaka neto ienākumus un dalību apmācībā (piemēram, cilvēkkapitāla mērījumiem). Līdz ar to vienīgais ceļš, pa kuru šis attāluma mērījums varētu ietekmēt neto ienākumus, ir tā ietekme uz apmācību⁹³.

Instrumentālos mainīgos var izmantot ļoti dažādos kontekstos. Aplēses iespējams iegūt, izmantojot dažādas aplēšanas pieejas atkarībā no atkarīgā mainīgā. Minētā pieeja līdz šim nav bieži izmantota ESF novērtējumos. Turpmāk 18. izcēlumā ilustrēts piemērs politikas cēloņsakarību analīzei, kurā izmantota IM pieeja.

18. izcēlums. Piemērs pētījumam, kurā izmantota instrumentālo mainīgo pieeja

Imigrantiem bezdarbniekiem paredzētu valodas mācību ietekme uz nodarbinātību⁹⁴

Uzņēmējvalsts valodas apguve ir būtisks faktors, lai imigranti varētu labi integrēties darba tirgū.

Nesenā pētījumā (*Lang J., 2021*) autore izmantoja instrumentālo mainīgo pieeju, lai aplēstu apmācības programmas vācu valodas apguvei profesionālos nolūkos cēloņsakarības ietekmi uz kursos piedalījušos imigrantu nodarbinātības rādītājiem divus gadus pēc iesaistīšanās programmā. Programmu īstenoja Vācijas Federālais migrācijas un bēgļu birojs (*BAMF*) un finansēja ESF; ESF un *BAMF* programma darbojās līdz 2017. gada beigām. Kursiem bija vairākas daļas: vācu valodas mācības, profesionālo prasmju veidošana un darba prakse. Programmā varēja piedalīties migranti, kuri bija aktīvi Vācijas darba tirgū, neatkarīgi no valstspiederības un imigrācijas datuma.

Lai ņemtu vērā valodas prasmju nenovēroto nevienādīgumu, autore izmanto vietējo valodas mācību intensitātes eksogēno variāciju nodarbinātības centru līmenī. To uzskata par derīgu instrumentu, jo nodarbinātības centri var ļoti brīvi īstenot dažādas programmu kombinācijas atkarībā no to "politikas stila" un šis mainīgais lielums ir eksogēns attiecībā uz veikumu, kas saistīts ar darba meklētāju nodarbinātību. Tika analizēti 2014. gadā īstenotie kursi.

Novērtējums pamatojas uz bagātīgu administratīvo datu kopu — integrētajām nodarbinātības biogrāfijām (INB), kas ir Vācijas Federālās darba aģentūras administratīvās informācijas apvienotā datubāze. INB ietver informāciju par dalību valodas mācībās, detalizētu informāciju par nodarbinātības vēsturi (izņemot pašnodarbinātību), darba meklējumiem un bezdarba periodā saņemtajiem transfertu maksājumiem, kā arī indivīdu persondatus. Tika izmantoti arī citi dati (*WGH, Werdegangshistorie*), lai iegūtu detalizētu informāciju par dalību *BAMF* nodrošinātajos valodasursos un, ja iespējams, nodrošinātu INB trūkstošos datus, izmantojot informāciju par pašnodarbinātību un vecāku atvaļinājumiem.

Konstatējumi liecina, ka pēc "ieslēgšanas" efekta perioda, kas parasti ilgst mazliet vairāk nekā gadu, divus gadus pēc intervences imigrantiem, kuri piedalījās mācību programmā, ir par deviņiem procentpunktiem lielāka varbūtība būt nodarbinātiem nekā kontrolgrupai, un šī varbūtība neattiecas tikai uz nekvalificētiem darbiem. Tāpat tika konstatēts, ka valodas mācību agrīna nodrošināšana (drīz pēc ierašanās Vācijā) veicina imigrantu integrāciju darba tirgū.

⁹³ Šādas analīzes gaitā gūto konstatējumu interpretēšanu var sarežģīt tas, vai instruments korelē ar atbalsta rezultātu variāciju (sk. [Bryson et al., 2002](#)).

⁹⁴ Sk. [Lang J., 2021](#).

5. tabula. Svarīgāko KIN pieeju galveno iezīmju salīdzinājums

Pieeja	Galvenās iezīmes	Priekšrocības	Datu prasības	Ierobežojumi
Nejaušināšana — eksperimentālā pieeja	<ul style="list-style-type: none"> - Personas, kurām ir tiesības piedalīties, pēc nejaušības principa iedala atbalsta grupā un kontrolgrupā. - Nejaušināšana nodrošina, ka abas grupas (kopumā) ir identiskas visās būtiskajās pazīmēs. - Tādējādi kontrolgrupa sniedz atbildi uz kontrafaktuālo jautājumu, un veikuma atšķirība starp atbalsta grupu un kontrolgrupu atspoguļo intervences cēloņsakarības ietekmi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ja pieeju īsteno pareizi, ietekmes aplēses ir “objektīvas”. - Rezultāti ir pārredzami un viegli saprotami. - Konstatējumus mazāk skar ierobežojumi un šaubas. - Pieejami dažādi modeļa varianti, kas piemēroti dažādiem politikas kontekstiem un intervences apstākļiem. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pamatprasība kontrolēt intervences dalībnieku atlasīšanu. - Jāreģistrē, kurā grupā iedalīta katra vienība. - Būtiska ir bāzes datu vākšana. - Rezultātu mērījumi jāreģistrē gan par atbalsta grupu, gan kontrolgrupu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bieži atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas dalībnieki neievēro noteikumus par iedalīšanu atbalsta saņēmējos un tajos, kuri atbalstu nesaņem. - Bieži nepieciešama dalībnieku piekrišana. - Nejaušināšana var ietekmēt to personu atlasīšanu, kuras piedalās intervencē / piesakās tai. - Sava piešķirtā statusa apzināšanās var mainīt dalībnieku rīcību un ietekmēt rezultātus. - Ētiski apsvērumi. - Apjomīgas plānošanas un izstrādes prasības. - Var būt dārga (bet ne vienmēr).
(Noslieces koeficientu) salāgošana	<ul style="list-style-type: none"> - Salāgošana imitē nejaušināšanu, <i>ex post</i> veidojot kontrolgrupu, kas ir pēc iespējas līdzīgāka (kopumā) atbalsta grupai visās būtiskajās pazīmēs. - Atšķirībā no nejaušināšanas, var savietot tikai novērojamas pazīmes (vecumu, dzimumu, izglītības līmeni utt.), savukārt nenovērojamas pazīmes (piemēram, motivāciju) nav iespējams ņemt vērā. - Tādējādi pieejas derīgums ļoti lielā mērā ir atkarīgs no datu pieejamības. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepieciešamas labas zināšanas par atlasēšanas procesiem, bet nav vajadzīga tieša kontrole pār intervences dalībnieku atlasīšanu. - Var piemērot retrospektīvi, ja ir pieejami attiecīgie dati, kā arī dažādos kontekstos. - Tehniskā ziņā pusparametriska aplēses metode; tai nepieciešams mazāks skaits parametrisko pieņēmumu (piemēram, nav nepieciešams standarta regresijas pieņēmums). - Var izmantot vairāku atbalsta veidu ietekmes aplēšanai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Intervences dalībnieku pareiza identifikācija. - Datu avoti, no kuriem veidot izlasi. - Skaidrs dalības jēdziens un laba izpratne par atbalsta saņēmēju atlasīšanu. - Bagātīgi dati, ideālā gadījumā savākti pirms intervences, no kuriem atlasīt atbilstošos. - Intervences rezultātu mērījumi attiecībā uz intervences dalībniekiem un kontrolvienībām. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepieciešams ievērojams datu apjoms, kas ļauj pilnīgi raksturot atlasēšanas procesu. - Derīgums ir atkarīgs no kontrolvienību kvalitātes un to rūpīgas atlasēšanas, kā arī no kopējā atbalsta apmēra. - Paļaujas uz pieņēmumu, ka intervences dalībnieku atlasīšanu var pienācīgi raksturot ar novērojamiem datiem. - Dažādo pieejamo salāgošanas pieeju klāsts ir rūpīgi jāanalizē. - Rezultātus var būt sarežģīti izskaidrot un interpretēt, un tie var būt neviennozīmīgi.
Atšķirību	- AAA ir intuitīva pieeja, kas salīdzina pirms un	- Pārbauda dažus nenovērotu	- Datu prasības ir līdzīgas kā citās	- Ir jāatsaucas uz pieņēmumu par

Pieeja	Galvenās iezīmes	Priekšrocības	Datu prasības	Ierobežojumi
atšķirības analīze (AAA)	<p>pēc intervences gūtā veikuma atšķirību atbalsta grupā ar pirms un pēc intervences gūtā veikuma atšķirību kontrolgrupā.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tā kā pārmaiņas laika gaitā kontrolgrupā mēra to, kas būtu noticis atbalsta grupā, ja intervence nebūtu veikta (kontrafaktuālā situācija), jebkādas papildu atšķirības veikumā pirms un pēc intervences atbalsta grupā parāda intervences cēloņsakarības ietekmi. - Šī ir vienkārša metode, kuru praksē var piemērot daudzos gadījumos. 	<p>atšķirību starp dalībniekiem un kontrolvienībām aspektus.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Var izmantot kopā ar salāgošanu. - Darbojas ar datiem no laikposma pirms un pēc intervences, piemēram, paneļa datiem (individuāli dati cauri laikam) vai atkārtotiem šķērsriezuma datiem (dati par indivīdiem, kas savākti atšķirīgos laikposmos). 	<p>pieejās, taču pastāv papildu prasība mērīt rezultātus pirms intervences.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lai pārbaudītu galvenos pieņēmumus, ir nepieciešami vairāki pirms atbalsta sniegšanas veikti rezultātu novērojumi gan attiecībā uz atbalsta grupu, gan kontrolgrupu. 	<p>kopīgām tendencēm dalībnieku un kontrolpersonu rezultātos.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analīze var kļūt diezgan sarežģīta un var tikt nepareizi interpretēta. - Pieņēmuma par kopīgām tendencēm pārbaudīšanai nepieciešami bagātīgi dati par rezultātiem pirms atbalsta sniegšanas. - Nevar izmantot vairāku atbalsta veidu ietekmes aplēšanai⁹⁵.
Regresijas pārtraukuma modelis (RPM)	<ul style="list-style-type: none"> - RPM pamatā ir ideja, ka konkrēta vērtējuma vai reitinga vērtība ("robežvērtība") nosaka to, vai persona piedalās intervencē vai ne. - Personas, kuras ir tuvu šai robežvērtībai, uzskata par salīdzināmām, un to vienīgā atšķirība ir tāda, ka robežvērtības vienā pusē esošās personas piedalās (atbalsta grupa), savukārt otrā pusē esošās — ne (kontrolgrupa). - Šo grupu salīdzinājums parasti nodrošina precīzu un intuitīvu intervences rezultātu mērījumu; bet metodi var piemērot tikai tad, ja pastāv uz vērtējumu vai reitingu balstīts atlas process. 	<ul style="list-style-type: none"> - Regresijas pārtraukuma modelim pieejamas gan precīza, gan neskaidra pārtraukuma pieejas. - Noteiktos apstākļos var nodrošināt objektīvu priekšstatu par sniegtā atbalsta rezultātu ietekmi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Robežvērtības punkta izvēlei ir jābūt neatkarīgai no katram mērķgrupas dalībniekam piešķirtā reitinga vērtībām. - Ir nepieciešami dati par personām gan atbalsta grupā, gan kontrolgrupā saistībā ar reitingu vai mērījumu, sliekšni vai robežvērtību un rezultātiem. 	<ul style="list-style-type: none"> - Šī pieeja nav derīga bez nepārtrauktas mērījumu vai reitingu virknes, kas nosaka atbalsta saņemšanu. - Analīzes var kļūt sarežģītas un neskaidras gadījumos, kad samilst problēmas saistībā ar ietekmes regresijas funkcijas formu, nav atbildības iedalījumam vai izlase ap robežvērtību ir pārāk maza. - Zināms risks ir saistīts ar konstatējumu interpretēšanu un vispārinājumu ekstrapolēšanu.
Instrumentālie mainīgie (IM)	<ul style="list-style-type: none"> - IM pamatā ir ideja, ka pastāv (iepriekš noteikts / eksogēns) process, kas nosaka dalību, bet nav faktiskais atlas process. - Šo iepriekš noteikto procesu var izmantot, lai ņemtu vērā jebkādu pašatlasi faktiskajā personu lēmumā par piedalīšanos vai nepiedalīšanos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Var nodrošināt augstas kvalitātes aplēses par cēloņsakarības ietekmi vai pierādījumus tās pastāvēšanai. - Atrisina problēmu — neobjektivitāti, kas saistīta ar izlaistu mainīgo (jeb izlases kļūdu). - Var piemērot retrospektīvi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepieciešami bāzes dati, dati par rezultātiem un dalību intervencē, un papildus tam jāspēj identificēt instrumentu. - Instrumentam jābūt saistītam ar dalību intervencē, un tas rezultātus ietekmē tikai uz šā pamata. Instrumentam nevajadzētu korelēt ne ar kādiem citiem rezultātus noteicošajiem faktoriem. 	<ul style="list-style-type: none"> - Var būt sarežģīti atrast ticamu instrumentu. - Var būt sarežģīti paskaidrot tiem, kas nav jomas eksperti. - Rezultātu interpretācija nav nepārprotama. Ierobežota iespēja pārbaudīt identificējošos pieņēmumus.

⁹⁵ Sk. [Frolich M., 2004.](#)

4. nodaļa. KIN programmas turpmākā virzība

Šīs rokasgrāmatas mērķis ir mudināt VI veikt kvalitatīvus KIN plašāk un atbalstīt tās šajā jomā. Tā sniedz norādes tiem, kuri ir atbildīgi par ESF+ līdzfinansētu intervenču ietekmes novērtējumu plānošanu un pasūtīšanu. Līdz šim uzmanība tikusi pievērsta KIN plānošanai un īstenošanai un apskatīti vairāki būtiski jautājumi, kuri jāņem vērā. Tomēr 2014.–2020. gada plānošanas periods izcēla vairākus citus plašākus jautājumus, kā arī problēmas, kas jārisina, lai uzlabotu ESF+ novērtējumus un pastiprinātu KIN izmantošanu.

Šajā rokasgrāmatas nodaļā iekļauti daži ieteikumi šo plašāko jautājumu risināšanai. Jo īpaši aprakstīti soļi šādu jautājumu risināšanai:

Plašāki risināmie jautājumi

- zināšanu trūkums par KIN pieejām vadošajās iestādēs un dalībvalsts politikas veidošanas struktūrās kopumā,
- tādu atbilstoši kvalificētu un pieredzējušu ārējo darbuzņēmēju trūkums dalībvalstīs, kuri spētu veikt KIN,
- to juridisko šķēršļu pārvarēšana, kuri skar visus KIN,
- virzīšanās uz KIN labāku plānošanu,
- KIN darbības jomas paplašināšana.

4.1. Ieinteresēto personu izpratnes vairošana

2021.–2027. gada plānošanas periodā KNR 44. panta 1. punktā ir noteikts, ka “vadošā iestāde veic programmu izvērtēšanu saistībā ar vienu vai vairākiem šādiem kritērijiem: efektivitāte, lietderīgums, piemērotība, saskanība un Savienības pievienotā vērtība, ar mērķi uzlabot programmu izstrādes un īstenošanas kvalitāti. Izvērtējumi var attiekties arī uz citiem būtiskiem kritērijiem, piemēram, iekļautību, nediskrimināciju un redzamību, un tie var attiekties uz vairāk nekā vienu programmu”. Kā aprakstīts iepriekšējās iedaļās, tas nozīmē, ka gan KIN pasūtošajai VI, gan novērtētājiem, kuri piesakās līguma izpildei, ir jābūt pienācīgām novērtēšanas spējām.

Dažos gadījumos Novērtēšanas palīdzības dienests konstatēja KIN veikšanas spēju, t. i., konkursa rīkošanas un īstenošanas pārraudzības spēju, trūkumu dažās pārvaldes iestādēs. Šā trūkuma dēļ novērtētājiem bija sarežģīti veikt KIN, jo iepriekš nebija noteikti skaidri novērtējuma jautājumi un pamatdatu pieejamība un veikta pienācīgā informācijā balstīta īstenošanas plānošana.

Dažkārt, jo īpaši mazās valstīs, konsultāciju pakalpojumu tirgū trūkst spējas veikt KIN un tehnisko zināšanu piedāvājums nav pietiekams. Līdz ar to ir plaša nepieciešamība stimulēt gan KIN pieprasījumu, gan piedāvājumu. Piedāvājuma problēma varētu mazināties, VI un DV sākot pasūtīt KIN vai darot zināmu savu vajadzību pēc šādiem pētījumiem. Tas, cik ātra būs reakcija uz KIN pieprasījuma pieaugumu, būs atkarīgs no iepriekš pastāvošajām prasmēm, pieredzes un tādu iestāžu pastāvēšanas dalībvalstīs, kuras spēj īstenot šādas pieejas. Tomēr pieprasījumu var daļēji stimulēt arī, uzlabojot VI darbinieku zināšanas un izpratni par KIN metodēm.

KIN pieprasījuma un piedāvājuma stimulēšana

Viens risinājums šai problēmai ir VI organizēti apmācības kursi to darbiniekiem par KIN metodēm. Apmācībai būtu jākoncentrējas uz VI ieguvumiem no KIN metožu izmantošanas. Turklāt būtu jāuzsver pārskatatbildība un vajadzība noskaidrot, kas labi darbojas. 2. pielikumā ir sniegts pārskats par apmācību kursa ieteicamo saturu.

Apmācības par KIN metodēm izstrāde

4.2. Spēju attīstīšana

Vēl viens jautājums, uz kuru norādīts 2014.–2020. gada periodā un kurš minēts iepriekšējās iedaļās, ir nepieciešamība attīstīt spēju veikt KIN dalībvalstu pētniecības / akadēmiskajās / konsultāciju pakalpojumu kopienās. Dažos gadījumos bija skaidrs, ka minētās spējas dalībvalstīs bija pieejamas, bet tie, kam šīs spējas piemita, saskārās ar šķēršļiem šo spēju izmantošanā novērtēšanas kontekstā (piemēram, ierobežota piekļuve izmantojamiem datiem vai problēmas piemērotas kontrolgrupas noteikšanā).

Ir vairāki pasākumi, kurus var veikt novērtēšanas pakalpojumu piedāvājuma attīstīšanai. Daudzi no minētajiem jautājumiem vienlīdz attiecas gan uz KIN, gan novērtējumiem kopumā. Novērtējumu veikšanas piedāvājuma uzlabošanai bieži veic šādus trīs pasākumus:

Iestāžu stiprināšana un praktiķu kopienu veidošana

- attiecību veidošana ar akadēmiskajām iestādēm, jo īpaši universitātēm,
- neatkarīgas konsultantu kopienas izveidošana un stiprināšana,
- atbalsts profesionālas novērtējumu veikšanas kopienas attīstībai.

Universitātes

Saikņu ar universitātēm attīstīšana ir svarīga divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, universitāšu akadēmiskajam personālam var piemist KIN veikšanai nepieciešamās prasmes un zināšanas. Piemēram, daudziem mikroekonomistiem, ekonometristiem, kvantitatīvo socioloģijas metožu speciālistiem vai psihologiem ir nepieciešamo veidu prasmes. Daudzās DV nepieciešamās prasmes, iespējams, ir pieejamas, taču tie, kam šīs prasmes piemīt, nav tās iepriekš izmantojuši intervenču novērtēšanai. Var gadīties, ka viņiem nav stimula to darīt, un tam nepieciešams risinājums.

Akadēmisko prasmju attīstīšana

Dažās DV ir ierasts, ka akadēmiskie pētnieki aktīvi iesaistās politikas lietišķajā pētniecībā. Šādā vidē akadēmiķiem ir pieredze darbā ar valdību un VI. Citās DV, kur universitātes un akadēmiķi nav tik ļoti iesaistīti šādā darbā, var būt nepieciešams mainīt pastāvošo kultūru. Viena veiksmīga metode piegādātāju bāzes attīstīšanai universitāšu sektorā ir DV iestāžu un VI nodrošināts finansējums tādu pētniecības centru pamata izmaksām, kuri nodarbojas ar KIN metodēm.

Universitātēm un akadēmiķiem var būt svarīga loma arī nākamās novērtētāju paaudzes apmācīšanā. Cieši sadarbojoties ar universitātēm, varētu būt iespējams tās mudināt programmu novērtēšanas metodes iekļaut mācību programmās, tādējādi nodrošinot, ka mācību programmas satur arī KIN metodes. Dažās DV universitātēm arī var būt sava loma profesionālās kvalifikācijas celšanas kursu īstenošanā par ietekmes novērtēšanu un KIN metodēm. Šo kursu mērķauditorija var būt politikas veidotāji, VI tehniskie speciālisti, kā arī citi potenciālie novērtēšanas pakalpojumu sniedzēji, piemēram, neatkarīgi konsultanti. DV var apsvērt iespēju nodrošināt finansējumu šādai apmācībai.

Nākamās paaudzes apmācīšana

Neatkarīgi konsultanti

Dažiem plaša mēroga novērtējumiem ir starptautiskais tirgus. Tā tas noteikti ir apjomīgu KIN gadījumā. Tomēr daudzas DV vēlas attīstīt pašas savu spēju veikt KIN. Viena no stratēģijām šā mērķa sasniegšanai var būt stratēģisku alianšu veidošana starp potenciāliem vietējiem piegādātājiem un starptautiskiem konsultāciju pakalpojumu sniedzējiem.

Tirgus attīstīšana

Turpmāk izklāstīti vairāki ieteikumi, kā attīstīt vietējo piegādātāju bāzi KIN veikšanai. Šos ieteikumus var izmantot VI (vai citas struktūras), kuras pasūta KIN:

- pieprasīt, lai konsorciju vai partnerību piedāvājumi vienmēr ietvertu dažus vietējos konsultantus,
- novērtējuma līgumu apmēru noteikt tā, lai relatīvi mazus zema riska novērtējumus varētu veikt jaunpienācēji dalībvalstu novērtējumu veikšanas tirgos,
- nodrošināt, ka tehniskās un finansiālās prasības, kas saistītas ar konkursiem par novērtējumu veikšanu, nav pārāk ierobežojošas un ļauj piedalīties arī jaunpienācējiem,
- atlasē uzsvērt tehniskos un zinātniskos kritērijus, nevis sarežģītas administratīvas procedūras, ar kurām mazāk pieredzējuši konsultanti varētu nebūt tik labi pazīstami,
- organizēt informatīvas sanāksmes ar potenciālajiem konsultantiem, lai atbildētu uz jautājumiem un veicinātu piedāvājumu iesniegšanu konkurences apstākļos,
- atbalstīt sakaru dibināšanu starp nosacīti izolētiem novērtēšanas konsultantiem ar nolūku veicināt komandas veidošanu, konsorciju veidošanu un citus profesionālos tīklus un apvienības, arī starptautiskā līmenī,
- novērtējumu pasūtītājiem jāapzinās, ka varētu būt nepieciešams īstenot praktiskāku pārvaldības pieeju attiecībā uz jauniem darbuņēmējiem, lai viņi ātrāk gūtu zināšanas un pieredzi.

19. izcēlums. Piemērs projektam, kura mērķis ir stiprināt KIN kultūru un spējas

2014.–2020. gada plānošanas periodā Zviedrijā tika īstenots ESF projekts ar mērķi uzlabot valsts nodarbinātības dienestu (VND) kultūru un novērtēšanas spēju. Projekts ar nosaukumu “Uz pierādījumiem balstīti ES finansēti projekti” noritēja no 2016. līdz 2018. gadam un iesaistīja VND vadītājus un citus darbiniekus darbsemināros un citos apmācības pasākumos novērtēšanas jomā.

Šie pasākumi nekoncentrējās uz tehniskiem jautājumiem, bet gan novērtēšanas nozīmi, ietekmes novērtējuma galvenajiem soļiem, labu datu svarīgumu un novērtējuma kvalitātes nodrošināšanu. Tika izveidota tīmekļa vietne, kur tika augšupielādēti izglītojoši materiāli.

Galvenie projekta rezultāti bija uzlabotas VND vadītāju zināšanas par novērtēšanu, viņu atvērtība novērtēšanas praksei un gatavība sadarboties. Konkrētāk, saskaņā ar intervētās personas teikto, projektu ietekme uz veikto ietekmes novērtējumu skaitu vēl nav liela, bet ir vērojams zināms progress, ņemot vērā to, ka iepriekšējā plānošanas periodā 2007.–2013. gadā Zviedrijā netika veikts neviens KIN.

Projekta “Jauniešu nākotne” (*Ung framtid*) novērtējums, kurā izmantota nejaušināta pieeja, ir konkrēts praktisks piemērs gadījumam, kad novērtēšanas procesā ir iesaistīti VND vadītāji⁹⁶.

⁹⁶ Informācija ir balstīta uz interviju ar valsts amatpersonu no Zviedrijas VND *Arbetsförmedlingen*.

Profesionāla kopiena

Ir svarīgi DV izveidot profesionālas novērtēšanas kopienas, kurās iespējams pārrunāt KIN metodes un dalīties pieredzē. Profesionālo kopienu izveide ir būtiska savstarpēja atbalsta sniegšanai un savstarpējas mācīšanās iespējām, kā arī kvalitātes standartu uzturēšanai. Noderīga stratēģija varētu būt saikņu veidošana ar attiecīgajām valsts novērtējumu veikšanas sabiedrībām un to mudināšana popularizēt ESF+ intervenču kontrafaktuālās ietekmes novērtējumus apmācības pasākumos, īpašās konferencēs vai semināros vai izpratnes veicināšanas pasākumos.

Profesionālu kopienu veidošana

Pieredzes apmaiņa

EK vēlas, lai tiktu veikti rūpīgāki ESF+ ietekmes novērtējumi, un 2014.–2020. gada plānošanas periodā KIN tika plaši ieteikti⁹⁷. Pašlaik iespējams apstiprināt, ka KIN izmantošana ir vērsusies plašumā, bet vairākās VI un DV to joprojām ir maz. Pieredzes apmaiņa par KIN metodēm ir viens no galvenajiem līdzekļiem, ar ko attīstīt spējas un palīdzēt popularizēt KIN visā ES. Šim nolūkam būtu jāizmanto pastāvošie savstarpējas mācīšanās forumi, piemēram, nodarbinātības un sociālās iekļaušanas politikas profesionālizvērtēšana un ESF+ prakses kopienas. Atsevišķu VI vai DV iniciatīvas, piemēram, starptautiskas konferences vai semināri, arī varētu sekmēt pieredzes apmaiņu.

Pastāvošo forumu izmantošana

4.3. Juridisko šķēršļu pārvarēšana

Viena no nozīmīgākajām un lielākajām problēmām, ar ko saskaras pētnieki, veicot KIN visās DV, ir piekļuve datiem. Jo īpaši pētnieki bieži saskaras ar juridiskiem šķēršļiem, kuru mērķis ir aizsargāt datu kopās iekļauto personu konfidencialitāti. Kā aprakstīts iepriekš attiecībā uz VDAR elementiem, risinājums šīm problēmām ir plašāku reformu īstenošana un tādu nolīgumu slēgšana, kuri ļauj būtiskos datus padarīt pastāvīgi pieejamus novērtētājiem kontrolētā veidā.

Ar piekļuvi datiem saistītu juridisko šķēršļu novēršana

No administratīvajiem datiem, kuri ir DV iestāžu turējumā, varētu regulāri veidot administratīvo datu kopu analītiskas versijas, kuras tiktu dokumentētas un glabātas arhīvā, kam piekļuve būtu kontrolēta. Apstiprināti darbuņēmēji pēc atļaujas saņemšanas varētu izgūt datus no šīm glabātuvēm. Ja nebūtu iespējams iegūt īpašu piekrišanu, dati tiktu pilnībā anonimizēti, izmantojot šifrētus personu identifikatorus saskaņā ar VDAR noteikumiem. Šādas datu glabātuves jau ir izveidotas vairākās valstīs. Taču gadījumos, kad piekļuvi joprojām apgrūtina šķēršļi, ko rada atšķirīgas privātuma noteikumu interpretācijas, valdības līmenī īstentai valsts iniciatīvai būtu jāveicina nolīgumi un sistēmas, kas spēj nosacīti īsā laikposmā nodrošināt datus pētniecības nolūkiem.

Analītisku datu kopu veidošana

Ja satraukums par persondatu konfidencialitāti saglabājas, būtu jāizskata iespēja veidot datu laboratorijas. Tajās novērtētājiem, kuri strādā ar administratīvo datu kopām, tiktu dota piekļuve datu ierakstiem tikai drošās vietās, kurās piekļuve datiem tiek stingri uzraudzīta un kontrolēta. Dati būtu

Datu laboratoriju veidošana

⁹⁷ Kopīgo noteikumu regulas 2014.–2020. gada periodam (Regula (ES) Nr. 1303/2013) XI pielikumā minēta iedarbīga "rezultātu rādītāju sistēma, kas vajadzīga, (...) lai uzraudzītu progresu rezultātu sasniegšanā un veiktu ietekmes novērtējumu". Šī prasība bija daļa no *ex ante* nosacījumiem 2014.–2020. gada plānošanas periodā.

jāapstrādā un jāanalizē uz vietas, un attiecīgo vietu pamest varētu tikai analīzes rezultāti.

4.4. Pāreja uz perspektīvākām pieejām

Līdz šim veikto nedaudzo ESF finansēto intervenču KIN kopīga iezīme ir tāda, ka tie ir bijuši vērsti uz pagātņi, nevis uz nākotni. Tas nozīmē, ka ekspertiem novērtētājiem ir uzticēts veikt tādu intervenču novērtējumu, kuras tikušas izstrādātas, neņemot vērā iespējamo novērtēšanu, un dažos gadījumos ietekmes novērtējums ir plānots maz vai nav plānots nemaz. Tas nozīmē, ka novērtētājiem datu avoti ir jāveido laikietilpīgos, dārgos un neoptimālos veidos, reaģējot uz datiem, kuri ir pieejami, nevis datu avotiem, kas veidoti, domājot par ietekmes novērtēšanu.

Savukārt perspektīva pieeja novērtētājus iesaistītu KIN plānošanā pēc iespējas agrāk un ļautu ietekmēt (pastāvošas vai jaunas) intervences — bieži diezgan smalkos veidos —, padarot tās labāk pielāgotas KIN. KIN iepriekšēja plānošana var izšķirt to, vai ir iespējams veikt rūpīgu novērtējumu vai arī novērtēšana nemaz nav iespējama. Atbilstoši apmācīta iekšējā personāla iesaistīšana vai zinīgu ārēju darbuzņēmēju piesaiste intervences sākumposmā vai laikā, kad pieņem lēmumus par finansējumu, nozīmē, ka:

- programmu un intervenču izpildē var integrēt pienācīgu uzskaiti,
- var agrīnā posmā noteikt vajadzīgos datu avotus un laikus risināt piekļuves datiem un datu aizsardzības problēmas,
- var precizēt bāzes datu vākšanu un vajadzības gadījumā veikt apsekojumus,
- praktiskus jautājumus saistībā ar to, kā dalībniekus iesaista intervencēs, var risināt tādos veidos, kas dalībnieku iesaistes procesus padara atbilstošākus rūpīgas novērtēšanas vajadzībām.

KIN metodēs apmācītu novērtētāju (VI iekšējo novērtētāju vai nolīgtu ārējo ekspertu) iesaiste jaunu ESF+ intervenču izstrādē vai lēmumu pieņemšanā par pastāvošajām intervencēm ļautu sākt ietekmes novērtēšanas plānošanu jau plānošanas perioda sākumā, kā arī nodrošinātu būtiskus ieguvumus uz pierādījumiem balstītu politikas lēmumu pieņemšanai.

4.5. KIN darbības jomas paplašināšana

Visbeidzot, ļoti būtisks jautājums attiecas uz politikas jomām, kurās veic KIN, un tas ietver dažādas dimensijas: aptvertās politikas jomas, analizēto veikumu un konstatējumu interpretācijas pilnīgumu.

2014.–2020. gada periodā KIN veicināšana koncentrējās gandrīz tikai uz aktīvo darba tirgus politiku un rezultātiem saistībā ar nodarbinātības statusu. To droši vien izskaidro fakts, ka administratīvie dati par nodarbinātību parasti ir vieglāk pieejami un šie dati nodrošina galveno veikuma mainīgo lielumu daudzu aktīvo darba tirgus politikas pasākumu analīzei.

Par spīti tam, ka izglītības un sociālās iekļaušanas politika ir būtiska ESF stratēģijā un līdzekļu sadalē, šai politikai KIN nav veikts vai ir veikts ļoti reti; daži no nedaudzajiem pieejamajiem piemēriem no Spānijas, Polijas un Portugāles ir aprakstīti 20. izcēlumā turpmāk.

Perspektīvās pieejas novērtētājus iesaista jau sākumā

Lielākas uzmanības pievēršana KIN sociālās iekļaušanas un izglītības politikas jomā

Lai novērstu KIN nepietiekamību un uzlabotu zināšanas par šīm svarīgajām politikas jomām, ir vajadzīga virkne kombinētu iniciatīvu.

*Papildu rīcībspēku
iesaistīšana un
piemērotu datu
avotu attīstīšana*

- Sociālās iekļaušanas vai izglītības pasākumu KIN iepriekšēja plānošana un sagatavošana ar nolūku laikus novērtēt datu pieejamību; nepieciešamās sadarbības sekmēšana starp dažādiem rīcībspēkiem, lai šo pieejamību vairotu; un atbalsta grupu un kontrolgrupu noteikšana agrīnā posmā.
- Datu īpašnieku iesaistes KIN izstrādē veicināšana; par izglītību un sociālo politiku atbildīgo pārvaldes iestāžu (ja tās nav VI) plašāka iesaistīšana kontrafaktuālajā ietekmes novērtēšanā varētu veidot spēcīgāku un vispārīgāku apņemšanos veikt novērtējumus un darīt pieejamus datus.
- Iestāžu nolīgumu un programmatūras rīku stimulēšana ar nolūku padarīt administratīvos datus par sociālajiem apstākļiem un izglītību izmantojamus KIN. Šim nolūkam svarīgi var būt iesaistīt valsts statistikas iestādi kā "sasaisti veidojošu" iestādi un veicinātāju, jo šo iestāžu rīcībā ir nepieciešamās prasmes un tās jau izstrādā daudzas administratīvo datu kopas valsts statistikas sagatavošanai.

Atbalsts būtisko datu vākšanai no atbalsta grupu un kontrolgrupu dalībniekiem intervences sākumā, lai iegūtu konsekventu datu kopu par situāciju pirms intervences un pēc tās. Ja administratīvie dati nav pieejami vai piemēroti, nepieciešamos datus var nodrošināt īpašs apsekojums, bet tas jāsāk intervences sākumā, un tajā jāietver arī kontrolgrupa, lai nodrošinātu vajadzīgos salīdzinājumus.

20. izcēlums. Izglītības jomā veiktu novērtējumu piemēri

Astūrījā īstenotas ESF intervences ar mērķi novērst mācību priekšlaicīgu pamešanu⁹⁸

Astūrījas apgabala ESF DP 2014.–2020. gadam vispārējā novērtējuma ietvaros tika veikta īpaša ietekmes analīze pasākumam *Diversificación Curricular y de Mejora del Aprendizaje y del Rendimiento (PMAR)*. PMAR ir ESF pasākums, kas īstenots saskaņā ar 10.1 ieguldījumu prioritāti un paredzēts priekšlaicīgas mācību pamešanas novēršanai. PMAR ietvaros skolēnus sadala noteiktās grupās (8 līdz 15 izglītojamie, bet grupu lielums īpašos apstākļos var atšķirties) mācībām lingvistikas, sociālo zinātņu, dabaszinātņu un matemātikas, kā arī svešvalodu jomā (atlikušos priekšmetus māca klasē kopā ar pārējiem skolēniem). Minētais pasākums tika īstenots 2016./2017. mācību gadā vidējās izglītības posma (VIP) otrajā un trešajā gadā. Piedalīties varēja skolēni, kuri jebkurā laikā vismaz vienu reizi bija palikuši uz otru gadu, un tie, kuri bija pabeiguši VIP pirmo gadu, bet nevarēja pāriet uz nākamo gadu. Galīgā atlase tika veikta, pamatojoties uz individuālu katra skolēna (akadēmisko un psiholoģiski pedagoģisko) novērtējumu, kuru veica mācībspēku grupas.

Kopumā piedalījās 1053 skolēni, 512 no tiem bija VIP otrajā gadā, un 541 — trešajā gadā. Šos skolēnus salīdzināja ar citiem skolēniem, kuriem bija mācīšanās grūtības⁹⁹, ar nolūku atlasīt kontrolpersonas, kuras atbilstības kritēriju ziņā būtu salīdzināmas ar atbalstu saņēmušajiem skolēniem (kopā 3852 personas).

Tika piemērota salāgošanas pieeja, izmantojot administratīvos datus no datubāzes SAUCE (*Sistema Informático para la Administración Unificada de Centros Educativos*), kuru anonimizētā veidā nodrošināja Izglītības ministrija. Minētos datus izmantoja noslieces koeficienta aprēķināšanai¹⁰⁰ un veikuma mainīgā lieluma — veiksmīgas pārejas uz nākamo mācību gadu — mērīšanai. Novērtējumā tika konstatēts, ka intervencu rezultāts ir pozitīvs un statistiski nozīmīgs: atbalstu saņēmušu otrā gada skolēnu veiksmīgas

⁹⁸ Sk. [Diaz J. M. et al., 2019.](#)

⁹⁹ Tos definēja kā skolēnus, kuri 2015./2016. mācību gadā bija VIP pirmajā vai otrajā gadā un mācību gadu pabeidza ar nesekmīgu vērtējumu vienā vai vairākos priekšmetos un kuri mācību gaitā vismaz vienu reizi bija palikuši uz otru gadu.

¹⁰⁰ Mainīgie lielumi, kas tika izmantoti, lai atbalsta grupas vienībām piemēklētu kontrolvienības, bija šādi: akadēmiskie rezultāti iepriekšējā mācību gadā, skolas veids (valsts vai privāta), piedalīšanās citos papilduursos iepriekšējā mācību gadā (jā vai nē), dzimums, dzīvesvietas pašvaldības vidējie ienākumi, dzīvesvieta, dzimtā valsts (Spānija vai citas pasaules valstis).

pārejas rādītājs bija par 18 procentpunktiem augstāks nekā kontrolgrupai; atbalstu saņēmušu trešā gada skolēnu gadījumā atšķirība bija aptuveni 16 procentpunkti. Abās grupās ietekme bija pozitīvāka uz meitenēm nekā uz puisiem.

ESF intervences profesionālās izglītības uzlabošanai Podlases vojevodistē¹⁰¹

Pētījums izvērtēja projekta “Laba profesija — lieliska dzīve” rezultātus; projekta mērķis bija veicināt profesionālo izglītību un apmācību Podlases vojevodistē Polijā. Projekts bija vērst uz pamatizglītības otrā posma darbiniekiem, skolēniem un vecākiem, un tika īstenotas dažādas iestādēm un indivīdiem paredzētas darbības (pielāgotas mārketinga un komunikācijas stratēģijas skolām, skolotāju apmācība, sadarbība ar uzņēmumiem un vietējiem rūpniecības līderiem, mentorēšana skolēniem un vecākiem, karjeras un izglītības konsultācijas skolēniem). Projekts tika īstenots no 2017. gada līdz 2019. gadam.

Atbalstu saņēmušo populāciju veidoja skolēni, kuri piedalījās novērtējamajā projektā. No 9403 skolēniem tika atlasīti 1500, izmantojot stratificēto izlasi, un 200 skolēni piedalījās pētījuma apsekojumā. Informācija par skolēniem, kuri piedalījās projektā, tika iegūta no uzraudzības datiem. Kontrolgrupa tika noteikta kā skolēni, kuriem ir atbalstu saņemšanai grupai līdzīgas pazīmes, bet kuri nepiedalījās projektā. Bija plānota par atbalsta grupu aptuveni divas reizes lielāka kontrolgrupa, kura pēc nejaušības principa tika atlasīta no valsts iedzīvotāju reģistra (*PESEL* — reģistrs, kurā katram Polijas iedzīvotājam piešķirts individuāls numurs). Tomēr Covid-19 izraisīto sarežģītumu dēļ plānoto metodiku nebija iespējams izmantot. Galu galā kā primārā izlases metode tika izmantots “sniega pikas” paņēmieni (vieni dalībnieki piesaista nākamos), kā rezultātā tika veikta 401 intervija, no kuras 384 tika izmantotas pētījumā.

Dati par veikuma mainīgajiem lielumiem¹⁰² atbalsta grupā un kontrolgrupā tika vākti ar apsekojuma anketām, klātienē intervijās vai intervijās pa tālruni vai tīmeklī. Kā kontrafaktuālā metode ietekmes novērtēšanai pētījumā tika izmantots noslieces koeficienta svērumis (tikai kopējā līmenī, nevis atsevišķām apakšgrupām). Pētījumā veiktās kontrafaktuālās analīzes nesniedza pārliecinošus konstatējumus. Rezultātu statistiskais nozīmīgums bija neapmierinošs.

Novērtējums par Portugāles augstākās izglītības dotāciju sistēmu mazāk nodrošinātiem studentiem¹⁰³

Otrajā novērtējumā, kurš vēl nav oficiāli publicēts, ir pētīta dotāciju programma studentiem no mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, kuras mērķis ir veicināt piekļuvi augstākajai izglītībai un vairo apmeklētības līmeni. ESF (kopš 2007.–2013. gada perioda) atbalsta dotācijas Ziemeļu, Centra un Alentežu reģionā, un valsts — pārējos reģionos. Atbilstības prasības izpilda tie studenti, kuru resursi ir mazāki par noteiktu robežvērtību (6800 līdz 7900 euro lieli ienākumi uz vienu personu) un kuri iepriekšējā akadēmiskajā gadā ir ieguvuši minimālo kredītpunktu skaitu (tas attiecas uz studentiem, kuri vairs nav pirmā gada studenti). Uz mācīšanos publiskā vai privātā universitātē attiecas vienādi atbilstības noteikumi. Dotācijas summa ir proporcionāla mājsaimniecības ienākumiem.

Kopš 2011. gada programma katru gadu ietver aptuveni 70 000 studentu, bet novērtējums aptver laikposmu no 2012. gada, ņemot vērā, ka dati ir pieejami kopš tā gada. Turklāt novērtējums koncentrējas uz studentiem, kuri pirmo reizi pieteikušies dotācijai un ir reģistrējušies (bakalaura vai maģistra) studiju kursa pirmajam gadam; atbilstību nosaka tikai ienākumu kritērijs¹⁰⁴.

Tika izmantotas divas administratīvo datu kopas: dati par studentiem, kuri pieteicās no 2012. līdz 2018. gadam (datus nodrošināja Portugāles Augstākās izglītības ģenerāldirektorāts (*DGES*)), kas ar unikāla identifikatora palīdzību tika apvienoti ar citu datu kopu, kura satur informāciju par akadēmiskajām karjerām un to attīstību (datu kopu nodrošināja Statistikas un zinātnes ģenerāldirektorāts (*DGEEC*)). Galīgo analizējamo izlasi veido 156 002 studenti, no kuriem 130 602 saņēma atbalstu un 25 400 — ne. Ienākumu robežvērtība (mainīgais lielums, kurš nosaka atbalsta saņemšanu) ļāva novērtētājam piemērot regresijas pārtraukuma modeli un izmērīt vairākus veikuma mainīgos lielumus: īstermiņā to studentu īpatsvaru, kuri joprojām bija reģistrēti studijām pirmā gada beigās, un līdz pirmā gada beigām iegūto kredītpunktu skaitu;

¹⁰¹ Sk. [Zub. et al., 2020.](#)

¹⁰² Veikuma mainīgie lielumi (pamatojoties uz apsekojuma atbildēm) bija šādi: tehniskas skolas apmeklēšana pētījuma veikšanas laikā, pirmā līmeņa arodskolas apmeklēšana pētījuma veikšanas laikā, tehniskas skolas vai pirmā līmeņa arodskolas apmeklēšana pētījuma veikšanas laikā, pieteikšanās vidusskolā, pieteikšanās tehniskajā skolā, pieteikšanās pirmā līmeņa arodskolā, pieteikšanās skolā, kura nodrošina arodmācības (vai nu tehniskajā skolā, vai pirmā līmeņa arodskolā), skola ļoti lielā mērā atbilst tam, ko skolēns sagaida, profesija, kas noteikti atbilst skolēna interesēm.

¹⁰³ Sk. [Guthmuller S., Meroni E. C.](#), vēl nav publicēts.

¹⁰⁴ Ir paredzēta visas studentu izlases (ne tikai pirmā gada studentu) analīze, bet tā vēl nav pabeigta.

ilgākā laikposmā studiju pabeigšanas varbūtību, galīgās atzīmes un līdz studiju pabeigšanai atlikušo gadu skaitu.

Sākotnējā periodā dotācijai bija pozitīvi rezultāti attiecībā uz reģistrēšanās studijām līmeni, bet ne uz iegūtajiem kredītpunktiem; ilgākā laikposmā atbalstu saņēmušie studenti biežāk pabeidza studijas un izdarīja to īsākā laikā un ar labākām atzīmēm nekā kontrolgrupa. Rezultāti bija augstāki vīriešiem, studentiem, kuri dzīvoja ESF ietvertajās teritorijās, un studentiem, kuri bija reģistrēti maģistra studijās un valsts universitātēs.

Metanovērtējumu noderīgums, kā arī spēja skaidrot lietas ir uzsvērtas jau iepriekš. KIN skaita vispārējs pieaugums un līdz ar to arī iespējamais metanovērtējumu skaita pieaugums stiprinātu diskusijas par konkrētiem pasākumiem, šajās diskusijās iesaistot vairākas VI un DV vienlaikus. Kā minēts iepriekš, ar šo novērtējumu metodisko sarežģītību ir jātiek galā, uzlabojot KIN plānošanu valstu un starptautiskā līmenī.

Metanovērtējumu skaita palielināšana

ESF intervenču gadījumā KIN parasti mērija rezultātus, izmantojot kvantitatīvus vai binārus (jā/nē) mainīgos lielumus, piemēram, ienākumus vai nodarbinātības statusu. Tomēr svarīgs intervenču panākumu rādītājs ir arī “nemateriālais veikums”, kas saistīts ar dalībnieku pašvērtējumu un spējām. Piemēram, nodarbinātība, pašapziņa vai apgūtās kompetences ir priekšnosacījumi darba atrašanai vai aktīvai dalībai darba tirgū. Daudzos kontekstos nemateriālā veikuma analīze būtu vēl noderīgāka nekā nodarbinātību raksturojoši skaitļi un palīdzētu labāk saprast intervenču saskaņotību ar individuālajām vajadzībām.

“Nemateriālā veikuma” vērtēšana

Šim nemateriālajam veikumam var piemērot KIN ar nosacījumu, ka informāciju vāc pirms un pēc intervences gan atbalsta grupās, gan kontrolgrupās saskaņā ar intervences pārmaiņu teoriju. Šie apsekojumi ir jāplāno laikus, un tajos jāietver visas būtiskās personas, jo īpaši saņēmēji, kuri uztur tiešu un pastāvīgu saziņu ar dalībniekiem. Turpmāk 21. izcēlumā sk. piemēru tādām KIN, kurā novērtēta ietekme uz “nemateriālo veikumu”.

21. izcēlums. Piemērs rezultātu ietekmes uz “nemateriālo veikumu” novērtēšanai Vācijā

Vai darbvietu veidošanas shēmas uzlabo ilgstošu bezdarbnieku sociālo integrāciju un labklājību¹⁰⁵?

Pētījums izskata to, kāda ietekme ir darbvietu veidošanas shēmai, kas paredzēta neaizsargātu personu grupai — ilgstošiem bezdarbniekiem, kuri ir saņēmuši sociālos pabalstus vismaz četrus gadus un kuriem ir veselības traucējumi vai bērni, vai abi iepriekš minētie. Programma darbojās no 2015. līdz 2018. gadam un ietvēra aptuveni 20 000 dalībnieku. Pasākuma ietvaros tika subsidēti standarta darba līgumi 30 darba stundām nedēļā uz laikposmu līdz 36 mēnešiem (galvenokārt darbam pie publiskā sektora darba devējiem vai labdarības organizācijās).

Tā kā subsidētās nodarbinātības pasākums ar ilgumu līdz 36 mēnešiem bija skaidri vērsti uz mērķgrupu sociālās integrācijas veicināšanu, autori centās novērtēt ietekmi tieši uz to.

Analīzei tika izmantota bagātīga datu kopa, kurā integrēti administratīvie dati (Vācijas integrētās nodarbinātības biogrāfijas) un programmas dalībnieku un kontrolpersonu paneļa apsekojums. Paneļa apsekojumā bija iespējams savākt informāciju par subjektīvu dzīves kvalitātes vērtējumu attiecībā uz apmierinātību ar dzīvi, garīgo veselību, sociālo piederību un sociālo statusu. Informācijas vākšanai par šiem vērtējumiem tika izmantota Likerta skala tāpat kā citos apsekojumos (piemēram, valsts apsekojumā PASS), lai konstatējumi būtu salīdzināmi. Galvenie apsekojuma soļi bija šādi: tika identificētas atbalstu saņēmušās un nesaņēmušās personas un atrasti attiecīgie administratīvie dati; (trīs viļņos) tika intervēta izveidotā atbalsta grupa un kontrolgrupa; tika izveidota galīgā datu kopa, attīrīti dati un izslēgti gadījumi, kuros trūka

¹⁰⁵ Sk. [Ivanov B. et al., 2020.](#)

datu. Pirmajā posmā izlasi veidoja 2531 savietots pāris; otrajā posmā — 1191 pāris, un trešajā posmā — 450 pāri (no kopējās izlases, ko veidoja aptuveni 62 000 personu, no kurām 12 400 saņēma atbalstu un 49 600 bija kontrolpersonas).

Pamatojoties uz noslieces koeficientu salāgošanu un mērot rezultātus 7, 18 un 29 mēnešus pēc iestāšanās programmā, autori konstatēja, ka intervencēm bija pozitīva ietekme uz labklājības vērtējumiem, bet dažādā mērā, piemēram, apmierinātība ar dzīvi ievērojami pieauga, savukārt sociālā statusa vērtējums uzlabojās tikai nedaudz. Tomēr rezultātiem ir tendence programmas gaitā samazināties, un to, iespējams, izskaidro gan programmu pametušo dalībnieku, gan arī darbu atradušo kontrolpersonu skaita pieaugums. Visneaizsargātāko personu gadījumā pozitīvie rezultāti bija vislielākie.

Kā uzsvērts šīs rokasgrāmatas sākumā, KIN ir spēcīgs analītisks instruments, kuru var izmantot, lai novērtētu, ko tieši ESF+ intervence ir radījusi. Lai saprastu, kā un kāpēc ir radušies izmērītie rezultāti, ir jāizmanto citi instrumenti.

*TBN un KIN
apvienošana*

Dažos gadījumos, kad intervences ir labi zināmas un jau ir tikušas padziļināti novērtētas, izmērīto rezultātu pamatā esošo galveno elementu noteikšanai pietiek ar diezgan ierobežotu īstenošanas analīzi un dažām intervijām ar saņēmējiem. Sarežģītāku, mazāk zināmu vai inovatīvu intervencu gadījumā bieži ir nepieciešams KIN savienot ar citiem novērtējumiem.

Pirms KIN pabeigta īstenošanas jeb procesa novērtējums var parādīt, kā intervence noritējusi, kādas bija problēmas tās īstenošanā un kā dažādie dalībnieki sadarbojās, lai intervence būtu veiksmīga. Šā novērtējuma konstatējumi var palīdzēt KIN, norādot, kādi rezultāti būtu jāizmeklē, kā būtu jāveido kontrolgrupa atkarībā no dalībnieku pazīmēm un kāds būtu piemērotākais laiks KIN veikšanai.

Uz teoriju balstītu novērtējumu (TBN) var veikt paralēli KIN. Abi novērtējumi var viens otru papildināt: TBN sniedz skaidrojumus par kontekstuāliem, sociāliem un individuāliem mehānismiem, kuri ietekmē rezultātus un padara tos iespējamus, savukārt KIN aprēķina neto rezultātus un noskaidro, cik lielā mērā intervence ir panākusi būtisku veikumu. Ietekmes novērtēšanā KIN un TBN apvienošana ir ieteicama, lai gūtu visaptverošu pārskatu par rezultātiem un to cēloņiem.

Glosāriji

Akronīmi

AAA	Atšķirību atšķirības analīze
ADTP	Aktīvā darba tirgus politika
DP	Darbības programma(-as)
DSA	Darbaspēka apsekojums
DV	Dalībvalsts(-is)
EK	Eiropas Komisija
<i>EMPL</i> ĢD	Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
GDKDM	Garengriezuma datu kopa par darba meklētājiem
KIN	Hipotētiskās ietekmes novērtējums
IIA	Izmaksu un ieguvumu analīze
IM	Instrumentālais mainīgais
INB	Integrētās nodarbinātības biogrāfijas
JNI	Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva
KNR	Kopīgo noteikumu regula
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi
NKP	Nejaušināts kontrolēts pētījums
NKS	Noslieces koeficientu salāgošana
NP	Novērtēšanas plāns
NVO	Nevalstiskās organizācijas
RPM	Regresijas pārtraukuma modelis
<i>REGIO</i> ĢD	Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts
SS	Starpniekstruktūra(-as)
VDAR	Vispārīgā datu aizsardzības regula (ES) 2016/679
VI	Vadošā(-as) iestāde(-es)
VND	Valsts nodarbinātības dienests(-i)

Definīcijas

Jēdziens	Definīcija
Atbalsta grupa	Personu, uzņēmumu vai citu vienību grupa, kura gūst labumu no intervences vai ir pakļauta intervencei (tas var būt piedāvājums saņemt atbalstu vai atbalsta faktiska saņemšana).
Atšķirību atšķirības analīze (AAA)	Savā vienkāršākajā formā — atšķirību rezultātos pirms un pēc atbalsta sniegšanas kontrolgrupā atskaita no tās pašas atšķirības, kas novērota atbalstu saņēmušajā grupā, ar mērķi iegūt aplēsi par intervences ietekmi. Ietekmi, pamatojoties uz atšķirību atšķirības analīzi, parasti aprēķina izmantojot regresijas analīzi.
Ārēja novērtēšana	Novērtēšana, kuru veic ārējs, neatkarīgs novērtētājs, pamatojoties uz iepirkuma procedūru.
Bāzes dati	Dati par mainīgajiem lielumiem, kas izmērīti pirms vienības (personas vai uzņēmuma) pakļaušanas intervencei. Daudzos gadījumos pirms atbalsta sniegšanas veikto intervences rezultātu mērījumus apkopo gan par atbalsta grupu, gan kontrolgrupu.
Dalībnieks	Dalībnieks ir fiziska persona, kas gūst tiešu labumu no darbības un nav atbildīga par šādas darbības sākšanu vai īstenošanu. ESF kontekstā tas ir cilvēks, kuru atbalsta ESF intervence.
Efektivitāte	Efektivitāti definē kā noteikta iznākuma sasniegšanu ar pēc iespējas mazākām izmaksām vai arī tikpat labi kā maksimāli laba iznākuma iegūšanu ar noteiktiem resursiem. To var noteikt, veicot izmaksu un ieguvumu analīzi vai izmaksu lietderības analīzi.
Iekšēja novērtēšana	Novērtēšana, kas veikta iekšēji, t. i., tieši pasūtīta neatkarīgai publiskai iestādei vai struktūrai (VI vai SS) bez konkursa procedūras, vai arī kā paplašinātas uzraudzības un analīzes process.
Ietekme	KIN kontekstā ietekme attiecas uz neto rezultātiem, kas definēti kā atšķirība starp atbalsta sniegšanas vidējiem rezultātiem un kontrafaktuālajiem vidējiem rezultātiem. Šajā rokasgrāmatā termini “ietekme” un “neto rezultāti” ir savstarpēji aizstājami.
Instrumentālo mainīgo (IM) pieeja	Šīs metodes piemērošanā atbalsta saņēmēju atlasei vajadzētu vismaz daļēji būt balstītai uz eksogēnu faktoru (vai instrumentu), kurš ar rezultātiem ir saistīts tikai caur sniegto atbalstu. Tādējādi eksogēnais faktors ietekmē dalību, bet tam nav tiešas ietekmes uz rezultātiem.
Intervences	Galvenokārt darbības ESF darbības programmu ietvaros vai projekti ar ESF līdzfinansējumu.
Iznākums	Par iznākumu uzskata visu to, kas tieši radīts/piegādāts, īstenojot ESF darbību, un izmērīts fiziskās vai monetārās vienībās. Iznākumus mēra galvenokārt atbalstu saņēmušo personu, atbalstīto vienību, nodrošināto preču un pakalpojumu un īstenoto projektu skaita izteiksmē.
Kontrafaktuālā analīze	Salīdzinājums starp rezultātiem, kas faktiski tika gūti, un rezultātiem, kas būtu gūti, ja intervence nebūtu notikusi. Tā kā atšķirība starp faktiskajiem un kontrafaktuālajiem rezultātiem nosaka intervences cēloņsakarības ietekmi, kontrafaktuālā analīze ietver visas pieejas, kuru nolūks ir novērtēt, kādu daļu no novērotajām pārmaiņām var piedēvēt novērtētajai intervencei.
Kontrafaktuālais ietekmes novērtējums	Ietekmes novērtējuma veids, kura mērķis ir noteikt intervenču cēloņsakarības ietekmi, aplēšot vidējos kontrafaktuālos rezultātus un atskaitot tos no atbalstu saņēmušajās vienībās novērotajiem vidējiem rezultātiem. Kontrafaktuālo rezultātu aplēses parasti iegūst no kontrolgrupām, kuras rūpīgi atlasa tā, lai tās būtu pēc iespējas līdzīgākas atbalstu saņēmušajai grupai.
Kontrolgrupa	Personu, uzņēmumu vai citu vienību grupa, kura ir pēc iespējas līdzīgāka atbalsta grupai, bet atbalstu nesaņem un no kuras iegūst rezultātu kontrafaktuālās aplēses. Stingri ņemot, termins “kontrolgrupa” attiecas uz eksperimentālu vidi (sk. “nejaušināšana” turpmāk) un termins “salīdzinājuma grupa” — uz kvaziekspertimentālu vidi, taču praksē abus izmanto pamīšus.
Lietderība	Lietderība attiecas uz “mērķu sasniegšanu”, un to novērtē, salīdzinot sasniegto ar plānoto (vai ar sākotnējo situāciju) vai salīdzinot to, kas novērojams pēc darbības

Jēdziens	Definīcija
	veikšanas, ar to, kas būtu noticis, ja darbība nebūtu veikta (kontrafaktuālā situācija).
Modelis, kas nav nejaušināts, jeb kvaziekperimentāls modelis	Kontrafaktuālā ietekmes novērtējuma pieeja, kurā kontrolgrupas veido, izmantojot metodes, kas nav nejaušināšana.
Nejausināšana	Metode, kuras ietvaros mērķgrupas dalībniekus nejauši izvēlas vai nu dažāda veida atbalsta saņemšanai, vai kontroles nosacījumu piemērošanai. Nejausināšana nodrošina, ka grupas nejaušināšanas brīdī ir statistiski līdzvērtīgas visos aspektos.
Noslieces koeficientu salāgošana (NKS)	NKS ietver statistiska modeļa izveidošanu visai izlasei (atbalstu saņēmēšajiem un potenciālajiem kontrolgrupas dalībniekiem), kurš parāda aplēsto katras personas vai uzņēmuma noslieci piedalīties neatkarīgi no tā, vai tie patiešām piedalījušies vai ne. Pēc tam atbalstu saņēmēšās personas vai uzņēmumus savieto vai nu ar vienu atbalstu nesaņēmēju personu vai uzņēmumu, vai daudzām atbalstu nesaņēmēšām personām vai uzņēmumiem, pamatojoties uz noslieces koeficientu.
Novērtēšanas plāns	Saskaņā ar Padomes Regulas (ES) 2021/1060 (KNR) 44. pantu dalībvalsts vai vadošā iestāde izstrādā novērtēšanas plānu (NP), kurš var ietvert vairāk nekā vienu programmu un kurš jāiesniedz uzraudzības komitejai ne vēlāk kā vienu gadu pēc lēmuma par programmas apstiprināšanu.
Regresijas pārtraukuma modelis (PRM)	Šo metodi var izmantot, ja piekļuvi intervencei nosaka robežvērtības punkts reitingā, skalā vai mērījumā. Pieeja pamatojas uz to, ka vienības, kuras ir tieši pie robežvērtības punkta, ir ļoti līdzīgas cita citai, vienīgā atšķirība ir tāda, ka vienības robežvērtības punkta vienā pusē piedalās intervencē, savukārt vienības punkta otrā pusē — ne. Lai noskaidrotu intervences ietekmi, var salīdzināt robežvērtības punkta abās pusēs esošo vienību rezultātus.
Piemērotība	Piemērotība attiecas uz intervencei skaidri noteikto mērķu atbilstību tām sociālekonomiskajām problēmām, kuras paredzēts risināt ar intervenci ¹⁰⁶ .
Procesa novērtējums	Procesa novērtējums koncentrējas uz programmas īstenošanu, tostarp, bet ne tikai to, kā pakalpojumi tiek sniegti, atšķirībām starp paredzēto mērķgrupu un faktisko mērķgrupu, piekļuvi programmai un pārvaldības praksi.
Rezultāts	Darbības izraisīta ietekme uz dalībniekiem vai vienībām, piemēram, uz viņu nodarbinātības statusu, ienākumiem, standartizētu testu rezultātiem izglītības jomā, peļņu. Rezultātus var mērīt īstermiņā vai ilgākā termiņā. ESF+ kontekstā rezultātu rādītāju mērījumos par īstermiņu uzskata laikposmu tūlīt pēc dalības intervencē (četras nedēļas), savukārt par ilgāku termiņu — sešus mēnešus pēc dalības ¹⁰⁷ . Tomēr ietekmes analīzes kontekstā par ilgāku termiņu bieži uzskata ilgāku laikposmu — 24 mēnešus vai vairāk pēc intervencēm.
Salāgošana	Metode, kuras ietvaros intervences izlasei piemeklē atbilstošu kontroles izlasi, pamatojoties uz novērotajām to pazīmēm.
Saņēmējs	Saskaņā ar Padomes Regulas (ES) 2021/1060 (KNR) 2. pantu saņēmējs ir “publiska vai privāta struktūra, subjekts, kuram var arī nebūt juridiskas personas statusa, vai fiziska persona, kas ir atbildīga par darbību sākšanu vai to sākšanu un īstenošanu”. Finanšu instrumentu kontekstā (tos dažkārt izmanto, piemēram, mikrokredītiem pašnodarbinātības jomā ESF+ kontekstā) saņēmējs ir līdzdalības fondu īstenojošā struktūra vai — ja tāda nav paredzēta — īpašo fondu īstenojošā struktūra, vai — ja finanšu instrumentu pārvalda vadošā iestāde — vadošā iestāde.
Veikums	Paredzamie vai sasniegtie intervences iznākumu īstermiņa un vidēja termiņa rezultāti ¹⁰⁸ . Veikums ir līdzīgs “rezultātam”, bet tas ir biežāk lietots ietekmes novērtējumos.

¹⁰⁶ Sk. [Eiropas Komisija, 2013](#).

¹⁰⁷ Sk. [Eiropas Komisija, 2021a](#), un [Eiropas Komisija, 2018](#).

¹⁰⁸ Sk. [ESAO, 2010](#).

Bibliogrāfija

- Ashenfelter, O. (1978). Estimating the effect of training programmes on earnings, *Review of Economics and Statistics*, 6, pages 47-57. <https://www.jstor.org/stable/1924332?origin=crossref>
- Axdorph E., Egebark J., Lundström T., Özcan G. (2019). Effekter av förstärkta förmedlingsinsatser för unga arbetssökande – Resultat från utvärderingen av Ung framtid. Arbetsförmedlingen
- Baran J. et al. (2016). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. I Raport Wskaźnikowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE49.pdf>
- Baran J. et al. (2017). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój II Raport wskaźnikowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE196.pdf>
- Baran J. et al. (2018). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój III Raport wskaźnikowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE197.pdf>
- Baran J. et al. (2018a). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. II Raport Tematyczny. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE221.pdf>
- Bazzoli M., De Poli S., Rettore E., Schizzerotto A. (2018). Are Vocational Training Programmes Worth Their Cost? Evidence from a Cost-Benefit Analysis. In *Politica Economica/Journal of Economic Policy* Vol. XXXIV(3), pagg. 215-240. <https://www.rivisteweb.it/doi/10.1429/92119>
- Bloom, H. S. (1995). Minimum detectable effects: A simple way to report the statistical power of experimental designs, *Evaluation Review*, 8(2), 225-246. <https://cpb-us-e2.wpmucdn.com/sites.uci.edu/dist/1/1159/files/2021/03/Bloom-MDES-Eval-Rev-1995-Bloom.pdf>
- Bloom, H. S. (2009). Modern regression discontinuity analysis, MDRRC Working Papers on Research Methodology, New York: MDRRC. <https://www.mdrc.org/publication/modern-regression-discontinuity-analysis>
- Boockmann B. et al. (2017). Evaluation des ESF-Bundesprogramms zur Eingliederung langzeitarbeitsloser Leistungsberechtigter nach dem SGB II auf dem allgemeinen Arbeitsmarkt. Im Auftrag des Bundesministeriums für Arbeit und Soziales. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE189.pdf>
- Boockmann B. et al. (2018). Evaluation des ESF-Bundesprogramms zur Eingliederung langzeitarbeitsloser Leistungsberechtigter nach dem SGB II auf dem allgemeinen Arbeitsmarkt. Im Auftrag des Bundesministeriums für Arbeit und Soziales. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE52.pdf>
- Boockmann B. et al. (2019). Evaluation des ESF-Bundesprogramms zur Eingliederung langzeitarbeitsloser Leistungsberechtigter nach dem SGB II auf dem allgemeinen Arbeitsmarkt. Im Auftrag des Bundesministeriums für Arbeit und Soziales. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE94.pdf>
- Boockmann B. et al. (2021). Evaluation des ESF-Bundesprogramms zur Eingliederung langzeitarbeitsloser Leistungsberechtigter nach dem SGB II auf dem allgemeinen Arbeitsmarkt. Im Auftrag des Bundesministeriums für Arbeit und Soziales. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE202.pdf>
- Borik V. et al. (2015). The net effects of graduate work experience and the promotion of self-employment. Technical Report. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/SKE8.pdf>

- Bratti M. et al. (2018). Vocational Training for Unemployed Youth in Latvia: Evidence from a Regression Discontinuity Design IZA DP No. 11870. <http://ftp.iza.org/dp11870.pdf>
- Bratu C. et al. (2014). Knowledge gaps in evaluating labour market and social inclusion policies identified 39 ESF counterfactual impact evaluations in the 2007-2013 programming period. doi:10.2788/083390. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0e73217-2a40-47af-a5c3-a700dcd47da3/language-en>
- Bredgaard, T. (2015). Evaluating what Works for whom in active Labour market policies. *European Journal of Social Security*, 17(4), 436-452. <https://doi.org/10.1177/138826271501700403>
- Bryson, A., Dorsett, R. and Purdon, S. (2002). The use of propensity score matching in the evaluation of active labour market policies, Department for Work and Pensions, Working Paper Number 4. [http://eprints.lse.ac.uk/4993/1/The use of propensity score matching in the evaluation of active labour market policies.pdf](http://eprints.lse.ac.uk/4993/1/The_use_of_propensity_score_matching_in_the_evaluation_of_active_labour_market_policies.pdf)
- Caliendo M., Kopeinig S. (2008). Some practical Guidance for the implementation of propensity score matching. *Journal of Economic Surveys*; Volume 22, Issue 1 - Pages 31-72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2007.00527.x>
- Caliendo, M., Mahlstedt, R., & Mitnik, O. A. (2017). Unobservable, but unimportant? The relevance of usually unobserved variables for the evaluation of labour market policies. *Labour Economics*, 46, 14-25. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2017.02.001>
- Card, D., Ibarra, P. and Villa, J. M. (2011). Building in an evaluation component for active labour market programs: a practitioner's guide, Discussion Paper No. 6085, Bonn, Germany: IZA. <http://ftp.iza.org/dp6085.pdf>
- Card D., Kluve J., Weber A. (2017). What works? A meta-analysis of recent active labor market program evaluations. *Journal of the European Economic Association*, Volume 16, Issue 3, June 2018, Pages 894–931, <https://doi.org/10.1093/jeaa/jvx028>
- Centre for Disease Control and Prevention CDC (2013). Good Evaluation Questions: Checklist to Help Focus Your Evaluation. Department of Health & Human Services - USA. http://www.cdc.gov/asthma/program_eval/AssessingEvaluationQuestionChecklist.pdf
- Danmarks Statistik (2017). Effektmåling og monitorering 2016 - strukturfondsindsatsen i Syddanmark. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DKE7.pdf>
- Danmarks Statistik (2018). Effektmåling af den Virksomhedsrettede Strukturfondsindsats 2007-2013. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DKE10.pdf>
- Diaz J. M. et al. (2019). Evaluación del PO-FSE 2014/2020 del Principado de Asturias para el informe anual a presentar en 2019. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/ESE101.pdf>
- Ecorys, Ismeri Europa (2020). Study supporting the evaluation of ESF support to education and training (Thematic Objective 10) for the Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0c1a558-077d-11eb-a511-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-173162502>
- European Commission (2007): Indicative Guidelines on evaluation methods: evaluation during the programming period. Working paper no.5. DG Regional Policy. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/working/wd5_ongoing_en.pdf
- European Commission (2013): EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development. Updated version. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/guide/guide_evalsed.pdf
- European Commission (2017). Better Regulation Toolbox, Tool #47 on *Evaluation criteria and questions*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/better-regulation-toolbox-

[47_en_0.pdf](#)

European Commission (2018). Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy European Social Fund. Guidance document.

<https://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/ged/ESF%20monitoring%20and%20evaluation%20guidance.pdf>

European Commission (2019). Advanced counterfactual evaluation methods. Guidance document. doi:10.2767/464242.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8254&furtherPubs=yes>

European Commission (2020). Counterfactual impact evaluation of European Social Fund interventions in practice. Guidance document for Managing Authorities. doi:10.2767/55495.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f82c5fb8-bb40-11ea-811c-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission (2020). How to use administrative data for European Social Funds counterfactual impact evaluations. A step-by-step guide for managing authorities.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d96feed3-f30c-11ea-991b-01aa75ed71a1>

Eiropas Komisija (2021). Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, lekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai.

European Commission (2021a): Common Indicators Toolbox Working document. June 2021.

https://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/2021/ged/toolbox_june_2021_final.pdf

Fondazione G. Brodolini, Metis GmbH, Applica, Ockham IPS (2020). Study for the Evaluation of ESF Support to Employment and Labour Mobility (Thematic Objective 8), for the European Commission, Directorate- General for Employment, Social Affairs and Inclusion.

<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22899&langId=en>

Frolich, M. (2004). Programme evaluation with multiple treatments, Journal of Economic Surveys, 18(2), pages 181-224.

<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.620.9209&rep=rep1&type=pdf>

Guthmuller S., Meroni E. C., Evaluation of the higher education grant system for less privileged students in Portugal. JRC technical Report. Not yet published.

Hagglund, P. (2006). A description of three randomised experiments in Swedish labour market policy, Institute for Labour Market Policy Evaluation, Report 2006:4.

<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2006/r06-04.pdf>

Heckman, J. J., Ichimura, H., Smith, J. and Todd, P. (1998). Characterizing selection bias using experimental data. In Econometrica, Vol. 66, No. 5. pp. 1017-1098.

<http://jenni.uchicago.edu/papers/Heckman Ichimura etal 1998 Econometrica v66 n5 r.pdf>

Hunger K. and Sattler K. (2017). Evaluationsbericht zum spezifischen Ziel A 1.1. im Rahmen der Evaluierung des Operationellen Programms des Europäischen Sozialfonds in Baden-Württemberg 2014–2020. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE26.pdf>

Holland, P. W. (1986). Statistics and Causal Inference, Journal of the American Statistical Association, 81 (396), 945-960 DOI: 10.1080/01621459.1986.10478354.

<http://people.umass.edu/~stanek/pdffiles/causal-holland.pdf>

IAW Institut für Angewandte Wirtschaftsforschung - ISG Institut für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik, GmbH (2015). Evaluation der Modellprojekte "Bürgerarbeit". Endbericht.

<http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE7.pdf>

- ICF, Cambridge Econometrics and Eurocentre (2020). Study supporting the 2020 evaluation of promoting social inclusion, combating poverty and any discrimination by the European Social Fund (Thematic Objective 9) for the European Commission, Directorate- General for Employment, Social Affairs and Inclusion. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8788ec85-2308-11eb-b57e-01aa75ed71a1>
- Indecon (2016). Indecon Evaluation of JobBridge Activation Programme. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/IEE2.pdf>
- Instytut Badań Strukturalnych, Imapp, IQS (2015). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. I Raport Tematyczny. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE34.pdf>
- Ires Piemonte (2019). Misure di sostegno all'imprenditorialità. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/ITE61.pdf>
- Isfol (2016). Primo rapporto di valutazione del piano italiano Garanzia giovani. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/ITE13.pdf>
- Ismeri Europa (2018). I Rapporto tematico di valutazione – I risultati di PIPOL. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/ITE36.pdf>
- Ismeri Europa – Ecorys – Institute for Employment Studies. (2019). Pilot and feasibility study on the sustainability and effectiveness of results for European Social Fund participants using counterfactual impact evaluations. doi:10.2767/39339. <https://op.europa.eu/it/publication-detail/-/publication/84cc9eb9-b33d-11e9-9d01-01aa75ed71a1>
- Ivanov B. et al., 2020, Do Job creation schemes improve the social integration and well-being of the long-term unemployed?, Labour Economics. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2020.101836>.
- Kalinowski H. (2020). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój V Raport wskaźnikowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE296.pdf>
- Kalinowski H. et al., 2020. Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój Raport końcowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE339.pdf>
- Kluve, J., Lehmann, H., & Schmidt, C. M. (2008). Disentangling treatment effects of Active Labor Market Policies: The role of labor force status sequences. Labour Economics, 15(6), 1270-1295. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2007.12.002>
- Krug, G. and Stephan, G. (2011). Is contracting-out intensified placement services more effective than in-house production? Evidence from a randomized field experiment, LASER Discussion Papers - Paper No. 5, <http://doku.iab.de/externe/2011/k110912303.pdf>
- Lammers M. and Kok L. (2021). Are active labor market policies (cost-)effective in the long run? Evidence from the Netherlands. In Empirical Economics 60:1719–1746. <https://doi.org/10.1007/s00181-019-01812-3>
- Lang, J. (2021). Employment effects of language training for unemployed immigrants. J Popul Econ (2021). <https://doi.org/10.1007/s00148-021-00832-7>
- Martini, A. (2009). Counterfactual impact evaluation: what it can (and cannot) do for cohesion policy, prepared for the 6th European Conference on Evaluation of Cohesion Policy, Warsaw, November 30th. https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/conferences/evaluation2009/abstracts/martini.doc
- Morgan, S. L. and Winship, C. (2014) Counterfactual and causal inference: Methods and principles for social research. 2nd edition. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

- OECD (2010), Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management, Paris. <https://www.oecd.org/dac/evaluation/2754804.pdf>
- Openfield (2019). Analiza skuteczności i efektywności dotacji na założenie działalności gospodarczej udzielonych w ramach 8 osi priorytetowej RPO WM - komponent 3. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE312.pdf>
- Palczyńska M. et al. (2019). Badanie efektów wsparcia zrealizowanego na rzecz osób młodych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój IV Raport wskaźnikowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE274.pdf>
- Pomatto G. (2017). L'attuazione del Buono per Servizi al Lavoro nella Regione Piemonte. Ires Piemonte. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/evaluations/ITE55.pdf>
- Pomatto G. (2019). Buoni per servizi al lavoro nella Regione Piemonte: qualità percepita dai destinatari e meccanismi dell'attuazione. Ires Piemonte. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/evaluations/ITE77.pdf>
- Pompili M., Giorgetti I. (2020). Rapporto di Placement. Servizio di attività di valutazione del POR FSE 2014/2020 – Regione Marche. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/ITE115.pdf>
- Pompili M., Giorgetti I. (2020a). Rapporto tematico "Disoccupazione di lunga durata". Servizio di attività di valutazione del POR FSE 2014/2020 – Regione Marche. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/ITE214.pdf>
- Poy S. (2019). Gli effetti occupazionali del buono per servizi al lavoro nella Regione Piemonte: prime evidenze. Misura per disoccupati da almeno 6 mesi, anno 2017. Ires Piemonte. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/evaluations/ITE123.pdf>
- Poy S. (2020). Nuove evidenze sull'effetto occupazionale del buono per servizi al lavoro. Target persone disoccupate da almeno 6 mesi. Ires Piemonte. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/evaluations/ITE245.pdf>
- Re-source Pracownia Badań i Doradztwa (2015). Ocena działań na rzecz wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych w kontekście niekorzystnej sytuacji demograficznej w województwie lubelskim. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/evaluations/PLE126.pdf>
- Riccio J., Friedlander, D., Freedman S. (1994). GAIN: Benefits, Costs, and Three-Year Impacts of a Welfare-to-Work Program, MDRC, NYC <https://www.mdrc.org/publication/gain-benefits-costs-and-three-year-impacts-welfare-work-program>
- Scheller F. and Seidel K. (2020). Zweiter Evaluationsbericht zum spezifischen Ziel A 1.1: Teilnehmer*innenperspektive und Wirkungsanalyse. im Rahmen der Evaluierung des Operationellen Programms des Europäischen Sozialfonds in Baden-Württemberg 2014–2020. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/DEE171.pdf>
- Shadish, W. R., Cook, T. D. and Campbell, D. T. (2002). Experimental and quasi-experimental designs for generalised causal inference, Boston, US: Houghton Mifflin Company.
- Stern E. et al. (2012). Broadening the range of designs and methods for impact evaluations, Department for International Development of the UK, Working Paper 38. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a6740f0b6497400059e/DFIDWorkingPaper38.pdf>
- WK Kellogg Foundation (2004). Logic Model Development Guide. <https://www.wkkf.org/resource-directory/resources/2004/01/logic-model-development-guide>
- Zub M. et al. (2020). Ocena wpływu wsparcia RPOWP na popularyzację szkolnictwa zawodowego w województwie podlaskim. Raport końcowy. <http://files.evaluationhelpdesk.eu/Evaluations/PLE359.pdf>

Pielikumi

1. pielikums. Papildliteratūra

Turpmāk norādīta ieteicamā literatūra vadošās iestādes darbiniekiem, kurus interesē sīkāka informācija par šajā rokasgrāmatā apskatītajiem jautājumiem. Literatūra par novērtēšanu ir ļoti plaša. Šā saraksta mērķis ir minēt uzticamus galvenos avotus, kuri nekavējoties sniedz KIN plānošanai noderīgu informāciju. Pēc katras atsauces sniegts īss apraksts par lielāko daļu avotu.

Vispārēja novērtēšana

- Rossi, Peter H., Mark W. Lipsey, and Gary T. Henry. (2018). *Evaluation: A Systematic Approach*. 8th edition. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Klasiska mācību grāmata par novērtēšanas praksi un metodēm. Ietver metodes un piemērus.

- Gertler, Paul J.; Martinez, Sebastian; Premand, Patrick; Rawlings, Laura B.; Vermeersch, Christel M. J. (2016). *Impact Evaluation in Practice, Second Edition*. Washington, DC: Inter-American Development Bank and World Bank. © World Bank.
<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/25030> (pieejams angļu, portugāļu un spāņu valodā).

Tāpat kā rokasgrāmata, kuru lasāt, šī rokasgrāmata sākas ar klasisku (NKP) novērtējumu un pēc tam apraksta alternatīvas. Lai gan rokasgrāmata sagatavota programmu vadītājiem valstīs ar zemākiem ienākumiem, apspriestie jautājumi ir būtiski un viegli piemērojami arī ES dalībvalstu kontekstā.

- White, H., & Raitzer, D. A. (2017). *Impact evaluation of development interventions: A practical guide*. Asian Development Bank.
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/392376/impact-evaluation-development-interventions-guide.pdf>

Tāpat kā iepriekš minētajā *Gertler et al.* (2016) rokasgrāmatā, arī šajā rokasgrāmatā, kurā aprakstīts intervenču ietekmes novērtējums valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem, visaptveroši apskatītas vispārējās KIN metodes. Šī rokasgrāmata ir tehniskāka nekā *Gertler et al.* (2016) rokasgrāmata, tomēr tā satur daudzas praktiskas atziņas, kuras varētu interesēt ESF programmu vadītājus.

- European Commission (2019). *Advanced counterfactual evaluation methods*. Guidance document. doi:10.2767/464242. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/11968bbb-fac9-11e9-8c1f-01aa75ed71a1/language-en>

Šajā dokumentā atspoguļotas nesenās, progresīvākas kontrafaktuālās ietekmes novērtēšanas metodes, piemēram, secīgā analīze, dinamiskā savietošana un sintētiskās kontrolgrupas.

- Csillag Marton, Kreko Judi and Scharle Agota (2020). *Counterfactual evaluation of youth employment policies*. Sagatavots projekta "Youth Employment PartnerSHIP" ietvaros.
<http://yepartnership.ibs.org.pl/content/uploads/2021/02/Methodological-guide.pdf> (pieejams angļu, itāļu, poļu, spāņu un ungāru (tiek tulkots) valodā).

Šis ir "soli pa solim" ievads jauniešiem paredzētas darba tirgus politikas kontrafaktuālajā novērtēšanā, un tajā galvenā uzmanība ir pievērsta administratīvo datu izmantošanai. Jautājumi ir atspoguļoti, pamatojoties uz praktiskām problēmām, kas radušās četros KIN saistībā ar subsīdijām jauniešu pieņemšanai darbā Spānijā, Ungārijā, Itālijā un Polijā.

- HM Treasury (United Kingdom) (2020). *The Magenta Book: Guidance for evaluation*. London:

The Agency. <https://www.gov.uk/government/publications/the-magenta-book>

“Purpursarkanajā” (*Magenta*) grāmatā sniegta sīka informācija par novērtēšanas metodiku. Šie dokumenti ir interesanti kā valdības iekšējās novērtēšanas perspektīvas piemēri.

Nejaušināti kontrolēti pētījumi

- White H. (2013). An introduction to the use of randomised control trials to evaluate development interventions, *Journal of Development Effectiveness*, 5:1, 30-49, DOI: 10.1080/19439342.2013.764652

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19439342.2013.764652>

- White, H., Sabarwal S. & T. de Hoop, (2014). Randomized Controlled Trials (RCTs), *Methodological Briefs: Impact Evaluation 7*, UNICEF Office of Research, Florence.

https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/brief_7_randomized_controlled_trials_eng.pdf

Divi netehniski ievadi par NKP loģiku ar vairāku NKP modeļu aprakstu un NKP kritiku.

- Glennerster, R., & Takavarasha, K., (2013). *Running Randomized Evaluations: A Practical Guide*, Princeton University Press, Princeton, NJ.

Šajā grāmatā ir soli pa solim izklāstīts, kā izstrādāt un īstenot NKP sociālo programmu jomā. Tā pamatojas uz konkrētiem NKP, ko veicis pētniecības centrs *Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab*.

Atšķirību atšķirības analīze

- Card, David, Pablo Ibararán, and Juan Miguel Villa (2011). Building in an Evaluation Component for Active Labor Market Programs: A Practitioner’s Guide. IZA Discussion Paper No. 6085. Bonn: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit. <http://ftp.iza.org/dp6085.pdf>

AAA un NKP pretstatījums.

- Lechner, M. (2011). The Estimation of Causal Effects by Difference-in-Difference Methods. *Foundations and Trends in Econometrics*. Vol. 4, No. 3 (2010) 165–224 DOI: 10.1561/08000000014. [https://michael-](https://michael-lechner.eu/ml_pdf/journals/2011_Lechner_DiD_2011_ECO%200403%20Lechner_darf%20au)

[lechner.eu/ml_pdf/journals/2011_Lechner DiD 2011 ECO%200403%20Lechner_darf%20au](https://michael-lechner.eu/ml_pdf/journals/2011_Lechner_DiD_2011_ECO%200403%20Lechner_darf%20au)
[fs%20Netz.pdf](https://michael-lechner.eu/ml_pdf/journals/2011_Lechner_DiD_2011_ECO%200403%20Lechner_darf%20au)

Šajā darbā padziļināti aprakstīta AAA pieeja, kā arī dažas galvenās problēmas tās piemērošanā. Apskatīti arī AAA paplašinājumi, piemēram, nelineāra piemērošana un noslieces koeficientu salāgošana kopā ar AAA.

- Fredriksson A. and de Oliveira G. M. (2019). Impact evaluation using Difference-in-Differences. *RAUSP Management Journal* Vol. 54 No. 4, pp. 519-532. DOI 10.1108/RAUSP-05-2019-0112 <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/RAUSP-05-2019-0112/full/pdf?title=impact-evaluation-using-difference-in-differences>

Pārskats par atšķirību atšķirības analīzes metodēm ar praktiskiem ieteikumiem.

- Card, David and Alan B. Krueger (1994). Minimum Wages and Employment: A Case Study of the Fast-Food Industry in New Jersey and Pennsylvania. *American Economic Review*, 84 (4), 774–775. <https://davidcard.berkeley.edu/papers/njmin-aer.pdf>

Klasisks atšķirību atšķirības analīzes izmantošanas piemērs.

Instrumentālie mainīgie

- Morgan, Stephen L., and Christopher Winship (2014). *Counterfactuals and Causal Inference: Methods and Principles for Social Research*. 2nd edition. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

Diezgan tehnisks pārskats par KIN metodēm, kurā izmantota socioloģijas terminoloģija.

9. nodaļā “Instrumental Variable Estimators of Causal Effects” (“Instrumentālie mainīgie cēloņsakarības ietekmes novērtēšanai”, 291.–324. lpp.) ir sniegts pārskats par instrumentālajos mainīgajos balstītas aplēšanas loģiku un procedūrām.

- Kuhn, Andreas, Jean-Philippe Wuellrich, and Josef Zweimüller. 2010. Fatal Attraction? Access to Early Retirement and Mortality. IZA Discussion Paper No.5160. Bonn: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit. <http://ftp.iza.org/dp5160.pdf>

Pensionēšanās vecuma izmaiņu reģionālā variācija Austrijā izmantota kā instrumentāls mainīgais pētījumā par priekšlaicīgas pensionēšanās ietekmi uz darba ņēmēju veselību.

- Galiani, S., Rossi, M. A., & Schargrotsky, E. (2011). Conscriptio and crime: Evidence from the Argentine draft lottery. *American Economic Journal: Applied Economics*. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/app.3.2.119>

Nejaušināta iesaukuma loterija (iesaukšanai militārajā dienestā) izmantota kā instrumentāls mainīgais novatoriskā un ilustratīvā veidā. Ļoti labi saprotams pētījums, prototips pētniecības virzienam, kurā loterijas procedūras izmantotas kā instrumenti.

Salāgošana

- Heinrich, Carolyn, Alessandro Maffioli and Gonzalo Vázquez. 2010. A Primer for Applying Propensity Score Matching. Impact-Evaluation Guidelines Technical Notes No. IDB-TN-161. Washington: Inter-American Development Bank. <https://publications.iadb.org/publications/english/document/A-Primer-for-Applying-Propensity-Score-Matching.pdf>

Tāpat kā turpmāk minētā regresijas pārtraukuma rokasgrāmata, šis pamatnostādnes rakstītas zinīgiem novērtēšanas vadītājiem.

- Caliendo M., Kopeinig S. (2008). Some practical Guidance for the implementation of propensity score matching. *Journal of Economic Surveys*; Volume 22, Issue 1 - Pages 31-72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2007.00527.x>

Klasisks apraksts par izvēlēm, kas jāizdara NKS īstenošanā (attiecībā uz aplēsēm, savietošanas algoritmiem, salāgošanas kvalitātes novērtēšanu, aplēsto atbalsta rezultātu jutību).

- Harris, H. and Horst, S. J. (2016). A Brief Guide to Decisions at Each Step of the Propensity Score Matching Process, Practical Assessment, Research, and Evaluation: Vol. 21, Article 4. DOI: <https://doi.org/10.7275/yq7r-4820>. Pieejams: <https://scholarworks.umass.edu/pare/vol21/iss1/4>.

Līdzīgs iepriekšējam rakstam.

Regresijas pārtraukuma modelis

- Jacob, Robin, Pei Zhu, Marie-Andrée Somers, and Howard Bloom (2012). A Practical Guide to Regression Discontinuity. New York: MDRC. https://www.mdrc.org/sites/default/files/RDD%20Guide_Full%20rev%202016_0.pdf

Īpaši viegli saprotams un plašs regresijas pārtraukuma metodikas apraksts, kas ietver rūpīgi atlasītu bibliogrāfiju.

- Lee, D. S. and Lemieux T. (2009), Regression discontinuity designs in economics, NBER Working Paper No. 14723, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA, 2009. http://www.nber.org/papers/w14723.pdf?new_window=1

Dokuments ir sava veida regresijas pārtraukuma (RP) “lietošanas instrukcija”, kurā aprakstīta metodes loģika un ilustrēti dažādi RP modeļu noteikšanas veidi.

2. pielikums. Apmācību kursa par KIN ieteicamais saturs

VI un ierēdņiem paredzēts ievadkurss par KIN varētu ietvert turpmāk minētos tematus.

- Ievads novērtēšanas pieejās: procesa novērtējumi (kāpēc tie ir svarīgi un kāda ir to saikne ar KIN) un ietekmes novērtējumi (kontrafaktuālās un uz teoriju balstītas pieejas).
- Kas ir KIN? Uz kādiem novērtējuma jautājumiem var rast atbildes spēcīgi KIN? Kādiem vērtēšanas kritērijiem KIN nodrošina galvenos pierādījumus? Kāpēc KIN ir svarīgi?
- Kā tie darbojas? (Atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas, salīdzinājumi “pirms un pēc”, secinājumu izdarīšanas principi.)
- Pārskats par KIN metodikām (katras metodes iezīmes, priekšrocības un trūkumi):
  - o nejaušināts kontrolēts pētījums;
  - o salāgošana;
  - o atšķirību atšķirības analīze;
  - o regresijas pārtraukuma modelis;
  - o instrumentālais mainīgais;
  - o norāde par citām iespējamām metodēm (piemēram, telpiskās analīzes paņēmieni).
- Datu prasības:
  - o prasības atbalstu saņēmušajām grupām un kontrolgrupām;
  - o iespējamie avoti (ESF uzraudzība, administratīvo datu kopas, apsekojumi);
  - o VDAR noteikumi.
- Pārskats par īstenošanas soļiem:
  - o KIN plānošana (novērtēšanas plāns, KIN īstenojamība);
  - o KIN pasūtīšana (darba uzdevums, atlasē kritēriji un metodes);
  - o KIN pārvaldība (nodevumu pārbaude un saziņa ar novērtētāju);
  - o KIN konstatējumu izplatīšana (auditorijas veidi un saziņas kanāli).

Šādi strukturētā kursā būtu jāietver darbsemināru laikā izstrādāti praktiski piemēri, un kursa ilgums būtu 2–3 dienas. Viena pieeja aprakstītā kursa īstenošanai būtu izmantot uz problēmām balstītu mācīšanās metodiku un par konkrēto izstrādājamo gadījumu izvēlēties kādu programmā iekļautu politikas pasākumu.

3. pielikums. Kontrafaktuālie ietekmes novērtējumi. Rokasgrāmatā minētie piemēri

6. tabula. Rokasgrāmatā minēto KIN piemēru raksturlielumi

Valsts	Nosaukums, gads	Novērtētā politika un novērotais atbalsta sniegšanas periods	Metode	Atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas sastāvs un lielums	Veikuma mainīgie lielumi	Novērošanas periods	Dati
Zviedrija	Pastiprināta atbalsta gados jauniem darba meklētājiem ietekme. Projekta "Jauniešu nākotne" novērtēšanas rezultāti, 2019. g.	Pastiprināts valsts nodarbinātības dienesta atbalsts darba meklētājiem 2017. gada jūnijs–2018. gada janvāris	Nejausināts kontrolēts pētījums (NKP)	AG: 18–24 gadus veci jaunieši, kuri nejauši izvēlēti pastiprināta atbalsta saņemšanai KG: 18–24 gadus veci jaunieši, kuri nejauši izvēlēti parasta atbalsta saņemšanai AG: 2792; KG: 1897	— Bezdarbnieku īpatsvars — Aizplūde uz nodarbinātību (%) — Vidējais dienu skaits bezdarba stāvoklī	12 mēneši pēc iesaistīšanās	— Valsts nodarbinātības reģistri veikuma mainīgajiem lielumiem — Nodarbinātības dienesta darbinieku un starpnieku apsekojums ar mērķi izmērīt sniegtā atbalsta intensitāti
Itālija (Marke)*	2014.–2020. gadā finansēto ESF intervencu ietekme uz ilgstošiem bezdarbniekiem Markes reģionā, 2020. g.	Stażēšanās, darba pieredze, darba stipendijas, apmācības vaučeri bezdarbniekiem (kuru starpā ir arī ilgstoši bezdarbnieki) 2017. gads–2019. gada jūlijs	Noslieces koeficientu salāgošana (NKS)	AG: ilgstoši bezdarbnieki, kuri saņem atbalstu KG: ilgstoši bezdarbnieki 2016.–2018. gadā, kuri ir reģistrējušies VND AG: 526 stažieri, 1058 darba stipendijas, 236 darba pieredzes gūšanas iespējas pašvaldību iestādēs un 241 apmācības vaučers; KG: 77 255	— Varbūtība atrast darbu noteiktu laiku pēc intervencēm — Varbūtība būt nodarbinātam, pamatojoties uz beztermiņa līgumu— Nostrādāto dienu skaits noteiktā laikposmā pēc intervencēm	6, 9, 12, 15 un 18 mēneši pēc pievienošanās intervencēm	— ESF uzraudzības dati par atbalstu saņēmušo grupu — VND administratīvie dati par reģistrētajām personām — Administratīvie dati par reģionā noslēgtajiem darba līgumiem (<i>Comunicazioni Obbligatorie</i> — COB)
Polija (Lubļinas vojevodiste)*	Novērtējums par gados vecākiem darba ņēmējiem paredzētiem pasākumiem Lubļinas vojevodistē, kas finansēti no ESF 2007.–2013. gada plānošanas periodā, 2015. g.	Vairāki aktīvās darba tirgus politikas veidi 2007.–2013. gads	NKS + atšķirību atšķirības analīze (AAA)	AG: atbalstu saņēmušu vismaz 50 gadus vecu bezdarbnieku izlase KG: vismaz 50 gadus veci bezdarbnieki, kuri nepiedalījās nevienā pasākumā un bija reģistrēti reģionālajā nodarbinātības dienestā laikā, kad atbalstu saņēmušie grupas dalībnieki piedalījās novērtētajā programmā AG: 145; KG: 67 102	— Varbūtība izkļūt no reģistrēta bezdarbnieka stāvokļa	6, 12 un 18 mēneši pēc pievienošanās intervencēm	— VND administratīvie dati

Valsts	Nosaukums, gads	Novērtētā politika un novērotais atbalsta sniegšanas periods	Metode	Atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas sastāvs un lielums	Veikuma mainīgie lielumi	Novērošanas periods	Dati
Latvija	Arodmācības jauniešiem bezdarbniekiem Latvijā: regresijas pārtraukuma modeļa sniegtie pierādījumi, 2018. g.	Arodmācības, kas paredzētas 15–29 gadus veciem jauniešiem <i>NEET</i> situācijā 2014.–2015. gads	Regresijas pārtraukuma modelis (RPM)	AG: bezdarbnieki, kuri piedalījās arodmācībās gada laikā kopš reģistrēšanās datuma KG: bezdarbnieki, kuri bija reģistrēti laikposmā no 2013. gada jūnija līdz 2015. gada decembrim un nepiedalījās nevienā pasākumā AG: 898; KG: 10 717	— Varbūtība atrast darbu noteiktā laikā pēc intervencēm — Ienākumi	12–36 mēneši pēc iestāšanās	— Latvijas Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) administratīvie dati — informācija gan par dalībniekiem, gan tiem, kuri nepiedalījās; visi bija reģistrēti kā bezdarbnieki noteiktos datumos — Valsts ieņēmumu dienesta (VID) administratīvie dati — informācija par nodarbinātības stāvokli dažādos datumos un personu ienākumiem
Vācija	Imigrantiem bezdarbniekiem paredzētu valodas mācību ietekme uz nodarbinātību, 2021. g.	Valodas mācību kursi migrantiem darba meklētājiem (+ darba pieredze dažiem atbalsta saņēmējiem) 2014. gads	Instrumentālie mainīgie (IM)	AG: migranti, kuri 2014. gadā sāka apgūt valodu profesionālos nolūkos KG: tādu nepiedalījušos personu nejauša izlase, kuras vismaz vienā laikposmā nav bijušas Vācijas valstspiederīgās un nav piedalījušās nevienā aktīvās darba tirgus politikas pasākumā vai integrācijas kursā AG: 8968; KG: 26 463	— Varbūtība būt nodarbinātam (pastāvīga nodarbinātība, pastāvīga pilna laika nodarbinātība, pastāvīga nodarbinātība > 6 mēnešus, nodarbinātība, kura nodrošina ienākumus virs nabadzības riska sliekšņa, kvalificēta nodarbinātība) — Dienas un kumulatīvie ienākumi no pastāvīgas nodarbinātības — Kumulatīvais pastāvīgas nodarbinātības dienu skaits	24 mēneši pēc pievienošanās intervencēm	— Integrētās nodarbinātības biogrāfijas (INB) abu grupu un veikuma mainīgo lielumu noteikšanai — Dati, kas savākti retrospektīvi sanāksmēs ar darba meklētājiem un atbildīgajiem darbiniekiem (<i>Werdegangshistorie, WGH</i>), lai iegūtu papildu informāciju par pašnodarbinātības vai vecāku atvaļinājuma epizodēm un izglītību un nodarbinātību ārvalstīs
Itālija (Trento)	Vai arodmācību programmu izmaksas ir to vērtas? Izmaksu un ieguvumu analīzes sniegti pierādījumi, 2018. g.	Arodmācību kursi bezdarbniekiem 2010.–2011. gads	NKS	AG: bezdarbnieki, kuri piedalījās arodmācībuursos, kas finansēti no provinču resursiem un ESF KG: personas, kuras reģistrētas kā bezdarbnieki vietējo VND reģistros atsevišķu apmācības kursu sākuma datumā AG: 818 (provincēs kursi), 114 (ESF kursi); KG: 17 236 (saistībā ar provinces kursiem), 1152 (saistībā ar ESF kursiem)	— Varbūtība būt nodarbinātam — Ienākumi	3, 6, 12, 18, 24, 36 mēneši pēc pievienošanās intervencēm	— ESF uzraudzības dati par atbalstu saņēmušo grupu — VND administratīvie dati par reģistrētajām personām — Administratīvie dati par reģionā noslēgtajiem darba līgumiem (<i>Comunicazioni Obbligatorie — COB</i>) — INPS administratīvie dati par nodokļu deklarācijām — Provincēs izglītības departamenta administratīvie dati

Valsts	Nosaukums, gads	Novērtētā politika un novērotais atbalsta sniegšanas periods	Metode	Atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas sastāvs un lielums	Veikuma mainīgie lielumi	Novērošanas periods	Dati
Vācija	Vai darbvietu veidošanas shēmas uzlabo ilgstošu bezdarbnieku sociālo integrāciju un labklājību? 2020. g.	Darbvietu veidošanas shēma (subsidētas darbvietas uz laiku līdz 36 mēnešiem) neaizsargātām personām (ilgstošiem bezdarbniekiem) 2015. gads–2017. gada jūnijs	NKS	AG: tādu dalībnieku izlase, kuri bija aizpildījuši visu anketu KG: personas, kas nepiedalījās un bija reģistrētas VND, un atbilda tādiem pašiem kontrolgrupas atbilstības kritērijiem, un bija aizpildījušas visu anketu AG: 2531 pirmajā vilnī, 1191 otrajā vilnī, 450 trešajā vilnī; KG: tikpat	— Varbūtība būt nodarbinātam — Apmierinātības ar dzīvi, garīgās veselības, sociālās piederības, sociālā statusa subjektīvi vērtējumi	7, 18, 29 mēneši pēc pievienošanās programmai	— Integrētās nodarbinātības biogrāfijas (INB) abu grupu un veikuma mainīgo lielumu noteikšanai — Subjektīvu veikuma mainīgo lielumu (nemateriālā veikuma) apsekojums
Spānija (Astūrija)*	Astūrijas ESF DP novērtējums, 2019. g.	Mācīšanas metodes tādu skolēnu grupām, kuri ir pakļauti priekšlaicīgas mācību pamešanas riskam (pamatizglītības otrā posma otrais un trešais gads) 2016.–2017. gads	NKS	AG: skolēni, kas piedalās intervencēs KG: līdzīgi skolēni (pēc atbilstības kritērijiem) AG: 1053; KG: 3852	— Varbūtība veiksmīgi pāriet uz nākamo mācību gadu	12 mēneši pēc iesaistīšanās	— Administratīvie dati par izglītību: datubāze SAUCE (Izglītības ministrija)
Portugāle	Novērtējums par Portugāles augstākās izglītības dotāciju sistēmu mazāk nodrošinātiem studentiem, 2020. g. (tiks publicēts)	Dotācijas augstākās izglītības studentiem no ģimenēm ar zemiem ienākumiem 2018.–2021. gads	RPM	AG: studenti, kuri pieteikušies bakalaura vai maģistra studiju pirmajam akadēmiskajam gadam KG: studenti, kuri nav tiesīgi saņemt atbalstu, jo viņu ienākumi ir lielāki par noteikto sliekšni AG: 130 602; KG: 25 400	— Varbūtība būt reģistrētam studijām pirmā gada beigās — legūto kredītpunktu skaits pirmā gada beigās — Varbūtība pabeigt studijas — Līdz studiju pabeigšanai atlikušo gadu skaits — Gala atzīmes, pabeidzot studijas	12–48 mēneši kopš dotācijas saņemšanas	— Administratīvie dati par studentiem, kuri piesakās dotācijai (DGES) — Administratīvie dati, kas satur informāciju par akadēmisko karjeru un tās virzību (DGEEC)
Polija (Podlases vojevodiste)*	Novērtējums par Podlases vojevodistes 2014.–2020. gada DP sniegtā atbalsta ietekmi uz profesionālās izglītības popularizēšanu, 2020. g.	ESF projekts “Laba profesija — lieliska dzīve” ar mērķi popularizēt profesionālo izglītību un apmācību, kas vērsts uz pamatzglītības otro posmu 2017.–2019. gads	NKS	AG: izlase, kas sastāv no skolēniem, kuri piedalījās KG: skolēni, kuriem ir līdzīgas pazīmes kā atbalstu saņēmušās grupas dalībniekiem, bet kuri nepiedalās projektā AG: 200; KG: 384	— Tehniskās skolas apmeklēšana pētījuma laikā — Pirmā līmeņa arodskolas apmeklēšana pētījuma laikā — Vai nu tehniskās skolas, vai pirmā līmeņa arodskolas apmeklēšana pētījuma laikā — Pieteikšanās vidusskolā, tehniskajā skolā, pirmā līmeņa arodskolā, skolā, kura nodrošina arodmācības	12–36 mēneši pēc intervencēm	— Uzraudzības dati — Valsts iedzīvotāju reģistrs (PESEL) kontrolgrupas atlasei — Apsekojums veikuma mainīgo lielumu mērīšanai

Valsts	Nosaukums, gads	Novērtētā politika un novērotais atbalsta sniegšanas periods	Metode	Atbalstu saņēmušās grupas un kontrolgrupas sastāvs un lielums	Veikuma mainīgie lielumi	Novērošanas periods	Dati
Itālija (Pjemonta)*	Nodarbinātības pakalpojumu shēmas vaučeru ietekme uz nodarbinātību (<i>Buono servizi lavoro</i> — BSL, ko finansē Pjemontas ESF DP 2014.–2020. gadam), 2019. g.	Nodarbinātības pakalpojumu vaučeri (ievirze + apmācība + stažēšanās) neaizsargātiem bezdarbniekiem, kuriem nav darba vismaz 6 mēnešus 2018. gads	NKS	AG: atbalstu saņēmuši bezdarbnieki KG: VND reģistrēti bezdarbnieki ar līdzīgām pazīmēm (30 gadus veci un bez darba 6 mēnešus) AG: 8125; KG: 130 000	— Varbūtība būt nodarbinātam — Varbūtība būt nodarbinātam, pamatojoties uz beztermiņa līgumu	6, 12, 16 mēneši pēc intervencēm	— ESF uzraudzības dati par atbalstu saņēmušo grupu — VND administratīvie dati par reģistrētajām personām — Administratīvie dati par reģionā noslēgtajiem darba līgumiem (<i>Comunicazioni Obbligatorie</i> — COB)
Vācija*	Novērtējums par Vācijas programmu ilgstošu bezdarbnieku integrācijai 2014.–2020. gadā, 2019. g.	Integrācijas pasākumi ilgstošiem bezdarbniekiem 24 mēnešus vai ilgāk (subsīdētās darbvietas) 2015.–2017. gads	AAA (aplēses par nodomu sniegt atbalstu)	AG: ilgstoši bezdarbnieki, kuri potenciāli ir tiesīgi saņemt atbalstu programmas periodā (no 2015. gada) KG: personas, kuras izpilda atbilstības kritērijus pirms programmas īstenošanas (2010.–2012. gads) AG un KG: 237 874 bezdarba epizodes uz 134 515 personām (35 % AG un 65 % KG)	— Varbūtība būt nodarbinātam (nodarbinātība ar sociālajām iemaksām)	24 mēneši pēc intervencēm	— Federālā administrācijas biroja administratīvie uzraudzības dati (datubāze ZUWES) — Integrētās nodarbinātības biogrāfijas (INB) veikuma mainīgajiem lielumiem
Vācija (Bādene-Virtembergas)*	Otrais novērtējuma ziņojums par konkrēto mērķi A1.1 Bādene-Virtembergas ESF DP 2014.–2020. gadam ietvaros, 2020. g.	Pasākumi bezdarbnieku, īpaši ilgstošu bezdarbnieku un citu neaizsargātu personu, integrācijai 2016. gada marts–2017. gada decembris	NKS	AG: INB datubāzē identificēti dalībnieki KG: cilvēki, kuri izpilda atbilstības kritērijus tajā pašā laikposmā AG: 1578 (no kopskaitā 1800); KG: neattiecas	— Varbūtība būt nodarbinātam (nodarbinātība ar sociālajām iemaksām) — Varbūtība turpināt saņemt bezdarbnieka pabalstu	15 mēneši pēc intervencēm	— Uzraudzības dati — Integrētās nodarbinātības biogrāfijas (INB) veikuma mainīgajiem lielumiem

Piezīme: AG — atbalstu saņēmušā grupa, KG — kontrolgrupa.

Piezīme: ar * atzīmēti Palīdzības dienesta apzinātie novērtējumi.

SAZIŅA AR ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* informācijas centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tīmekļa lapā https://europa.eu/european-union/contact_lv.

Pa tālruni vai e-pastu

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696,
- pa e-pastu, izmantojot šo tīmekļa lapu: https://europa.eu/european-union/contact_lv.

KĀ ATRAST INFORMĀCIJU PAR ES

Tiešsaistē

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa*: https://europa.eu/european-union/index_lv.

ES publikācijas

ES bezmaksas un maksas publikācijas varat lejupielādēt vai pasūtīt šeit: <https://op.europa.eu/lv/publications>. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko informācijas centru (sk. https://europa.eu/european-union/contact_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī visiem kopš 1952. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex*: <http://eur-lex.europa.eu>.

ES atvērtie dati

ES atvērto datu portāls (<http://data.europa.eu/euodp/lv>) sniedz piekļuvi ES datu kopām. Datus var lejupielādēt un bez maksas izmantot kā komerciāliem, tā nekomerciāliem mērķiem.

■ Eiropas Savienības
Publikāciju birojs